

PRAKSISOVERSIGTER • SAMLET UDGAVE

Praksis fra *Miljø- og Fødevareklagenævnet*

Klager over miljø-, natur-, landbrugs- og fødevareafgørelser.

OVERSIGTER

11

AFGØRELSE

301

PERIODE

1999–2026

11 OVERSIGTER

Indhold

01	Affald – klassificering og kommunal anvisning	4 afg.
02	Aktindsigt i miljøoplysninger	7 afg.
03	Beskyttede diger og fortidsminder (museumsloven)	5 afg.
04	Jordforurening – påbud og kortlægning	41 afg.
05	Klageadgang, gebyr og prøvelse ved Miljø- og Fødevareklagenævnet	6 afg.
06	Kystbeskyttelse	50 afg.
07	Landbrugsloven – landbrugspligt og erhvervelse	51 afg.
08	Råstofindvinding	8 afg.
09	Skovloven og fredskovspligt	5 afg.
10	Vandindvinding og vandforsyning	62 afg.
11	Vandløb – vedligeholdelse og regulering	62 afg.

Hver oversigt er et selvstændigt kapitel med introduktion, principper, gennemgang, lovgrundlag og citerede afgørelser. Titlerne er klikbare, og kapitlerne findes også som bogmærker i PDF-læseren.

01

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over affald – klassificering og kommunal anvisning

Nævnets prøvelse af kommunale affaldspåbud – og hvorfor gebyr- og klassificeringstvister afgøres ved domstolene

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 4 afgørelser · 2020–2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Denne praksisoversigt samler praksis om, hvornår et stof er affald, hvordan affald klassificeres som farligt eller ikke-farligt, og om kommunernes anvisning, indsamling og gebyrer er lovlige – med Miljø- og Fødevareklagenævnet som omdrejningspunkt. Et gennemgående træk er, at nævnets prøvelseskompetence på affaldsområdet er afgrænset: nævnet prøver kommunale påbud om håndtering og bortskaffelse af affald efter miljøbeskyttelseslovens klagesystem, mens klager over affaldsgebyrer (§ 48, stk. 5) og klassificeringsafgørelser (affaldsbekendtgørelsens § 72) er afskåret fra administrativ rekurs og i stedet afgøres ved domstolene. Oversigten kombinerer nævnets egen praksis – navnlig asbest-sagen, hvor nævnet ophævede et kommunalt påbud – med den parallelle domstolspraksis fra Højesteret og by- og landsretterne om gebyrfritagelse, affald/biprodukt og affaldsklassificering. Afgrænsning: jordforureningens oprydningsspåbud, miljøgodkendelse af affaldsanlæg, spildevand og strafansvar behandles i selvstændige oversigter.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver sikker lovhjemmel for kommunale affaldspåbud og ophæver påbud, hvor hjemmelsgrundlaget er tvivlsomt – således i asbest-sagen, hvor nævnet ophævede et kommunalt påbud om fjernelse af asbestaffald efter en brand.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser at prøve kommunale affaldsgebyrer og affaldsklassificering, fordi klageadgangen er afskåret i miljøbeskyttelseslovens § 48, stk. 5, og affaldsbekendtgørelsens § 72; disse tvister afgøres i stedet direkte ved domstolene.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer, at asbest spredt på og nedvasket i jorden skal vurderes efter jordforureningsloven og ikke efter miljøbeskyttelseslovens affaldsregler – grænsefladen affald/jordforurening afgøres efter hvor og hvordan materialet befinder sig.
- 04** Grundejeransvaret for affald efter miljøbeskyttelseslovens § 46, jf. § 43, er strengt, men ikke ubetinget: domstolene kræver 'tilstrækkelig sikker hjemmel', og et hændeligt uheld (brand) uden uforsvarlig adfærd kan afskære påbud.

- 05** Et stof er kun affald, når indehaveren skiller sig af med, agter eller er forpligtet til at skille sig af med det; biprodukt forudsætter, at alle fire kumulative betingelser i affaldsbekendtgørelsens § 2 er opfyldt.
- 06** Affaldsfasen ophører (end-of-waste) først, når alle de kumulative kriterier er opfyldt – herunder at materialet har gennemgået en reel nyttiggørelse og ikke har generelle negative miljøpåvirkninger; bevisbyrden påhviler den, der hævder, at noget ikke er affald.
- 07** Affaldsgebyrer hviler på 'hvile-i-sig-selv'-princippet og er vederlag for en ydelse, ikke en skat; der skal fastsættes særskilt, omkostningsægte gebyr for hver affaldsordning baseret på kommunens regnskab.
- 08** Kommunale fritagelsesordninger må ikke administreres så restriktivt, at de afskærer fritagelse for de virksomheder med 'marginale mængder' affald, som lovgiver udtrykkeligt tilsigtede at undtage (Højesterets TGnet-dom).
- 09** Korrekt EAK-kode og deklaration af affald er afgørende; bevidst fejlklassificering af farligt/forurenset affald som ufarligt er ansvarspådragende for affaldsaktøren.

§ 1 Retsgrundlaget og Miljø- og Fødevareklagenævnets afgrænsede kompetence på affaldsområdet

Affaldsreguleringen findes i miljøbeskyttelseslovens kapitel 6. Udgangspunktet er kommunalt: efter [Miljøbeskyttelsesloven § 44](#) forestår kommunalbestyrelsen håndteringen af affald, medmindre andet er fastsat. I forarbejderne til gebyrbestemmelsen er dette gengivet således:

"Det følger af miljøbeskyttelseslovens § 44, at kommunalbestyrelsen forestår håndteringen af affald, medmindre andet er fastsat i loven eller i regler udstedt i medfør af loven."

[Miljøbeskyttelsesloven § 45](#) pålægger kommunerne at etablere indsamlings- og anvisningsordninger for husholdnings- og erhvervsaffald, mens [§ 45 a ff.](#) og 2022-reformen regulerer virksomhedernes adgang til selv at disponere over genanvendeligt erhvervsaffald (frit valg). [Miljøbeskyttelsesloven § 48](#) er gebyrhjemlen. De nærmere regler om klassificering (EAK-koder, farligt affald), ordninger og registre står i affaldsbekendtgørelsen og affaldsaktørbekendtgørelsen, der gennemfører EU's [affaldsrammedirektiv \(2008/98/EF\)](#) med affaldshierarkiet i [artikel 4](#), biproduktreglen i [artikel 5](#) og reglerne om affaldsfasens ophør i [artikel 6](#).

Det centrale for praksisoversigten er, hvad nævnet kan og ikke kan prøve. Klageadgangen følger af [Miljøbeskyttelsesloven § 91](#), hvorefter kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven som udgangspunkt kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, der behandler sagen i en af nævnets sagkyndige afdelinger, jf. [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 3](#). Men på affaldsområdet er klageadgangen afskåret på to vigtige felter:

- **Affaldsgebyrer:** Kommunalbestyrelsens gebyrafgørelser efter [§ 48, stk. 1](#) kan ikke påklages, jf. udtrykkeligt [§ 48, stk. 5](#).
- **Klassificering:** Efter [Affaldsbekendtgørelsen § 72](#) kan afgørelser efter bekendtgørelsen – herunder klassificering af et stof som affald og som farligt/ikke-farligt – "ikke påklages til anden administrativ myndighed".

Derfor falder gebyr- og klassificeringstvister uden for nævnet og indbringes direkte for domstolene (se Højesterets TGnet-dom [BS-58925/2019-HJR](#) og byrettens Kronospan-dom [BS-10876/2017-RAN](#)), mens nævnets affaldspraksis i det væsentlige angår **påbud** om håndtering, oprydning og bortskaffelse efter [§ 46](#) – som i asbest-sagen [BS-9090/2023-OLR](#).

LOV	Affaldsbekendtgørelsen § 72	Miljøbeskyttelsesloven § 44	Miljøbeskyttelsesloven § 45
	Miljøbeskyttelsesloven § 48, stk. 1, 5	Miljøbeskyttelsesloven § 91, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om tilbagebetaling af administrationsgebyr for erhvervsaffald hos mindre virksomheder 07.12.2020 Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand 26.08.2025 Byretten · Afgørelse om hvorvidt brændselsfraktionerne A4 og S2 fra spånpladeproduktion udgør affald i henhold til affaldsbekendtgørelsen 04.02.2021		

§ 2 Hvornår er noget affald? Affald, biprodukt og affaldsfasens ophør

Det grundlæggende klassifikationsspørgsmål er, om et stof overhovedet er affald. Efter [Affaldsbekendtgørelsen § 2](#) forstås ved affald "ethvert stof eller enhver genstand, som indehaveren skiller sig af med eller agter eller er forpligtet til at skille sig af med". Et stof er derimod et **biprodukt** og dermed ikke affald, hvis det er resultatet af en produktionsproces, der ikke primært sigter mod at fremstille det, og hvis alle fire kumulative betingelser er opfyldt:

1. det er sikkert, at stoffet videreanvendes,
2. det kan anvendes direkte uden anden forarbejdning end normal industriel praksis,
3. det fremstilles som en integreret del af en produktionsproces, og
4. videreanvendelsen er lovlig og uden generelle negative indvirkninger på miljø og sundhed.

Tilsvarende ophører affaldsfasen (end-of-waste) først, når et stof har gennemgået en nyttiggørelse og opfylder de kumulative kriterier herfor. Det illustreres skarpt af **Kronospan-sagen**, [BS-10876/2017-RAN](#), hvor en spånpladeproducent ønskede at få anerkendt, at to frasorterede brændselsfraktioner (A4 og S2) ikke var affald. Retten fastslog, at virksomheden ikke havde godtgjort, at de fire kumulative kriterier i den dagældende affaldsbekendtgørelses § 4, stk. 5, var opfyldt:

Kriterium	Opfyldt?	Begrundelse
Almindelig anvendelse / tekniske krav	Ja	Ubestridt
Marked / efterspørgsel	Ja	Aftaler med aftagere, der betalte for materialet
Nyttiggørelsesoperation	Nej (flertal)	Fraktionerne indgik ikke i det færdige produkt og var ikke endeligt nyttiggjort
Ingen negativ miljøpåvirkning	Nej (flertal)	Oplagring forurenede overfladevand og jord; afbrænding gav emissioner over grænseværdierne

Da kriterierne ikke kumulativt var opfyldt, stadfæstede retten kommunens klassificering af fraktionerne som affald. Sagen viser et gennemgående bevismønster: **bevisbyrden for, at noget IKKE er affald (eller er ophørt med at være det), påhviler den, der gør det gældende**, og selv et fungerende marked og betalende aftagere

er ikke tilstrækkeligt, hvis nyttiggørelses- og miljøkriterierne ikke også er opfyldt. Da klassificering ikke kan påklages administrativt, jf. [Affaldsbekendtgørelsen § 72](#), blev tvisten afgjort ved domstolene og ikke ved nævnet.

LOV

[Affaldsbekendtgørelsen § 2](#)[Affaldsbekendtgørelsen § 4, stk. 5](#)[Affaldsbekendtgørelsen § 72](#)

PRAKSIS

Byretten · Afgørelse om hvorvidt brændselsfraktionerne A4 og S2 fra spånpladeproduktion udgør affald i henhold til affaldsbekendtgørelsen

04.02.2021

§ 3 Klassificering som farligt eller ikke-farligt affald og betydningen af korrekt EAK-kode

Når et stof er affald, skal det henføres til en EAK-kode på listen over affald i [Affaldsbekendtgørelsen § 3](#) og bilag 2, der gennemfører Det Europæiske Affaldskatalog. Affald markeret med fed i listen betragtes som **farligt affald**, og affald, der udviser én eller flere af de farlige egenskaber HP 1–HP 15 i bekendtgørelsens bilag 3, er ligeledes farligt. For affald, der kan tildeles både en farlig og en ikke-farlig kode (såkaldte spejlindgange), beror klassifikationen på, om de relevante farlige stoffer faktisk er til stede i koncentrationer over de fastsatte grænser.

Korrekt klassifikation og deklaration har vidtrækkende konsekvenser, hvilket fremgår af **Stena-sagen**, [BS-59245/2019-GLO](#). Her var pesticidholdigt spildevand fra frøcoating blevet videreformidlet og deklareret som "spildevand med 2 % farve" under EAK-kode 16 10 01, uden at det blev oplyst, at affaldet indeholdt neonikotinoid-pesticider. Modtageanlægget var ikke godkendt til pesticidholdigt spildevand, og fejldeklarationen førte til omfattende forurening af to rensningsanlæg. Retten fandt affaldsaktøren erstatningsansvarlig, fordi virksomheden kendte til pesticidindholdet, men tilsidesatte sin oplysningspligt.

Mønstret på tværs af klassificeringssager er, at det **afgørende bevistema er affaldets faktiske sammensætning og oprindelse** – ikke hvordan affaldsindehaveren betegner det. Den, der frembringer eller besidder affaldet, bærer ansvaret for, at det henføres til en dækkende kode og deklareres korrekt; en for lempelig egenklassifikation kan både underkendes af myndigheden og udløse ansvar. Også klassificeringsspørgsmål af denne art afgøres uden for nævnet, jf. klageafskæringen i [Affaldsbekendtgørelsen § 72](#).

LOV

[Affaldsbekendtgørelsen § 3](#)[Affaldsbekendtgørelsen § 72](#)

PRAKSIS

Byretten · Affaldsaktør idømt millionererstatning for pesticidforurening af rensningsanlæg

02.02.2024

§ 4 Hvad Miljø- og Fødevarerklagenævnet lægger vægt på i påbudssager – asbest-sagen

Nævnets tydeligste affaldsafgørelse er **asbest-sagen** (nævnets sag 20/02655), hvis fulde begrundelse er gengivet i landsrettens efterfølgende dom [BS-9090/2023-OLR](#). Efter en husbrand med asbestholdigt tag meddelte Roskilde Kommune grundejeren påbud efter [Miljøbeskyttelsesloven § 46](#) om bl.a. at afskrabe mindst 5 cm jord, fjerne stenbelægning og rense tage. Grundejeren klagede, og ved **Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 9. maj 2022** ophævede nævnet påbuddet. Nævnet indledte afgørelsen således:

"Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter jordforureningslovens § 41, jf. § 77, stk. 1, nr. 1, og miljøbeskyttelseslovens § 46, jf. § 91, stk. 1."

Afgørelsen blev truffet i nævnets afdeling 1 (industriforhold). Nævnets vurderingsmønster viser, hvad der gentagne gange er udslagsgivende:

- **Hvilken lov regulerer forholdet?** Nævnet lagde vægt på, at asbest spredt på og nedvasket i de ubefæstede arealer (jorden) udgør en **jordforurening** omfattet af [Jordforureningsloven § 2](#), så et krav om afgravning af jord reelt er et genopretningspåbud, der kun kan gives efter [Jordforureningsloven § 41](#) – ikke efter miljøbeskyttelseslovens affaldsregler.
- **Hjemmelskravet og culpa.** Da forureningen skyldtes en brand (et hændeligt uheld) og ikke ansvarspådragende adfærd, var betingelserne for påbud efter [Jordforureningsloven § 41](#) ikke opfyldt, og der var ikke tilstrækkelig hjemmel til at pålægge grundejeren et objektivt ansvar for affaldet på de befæstede arealer.
- **Proportionalitet og dokumentation.** Nævnet hæftede sig ved, at kommunen ikke havde foretaget en egentlig proportionalitetsvurdering, og ved de meget betydelige omkostninger ved at efterleve påbuddet.

Mønstret er, at **Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver sikker hjemmel og en korrekt afgrænsning mellem regelsættene (affald vs. jordforurening), før et bebyrdende påbud kan opretholdes**, og at nævnet ophæver påbud, hvor kommunen har valgt det forkerte hjemmelsgrundlag eller ikke har godtgjort betingelserne.

LOV

[Jordforureningsloven § 2](#)[Jordforureningsloven § 41](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 43](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 46](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 91, stk. 1](#)

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand 26.08.2025

§ 5 Domstolskontrollen med grundejeransvaret for affald (§ 46, jf. § 43)

Asbest-sagen blev indbragt for domstolene af Roskilde Kommune (med Kommunernes Landsforening som biintervenient), der påstod nævnets afgørelse ugyldig. Ved [BS-9090/2023-OLR](#) frifandt Østre Landsret den **26. august 2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet** og stadfæstede dermed nævnets ophævelse af påbuddet. Sagen viser samspillet mellem nævn og domstole:

- For de **ubefæstede arealer** tiltrådte landsretten, at det nedvaskede asbestmateriale udgjorde en jordforurening omfattet af jordforureningsloven, med henvisning til lovens formål i [Jordforureningsloven § 1](#), definitionen i [§ 2](#) og Højesterets praksis (U 2011.465, "Slagger-sagen"). Da der var enighed om, at brand uden grundejerfejl ikke giver påbudshjemmel efter jordforureningsloven, havde kommunen ikke haft hjemmel.
- For de **befæstede arealer** (terrasse, tage) skulle spørgsmålet afgøres efter [Miljøbeskyttelsesloven § 43](#) og [§ 46](#). Landsretten anførte, at grundejeransvaret er strengt, men ikke i alle tilfælde ubetinget, og lagde vægt på, at forureningen skyldtes en brand, grundejeren ikke var ansvarlig for, at han ikke havde handlet uforsvarligt, at han frivilligt havde fjernet en del af materialet, og på de betydelige omkostninger. På den baggrund fandt retten, at der ikke var:

"tilstrækkelig sikker hjemmel"

til at udstede påbuddet vedrørende de befæstede arealer. Dommen bekræfter nævnets linje: et bebyrdende affaldspåbud forudsætter sikker hjemmel, og det strenge grundejeransvar efter § 46, jf. § 43, kan vige, når affaldet stammer fra et hændeligt uheld uden culpa hos grundejeren.

LOV

Jordforureningsloven § 1

Jordforureningsloven § 2

Miljøbeskyttelsesloven § 43

Miljøbeskyttelsesloven § 46

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand

26.08.2025

Affaldsgebyrer, hvile-i-sig-selv og fritagelse – uden for nævnets klageadgang

§ 6

Affaldsordninger gebyrfinansieres efter [Miljøbeskyttelsesloven § 48](#). Bestemmelsen bygger på det forvaltningsretlige **hvile-i-sig-selv-princip**: gebyrerne er vederlag for en ydelse og må ikke overstige omkostningerne. Loven kræver omkostningsægthed og gennemsigtighed:

"Der skal fastsættes særskilt gebyr for hver affaldsordning baseret på de udgifter, som er opgjort i kommunalbestyrelsens regnskab."

Gebyrhjemlen blev nyaffattet ved 2009-reformen om ny organisering af affaldssektoren, og ved lovændringen i 2018 om ophævelse af affaldsadministrationsgebyret for virksomheder blev kommunernes pligt til at gebyrfinansiere de generelle administrationsomkostninger for virksomheder afskaffet, så hovedparten i stedet finansieres via bloktilskuddet. Disse afgørelser kan ikke påklages til nævnet, jf. [§ 48, stk. 5](#), og gebyrtvister føres derfor som civile sager.

Den ledende afgørelse er Højesterets **TGnet-dom**, [BS-58925/2019-HJR](#). En enkeltmandsvirksomhed på ejerens bopæl var blevet opkrævet et administrationsgebyr for erhvervsaffald på 750 kr. Højesteret fastslog:

- at [§ 48, stk. 1](#) og [stk. 4](#) gav fornøden hjemmel til et generelt administrationsgebyr, og at gebyret ikke var en skat i strid med [Grundloven § 43](#), netop fordi det er vederlag for en ydelse (hvile-i-sig-selv), og
- at Københavns Kommunes meget restriktive fritagelsespraksis efter den dagældende affaldsbekendtgørelses [§ 60, stk. 4](#), var i strid med lovens forarbejder. Udtrykket "egentlig affaldsproduktion" skulle forstås i lyset af forarbejdernes omtale af fritagelse for virksomheder med "marginale mængder" affald.

Dommen (afsagt 5-4) fastlægger, at **kommunale retningslinjer ikke må afskære fritagelse for de typer virksomheder, lovgiver udtrykkeligt tilsigtede at undtage** – her små virksomheder med marginal affaldsproduktion fra privat bopæl. Mindretallet ville have accepteret en mere skematisk, administrerbar ordning baseret på branchekoder, hvilket understreger den løbende spænding mellem omkostningsægthed/individuel rimelighed og administrerbarhed.

LOV

Grundloven § 43

Miljøbeskyttelsesloven § 48, stk. 1, 4, 5

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om tilbagebetaling af administrationsgebyr for erhvervsaffald hos mindre virksomheder

07.12.2020

Klagebehandling, prøvelse og sagsgang ved Miljø- og Fødevarerklagenævnet

§ 7

Klageadgangen og prøvelsesintensiteten på affaldsområdet kan sammenfattes således:

- **Hvad kan påklages til nævnet?** Efter [Miljøbeskyttelsesloven § 91](#) kan kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven og regler udstedt i medfør heraf som udgangspunkt påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, "medmindre andet fremgår af lovens bestemmelser". I praksis omfatter dette navnlig **påbud** om håndtering, oprydning og bortskaffelse af affald (§ 46, jf. § 43). Klagereglerne i kapitlet gælder kun afgørelser, der kan påklages, jf. [§ 90 b](#).
- **Hvad er afskåret?** Gebyrafgørelser efter [§ 48, stk. 5](#) og klassificeringsafgørelser efter [Affaldsbekendtgørelsen § 72](#) kan ikke påklages administrativt og må indbringes for domstolene (TGnet og Kronospan).
- **Afdelinger og prøvelse.** Nævnet behandler affaldssager i en af de sagkyndige afdelinger (i asbest-sagen afdeling 1, industriforhold), jf. [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 3](#). Nævnet foretager en fuld retlig og skønsmæssig prøvelse af de påklagede påbud og kan både ændre og **ophæve** kommunens afgørelse – som skete i asbest-sagen [BS-9090/2023-OLR](#).
- **Opsættende virkning.** Efter [Miljøbeskyttelsesloven § 96](#) har klage over en tilladelse, godkendelse eller dispensation ikke opsættende virkning, medmindre nævnet bestemmer andet; bestemmelsen begrænser ikke nævnets adgang til at ændre eller ophæve den påklagede afgørelse.
- **Bindende afgørelser og domstolsprøvelse.** Nævnets afgørelser er bindende for myndighederne, men kan indbringes for domstolene – som Roskilde Kommune gjorde i asbest-sagen, hvor landsretten frifandt nævnet.

Aktualitet: Pr. seneste konsolidering (23. december 2025) er der ikke vedtagne, ikke-konsoliderede ændringer af de affaldsrelevante bestemmelser (§§ 44, 45 og 48). De seneste ventende ændringer af miljøbeskyttelseslovens klagebestemmelser (§§ 91 og 98-100) angår alene afgørelser om fangst, transport og lagring af CO₂ (CCS) og berører ikke affaldsområdet.

LOV	Affaldsbekendtgørelsen § 72	Miljøbeskyttelsesloven § 48, stk. 5
	Miljøbeskyttelsesloven § 90b	Miljøbeskyttelsesloven § 91, stk. 1 Miljøbeskyttelsesloven § 96
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om tilbagebetaling af administrationsgebyr for erhvervsaffald hos mindre virksomheder 07.12.2020 Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand 26.08.2025	

§ 8 Sammenfatning: tværgående mønstre

Praksis på affaldsområdet tegner et klart billede af en delt prøvelse:

- **Nævnet prøver påbud, ikke gebyrer og klassificering.** Miljø- og Fødevareklagenævnets affaldspraksis koncentrerer sig om kommunale påbud efter [§ 46](#), jf. [§ 43](#). Gebyr- og klassificeringstvister er afskåret fra klage ([§ 48, stk. 5](#) og [Affaldsbekendtgørelsen § 72](#)) og afgøres ved domstolene.
- **Hjemmel og afgrænsning er afgørende.** I [BS-9090/2023-OLR](#) ophævede nævnet – og landsretten stadfæstede – et påbud, fordi forureningen rettelig hørte under jordforureningsloven, og fordi grundejeransvaret ikke rakte til affald fra et hændeligt uheld uden culpa. Nævnet kræver sikker hjemmel, korrekt valg af regelsæt og en reel proportionalitetsvurdering.
-

Affald, biprodukt og end-of-waste afgøres efter kumulative kriterier. I [BS-10876/2017-RAN](#) bar virksomheden bevisbyrden, og et marked for materialet var ikke nok, da nyttiggørelses- og miljøkriterierne ikke var opfyldt.

- **Korrekt EAK-klassifikation og deklaration er ansvarspålæggende.** [BS-59245/2019-GLO](#) viser, at fejldeklaration af farligt affald udløser erstatningsansvar.
- **Gebyrer skal være omkostningsægte, og fritagelse må ikke afskæres skematisk.** [BS-58925/2019-HJR](#) fastslår hvile-i-sig-selv-princippet og kravet om fritagelse for virksomheder med marginal affaldsproduktion.

Den samlede nævns- og domstolspraksis viser et område, hvor klageafskæring kanalisere de fleste klassifikations- og gebyrtvister til domstolene, mens Miljø- og Fødevareklagenævnet er den centrale prøvelsesinstans for de bebyrdende kommunale affaldspåbud – med et konsekvent krav om sikker hjemmel og korrekt afgrænsning over for jordforureningsloven.

LOV	Affaldsbekendtgørelsen § 72	Miljøbeskyttelsesloven § 46
	Miljøbeskyttelsesloven § 48, stk. 5	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om tilbagebetaling af administrationsgebyr for erhvervsaffald hos mindre virksomheder	07.12.2020
	Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand	26.08.2025
	Byretten · Affaldsaktør idømt millionererstatning for pesticidforurening af rensningsanlæg	02.02.2024
	Byretten · Afgørelse om hvorvidt brændselsfraktionerne A4 og S2 fra spånpladeproduktion udgør affald i henhold til affaldsbekendtgørelsen	04.02.2021

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Affaldsbekendtgørelsen § 2	Affaldsbekendtgørelsen § 72
Miljøbeskyttelsesloven § 44	Miljøbeskyttelsesloven § 45
Miljøbeskyttelsesloven § 46	Miljøbeskyttelsesloven § 48 stk. 1
Miljøbeskyttelsesloven § 91 stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		1
07.12.2020	Højesterets afgørelse om tilbagebetaling af administrationsgebyr for erhvervsaffald hos mindre virksomheder	bs-58925-2019-hjr
LANDSRETTEEN · ANKEINSTANS		1
26.08.2025	Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand	9972-11667
BYRETTEEN · FØRSTE INSTANS		2

02.02.2024	Affaldsaktør idømt millionererstatning for pesticidforurening af rensningsanlæg	9853-11527
04.02.2021	Afgørelse om hvorvidt brændselsfraktionerne A4 og S2 fra spånpladeproduktion udgør affald i henhold til affaldsbekendtgørelsen	10156-11917

02

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over aktindsigt i miljøoplysninger

Den udvidede indsigtsret efter miljøoplysningsloven, Aarhus-konventionen og direktiv 2003/4/EF – og Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 7 afgørelser · 2016–2022

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Aktindsigt i miljøoplysninger er en udvidet og selvstændig indsigtsret, der rækker videre end offentlighedsloven og forvaltningsloven, fordi den bygger på Aarhus-konventionen og direktiv 2003/4/EF. Denne praksisoversigt samler retsgrundlaget i miljøoplysningsloven og den direktivkonforme fortolkning, som Miljø- og Fødevareklagenævnet er bundet af, når nævnet som klageinstans prøver afslag på aktindsigt i miljøoplysninger inden for sit ressort. De bærende fortolkninger af miljøoplysningsbegrebet, afvejningsreglen og emissionsundtagelsen er i dansk og europæisk praksis navnlig udviklet af Folketingets Ombudsmand, Højesteret (MRSA-kendelserne) og EU-Domstolen. Fokus er på, hvad der skal kvalificeres som en miljøoplysning, den obligatoriske afvejning efter § 2, stk. 3, de emissionsoplysninger der ikke kan undtages, samt sagsgang, frister, gebyr og klageadgang.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljøoplysningsbegrebet i miljøoplysningslovens § 3 fortolkes bredt: næsten enhver oplysning om miljøets tilstand, om faktorer (stoffer, energi, støj, emissioner), om foranstaltninger og planer eller om menneskers sundhed er en miljøoplysning, uanset hvornår den er tilvejebragt.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver – som enhver myndighed på området – at der efter § 2, stk. 3, foretages en konkret afvejning af offentlighedens interesse i udlevering mod beskyttelsesinteressen, før en undtagelse fra offentlighedsloven eller forvaltningsloven kan anvendes, og undtagelserne skal anvendes restriktivt.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser at opretholde et afslag på oplysninger om emissioner til miljøet, når afslaget støttes på de undtagelser (bl.a. drifts- og forretningsforhold samt brede skønsmæssige hensyn), der efter § 2, stk. 5 og 6, er sat ud af kraft for emissionsoplysninger.
- 04** Emissionsbegrebet omfatter både faktiske og forudsigelige emissioner ved normal, realistisk brug samt oplysninger om emissionernes virkninger og restkoncentrationer – men ikke rent hypotetiske, usikre fremtidige udledningsscenarier (FOB 2017-28 over for FOB 2017-29; EU-Domstolen i C-442/14 og C-673/13).

- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer offentlighedslovens identifikationskrav, men kravet skal anvendes direktivkonformt og må ikke gøres til en barriere mod retten til miljøoplysninger.
- 06** Hensynet til offentlighedens adgang til miljøoplysninger vejer tungt; en ikke-dokumenteret risiko for skade (fx stigmatisering af erhvervsdrivende) kan hverken bære et afslag eller en opsættende virkning, jf. Højesterets MRSA-kendelser.
- 07** Interne dokumenter og interne meddelelser er ikke tidsubegrænset beskyttet: beskyttelsen gælder kun, så længe den er konkret begrundet, og der skal altid tages stilling til ekstrahering og delvis aktindsigt (EU-Domstolen i C-619/19 og C-57/16).
- 08** Afgørelser skal træffes hurtigst muligt og senest 1 måned (komplekse sager 2 måneder), skal begrundes og ledsages af klagevejledning, og kan påklages særskilt til den klageinstans, der behandler den underliggende sag – på nævnets område Miljø- og Fødevareklagenævnet.

§ 1 En udvidet indsichtsret og Miljø- og Fødevareklagenævnets rolle som klageinstans

Aktindsigt i miljøoplysninger er en **udvidet og selvstændig indsichtsret**. Udgangspunktet i [miljøoplysningsloven § 2, stk. 1](#) er, at enhver har ret til at blive gjort bekendt med miljøoplysninger "under de betingelser og med de undtagelser, der følger af lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven, jf. dog stk. 2-6 og § 3". Loven henviser altså som udgangspunkt til de almindelige aktindsigtslove, men supplerer og fraviger dem dér, hvor Aarhus-konventionen og **direktiv 2003/4/EF** giver bredere adgang.

Denne oversigt angår netop den udvidede miljøaktindsigt. Almindelig aktindsigt uden miljødimension er beskrevet under [aktindsigt](#), partsaktindsigt og partshøring under [partshøring](#), GDPR-indsigt under [datatilsynet-afgørelser](#) og det almindelige begrundelseskrav under [begrundelse-forvaltning](#).

Loven gennemfører en kæde af EU- og folkeretlige forpligtelser: den oprindelige **lov nr. 292 af 27. april 1994** (Rådets direktiv 90/313/EØF), **lov nr. 447 af 31. maj 2000** (Aarhus-konventionen) og **lov nr. 310 af 2. maj 2005** (direktiv 2003/4/EF). Forarbejderne understreger, at loven skal fortolkes **direktivkonformt**. Det fremgår allerede af bemærkningerne til den oprindelige § 2, at de almindelige undtagelser videreføres, men at brede skønsmæssige undtagelsesbestemmelser "må fortolkes i overensstemmelse med direktivet". Ombudsmanden har gentaget dette i [FOB 2011-11.2](#), hvor det fremhæves, at myndighederne er forpligtet til at undergive både miljøoplysningsloven og de bestemmelser i offentlighedsloven, som loven henviser til, en direktivkonform fortolkning.

En central – og let overset – finurlighed er, at [§ 6, stk. 2](#) bestemmer, at henvisninger til offentlighedsloven skal forstås som henvisninger til **1985-offentlighedsloven** (lov nr. 572 af 19. december 1985). De materielle undtagelser, der nævnes i § 2, skal derfor læses i 1985-lovens paragrafnumre (§ 10, § 12, § 13 osv.) – ikke i 2013-offentlighedslovens. Ombudsmanden har lagt dette udtrykkeligt til grund, jf. [FOB 2018-4](#).

Miljø- og Fødevareklagenævnet er **klageinstans** for aktindsigt i miljøoplysninger på nævnets eget ressortområde. Det følger af [§ 4, stk. 6](#), at en afgørelse om aktindsigt kan påklages særskilt:

"... til den myndighed, der er klageinstans i forhold til afgørelsen eller behandlingen i øvrigt i den sag, begæringen om aktindsigt vedrører."

For de mange sagstyper, hvor nævnet er klageinstans for den underliggende afgørelse – fx husdyrgodkendelser, miljøgodkendelser, naturbeskyttelse, fredning og VVM-tilladelser – er Miljø- og Fødevareklagenævnet dermed også klageinstans for et afslag på aktindsigt i de pågældende sager. Hertil kommer § 4 a, hvorefter afslag fra de "private" organer og forsyningsvirksomheder, der er omfattet af lovens udvidede myndighedsbegreb, kan påklages direkte til nævnet. Når nævnet prøver et aktindsigtsafslag, er der tale om en **fuld retlig prøvelse** – spørgsmålet om aktindsigt er et retsspørgsmål, og nævnet er bundet af den direktivkonforme fortolkning.

At sagerne reelt afgøres på miljøoplysningslovens grundlag, blev bekræftet af Højesteret i MRSA-sagen, [sag 74/2015](#) og [75/2015](#), hvor det var ubestridt, at de omstridte oplysninger var miljøoplysninger (se nærmere nedenfor).

LOV

[Miljøoplysningsloven § 2, stk. 1](#)[Miljøoplysningsloven § 4, stk. 6](#)[Miljøoplysningsloven § 4a](#)[Miljøoplysningsloven § 6, stk. 2](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning 22.01.2016

§ 2 Det brede miljøoplysningsbegreb i § 3 – fra havneanlæg til debatoplæg

Den udvidede indsichtsret aktiveres kun, hvis der er tale om en **miljøoplysning**. Begrebet er defineret meget bredt i [miljøoplysningsloven § 3](#), der omfatter alle oplysninger i myndighedens besiddelse – uanset form og uanset hvornår de er tilvejebragt – som vedrører bl.a.:

- tilstanden i miljøelementer (luft, vand, jord, landskaber, naturområder, biologisk mangfoldighed) (nr. 1),
- faktorer som stoffer, energi, støj, stråling, affald, **emissioner, udledninger og andre udslip**, der påvirker eller kan påvirke miljøelementerne (nr. 2),
- foranstaltninger, herunder "politikker, lovgivning, planer, programmer, miljøaftaler og aktiviteter", der påvirker eller kan påvirke miljøet (nr. 3),
- rapporter om gennemførelse af miljølovgivningen (nr. 4), rentabilitetsberegninger m.v. (nr. 5), og
- menneskers sundheds- og sikkerhedstilstand, herunder forurening af fødekæden, i det omfang det påvirkes via miljøelementerne (nr. 6).

Definitionen tager – i modsætning til offentlighedsloven – ikke udgangspunkt i et dokumentbegreb, men i selve oplysningen, jf. [FOB 2011-11.2](#). Praksis viser, at begrebet trækkes vidt. Ombudsmanden har anset oplysninger om et nyt havneanlæg for miljøoplysninger ([FOB 2018-4](#)) og har – som omtalt i samme udtalelse – også anset et politisk debatoplæg om fremtidens transportformer (og endda akter om ministeriets håndtering af kritik af oplægget) for miljøoplysninger i sag **2018-2**, med henvisning til, at effektiv inddragelse af offentligheden i beslutningsprocessen på miljøområdet er et af de grundlæggende formål bag reglerne. Også dokumenter om kvælstofreguleringen i fødevarer- og landbrugspakken blev behandlet som miljøoplysninger, jf. [FOB 2017-29](#) (uenigheden dér angik alene, om der tillige var tale om *emissionsoplysninger*, jf. afsnittet nedenfor). At grænsen kan testes, ses af [FOB 2009 9-1](#) om Danmarks Højdemodel, hvor myndighederne anførte, at højdedata ikke vedrørte miljøelementernes tilstand.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal i sin prøvelse først tage stilling til denne kvalifikation: er der tale om miljøoplysninger, behandles sagen efter miljøoplysningsloven med dens skærpede afvejnings- og emissionsregler, og ikke kun efter de almindelige aktindsigtslove. Identifikationskravet gælder fortsat – myndigheden kan kræve, at sagen kan identificeres – men kravet skal anvendes direktivkonformt og ikke som en barriere. Som forarbejderne, citeret i [FOB 2011-11.2](#), udtrykker det:

"F.eks. gælder offentlighedslovens krav om identifikation af sagen (§ 4, stk. 3) også ved aktindsigt i miljøoplysninger. Direktivet giver i art. 3, stk. 3 ... mulighed for et sådant krav."

LOV

[Miljøoplysningsloven § 2, stk. 1](#)[Miljøoplysningsloven § 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning 22.01.2016

§ 3 Afvejningen efter § 2, stk. 3 – hvad der vejer, før en undtagelse kan bruges

Det er afvejningsreglen, der gør miljøaktindsigten kvalitativt bredere end den almindelige aktindsigt. Hvor offentlighedsloven og forvaltningsloven som udgangspunkt giver myndigheden adgang til at undtage uden en interesseafvejning, indeholder [miljøoplysningsloven § 2, stk. 3](#) **en konkret og en generel afvejningspligt**:

"... skal vedkommende myndighed foretage en konkret afvejning af offentlighedens interesser, der varetages ved udlevering af miljøoplysningerne, over for de interesser, der varetages ved at afslå udlevering. Bestemmelserne ... skal anvendes restriktivt under hensyntagen til samfundets interesse i, at oplysningerne offentliggøres i det konkrete tilfælde."

Reglen blev indsat ved **lov nr. 310 af 2. maj 2005** for at gennemføre direktivets artikel 4, stk. 2, og afspejler direktivets betragtning 16, hvorefter "grundene til at give afslag bør fortolkes restriktivt, idet de offentlige interesser, der varetages ved udlevering, bør afvejes over for de interesser, der varetages ved at afslå udlevering". Miljøstyrelsens [vejledning til miljøoplysningsloven](#) understreger, at "der er ... tale om en konkret afvejning, og begrundelsen for tilbageholdelse skal derfor også være konkret".

Hvad lægges der vægt på? Praksis viser et fast vurderingsmønster:

-

For udlevering vejer offentlighedens og samfundets interesse i åbenhed, miljøbevidsthed og effektiv inddragelse i beslutningsprocessen på miljøområdet – et hensyn der efter direktivet og Aarhus-konventionen i sig selv er tungtvejende.

- **Imod udlevering** kan kun vejes de beskyttelseshensyn, der konkret kan henføres under en (videreført) undtagelse, fx forretningshemmeligheder eller beskyttelse af den interne beslutningsproces – og kun hvis hensynet er konkret og aktuelt.
- En undtagelse kan ikke anvendes mekanisk: myndigheden skal påvise, hvordan udlevering konkret vil skade den beskyttede interesse, og skal overveje **ekstrahering og delvis aktindsigt**, jf. [FOB 2015-23](#) og [FOB 2014-21](#).

For **interne dokumenter og interne meddelelser** er beskyttelsen særligt afgrænset. EU-Domstolen fastslog i [C-619/19](#), at undtagelsen for interne meddelelser ikke er tidsubegrænset: den gælder kun, så længe beskyttelsen er konkret begrundet, myndigheden skal i hvert tilfælde afveje, og tidens gang svækker hemmeligholdelsen. I [C-57/16](#) (ClientEarth) afviste Domstolen en generel formodning om fortrolighed for konsekvensanalyser og fastslog, at risiko for offentligt "ydre pres" ikke i sig selv udgør en skade på beslutningsprocessen.

Myndigheden kan heller ikke ad bagvejen skabe nye undtagelser. Det følger af [§ 2, stk. 2](#), at indsichtsretten ikke begrænses af særlige aktindsigtsbestemmelser i anden lovgivning (medmindre de gennemfører fællesskabsretlige forpligtelser); Ombudsmanden fandt på den baggrund, at der ikke var hjemmel til at undtage IØ Fonden fra loven, jf. [udtalelsen om IØ Fonden](#). Endelig fastslår [§ 2, stk. 4](#), at offentlighedslovens undtagelse for ministerbetjening som udgangspunkt ikke gælder for miljøoplysninger, jf. dog modifikationen i [§ 4 a](#).

LOV	Miljøoplysningsloven § 2, stk. 2, 3, 4	Miljøoplysningsloven § 4a
PRAKSIS	EU-Domstolen · Adgang til miljøoplysninger: Fortolkning af "interne meddelelser" og tidsmæssige begrænsninger for undtagelser	20.01.2021
	EU-Domstolen · Aktindsigt i konsekvensanalyser på miljøområdet: Grænser for generelle formodninger om fortrolighed	04.09.2018

Emissionsoplysninger der ikke kan undtages – det absolutte værn i § 2, stk. 5

Den stærkeste forskel fra almindelig aktindsigt er reglen om emissioner. Efter [miljøoplysningsloven § 2, stk. 5](#) sættes en række centrale undtagelser ud af kraft, når der er tale om oplysninger om emissioner til miljøet:

"Bestemmelsen i § 10, nr. 1-4, § 12, stk. 1, og § 13, stk. 1, nr. 6, i lov om offentlighed i forvaltningen eller § 12, stk. 1, i forvaltningsloven finder ikke anvendelse på oplysninger om emissioner til miljøet, i det omfang afslag på aktindsigt vil stride imod bestemmelserne i artikel 4, stk. 2, i ... direktiv 2003/4/EF ..."

[§ 2, stk. 6](#) sætter tilsvarende offentlighedslovens § 13, stk. 1, nr. 4-6, og forvaltningslovens § 15, stk. 1, nr. 4 og 5, ud af kraft for miljøoplysninger i samme omfang. Reglerne gennemfører direktivets artikel 4, stk. 2, sidste led, der er gengivet i lovens bilag 1:

"Medlemsstaterne kan ikke i henhold til stk. 2, litra a), d), f), g) og h), fastsætte, at en anmodning kan afslås, hvis anmodningen gælder oplysninger om emissioner til miljøet."

Det betyder i praksis, at bl.a. hensynet til **drifts- og forretningsforhold** (forretningshemmeligheder) og de **brede skønsmæssige hensyn** ikke kan bære et afslag på emissionsoplysninger. Forarbejderne til **lov nr. 310 af 2. maj 2005** definerer emissionsbegrebet vidt; som citeret i [FOB 2017-28](#):

"Med emissionsoplysninger menes således udledninger af enhver art til vand, jord, luft og undergrund."

EU-Domstolen har bekræftet en bred fortolkning. I [C-442/14](#) (Bijenstichting/Bayer) og [C-673/13 P](#) (glyphosat) fastslog Domstolen, at begrebet:

- ikke skal fortolkes indskrænkende og **ikke** er begrænset til emissioner fra industrianlæg,
- omfatter både **faktiske og forudsigelige** emissioner ved normal eller realistisk brug (fx udbringning af pesticider), og
- omfatter ikke kun selve udledningen (art, sammensætning, mængde, sted og tid), men også oplysninger om dens **virkninger og restkoncentrationer**.

Grænsen går dog ved det rent hypotetiske. Sammenhold de to ombudsmandsudtalelser fra samme dag:

Udtalelse	Oplysninger	Udfald
FOB 2017-28	Konkrete udledninger	Var emissionsoplysninger → kunne ikke undtages
FOB 2017-29	Mulige fremtidige udledningsscenarier i fødevare- og landbrugspakken	Var ikke emissionsoplysninger

I [FOB 2017-29](#) lagde ministeriet – som Ombudsmanden ikke kritiserede – vægt på, at oplysningerne alene vedrørte forskellige mulige udledningsscenarier under stor usikkerhed, og at der derfor:

"... ikke er en sådan sammenhæng mellem oplysningerne og eventuelle kommende udledninger, at der er tale om emissionsoplysninger i miljøoplysningslovens eller miljøoplysningsdirektivets forstand."

Når Miljø- og Fødevareklagenævnet prøver et afslag, må nævnet derfor først afklare, om oplysningerne er emissionsoplysninger. Er de det, kan de nævnte undtagelser ikke anvendes – og emissionsoplysninger vil i øvrigt ofte allerede være omfattet af **ekstraheringspligt**, hvorfor de efter Miljøstyrelsens [vejledning](#) "antageligt kun yderst sjældent, om overhovedet" vil kunne undtages.

LOV	Miljøoplysningsloven § 2, stk. 5, 6	Miljøoplysningsloven § 3
PRAKSIS	EU-Domstolen · Offentlig adgang til data om pesticidmissioner: Fortolkning af »oplysninger om emissioner til miljøet« i Miljøinformationsdirektivet 22.11.2016 EU-Domstolen · Fortolkning af »emissioner til miljøet« i relation til aktindsigt i vurderingsrapporter for aktivstoffet glyphosat 22.11.2016	

MRSA-kendelserne: Højesteret om afvejning, retlig interesse og opsættende virkning

Den vigtigste danske domstolsafgørelse på området er Højesterets kendelser af 22. januar 2016 i [sag 74/2015 og 75/2015](#) (MRSA-svinebesætninger). Baggrunden var en undersøgelse fra Fødevarestyrelsen (2008-2011), hvor 34 ud af 48 svinebesætninger var testet positive for den multiresistente bakterie MRSA. To journalister anmodede om aktindsigt i besætningernes identitet via CHR-numre. Efter en henstilling

fra Folketingets Ombudsmand (sag **2014-8**) besluttede myndighederne at give aktindsigt på grundlag af **miljøoplysningsloven**, hvorefter Landbrug & Fødevarer på fem landmænds vegne anlagde sag for at hindre udleveringen under henvisning til risiko for social stigmatisering.

Højesteret tog stilling til to spørgsmål:

- **Retlig interesse:** Landmændene var ikke parter i selve aktindsigtssagen, men da CHR-oplysningerne kunne kobles direkte til deres identitet og geografiske placering, blev deres forhold berørt i en sådan grad, at de havde retlig interesse i at få prøvet afgørelsens gyldighed efter **grundlovens § 63**. Berørte tredjemænd kan altså have søgsmålskompetence, selvom de ikke er parter i aktindsigtssagen.
- **Opsættende virkning:** Højesteret nægtede at tillægge søgsmålet opsættende virkning. Retten lagde vægt på, at hensynet til offentlighedens adgang til miljøoplysninger vejede tungere end den **ikke-dokumenterede** risiko for stigmatisering, og at der efter en foreløbig vurdering ikke var grundlag for at anse Fødevarestyrelsens afgørelse for ugyldig.

Afgørelsen illustrerer det centrale mønster i afvejningen efter **§ 2, stk. 3**: en påberåbt skadevirkning skal være **konkret og dokumenteret** for at kunne bære et afslag – en abstrakt eller hypotetisk risiko er ikke tilstrækkelig. Højesteret inddrog samspillet med **offentlighedslovens § 33** og den væsentlige offentlige interesse i hurtig aktindsigt, jf. **§ 36, stk. 2**. Endelig ophævede Højesteret landsrettens anonymisering af parterne, da der ikke var hjemmel til at hemmeligholde identiteten på parter i en civil retssag.

For Miljø- og Fødevareklagenævnet betyder linjen, at nævnet i sin afvejning skal kræve, at den part eller tredjemand, der ønsker oplysninger tilbageholdt, kan sandsynliggøre en konkret skade – og at den manglende opsættende virkning indebærer, at oplysninger som udgangspunkt udleveres, selv om en berørt erhvervsdrivende efterfølgende indbringer sagen for domstolene.

LOV

Grundloven § 63

Miljøoplysningsloven § 2, stk. 3

Offentlighedsloven § 33

Offentlighedsloven § 36, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning 22.01.2016

§ 6 Sagsgang, frister, gebyr og klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Miljøaktindsigtens procesregler er på flere punkter strengere end de almindelige aktindsigtsloves.

Form og format. Efter **§ 4, stk. 2** skal oplysningerne stilles til rådighed i den form eller det format, som ansøgeren ønsker, medmindre de allerede er offentligt tilgængelige i en let tilgængelig form, eller der er rimelige grunde til en anden form.

Frister. **§ 4, stk. 3** fastsætter, at sagen skal afgøres "hurtigst muligt og senest 1 måned efter modtagelsen", og kun ved sager af "omfang og kompleks karakter" senest 2 måneder. Det er en absolut yderfrist, der følger af direktivets artikel 3.

Afslag. Et afslag skal efter **§ 4, stk. 4** begrundes, ledsages af klagevejledning og meddeles skriftligt, hvis anmodningen var skriftlig. Begrundes afslaget med, at materialet er under udarbejdelse, skal myndigheden oplyse, hvem der udarbejder det, og hvornår det forventes færdigt. Er anmodningen ikke fremsat over for rette myndighed, skal den videresendes, jf. **§ 4, stk. 5**.

Klage. Aktindsigtsafgørelsen kan påklages **særskilt** til den klageinstans, der behandler den underliggende sag, jf. § 4, stk. 6. For sager på Miljø- og Fødevareklagenævnets område er nævnet dermed klageinstans; for afslag fra de "private" organer og forsyningsvirksomheder, der er omfattet af lovens udvidede myndighedsbegreb, er nævnet direkte klageinstans, jf. § 4 a. Klageproceduren i § 4 b bygger på **remonstration** – klagen indgives til førstestansen, der inden som udgangspunkt 3 uger skal videresende klagen med en udtalelse, hvis afgørelsen fastholdes – og på obligatorisk **digital selvbetjening** ved klage til nævnet.

Gebyr. Efter § 5 opkræves betaling for kopier efter justitsministerens regler i medfør af offentlighedsloven, og ministeren kan fastsætte regler for oplysninger i andet end skriftlig form. Dette er sket ved **bekendtgørelsen om betaling for aktindsigt i miljøoplysninger, der ikke udleveres på papir**, hvorefter der kan opkræves "de faktiske omkostninger ved tilvejebringelse af kopien ... på grundlag af offentliggjorte takster". Det svarer til direktivets artikel 5, hvorefter gebyret "ikke [må] overskride et rimeligt beløb" og som hovedregel ikke må overstige de faktiske omkostninger. Der kan efter § 5, stk. 3 ikke kræves betaling for adgang til registre og oversigter. Hertil kommer pligten til **aktiv formidling** af miljøoplysninger efter § 5 b.

Bindende afgørelser og prøvelsesintensitet. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser er bindende forvaltningsafgørelser, der kan indbringes for domstolene (jf. også § 5 a om udskrift af domme i miljøsager). Spørgsmålet om aktindsigt prøver nævnet som et **retsspørgsmål** med fuld intensitet. På nævnets øvrige sagsområder viser domstolsprøvelsen, at domstolene efterprøver afgørelserne retligt, men udviser tilbageholdenhed over for nævnets faglige skøn – fx **BS-12763/2021-KOL**, hvor Retten i Kolding frifandt nævnet og ikke tilsidesatte dets screeningsskøn, og **BS-42958/2021-VLR**, hvor Vestre Landsret frifandt nævnet og tiltrådte dets proportionalitetsvurdering. For aktindsigt gælder dog – som MRSA-sagen viser – at udlevering ikke har opsættende virkning under en efterfølgende retssag.

LOV

Miljøoplysningsloven § 4, stk. 3, 6

Miljøoplysningsloven § 4a

Miljøoplysningsloven § 4b

Miljøoplysningsloven § 5

Miljøoplysningsloven § 5b

PRAKSIS	Højesteret · Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning	22.01.2016
	Landsretten · Frist for overholdelse af ammoniakkrav for husdyrbrug baseret på staldanlægs oprindelige alder, ikke renoveringstidspunkt	28.06.2022
	Byretten · Retten i Kolding stadfæster afgørelse om manglende krav til miljøvurdering ved fredning af Vejle Ådal	08.07.2022

§ 7 Bærende linjer i praksis om aktindsigt i miljøoplysninger

Sammenfattende tegner der sig følgende billede af retsstillingen, som Miljø- og Fødevareklagenævnet anvender, når det prøver afslag på aktindsigt i miljøoplysninger:

- **Bredt anvendelsesområde, snæver undtagelsesadgang.** Miljøoplysningsbegrebet i § 3 er bredt, og undtagelser skal anvendes restriktivt efter en konkret afvejning, jf. § 2, stk. 3. Begrundelsen for at tilbageholde skal være konkret, og delvis aktindsigt/ekstrahering skal altid overvejes.
- **Emissioner nyder et nærmest absolut værn.** Oplysninger om emissioner til miljøet kan ikke undtages med de undtagelser, der efter § 2, stk. 5 og 6, er sat ud af kraft, og begrebet omfatter også forudsigelige emissioner og deres virkninger, jf. **C-442/14**. Grænsen går ved rent hypotetiske scenarier.

Dokumenteret skade kræves. En påberåbt skadevirkning skal være konkret og dokumenteret; en udokumenteret risiko bærer hverken afslag eller opsættende virkning, jf. Højesteret i [sag 74/2015](#) og [75/2015](#).

- **Direktivkonform fortolkning.** Både miljøoplysningsloven og de offentlighedslovsbestemmelser, loven henviser til (i 1985-lovens numre, jf. [§ 6, stk. 2](#)), skal fortolkes i lyset af Aarhus-konventionen og direktiv 2003/4/EF.
- **Hurtig sagsbehandling og klar klageadgang.** Afgørelse skal træffes senest 1-2 måneder, og klage over afslag går – på nævnets område – til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf. [§ 4](#) og [§ 4 a](#).

De ledende fortolkningsbidrag på området kommer fortsat fra Folketingets Ombudsmand, Højesteret og EU-Domstolen, og denne praksis udgør den bindende ramme for nævnets egne afgørelser. Den, der vil have et afslag på miljøaktindsigt opretholdt, bærer reelt bevisbyrden for, at en konkret undtagelse finder anvendelse, at den ikke rammes af emissionsreglen, og at beskyttelseshensynet efter en restriktiv afvejning vejer tungere end offentlighedens interesse.

LOV	Miljøoplysningsloven § 2, stk. 3, 5	Miljøoplysningsloven § 3	
PRAKSIS	Højesteret · Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning 22.01.2016 EU-Domstolen · Offentlig adgang til data om pesticidemissioner: Fortolkning af »oplysninger om emissioner til miljøet« i Miljøinformationsdirektivet 22.11.2016		

REFERENCE Lovgrundlag 5 paragraffer

Grundloven § 63	Miljøoplysningsloven § 2 stk. 3, 5
Miljøoplysningsloven § 3	Miljøoplysningsloven § 4
Offentlighedsloven § 36 stk. 2	

MATERIALE Citerede afgørelser 7 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS	1
22.01.2016	Sag om aktindsigt i MRSA-smittede svinebesætninger: Spørgsmålet om retlig interesse og opsættende virkning 74-2015- og 75-2015
EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL	4
20.01.2021	Adgang til miljøoplysninger: Fortolkning af "interne meddelelser" og tidsmæssige begrænsninger for undtagelser C-619/19
04.09.2018	Aktindsigt i konsekvensanalyser på miljøområdet: Grænser for generelle formodninger om fortrolighed C-57/16
22.11.2016	Fortolkning af »emissioner til miljøet« i relation til aktindsigt i vurderingsrapporter for aktivstoffet glyphosat C-673/13

22.11.2016	Offentlig adgang til data om pesticidemissioner: Fortolkning af »oplysninger om emissioner til miljøet« i Miljøinformationsdirektivet	C-442/14
------------	---	----------

LANDSRET TEN · ANKEINSTANS		1
----------------------------	--	---

28.06.2022	Frist for overholdelse af ammoniakkrav for husdyrbrug baseret på staldanlægs oprindelige alder, ikke renoveringstidspunkt	2801-3329
------------	---	-----------

BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		1
----------------------------	--	---

08.07.2022	Retten i Kolding stadfæster afgørelse om manglende krav til miljøvurdering ved fredning af Vejle Ådal	10365-12190
------------	---	-------------

03

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over beskyttede diger og fortidsminder (museumsloven)

Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse af dispensation, registrering og lovliggørelse efter museumslovens kapitel 8 a

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 5 afgørelser · 2018–2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Praksisoversigten behandler beskyttelsen af sten- og jorddiger og jordfaste fortidsminder efter museumslovens kapitel 8 a og Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse af de kommunale og statslige afgørelser på området. Kernen er det absolutte forbud mod tilstandsændring i § 29 a (diger) og § 29 e (fortidsminder), den restriktive dispensationsadgang i § 29 j og lovliggørelsesreglerne i §§ 29 o-29 p, der alle kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet efter § 29 t. Oversigten hviler på lovteksten, de centrale forarbejder til § 29 j, digebekendtgørelsen og på den domstolspraksis, der efterprøver nævnets afgørelser; mønstrene i nævnets egen praksis er beskrevet, som de fremgår af forarbejder, vejledning og domstolenes prøvelse. Bemærk at digebeskyttelsen blev overført fra naturbeskyttelsesloven til museumsloven i 2004, hvorfor ældre afgørelser ofte anvender den tidligere paragrafnummerering.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at der foreligger "særlige tilfælde", før der kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændring af beskyttede diger (§ 29 a) og fortidsminder (§ 29 e) – dispensationspraksis er efter forarbejderne udtrykkeligt restriktiv.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger afgørende vægt på de tre beskyttelseshensyn bag digebeskyttelsen: digernes kulturhistoriske, biologiske og landskabelige værdi.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet tillægger hensynet til præcedens stor vægt; den generelle beskyttelsesinteresse vejer tungt, uanset at den enkelte sag kan have begrænset betydning.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser, at reetableringsomkostninger og værdispild i sig selv kan bære en lovliggørende dispensation, når et indgreb er foretaget uden forudgående tilladelse.
- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver et fyldestgørende registrerings- og oplysningsgrundlag (herunder besigtigelse og dokumentation for, at et dige er omfattet og korrekt afgrænset); et utilstrækkeligt grundlag kan føre til ophævelse eller hjemvisning.

- 06** Lovliggørelse efter § 29 o påhviler myndigheden, og berigtigelse af et ulovligt forhold påhviler den til enhver tid værende ejer eller bruger (§ 29 p) – uafhængigt af hvem der nedlagde diget.
- 07** Rettidig klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet har som udgangspunkt opsættende virkning, og klagefristen er 4 uger fra meddelelsen af afgørelsen (§ 29 v).

Lovgrundlaget og Miljø- og Fødevareklagenævnets

§ 1 prøvelseskompetence

Beskyttelsen af sten- og jorddiger og jordfaste fortidsminder er samlet i museumslovens kapitel 8 a, der blev overført fra naturbeskyttelsesloven til museumsloven i 2004 som en i det væsentlige teknisk overførsel uden tilsigtede indholdsmæssige ændringer. De to bærende forbud er:

- [museumsloven § 29 a, stk. 1](#): der må ikke foretages ændring i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende.
- [§ 29 e, stk. 1](#): der må ikke foretages ændring i tilstanden af fortidsminder, ligesom der ikke må udstykkes eller fastlægges skel gennem fortidsminder.

Kompetencefordelingen er delt. For diger er det kommunalbestyrelsen, der i særlige tilfælde kan dispensere fra forbuddet, jf. [§ 29 j, stk. 2](#), mens Kulturministeriet ved Slots- og Kulturstyrelsen er tilsynsmyndighed. For fortidsminder dispenserer kulturministeren (Slots- og Kulturstyrelsen) efter [§ 29 j, stk. 1](#). Kommunens afgørelser om diger kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, der efter [§ 29 t, stk. 1](#) behandler digesager i den læge afdeling, mens dispensationer på fortidsmindeområdet behandles i en sagkyndig afdeling, jf. [§ 29 t, stk. 2](#).

Prøvelsens intensitet. Nævnet foretager en fuld legalitets- og skønspøvelse af, om afgørelsen er truffet på korrekt retsgrundlag og tilstrækkeligt oplyst, men nævnet er – ligesom kommunen – bundet af, at lovens forbud er udgangspunktet, og at dispensation kun kan gives i "særlige tilfælde". Domstolene efterprøver til gengæld nævnets afgørelser tilbageholdende: i [Højesterets dom i sag BS 6-678/2016](#) (om ulovlig regulering af et vandløb) fastslog Højesteret, at nævnet kunne begrænse sin prøvelse til de klagepunkter, klageren havde rejst, og at der ikke var grundlag for at tilsidesætte myndighedernes skøn vedrørende lovliggørelse. Selvom sagen angik vandløb, illustrerer den den almindelige ramme for prøvelsen af nævnets afgørelser også på museumslovsområdet.

LOV

[Museumsloven § 29a, stk. 1](#)[Museumsloven § 29e, stk. 1](#)[Museumsloven § 29j, stk. 1, 2](#)[Museumsloven § 29t](#)PRAKSIS **Højesteret** · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb

19.05.2021

Hvad er omfattet – registrering, afgrænsning og bevis for digets eksistens

§ 2

Et tilbagevendende stridspunkt er, om det pågældende anlæg overhovedet er et beskyttet dige. Forbuddet i [§ 29 a, stk. 1](#) virker umiddelbart (ex lege), og de vejledende registreringer på offentlige kort er derfor ikke konstitutive: et dige kan være beskyttet, selv om det ikke er registreret, og omvendt kan en registrering være

forkert. De nærmere kategorier og afgrænsninger fastlægges i [Digebekendtgørelsen](#), udstedt med hjemmel i lovens bemyndigelsesbestemmelser om beskrivelse og registrering.

Det er myndigheden, der skal kunne dokumentere, at der foreligger et omfattet dige, og hvilken udstrækning det har. Beviskravet illustreres af straffesagen [SS-3628/2020-HIL](#), hvor de tiltalte netop bestred, at der havde været et dige (de hævdede, at der kun var en tjørnehæk). Retten lagde til grund, at diget var omfattet, fordi en arkæolog kunne dokumentere det:

"Diget fremgik af historiske kort tilbage fra 1800-tallet. Rester af digets fundament og sten var synlige på de tiltaltes grund, og diget fortsatte tydeligt på nabogrundene."

Dommen viser den dokumentationsstandard, der også er afgørende i nævnets prøvelse: historiske kort, synlige fundamentrester, digets forløb på naboarealer og arkæologisk vurdering. Hvor registreringsgrundlaget er utilstrækkeligt – fx hvor det ikke er besigtiget eller fagligt vurderet, om anlægget er et beskyttet dige – er konsekvensen, at afgørelsen hviler på et mangelfuldt grundlag og kan ophæves eller hjemvises. Spørgsmålet om korrekt afgrænsning og registrering er dermed ofte forudsætningen for, om der overhovedet er en sag om tilstandsændring eller lovliggørelse.

LOV

Museumsloven § 29a, stk. 1

PRAKSIS

Byretten · Straf for manglende reetablering af beskyttet dige bortfaldt på grund af lang sagsbehandlingstid, men tvangsbøder blev pålagt

27.09.2021

Dispensation: "særlige tilfælde", de tre beskyttelseshensyn og præcedens

Adgangen til dispensation efter [§ 29 j](#) er snæver. Det fremgår direkte af forarbejderne til bestemmelsen, at praksis er restriktiv: dispensation "gives sjældent, og kun når der foreligger særlige tilfælde, der kan begrunde det". Ved vurderingen indgår navnlig, om ændringen er reversibel, og i hvilket omfang den påvirker anlæggets fysiske dele og dets oplevelses- og kildeværdi.

De tre beskyttelseshensyn bag diger. For sten- og jorddiger lægger nævnet vægt på de tre hensyn, som forarbejderne udtrykkeligt fremhæver, og som digebeskyttelsen tilsigter at varetage: digernes **kulturhistoriske, biologiske og landskabelige værdi**. Diger af høj beskyttelsesværdi er ifølge forarbejderne fx stendiger, tangdiger, diger af høj alder, landskabeligt markante diger, diger med særlige eller krogede forløb, diger der indgår i et større sammenhængende og velbevaret digesystem, eller diger der er levested for truede eller sjældne arter.

Gennembrud og fjernelse. Kommunalbestyrelsen kan efter praksis give tilladelse til gennembrud af et beskyttet dige (fx til en markvej), men der skal i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret afvejning, og myndigheden bør udvise tilbageholdenhed med at tillade hel fjernelse af diger af høj beskyttelsesværdi, hvis digerne ikke er til direkte hinder eller væsentlig ulempe for projektet. Ved fjernelse bør der efter forarbejderne stilles vilkår om arkæologisk registrering og om fotodokumentation af digets opbygning og dimensioner, så den arkivalske kildeværdi sikres.

Præcedens. Risiko for uønsket præcedens tillægges efter praksis stor vægt: meddeles der dispensation, skal andre lignende sager som udgangspunkt behandles ens. Dette mønster – at den generelle beskyttelsesinteresse vejer tungt, selv om den enkelte sag har begrænset betydning – bekræftes af domstolene i en parallel sag

om en beskyttelseslinje, [BS-47715/2020-HRS](#), hvor retten stadfæstede nævnets afslag og udtalte, at klagerens synspunkt om en mindre restriktiv praksis og hensyn til reetableringsomkostninger "hverken har støtte i nævnets praksis eller lovens formål".

Fortidsminder – de seks positive forhold (2022). Ved ændringsloven af 22. juni 2022 om dispensation og klagesagsbehandling på fortidsmindeområdet blev der i [§ 29 j, stk. 3](#) indsat seks forhold, der kan tillægges positiv vægt ved vurderingen af, om der foreligger et særligt tilfælde for fortidsminder: at forholdet er foranlediget af anden lovgivning, muliggør nutidig etableret anvendelse, sikrer og styrker fortidsmindets bevaring, sikrer og styrker formidling og tilgængelighed, er forskningsbetinget, eller danner ramme om midlertidige aktiviteter. Forholdene er ikke kumulative og ikke udtømmende, og ændringen tilsigtede ikke at ændre den restriktive grundpraksis, men at gøre administrationsgrundlaget mere gennemsigtigt.

Energiparker (2024). Ved [lov nr. 614 af 11. juni 2024 om statsligt udpegede energiparker](#) blev der i [§ 29 j, stk. 2](#) indsat en hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan dispensere fra digeforbuddet til vindmøller og solcelleanlæg i udpegede energiparker. Her tillægges samfundsinteressen i grøn omstilling større vægt end hidtil, men de tre beskyttelseshensyn skal fortsat varetages, og der skal stilles vilkår om arkæologisk registrering og datering af diger med høj kulturhistorisk værdi eller alder.

LOV	Museumsloven § 29j, stk. 1, 2, 3	Museumsloven § 29a, stk. 1	Museumsloven § 29e, stk. 1
PRAKSIS	Byretten · Gyldigheden af afslag på dispensation til kunstgræsplæne og stengærde inden for søbeskyttelseslinjen		
			16.10.2023

§ 4 Dokumentations- og beviskrav samt kravet om fyldestgørende besigtigelse

Sager efter kapitel 8 a afgøres på et fagligt grundlag, og officialprincippet indebærer, at sagen skal være tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse. I praksis betyder det, at både kommunen og nævnet skal bygge på en konkret besigtigelse og en faglig vurdering af det pågældende dige eller fortidsminde – dets type, alder, forløb, bevaringsgrad og de kulturhistoriske, biologiske og landskabelige værdier.

Bevisbyrde og bevismidler. Det er myndigheden, der skal dokumentere, at et anlæg er omfattet af beskyttelsen og dets udstrækning, jf. ovenfor om [SS-3628/2020-HIL](#), hvor historiske kort, synlige fundamentrester og en arkæologs vurdering var afgørende. Omvendt bærer ansøgeren bevisbyrden for, at der foreligger et særligt tilfælde, der kan begrunde dispensation. Hvor grundlaget for at fastslå digets eksistens, afgrænsning eller værdi er utilstrækkeligt – fx ved manglende besigtigelse eller faglig vurdering – er afgørelsen behæftet med en oplysningsmangel, der kan føre til ophævelse eller hjemvisning til fornyet behandling.

Reversibilitet og vilkår. Ved dispensationer indgår det i bevisvurderingen, om indgrebet er reversibelt, og nævnet kan stadfæste eller skærpe vilkår om bl.a. arkæologisk registrering, fotodokumentation og datering, jf. [§ 29 j](#). Vilkår skal være så specifikt målsatte, at det efterfølgende på objektivt grundlag kan konstateres, om de er opfyldt.

LOV	Museumsloven § 29a, stk. 1	Museumsloven § 29j
PRAKSIS	Byretten · Straf for manglende reetablering af beskyttet dige bortfaldt på grund af lang sagsbehandlingstid, men tvangsbøder blev pålagt	
		27.09.2021

§ 5 Lovliggørelse af nedlagte diger og ændrede fortidsminder

Når et dige er nedlagt eller et fortidsminde ændret uden tilladelse, skal forholdet lovliggøres. § 29 o, stk. 4 pålægger tilsynsmyndigheden at foranledige et ulovligt forhold lovliggjort, medmindre forholdet har underordnet betydning, og § 29 p, stk. 1 bestemmer, at det påhviler **den til enhver tid værende ejer eller bruger** at berigtige forholdet. Lovliggørelse kan ske enten **fysisk** (reetablering af diget) eller **retligt** (efterfølgende dispensation), men det er fast antaget, at det ikke skal være lettere at opnå en efterfølgende (lovliggørende) dispensation end en forudgående – en efterfølgende ansøgning behandles som om den var forudgående.

Reetableringspåbud og tvangsbøder. I [SS-3628/2020-HIL](#) var ejerne pålagt at reetablere et nedlagt dige. Selvom straffen for den manglende efterkommelse bortfaldt på grund af meget lang sagsbehandlingstid, pålagde retten månedlige tvangsbøder for at gennemtvinge reetableringen, jf. [retsplejelovent § 997, stk. 3](#). Sagen viser, at reetableringspligten består uafhængigt af strafspørgsmålet, og at ejerskifte ikke fritager.

Værdispild kan ikke bære lovliggørelse. Den, der foretager et indgreb uden forudgående tilladelse, bærer selv risikoen for et påbud om fjernelse/reetablering, og reetableringsomkostninger og værdispild kan derfor ikke i sig selv begrunde en lovliggørende dispensation. Dette mønster bekræftes i [BS-47715/2020-HRS](#) og – for et lovliggørende afslag stadfæstet i to instanser – i [BS-17965/2023-OLR](#).

Fortidsminder. På fortidsmindeområdet ses lovliggørelsesforløbet bl.a. i [BS-2106/2017-OLR](#) om Flakfortet (et beskyttet fortidsminde), hvor Slots- og Kulturstyrelsen meddelte afslag på lovliggørende dispensation og påbød lovliggørelse af en række ændringer foretaget uden tilladelse, hvorefter afgørelsen blev påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet. For fortidsminder gælder desuden den særlige genopretningsbeføjelse i [§ 29 q](#), der dog ikke kan anvendes, hvis ejer og bruger godtgør, at beskadigelsen ikke skyldes fejl eller forsømmelse hos dem.

LOV	Museumsloven § 29o, stk. 4	Museumsloven § 29p, stk. 1	Museumsloven § 29q
PRAKSIS	Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på dispensation til regulering af Skårebækken i sag om vandstandsproblemer 12.05.2025 Landsretten · Malmökranten AB dømt til erstatning for manglende oplysning om ulovlige ændringer på Flakfortet 28.05.2018 Byretten · Gyldigheden af afslag på dispensation til kunstgræsplæne og stengærde inden for søbeskyttelseslinjen 16.10.2023 Byretten · Straf for manglende reetablering af beskyttet dige bortfaldt på grund af lang sagsbehandlingstid, men tvangsbøder blev pålagt 27.09.2021		

§ 6 Klagebehandling, frister og sagsgang ved nævnet

Klageadgangen og sagsgangen er reguleret i [§§ 29 t-29 v](#). De vigtigste rammer er:

- **Klageberettigede** (jf. [§ 29 u](#)): adressaten, ejeren af ejendommen, offentlige myndigheder, lokale foreninger med væsentlig interesse samt landsdækkende natur-, miljø- og friluftorganisationer. Nævnet kan kræve, at landsdækkende foreninger dokumenterer deres klageberettigelse ved vedtægter.
- **Klagefrist** (jf. [§ 29 v, stk. 1](#)): 4 uger fra afgørelsen er meddelt, henholdsvis fra offentlig bekendtgørelse.
- **Indgivelse** (jf. [§ 29 v, stk. 2](#)): klagen indgives skriftligt via digital selvbetjening til den myndighed, der har truffet afgørelsen, som – hvis afgørelsen fastholdes – videresender klagen til nævnet sammen

med sagens akter og en udtalelse. Der betales som udgangspunkt et klagegebyr efter lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

- **Opsættende virkning** (jf. [§ 29 v, stk. 7](#)): en tilladelse må ikke udnyttes før klagefristens udløb, og rettidig klage har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Afgørelser er **bindende** (i modsætning til de henstillende forsikrings- og finansklagenævn): nævnet kan stadfæste, ændre, ophæve eller hjemvise. Digebekendtgørelsen pålægger desuden kommunen at offentliggøre dispensationer fra [§ 29 a, stk. 1](#) af større betydning, jf. [Digebekendtgørelsen § 10](#), hvilket understøtter den ensartethed og det præcedenshensyn, nævnet håndhæver. Digesager behandles i nævnets læge afdeling, mens fortidsmindedispensationer behandles i en sagkyndig afdeling, jf. [§ 29 t](#).

LOV

[Museumsloven § 29t](#)[Museumsloven § 29u](#)[Museumsloven § 29v, stk. 1, 7](#)

§ 7 Sammenhæng med domstolspraksis og sammenfatning

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser indbringes løbende for domstolene, der efterprøver dem tilbageholdende. Linjen er, at domstolene ikke tilsidesætter nævnets skøn, når afgørelsen er truffet på korrekt og tilstrækkeligt grundlag og inden for lovens formål:

Afgørelse	Instans	Problemstilling	Resultat
BS 6-678/2016	Højesteret	Nævnets prøvelsesret og lovliggørelse	Nævnet frifundet; skønnet ikke tilsidesat
BS-17965/2023-OLR	Østre Landsret	Afslag på lovliggørende dispensation	Nævnets afslag stadfæstet
BS-47715/2020-HRS	Byret	Præcedens, generel beskyttelsesinteresse, værdispild	Nævnet frifundet
SS-3628/2020-HIL	Byret	Reetablering af nedlagt dige; straf og tvangsbøder	Straf bortfaldt (sagsbehandlingstid); tvangsbøder pålagt
BS-2106/2017-OLR	Østre Landsret	Ulovlige ændringer på fredet fortidsminde (Flakfortet); lovliggørelse	Civilretlig følge af manglende tilladelse

Sammenfattende kan praksis beskrives sådan: Forbuddene i [§ 29 a](#) og [§ 29 e](#) er udgangspunktet, og dispensation efter [§ 29 j](#) gives kun i særlige tilfælde efter en restriktiv praksis, hvor de kulturhistoriske, biologiske og landskabelige hensyn samt præcedens vejer tungt. Nævnet kræver et fyldestgørende, besigtiget grundlag for at fastslå, at et dige er omfattet og korrekt afgrænset, og ophæver eller hjemviser ved mangelfuldt grundlag. Lovliggørelse påhviler ejer/bruger uafhængigt af, hvem der nedlagde diget, og reetableringsomkostninger kan ikke i sig selv bære en lovliggørende dispensation. Afgrænsningsmæssigt behandles fortidsmindebeskyttelseslinjen efter naturbeskyttelsesloven § 18 under [naturbeskyttelse](#), og strafansvar for ødelæggelse som hovedemne under [miljøsager-strafferet](#).

LOV

[Museumsloven § 29a](#)[Museumsloven § 29e](#)[Museumsloven § 29j](#)

PRAKSIS Højesteret · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb

19.05.2021

Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på dispensation til regulering af Skårebækken i sag om vandstandsproblemer	12.05.2025
Landsretten · Malmökranten AB dømt til erstatning for manglende oplysning om ulovlige ændringer på Flakfortet	28.05.2018
Byretten · Gyldigheden af afslag på dispensation til kunstgræsplæne og stengærde inden for søbeskyttelseslinjen	16.10.2023
Byretten · Straf for manglende reetablering af beskyttet dige bortfaldt på grund af lang sagsbehandlingstid, men tvangsbøder blev pålagt	27.09.2021

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Museumsloven § 29a	stk. 1	Museumsloven § 29e	stk. 1
Museumsloven § 29j		Museumsloven § 29o	
Museumsloven § 29p		Museumsloven § 29t	
Museumsloven § 29v			

MATERIALE Citerede afgørelser

5 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		1
19.05.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	bs-27971-2020-hjr
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		2
12.05.2025	Østre Landsret stadfæster afslag på dispensation til regulering af Skårebækken i sag om vandstandsproblemer	10518-12401
28.05.2018	Malmökranten AB dømt til erstatning for manglende oplysning om ulovlige ændringer på Flakfortet	933-1131
BYRETTE · FØRSTE INSTANS		2
16.10.2023	Gyldigheden af afslag på dispensation til kunstgræsplæne og stengærde inden for søbeskyttelseslinjen	10191-11962
27.09.2021	Straf for manglende reetablering af beskyttet dige bortfaldt på grund af lang sagsbehandlingstid, men tvangsbøder blev pålagt	5-5

04

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over jordforurening – påbud og kortlægning

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om undersøgelses- og oprydningspåbud efter jordforureningsloven – og grænsen til den ikke-påklagelige kortlægning

Version 2 · Opdateret 8. sep. 2026 · 41 afgørelser · 1999-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Jordforureningsloven deler området skarpt i to: regionernes KORTLÆGNING af forurenede arealer på vidensniveau 1 og 2 og kommunernes tilladelser efter § 8, som efter lovens § 16 slet ikke kan påklages – og kommunernes og regionernes PÅBUD efter §§ 40, 41 og 48, som er Miljø- og Fødevareklagenævnets egentlige arbejdsområde. Nævnets praksis er koncentreret om tre spørgsmål: hvem er "forureneren", hvornår er forureningen sket (skæringsdatoerne 1. januar 1992 og 1. januar 2001), og er påbuddet proportionalt. Denne oversigt kortlægger de mønstre, Miljø- og Fødevareklagenævnet gentagne gange lægger til grund, og sammenholder dem med Højesterets og landsretternes praksis – herunder Østre Landsrets dom af 26. august 2025, der stadfæstede nævnets ophævelse af Roskilde Kommunes asbestpåbud efter brand.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser klager over kortlægning på vidensniveau 1 og 2 samt over § 8-tilladelser, fordi afgørelser efter jordforureningslovens kapitel 2 ikke kan påklages til anden administrativ myndighed, jf. § 16.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at myndigheden godtgør, at forureningen – eller ved undersøgelsespåbud blot en del af den – er sket eller fortsat efter 1. januar 1992; er den mulige udledning ophørt før den dato, er påbudsadgangen efter §§ 40-41 afskåret allerede af den grund.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer undersøgelsespåbud uden påvisning af uforsvarlig adfærd, fordi ansvaret efter § 41, stk. 3, nr. 1, er ubetinget for den, der driver eller drev virksomheden.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser påbud til den, der blot ejer, lejer, udlejer eller leaser et anlæg – påbudsadressaten skal faktisk have drevet virksomheden eller anvendt anlægget, hvorfra forureningen hidrører.
- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at myndigheden løfter bevisbyrden for uforsvarlig adfærd, når påbuddet skal hvile på § 41, stk. 3, nr. 2 – den almindelige ansvarsnorm er culpa, og objektivt grundejeransvar kræver særlig lovhjemmel.

- 06** Et undersøgelsespåbud efter § 40 er uproportionalt, hvis det på forhånd kan udelukkes, at der senere kan meddeles oprensningspåbud efter § 41 eller miljøbeskyttelseslovens § 69.
- 07** Brand og hærværk, der ikke skyldes forurenerens uforsvarlige adfærd, afskærer oprensningspåbud efter § 41, stk. 2, 3. pkt. – men adfærden EFTER branden (nedgravning, afbrænding, mangelfuld oprydning) kan selvstændigt gøre grundejeren til forurener.
- 08** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at en forurening er sikkert afgrænset både horisontalt og vertikalt, før en restforurening kan efterlades, og at datagrundlaget muliggør en pålidelig risikovurdering.
- 09** Enhver risiko for skadelig påvirkning af grundvandet kan begrunde oprensningspåbud – det er uden betydning, at arealet ligger uden for OSD eller uden for indvindingsopland.
- 10** Nævnet begrænser rutinemæssigt sin prøvelse efter § 11 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet til de påklagede eller væsentligste forhold, men inddrager af egen drift grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger som hjemmel, officialprincippet og proportionalitet.
- 11** Forældelsesloven finder ikke anvendelse på påbudsadgangen efter § 40 – men almindelige passivitets- og indrettelsessynspunkter kan afskære myndigheden, hvis den ikke reagerer inden for rimelig tid.
- 12** Ved villaolietanke efter § 48 fortolker nævnet kravet om, at tanken skal have været anvendt 'umiddelbart før' konstateringen, som en periode på op til ca. 6 måneder efter, at tanken er taget ud af brug uden at være sløjfet.

§ 1 Lovens to spor: kortlægning i kapitel 2 og påbud i kapitel 5

Jordforureningsloven skal efter § 1, stk. 1 medvirke til at forebygge, fjerne eller begrænse jordforurening, og loven tilsigter efter § 1, stk. 2 særligt at beskytte drikkevandsressourcer og at *fastholde forureneren som den, der først og fremmest skal foretage de nødvendige foranstaltninger*. Lovens genstand er efter § 2, stk. 1 jord, der på grund af menneskelig påvirkning kan have skadelig virkning på natur, miljø og menneskers sundhed; jord påvirket af jordbrugsmæssig spredning af slam, gødning og pesticider er derimod undtaget, jf. § 2, stk. 3.

Regelsættet falder i to spor, der har vidt forskellig betydning for Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence:

Spor	Hjemmel	Myndighed	Klage til nævnet?
Kortlægning V1/V2, nuancering, § 8-tilladelser	§§ 3-16	Regionsråd / kommunalbestyrelse	Nej – afskåret ved § 16
Undersøgelses- og oprydningspåbud	§ 40, § 41, § 48	Kommunalbestyrelse, ministeren eller regionsråd, jf. § 39	Ja – § 77, stk. 1, nr. 1

Kortlægningen foretages af regionsrådet i samarbejde med kommunalbestyrelsen, jf. § 3, stk. 1. Et areal kortlægges på **vidensniveau 1**, når der er tilvejebragt faktisk viden om aktiviteter, der *kan have været kilde til* jordforurening, jf. § 4, og på **vidensniveau 2**, når der foreligger et dokumentationsgrundlag, der med *høj grad af sikkerhed* gør det muligt at lægge til grund, at der er en forurening, som kan have skadelig virkning på mennesker og miljø, jf. § 5. Arealer med alene lettere forurenede jord kortlægges ikke, jf. § 3, stk. 3, og for boligarealer gælder

en toårsfrist for afgørelsen, jf. § 3, stk. 5. Ejeren underrettes skriftligt efter § 12, og boligejendomme kortlagt på V2 skal nuanceres som F0, F1 eller F2 efter § 12 a, stk. 1. Kortlægningsafgørelser og nuanceringer indberettes til DKjord efter [bekendtgørelse om indberetning og registrering af jordforureningsdata § 3](#), og den offentlige indsats afgrænses efter [bekendtgørelse om fastlæggelse af indsatsområder for den offentlige indsats over for forurenede jord](#).

Uden for kortlægningen står **områdeklassificeringen**: byzone er efter § 50 a, stk. 1 automatisk klassificeret som område, der kan være lettere forurenede, og kommunalbestyrelsen skal ved regulativ undtage eller inddrage større sammenhængende områder efter § 50 a, stk. 2 og stk. 3 med forudgående inddragelse af offentligheden.

Kortlægningen har direkte praktisk betydning i påbudssagerne, fordi det typisk er regionens V1- eller V2-kortlægning, der udløser kommunens vurdering af påbudsmulighederne. Det skete blandt andet i

NMK-11-00165 (V2-kortlægning 2012 → kommunal påbudsvurdering), i [18/05237](#) (V1-kortlægning 2014 → indledende undersøgelse → påbud) og i [20/09141](#), hvor Region Nordjylland kortlagde en tidligere losseplads på V2 og anmodede kommunen om at vurdere påbudsmulighederne.

LOV

[Jordforureningsloven § 1, stk. 1-2](#)[Jordforureningsloven § 2, stk. 1, 3](#)[Jordforureningsloven § 3, stk. 1, 3, 5](#)[Jordforureningsloven § 4](#)[Jordforureningsloven § 5](#)[Jordforureningsloven § 12](#)[Jordforureningsloven § 12a, stk. 1](#)[Jordforureningsloven § 16](#)[Jordforureningsloven § 39](#)[Jordforureningsloven § 50a, stk. 1-3](#)[Jordforureningsloven § 77, stk. 1](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurenede grund i Løkken 03.02.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurenede jord i Rødovre 08.09.2021

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om undersøgelsespåbud efter jordforureningsloven 13.11.2017

§ 2 Hvad Miljø- og Fødevarerklagenævnet IKKE kan prøve: § 16, § 25 og miljøbeskyttelseslovens § 69, stk. 3

Nævnet er kun klagemyndighed i det omfang, det er fastsat i lovgivningen, jf. [lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 1, stk. 1](#), og nævnet prøver af egen drift sin kompetence. Praksis viser fire tilbagevendende afvisningsgrunde:

1. Afgørelser efter kapitel 2 – kortlægning og § 8-tilladelser. I [23/09304](#) afviste nævnet en klage over Ringsted Kommunes tilladelse til boligbyggeri på en kortlagt grund, fordi tilladelsen var truffet efter § 8, der indgår i lovens kapitel 2, og afgørelser efter kapitel 2 ikke kan påklages, jf. § 16. Samme resultat i [24/05730](#), hvor Roskilde Kommune havde afgjort, at ugentlige motortræf på et kortlagt areal ved havnen ikke krævede § 8-tilladelse. Klageadgangen er dermed lige så afskåret for kortlægningsafgørelserne efter §§ 3-5 og § 12 a, som ligger i samme kapitel.

2. Tilsyns- og lovliggørelsesafgørelser. Tilsyn med § 8-vilkår varetages af kommunalbestyrelsen efter § 65, stk. 1, og tilsynsmyndighedens afgørelser efter § 67 kan ikke påklages, jf. § 67, stk. 3. I [25/07468](#) afviste nævnet et konkursbos klage over Brøndby Kommunes påbud om reetablering af fast belægning på en forurenede grund af netop den grund. Nævnet henviser konsekvent klageren til Ankestyrelsen, der fører det kommunale tilsyn.

3. Miljøbeskyttelseslovens § 69. Er forureningen ophørt før 2001, må myndigheden ofte falde tilbage på [miljøbeskyttelseslovens § 69](#) – men disse afgørelser kan ikke påklages, jf. [§ 69, stk. 3](#). I [20/09141](#) og [18/05286](#) skar nævnet udtrykkeligt denne del af kommunens afgørelse fra sin prøvelse. Det betyder i praksis, at gamle forureninger ofte kun kan prøves administrativt i det omfang, jordforureningsloven rækker.

4. Aktindsigt følger den underliggende sag. I [19/02811](#) afviste nævnet en klage over Region Midtjyllands delvise afslag på aktindsigt i tilbud på et afværgeprojekt, fordi den underliggende afgørelse var truffet efter [§ 17](#) og efter [§ 25](#) ikke kan påklages. Nævnet fandt samtidig, at klagerens adgang til remonstration hos regionen opfyldte miljøoplysningsdirektivets krav.

Endelig kan nævnet afvise, fordi hjemlen simpelthen er forkert valgt. I [24-04629](#) havde Region Syddanmark meddelt undersøgelsespåbud efter [§ 40](#), efter at der var tilført jord til en tidligere råstofgrav uden dispensation efter [§ 52, stk. 2](#):

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på den baggrund, at afgørelse om retlig eller fysisk lovliggørelse rettelig burde være meddelt som led i regionens tilsynsvirksomhed efter reglerne i jordforureningslovens §§ 67-68. Nævnet ophæver derfor det påklagede påbud af 13. marts 2024, idet der ikke skal træffes afgørelse herom med hjemmel i jordforureningslovens § 40.

Nævnet præciserede sontringen: **fysisk lovliggørelse** efter [§§ 67-68](#) består i at kræve den ulovligt tilførte jord fjernet – uanset om det forinden er undersøgt, om jorden har medført forurening – mens **genopretning** efter [§ 41](#) (og undersøgelse efter [§ 40](#)) først bliver relevant, hvis den tilførte jord faktisk har medført forurening eller risiko herfor. Selve dispensationsafgørelserne efter [§ 52](#) kan derimod prøves; i [20/07054](#) stadfæstede nævnet et afslag på jordtilførsel til en råstofgrav med den begrundelse, at forbuddet skal fortolkes restriktivt, og at risikoen for grundvandsforurening i et sårbart område ikke kunne udelukkes med tilstrækkelig sikkerhed.

LOV	Jordforureningsloven § 8	Jordforureningsloven § 16	Jordforureningsloven § 25
	Jordforureningsloven § 52, stk. 2	Jordforureningsloven § 67, stk. 3	
	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 1, stk. 1	Miljøbeskyttelsesloven § 69, stk. 3	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver undersøgelsespåbud efter jordforureningslovens § 40 ved ulovlig jordtilførsel til tidligere råstofgrav		15.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over kommunalt påbud om reetablering af fast belægning på forurennet grund		31.10.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurennet grund i Løkken		03.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation til tilførsel af jord til råstofgrav ved Tjele		28.11.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over motortræf på forurennet grund i Roskilde grundet manglende klageadgang		02.07.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende tilladelse til boligbyggeri på forurennet grund		28.09.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Klage over afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af jordforurening		03.05.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over delvist afslag på aktindsigt i jordforureningssag		12.09.2019

Hvem er forureneren? Nævnets vurderingsmønster ved valg af påbudsadressat

Kernen i næsten alle klagesager er, om kommunen har ramt den rigtige adressat. [§ 41, stk. 3](#) opstiller to spor:

- **Nr. 1 – det ubetingede driftsherreansvar:** den, der i erhvervmæssigt eller offentligt øjemed driver eller drev virksomheden eller anvender eller anvendte anlægget, hvorfra forureningen hidrører. Forureningen eller en del heraf skal være sket i driftsperioden.
- **Nr. 2 – opsamlingsbestemmelsen:** andre, der har forårsaget en forurening, hvis forureningen skyldes **uforsvarlig adfærd** eller adfærd omfattet af strengere ansvarsregler i anden lovgivning.

De oprindelige forarbejder til lovforslag L 183 (fremsat 10. februar 1999) er styrende for nævnets fortolkning:

Med bestemmelsen om, at påbud kan meddeles, uanset hvordan forureningen er sket, fastslås det, at påbud ikke er betinget af, at myndighederne kan påvise en ansvarspådragende adfærd hos påbudsadressaten. Med bestemmelsen foreslås indført et ubetinget forureneransvar, uden normering af erstatningsretlige principper.

Og om adressatkredsen:

Skyldes forureningen en udledning under en virksomheds drift, kan virksomheden (driftsherren) påbydes en oprydning, hvad enten udledningen skyldes overtrædelser af vilkår, uforsvarlig adfærd hos en ansat, en dårlig installation eller et hændeligt uheld m.v. Virksomheden kan naturligvis efter almindelige erstatningsretlige regler søge regres over for den, der direkte forårsagede forureningen.

Ejerskab, leje og leasing er ikke nok. I [23/14603](#) ophævede nævnet Solrød Kommunes undersøgelsespåbud efter et dieselspild fra en sættevogn, som en logistikvirksomhed havde leaset og stillet til rådighed for en selvstændig vognmand:

Det, at man ejer, lejer/udlejer eller leaser grund, bygninger eller anlæg, er således ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at påbud kan meddeles. Det er den, der i erhvervmæssigt øjemed driver eller drev den virksomhed, eller anvender eller anvendte det anlæg, hvorfra forureningen hidrører, der kan mødes med påbud efter bestemmelsen.

At leasingtageren havde den største kommercielle interesse i transporten, kunne ikke træde i stedet for kravet om faktisk drift eller anvendelse. Tilsvarende i [20/00549](#), hvor en vognmands lastbil væltede og fik en værkstedsbygning til at kollapse, så olietønder inde i bygningen væltede: forureningen hidrørte fra tønderne, ikke fra lastbilen, og vognmanden drev hverken virksomhed forbundet med tønderne eller anvendte et anlæg i den forbindelse. Nævnet skelnede udtrykkeligt fra situationer, hvor en transportør er ansvarlig for spild fra sit eget køretøj under transport eller levering.

Driftsherren hæfter – også over for udlejeren. I [20/13040](#) rettede Vejen Kommune påbud om totaloprensning mod ejendommens tidligere **lejer**, der havde benyttet en utæt overjordisk olietank erhvervmæssigt fra 2008 til konstateringen i 2013. Lejeren indvendte, at den udvendige vedligeholdelse af tanken påhvilede udlejeren efter erhvervslejeleven. Nævnet fastholdt påbuddet: der var ingen oplysninger, der understøttede uforsvarlig adfærd hos ejeren, og at ejeren efterfølgende havde udskiftet tanken og afholdt omkostningerne, ændrede ikke det offentligretlige driftsherreansvar. Klageren blev henvist til at søge erstatning efter almindelige erstatningsretlige regler.

Udlejere af boligejendomme er derimod normalt uden for det ubetingede ansvar. I **NMK-11-00142** (-[Holbæk-sagen](#)) fastslog nævnet med henvisning til forarbejderne, at det ubetingede forureneransvar efter § 41, stk. 3, nr. 1, ikke gælder udlejere af erhvervsejendomme og for boligejendomme kun ved olietanke over 6.000 liter. Da ejendommen overvejende var erhverv (410 m² mod 80 m² bolig) og tanken var på 1.200 liter, kunne ejeren ikke rammes ad den vej – sagen blev hjemvist til vurdering efter nr. 2 om uforsvarlig adfærd.

Flere forurenere. Efter [§ 43, stk. 1](#) kan påbud meddeles alle, med fordeling efter den enkeltes andel, og med lighedeling hvor andelene ikke kan fastlægges. Nævnet anvender bestemmelsen tilbageholdende. I [20/13040](#) præciserede nævnet, at § 43 ikke finder anvendelse, når flere aktører indgår i ét samlet hændelsesforløb, der fører til forureningen. I [18/05237](#) afviste nævnet at pålægge nabovirksomheder undersøgelsespåbud, fordi koncentrationerne på naboejendommen var væsentligt lavere og kulbrintefraktionerne anderledes, hvilket pegede på en lokal overfladeforurening. Og i **NMK-11-00160** ([Mariagerfjord](#)) stadfæstede nævnet et ikke-påbud, fordi det hverken på det foreliggende grundlag eller ved yderligere undersøgelser kunne fastslås, om forureningen stammede fra deponeret aske eller fra bygge- og anlægsaffald, eller om den kunne henføres til den tidligere eller den nuværende ejer.

Endelig binder [§ 45](#) meddelte og **forvarslede** påbud over for senere driftsherrer og over for senere erhververe af den forurenede ejendom, når erhververen vidste eller burde vide, at påbud var meddelt eller forvarslet. Bestemmelsen er kernen i den due diligence, der foretages ved overdragelse af forurenede erhvervsejendomme.

LOV

[Jordforureningsloven § 41, stk. 3](#)[Jordforureningsloven § 43, stk. 1](#)[Jordforureningsloven § 45](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af undersøgelsespåbud efter dieselspild fra leaset sættevogn	21.08.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsejendom i Vejen Kommune	30.08.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurennet jord i Rødovre	08.09.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ophævelse af undersøgelsespåbud vedrørende olieforurening i Sønderborg Kommune	01.03.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om oprensning af olieforurening - Holbæk Kommune	12.07.2017
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse eller oprensning af jordforurening	12.07.2017

Skæringsdatoerne 1992 og 2001 – nævnets beviskrav til forureningens tidspunkt

§ 4

Tidspunktet for forureningen er den mest udslagsgivende enkeltfaktor i nævnets praksis, og kravene er forskellige for de to påbudstyper:

- **Undersøgelsespåbud efter [§ 40, stk. 2](#):** påbud kan meddeles, uanset hvornår en mulig forurening er sket, **dog ikke** hvis den mulige udledning fra forurenerens virksomhed eller anlæg er ophørt før den 1. januar 1992.
- **Oprensningspåbud efter [§ 41, stk. 1](#):** kun for forureninger, der sker den 1. januar 2001 eller senere. Fortsætter en ældre forurening efter denne dato, kræver [§ 42](#), at myndigheden **godtgør, at den væsentligste del** af forureningen er sket efter 1. januar 2001.

Ved § 40 er det nok, at en del af forureningen ligger efter 1992. Det præciserede nævnet udtrykkeligt i [20/12341](#): der gælder ikke et krav om, at *den væsentligste del* af forureningen skal hidrøre fra tiden efter 1. januar 1992, og nævnet henviste til sin egen og Natur- og Miljøklagenævnets tidligere praksis herom. I sagen blev en produkthandels indsigelse om, at forureningen stammede fra et kommunalt slaggeoplag i 1989-1991, tilsidesat, fordi luftfotos viste, at boringens placering indtil tidligst 1999 var et beplantningsbælte, og fordi den fundne olietype (asfalt/bitumen/smøre-/hydraulikolie) matchede klagerens egne aktiviteter:

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på baggrund af en samlet vurdering af sagens oplysninger, at det ... er godtgjort, at den konstaterede olieforurening med overvejende sandsynlighed er sket i tiden efter 1992, og at forureningen med overvejende sandsynlighed stammer fra klagers aktiviteter på Ejendommen, hvorfor klager er rette påbudsadressat.

Samme mønster i [18/05237](#), hvor nævnet lagde vægt på, at ejendommene siden 1972 og fortsat blev anvendt til jern- og metalhandel, og at forureningen var sket løbende via utætheder i tanke, olieudskillere og udendørs skrotoplag.

Ophør før 1992 lukker sagen. I [20/09141](#) om en tidligere losse- og fyldplads ved Løkken var grundvandsforureningen med kulbrinter, opløsningsmidler, PFAS og pesticider henført til lossepladsaktiviteten, der ophørte i marts 1990:

Idet lossepladsaktiviteten således er ophørt før den 1. januar 1992, finder nævnet, at der allerede af den grund ikke kan meddeles undersøgelses- eller oprensningspåbud efter jordforureningslovens § 40 og § 41 for så vidt angår den konstaterede grundvandsforurening.

For jordforureningen kunne det ikke afvises, at kulbrinter var tilkørt efter 1992 – men nævnet fandt, at det heller ikke ved yderligere undersøgelser ville være muligt at godtgøre, at den væsentligste del var sket efter 1. januar 2001, og stadfæstede derfor kommunens ikke-påbud.

Når 2001-kravet på forhånd ikke kan opfyldes, falder også undersøgelsespåbuddet. Det er den kobling, der bærer NMK-11-00165 ([Lyngby-Taarbæk](#)): forureningen langs kloakledningen stammede med overvejende sandsynlighed fra en olietank sløjfet i 1985 og var dermed ophørt før 1992; for den diffuse overfladeforurening kunne det på forhånd udelukkes, at et oprensningspåbud kunne meddeles, fordi tungmetalforurening allerede var konstateret i 1997; og for den tilkørte fyldjord manglede oplysninger om mængder og tidspunkter. Samme delvise ophævelse i [18/05237](#), hvor påbuddet blev ændret, så det ikke omfattede grundvandsforurening med chlorerede og polære opløsningsmidler, PFAS og phthalater. Og i [23/06878](#) ophævede og hjemviste nævnet Allerød Kommunes påbud til en tidligere grundejer, netop fordi tidspunktet for forureningens ophør ikke var afklaret.

Den absolutte 30-årsfrist. Efter [§ 41, stk. 4](#) kan påbud ikke meddeles, når der er gået 30 år eller mere efter ophøret af den produktionsmetode eller anvendelsen af det anlæg, der forårsagede forureningen; for deponeringsanlæg regnes fristen efter [stk. 5](#) fra ophøret af efterbehandlingsperioden – et stykke, der blev indsat ved **ændringsloven af 8. juni 2001 til miljøbeskyttelsesloven og lov om forurennet jord**. Forarbejderne understreger fristens karakter:

Fristen i § 41, stk. 4, er absolut og regnes således ikke fra tidspunktet for, hvornår miljømyndigheden rent faktisk konstaterer forureningen ... Der gælder således ikke regler om suspension af den 30-årige frist.

Forarbejderne oplyser samtidig, at **Jordforureningsudvalget i betænkning 2/1996** havde foreslået, at fristen skulle løbe fra ophøret af den aktivitet eller undladelse, der forårsagede forureningen; lovgiver valgte i

stedet ophøret af produktionsmetoden, fordi det i praksis er meget vanskeligt at fastslå, hvornår en konkret forurenende episode har fundet sted.

LOV

Jordforureningsloven § 40, stk. 2

Jordforureningsloven § 41, stk. 1, 4-5

Jordforureningsloven § 42

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning i sag om påbud om undersøgelse af jordforurening fra villaolietank	21.07.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurenede grund i Løkken	03.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud til virksomhed om undersøgelse af olieforurening på erhvervsjendom i Kolding	28.08.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurenede jord i Rødovre	08.09.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om undersøgelsespåbud efter jordforureningsloven	13.11.2017

§ 5 Brand, hærværk og force majeure – undtagelserne i § 41, stk. 2, og adfærden EFTER hændelsen

§ 41, stk. 2 fastslår, at påbud kan meddeles uanset hvordan forureningen er sket, men undtager krig, borgerlige uroligheder, atomskader og naturkatastrofer – og dertil **brand eller hærværk, som ikke skyldes forurenerens uforsvarlige adfærd** eller adfærd omfattet af strengere ansvarsregler.

Det er værd at bemærke, at det fremsatte lovforslag gik videre end den vedtagne lov. Af de oprindelige bemærkninger fremgår:

Der foreslås dog undtagelser for de i lovteksten nævnte force majeure tilfælde. Hærværkstilfælde og brand er imidlertid omfattet af det ubetingede ansvar.

Den gældende bestemmelse indeholder derimod en udtrykkelig undtagelse for brand og hærværk, og det er den, nævnet anvender.

Hærværk. I 18/05058 blev der boret hul i tankene på en parkeret lastbil i forbindelse med et tyveriforsøg. Nævnet fastslog først, at virksomheden var forurener efter § 41, stk. 3, nr. 1, fordi forureningen stammede fra et mobilt anlæg anvendt erhvervsmæssigt – men da politiet bekræftede, at hændelsen var hærværk, og der ikke var oplysninger om uforsvarlig adfærd, var et oprensningspåbud udelukket, og undersøgelsespåbuddet efter § 40 dermed i strid med proportionalitetsprincippet. Påbuddet blev ophævet.

Brand – det ubetingede ansvar rækker stadig til undersøgelse. 22/04695 er den ledende afgørelse. En teleskoplæsser brød i brand under transport af restaffald, og ca. 50 l hydraulikolie og 60 l diesel spildtes; brandvæsenet brugte 6.000 l slukningsvand på en jordvold i et OSD-område. Nævnet slog fast:

"Muligheden for at meddele undersøgelsespåbud efter jordforureningslovens § 40 er ikke betinget af, at myndigheden kan påvise en uforsvarlig adfærd fra klager eller klagers medarbejdere."

Nævnet stadfæstede påbuddet, men **justerede vilkårene**: hel eller delvis afgravning måtte ske under undersøgelsen, forslag til afhjælpende foranstaltninger krævedes kun, hvis risikovurderingen viste en risiko, og undersøgelsen kunne faseopdeles, så det først blev afklaret, om der overhovedet var restforurening. Nævnet

fandt samtidig, at der ikke på forhånd var retlige hindringer for et senere oprensningspåbud, da materialet ikke var tilstrækkeligt undersøgt for gløder før transporten.

Adfærden efter branden kan i sig selv være ansvarspådragende. 20/09902 viser mønsteret skarpt. Efter en brand i 2006 væltede den daværende grundejer bygningerne, afbrændte materiale i engen og nedgravede bygningsaffald med eternitplader på ca. 1.000 m². Nævnet fandt det **ikke godtgjort, at klager havde handlet uforsvarligt i forbindelse med selve branden** – men fandt, at klager **efter branden** havde handlet uforsvarligt og dermed kunne mødes med påbud efter § 41, stk. 3, nr. 2. Nævnet lagde vægt på, at klageren havde erkendt nedgravningen, på pligten efter [miljøbeskyttelseslovens § 43](#) til at undgå forurening ved affaldshåndtering, på at asbestholdigt materiale skulle bortskaffes som affald, og på at det er almindeligt kendt, at indånding af asbestfibre kan udgøre en væsentlig fare. Undersøgelsesomkostninger på 150.000-200.000 kr. var ikke uforholdsmæssige.

Asbest som jordforurening. Nævnet anser asbeststøv og -fragmenter i det øverste jordlag for en jordforurening efter § 2, stk. 1 – se 20/00479, 21/03002 og 24/04853. Sidstnævnte er instruktiv om, hvor lidt der skal til for et undersøgelsespåbud: et professionelt firma havde ved tagrensning spredt asbestholdigt slam til to naboejendomme og efterfølgende **frivilligt** ryddet synlige flager op. Nævnet stadfæstede alligevel et nyt undersøgelsespåbud, fordi visuel oprydning ikke kan erstatte kvantitative jordprøver til dokumentation af, at afskæringskriterierne er overholdt, og fordi undersøgelsen kun kostede ca. 14.000 kr. Klagerens argument om berettiget forventning – det første påbud var jo efterlevet – blev afvist, bl.a. fordi det tidligere påbud kun angik én ejendom.

Modsat i 21/00813, hvor nævnet ophævede og hjemviste Ishøj Kommunes afgørelse om **ikke** at meddele påbud efter højtryksrensning af et eternittag – kommunen havde ikke oplyst sagen tilstrækkeligt til at træffe en forsvarlig afgørelse. Prøvelsen går altså begge veje: nævnet efterprøver også ikke-påbud, jf. tillige **NMK-11-00175 (Nordfyn)**, hvor nævnet fastslog, at den generelle branchemæssige risiko ved autoværksteder ikke i sig selv kan begrunde den mistanke, § 40 kræver, når de udtagne jordprøver kun viste lettere forurening.

LOV	Jordforureningsloven § 2, stk. 1	Jordforureningsloven § 40, stk. 1
	Jordforureningsloven § 41, stk. 2-3	Miljøbeskyttelsesloven § 43
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af undersøgelsespåbud vedrørende asbestforurening efter tagrensning i Faaborg-Midtfyn	19.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Påbud om undersøgelse af jordforurening efter brand i teleskopløsser stadfæstet med ændringer	25.04.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende jordforurening med asbest	21.06.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om påbud efter højtryksrensning af eternittag ophævet og hjemvist grundet mangelfuld sagsoplysning	20.06.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af påbud om undersøgelse af jordforurening i Syddjurs	14.06.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om fjernelse af asbest efter brand på naboejendom	13.06.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om undersøgelse af jordforurening forårsaget af hærværk	18.03.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om forureningsundersøgelse efter jordforureningslovens § 40	17.07.2017

§ 6 Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på: afgrænsning, risikovurdering og proportionalitet

Når adressat og tidspunkt er på plads, afgøres sagerne på **datagrundlaget**. Nævnet lægger gennemgående vægt på følgende:

- **Forureningen skal være afgrænset både horisontalt og vertikalt.** I [18/05196](#) ophævede nævnet et oprensningspåbud, fordi kommunen byggede på undersøgelser fra 2007-2008, hvor forureningens udbredelse sandsynligvis havde ændret sig betydeligt, og grundvandsforureningen aldrig var afgrænset. Uden en sikker afgrænsning kan hverken risiko, afværgemetode eller pris vurderes.
- **Restforurening kræver dokumentation med høj grad af sikkerhed.** I [25/00301](#) gengav nævnet sit eget krav fra hjemvisningen i december 2023: *"Efterladelse af en restforurening forudsætter, at restforureningen er sikkert afgrænset og at datagrundlaget muliggør en pålidelig risikovurdering heraf."*
- **JAGG-beregninger og konservative forudsætninger.** I [NMK-11-00176](#) ([Assens](#)) foretog nævnet egne supplerende beregninger, der viste, at den efterladte restforurening ville overskride grundvandskvalitetskriteriet med en faktor 147-572, og forkastede rådgiverens forudsætning om halvering af koncentrationen. I [23/11777](#) var overskridelsen en faktor 150 med risiko for fri fase, og i [20/13040](#) en faktor 752 i det primære magasin.
- **Fremtidig arealanvendelse tæller med.** I [23/11777](#) indgik et kommuneplanforslag om fremtidige sommerhuse i indeklimavurderingen; i [18/05237](#) og [20/13040](#) indgik risikoen ved fremtidig følsom anvendelse.
- **OSD-status er ikke afgørende.** Både [23/11777](#) og [20/13040](#) fastslår, at det ikke ændrer risikovurderingen, at arealet ligger uden for indvindingsopland eller uden for OSD – grundvandsbeskyttelsen omfatter alt grundvand.

Proportionalitetsprincippet er den bærende norm, og forarbejderne til § 41 udtrykker den direkte:

"Myndigheden skal således f.eks. være opmærksom på, at der er proportionalitet mellem omfanget og udgiften til den påbudte oprydning og omfanget og arten af den forurening og den forureningsfare, der konkret tilsigtes fjernet. Hvis afværgen af miljøproblemet eller risikoen kan foretages lige godt ved flere metoder, skal den billigste vælges."

Nævnet henviser konsekvent til Højesterets to ledende domme: **UFR 2005.2923H** (en restforurening kan som udgangspunkt ikke påbydes fjernet, hvis der er høj grad af sikkerhed for, at den hverken aktuelt eller fremtidigt indebærer en miljø- eller sundhedsmæssig risiko) og **UFR 2014.790H** (enhver risiko for skadelig påvirkning af grundvandet kan begrunde påbud, uanset om grundvandet anvendes til drikkevand).

Proportionalitetsvurderingen falder ud til begge sider. **Totaloprensning blev godkendt** i [20/13040](#) (maks. 5,3 mio. kr. inkl. retablering, ca. 5.800 liter olie efterladt i jorden), i [23/11777](#) (ca. 807.738 kr. mod delvis oprensning til ca. 234.168 kr.) og i [NMK-11-00176](#) (ca. 1.470.000 kr.). **Påbuddet blev derimod ophævet eller begrænset** i [18/05196](#), [nmk-11-00165](#), [18/05237](#) og [18/05058](#).

Nævnet lægger desuden vægt på **metodefrihed og faseopdeling**. I [20/09902](#) ændrede nævnet et vilkår om et "akkrediteret firma", fordi der ikke findes akkreditering til at udføre jord- og grundvandsundersøgelser – kravet blev omformuleret til et kompetent og uvildigt firma, mens analyserne skal udføres af et akkrediteret laboratorium. I [22/04695](#) blev vilkårene tilsvarende justeret. Endelig hjemviser nævnet, når kommunen ikke har oplyst sagen – således i [20/06720](#) om pesticidforurening efter en væltet marksprøjte. Og bliver påbuddet

uaktuelt, fordi en senere ejer frivilligt har oprenset, ophæver nævnet det uden videre – se [18/05194](#), hvor ejendommen efterfølgende udgik af kortlægning.

LOV	Jordforureningsloven § 40, stk. 1	Jordforureningsloven § 41, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Påbud om totaloprensning af olieforurening fra erhvervstank på campingplads stadfæstet – proportionalitetsprincippet ikke tilsidesat		11.02.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om supplerende undersøgelser af olieforurening i Odense Kommune		21.08.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Påbud om undersøgelse af jordforurening efter brand i teleskopplæsser stadfæstet med ændringer		25.04.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af påbud om undersøgelse af pesticidforurening efter væltet marksprøjte		17.09.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsejendom i Vejen Kommune		30.08.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af påbud om undersøgelse af jordforurening i Syddjurs		14.06.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurennet jord i Rødovre		08.09.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om undersøgelse af jordforurening forårsaget af hærverk		18.03.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af påbud om oprensning af forurening i Syddjurs Kommune		02.02.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om oprensning af forurennet jord på [adresse1]		08.10.2020
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om undersøgelsespåbud efter jordforureningsloven		13.11.2017
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening		12.07.2017

Villaolietanke: den særlige ordning i § 48 og nævnets fortolkning af "umiddelbart"

§ 7

For olieforureninger fra små olietanke gælder en selvstændig og strengere ordning. Efter [§ 48, stk. 1](#) kan miljømyndigheden **uanset hvordan forureningen er sket** meddele ejeren af olietanken påbud om både undersøgelse (som omhandlet i [§ 40, stk. 1](#)) og om at fjerne forureningen og genoprette den hidtidige tilstand. Adressatkredsen er efter [§ 48, stk. 3](#) ejere af olietanke under 6.000 liter, hvor mindst 50 % af det opvarmede areal anvendes til beboelse, og hvor anlægget har været eller kan have været anvendt **umiddelbart før** konstateringen af forureningen. Kun de egentlige force majeure-tilfælde er undtaget, jf. [§ 48, stk. 2](#) – brand og hærverk er altså ikke undtaget her som i [§ 41](#).

Miljøstyrelsens [vejledning nr. 2/2009 om undersøgelse og oprensning af forurening fra villaolietanke](#) er den tætte fortolkningsramme, og nævnet henviser rutinemæssigt til den. Vejledningen fastslår, at proportionalitetsprincippet rummer to undtagelser fra genopretningsprincippet: omkostningerne skal være **nødvendige**, og de skal stå **i et rimeligt forhold** til den miljø- eller sundhedsmæssige gevinst. Vejledningen gengiver desuden det udgangspunkt, at det ikke uden videre kan forudsættes, at huse består uændrede i mere end 20-30 år frem, og at garager, udhuse, udestuer og belægnings som udgangspunkt bør anses som midlertidige – hvilket får direkte betydning for, hvor meget forurening der må efterlades under en bygning.

"Umiddelbart" fortolkes funktionelt. I [23/08829](#) var en tank afmonteret dagen før, olieleverandøren påfyldte 736 liter via en uafproppet studs. Forsikringsselskabet gjorde gældende, at tanken de facto var taget ud af brug. Nævnet stadfæstede påbuddet:

"Ordet 'umiddelbart' skal derfor forstås således, at tanken skal have været funktionsdygtig op til tidspunktet for en pludselig skades indtræden... Selv om en tank i en periode ikke har været anvendt, uden at denne dog er taget varigt ud af brug, og derfor ikke er sløffet efter de gældende regler, vil den således være omfattet."

Nævnet henviste til vejledningen og til fast praksis, hvorefter en periode på op til ca. **6 måneder** efter, at tanken er taget ud af brug, anses som rimeligt kriterium. Modsat i [18/05286](#), hvor den nedgravede tank, der med overvejende sandsynlighed var kilden, var taget ud af drift i 1982 og sløffet i 2005, mens forureningen først blev konstateret i 2013 – betingelsen var ikke opfyldt, og hverken § 40, § 41 eller § 48 kunne bruges.

Grænsen for reetableringspligten. [21/00812](#) er den mest vidtgående afgørelse: Svendborg Kommune påbød nedrivning af beboelse og garage samt total afgravning, fordi denne "Løsning A" var ca. 1.098.774 kr. billigere end at bevare huset. Grundejeren krævede reetablering af boligbygningen efter [§ 48, stk. 4](#). Nævnet afviste:

Miljø- og Fødevarerklagenævnets vurdering, at jordforureningslovens § 48, stk. 4 – i lyset af lovens forarbejder og formålet med bestemmelsen – må fortolkes således, at der i et påbud om oprensning efter § 48, stk. 1, kun skal fastsættes pligt til reetablering af ejendommen, herunder bygninger, der nedrives som følge af påbuddets efterlevelse, i de tilfælde, hvor påbudsadressaten ikke selv ejer ejendommen.

Nævnet understregede samtidig, at loven administreres ud fra offentligretlige miljø- og sundhedsmæssige hensyn, mens civilretlige erstatningsspørgsmål – tabt ejendomsværdi, genopførelse af bolig – hører hjemme ved de almindelige domstole og ligger uden for nævnets kompetence. Endelig viser **NMK-11-00136 (Morsø)**, hvor langt nævnets egen tekniske prøvelse går: nævnet graddagskorrigerede selv fire fyringsårs olieforbrug for at påvise et overforbrug, der understøttede, at en sugeledning var kilden, og fandt undersøgelsesomkostninger under 75.000 kr. klart proportionale.

LOV	Jordforureningsloven § 48, stk. 1-4	Jordforureningsloven § 49	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om undersøgelse af olieforurening efter uheld ved frakoblet olietank 21.08.2025 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening og nedrivning af beboelsesejendom i Svendborg 12.12.2024 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af jordforurening 03.05.2022 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om yderligere undersøgelse af forurening fra villaolietank 17.07.2017 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om oprensning af olieforurening - Holbæk Kommune 12.07.2017		

Sagsgang ved Miljø- og Fødevarerklagenævnet: klageadgang, § 8 prøvelsesomfang, gebyr og frister

Klageadgang og indgivelse. Kommunalbestyrelsens og regionsrådets afgørelser efter loven kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf. [§ 77, stk. 1, nr. 1](#), medmindre andet fremgår af lovens øvrige bestemmelser – det er netop forbeholdet, § 16 og § 67, stk. 3, udfylder. Klagen indgives skriftligt til **førsteinstansen** ved digital

solvbetjening, jf. § 77, stk. 3, og myndigheden skal som udgangspunkt ikke senere end 3 uger efter klagefristens udløb videresende klagen med sagens akter og sin udtalelse. Parterne har herefter 3 uger til bemærkninger, jf. § 77, stk. 4. Bemærk, at der verserer en endnu ikke konsolideret konsekvensændring af § 77, stk. 2, om henvisningen til nævnets læge afdeling, vedtaget ved **lov af 22. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love** med ikrafttræden 1. juli 2022.

Begrænset prøvelse. Nævnet anvender rutinemæssigt **lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11, stk. 1** til at begrænse prøvelsen til de påklagede forhold og efter stk. 2 til de væsentligste forhold. I 20/13040 blev prøvelsen begrænset til ansvaret og proportionaliteten; i 21/00812 til afgrænsningen og reetableringspligten; i 23/14603 alene til forurenerstatus. Nævnet inddrager dog af egen drift grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger – i 24-04629 begrænsede nævnet sig netop til **hjemmelsgrundlaget** og ophævede påbuddet på det punkt alene. En meget stor del af jordforureningssagerne afgøres af **formanden på nævnets vegne**, jf. § 8.

Gebyr. Klagegebyret tilbagebetales, når klagen fører til ophævelse, hjemvisning eller helt eller delvist medhold – se f.eks. 18/05194, 18/05196, 20/00549, 18/05237 og 24-04629. Stadfæstes påbuddet, tilbagebetales gebyret ikke – 20/13040, 23/11777, 24/04853. Interessant nok blev gebyret tilbagebetalt i 20/09902 og 22/04695, fordi vilkårene blev ændret.

Opsættende virkning og nye frister. Klage har som udgangspunkt opsættende virkning på påbud; i 20/13040 afviste nævnet ved særskilt afgørelse af 15. juni 2021 at ophæve den opsættende virkning. Da nævnets sagsbehandlingstid ofte er flere år – i 20/13040 fra 2020 til 2024, i 20/09141 fra 2020 til 2025 – pålægger nævnet konsekvent kommunen at fastsætte en **ny frist** for påbuddets efterkommelse.

Endelighed og domstolsprøvelse. Nævnets afgørelser er endelige i det administrative system, jf. **lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17, stk. 1**. Søgsmål skal anlægges inden **12 måneder** efter, at afgørelsen er meddelt, jf. **jordforureningslovens § 87, stk. 1**.

Passivitet og forældelse. Nævnet fastslog i NMK-11-00165, at forældelseslovens § 1 ikke finder anvendelse, fordi adgangen til at meddele påbud efter § 40 ikke er en fordring. Til gengæld gælder almindelige forvaltningsretlige passivitetsbetragtninger – forarbejderne til § 41 udtaler:

Derimod gælder almindelige forvaltningsretlige regler, hvorefter miljømyndighederne efter passivitetsbetragtninger og indrettelsessynspunkter kan være afskåret fra at meddele påbud. Miljømyndighederne skal således reagere inden for en rimelig tid, når de får kendskab til en forurening, der kunne påbydes opryddet.

I praksis er tærsklen dog høj. I 25/00301 afviste nævnet et passivitetsanbringende, fordi der havde været løbende og betydelig korrespondance og flere påklager og domstolssager, så intet kunne skabe en **berettiget** forventning hos adressaten om, at sagen var afsluttet – og fordi den almene interesse i at forebygge ukontrolleret oliespredning vejede tungere end ønsket om procesfred. Samme resultat i NMK-11-00165, hvor klageren var orienteret allerede i 2012-2013.

LOV

Jordforureningsloven § 77, stk. 1, 3-4

Jordforureningsloven § 87, stk. 1

Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 8

Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11, stk. 1-2

Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17, stk. 1

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver undersøgelsespåbud efter jordforureningslovens § 40 ved ulovlig jordtilførsel til tidligere råstofgrav

15.06.2026

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om totaloprensning af olieforurening fra erhvervstank på campingplads stadfæstet – proportionalitetsprincippet ikke tilsidesat

11.02.2026

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af undersøgelsespåbud vedrørende asbestforurening efter tagrensning i Faaborg-Midtfyn	19.12.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af undersøgelsespåbud efter dieselspild fra leaset sættevogn	21.08.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om supplerende undersøgelser af olieforurening i Odense Kommune	21.08.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om undersøgelse af jordforurening efter brand i teleskoplæsser stadfæstet med ændringer	25.04.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurenet grund i Løkken	03.02.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening og nedrivning af beboelsesejendom i Svendborg	12.12.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsjendom i Vejen Kommune	30.08.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af påbud om undersøgelse af jordforurening i Syddjurs	14.06.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurenet jord i Rødovre	08.09.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse af undersøgelsespåbud vedrørende olieforurening i Sønderborg Kommune	01.03.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af påbud om oprensning af forurening i Syddjurs Kommune	02.02.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om oprensning af forurenet jord på [adresse1]	08.10.2020
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om undersøgelsespåbud efter jordforureningsloven	13.11.2017

Sammenhængen med domstolspraksis – Østre Landsrets asbestdom og Højesterets rammer

§ 9

Nævnets afgørelser indbringes efter § 87, stk. 1 for domstolene, og domstolene har både bekræftet og præciseret nævnets linje.

Østre Landsret stadfæstede nævnets asbestlinje. Roskilde Kommune indbragte nævnets afgørelse [20/00479](#) – ophævelse af et påbud om fjernelse af asbestholdigt affald, der ved en brand på en naboejendom var spredt til klagerens grund – for domstolene. I [BS-9090/2023-OLR](#) af 26. august 2025 frifandt landsretten nævnet. For de **befæstede arealer** fandt landsretten, at [miljøbeskyttelseslovens §§ 43 og 46](#) principielt gør den til enhver tid værende grundejer ansvarlig for affald på ejendommen, men at lovgiver har tilsigtet et *strengt, men ikke i alle tilfælde ubetinget* ansvarsgrundlag, og at det må overlades til myndigheder og domstole at foretage en konkret afgrænsning. Under de konkrete omstændigheder – branden kunne ikke bebrejdes grundejeren, grundejeren havde frivilligt iværksat oprydning, og påbuddet var forbundet med betydelige omkostninger – fandtes der ikke **"tilstrækkelig sikker hjemmel"** i miljøbeskyttelsesloven. For de **ubefæstede arealer** tiltrådte landsretten nævnets vurdering af, at asbeststøv og -fragmenter vasket ned i det øverste jordlag udgør en jordforurening efter [§ 2](#) – nævnets flertal havde henvist til Højesterets praksis i [U.2011.465H](#) (Slagger-sagen) – men at der da forureningen skyldtes en brand uden grundejerens uforsvarlige adfærd ikke var hjemmel til påbud efter [§ 41, stk. 2, jf. stk. 3, nr. 2](#). Landsretten bemærkede afslutningsvis, at eventuelle uhensigtsmæssigheder for kommunernes administration måtte løses af lovgivningsmagten. Dommen bekræfter dermed både nævnets *lex specialis*-synspunkt (§ 41 går forud for miljøbeskyttelseslovens § 46) og dets krav om klar hjemmel for objektivi grundejeransvar.

Højesteret om nævnets prøvelsesret. I [BS 6-678/2016](#) blev det gjort gældende, at nævnet havde overtrådt sin prøvelsesret ved at begrænse behandlingen af sagen; nævnet blev frifundet, og afgørelsen stadfæstet. Sagen understøtter, at nævnets rutinemæssige prøvelsesbegrænsning efter § 11 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet er lovlig.

Højesteret om kommunens oplysningsansvar over for købere. I [Sag 92/2010](#) frifandt Højesteret Mariagerfjord Kommune for erstatningsansvar over for en køber, selv om kommunen i et ejendomsoplysningsskema havde oplyst, at der ikke var en igangværende miljøsag, trods en olieforurening konstateret i 1992. Højesteret fandt ikke, at kommunen havde en generel undersøgelsespligt i den sammenhæng. Dommen markerer, at kortlægnings- og oplysningssystemet ikke i sig selv skaber et erstatningsretligt sikkerhedsnet for erhververe.

Sælgers loyale oplysningspligt. Hvor det offentligretlige påbudsspor ender, begynder det civilretlige. I [BS-1780/2012-VLR](#) fandt Vestre Landsret, at en sælger havde tilsidesat sin oplysningspligt ved ikke at oplyse køberne om gennemførte jordprøver, og tilkendte erstatning for oprydningsomkostninger. Tilsvarende i [BS-428/2011-ESB](#), hvor Retten i Esbjerg tilkendte det fulde krav, fordi sælgeren ved salget havde undladt at oplyse om kendt eller begrundet mistanke om forurening. Netop dette spor er relevant, når nævnet – som i [20/13040](#) og [21/00812](#) – henviser påbudsadressaten til at søge sit tab dækket efter almindelige erstatningsretlige regler.

Myndighedens selvhjælpshandling. [B-2031-95](#) fra Østre Landsret viser den yderste konsekvens: Herlev Kommune fik medhold i, at dens beslutning om at iværksætte selvhjælpshandlinger efter konstateret jord- og grundvandsforurening var berettiget, og den ene sagsøgte blev dømt til at godtgøre en væsentlig del af kommunens udgifter til kortlægning og afværgeforanstaltninger.

LOV

[Jordforureningsloven § 2](#)[Jordforureningsloven § 41, stk. 2-3](#)[Jordforureningsloven § 87, stk. 1](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 43](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 46](#)

PRAKSIS · Højesteret · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb

19.05.2021

Højesteret · Mariagerfjord Kommunes erstatningsansvar for besvarelse af ejendomsoplysningsskema vedrørende jordforurening	20.06.2012
Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand	26.08.2025
Landsretten · Sælgers oplysningspligt ved jordforurening - erstatning for oprydningsomkostninger	11.10.2013
Landsretten · Sag om erstatningskrav for afværgeforanstaltninger efter forurening af grundvand	12.05.1999
Byretten · Sag om erstatning for jordforurening ved ejendomskøb	26.06.2012
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening og nedrivning af beboelsesejendom i Svendborg	12.12.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsjendom i Vejen Kommune	30.08.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om fjernelse af asbest efter brand på naboejendom	13.06.2022

§ 10 Afgrænsning til beslægtede praksisområder

Oversigten dækker kortlægning og påbud efter jordforureningsloven. Følgende beslægtede emner behandles selvstændigt:

- **Miljøgodkendelse af listevirksomhed** efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 behandles i [miljøgodkendelse](#). Bemærk dog snitfladen: efter [godkendelsesbekendtgørelsens bilag 7](#) skal en **basistilstandsrapport** bl.a. bygge på oplysninger fra kortlægning på vidensniveau 1, og grundlaget for en V2-kortlægning kan indgå i rapporten.
- **Strafansvar for ulovlig forurening** – bøder, virksomhedsansvar og konfiskation – behandles i [miljøesager-strafferet](#). Manglende efterkommelse af påbud efter jordforureningsloven er strafbelagt.
- **Affaldshåndtering og jordflytning** som selvstændigt emne behandles under [affald-klassificering-anvisning](#). Grænsen er ikke skarp i praksis: i [20/00479](#) fastslog nævnet, at det ikke havde kompetence til at behandle klagepunkter om, hvorvidt et stof er affald eller farligt affald, da dette henhører under Ankestyrelsen.
- **Proportionalitetsprincippet generelt** behandles i [proportionalitetsprincippet-forvaltning](#). Her er princippet kun behandlet i sin jordforureningsretlige udformning.

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om fjernelse af asbest efter brand på naboejendom	13.06.2022
---------	---	------------

§ 11 Sammenfatning: seks bærende linjer i nævnets praksis

1. Kortlægningen er uden for nævnets rækkevidde. Regionens afgørelser om V1- og V2-kortlægning, nuancering efter [§ 12 a](#) og kommunens § 8-tilladelser ligger alle i lovens kapitel 2 og kan efter [§ 16](#) ikke påklages. Nævnets rolle begynder først, når kortlægningen har udløst en påbudsvurdering. Den, der vil anfægte en kortlægning eller en § 8-tilladelse, skal derfor til domstolene inden 12 måneder, jf. [§ 87, stk. 1](#) – eller til Ankestyrelsen, hvis klagen reelt angår tilsynet.

2. Ansvar er ubetinget, men adressatkredsen er snæver. Driftsherreansvaret efter [§ 41, stk. 3, nr. 1](#) kræver ingen culpa, men det kræver faktisk drift eller anvendelse af det anlæg, forureningen hidrører fra. Ejerskab, leje, udleje og leasing er ikke nok. Uden for erhvervsmæssig drift må myndigheden løfte bevisbyrden for uforsvarlig adfærd efter nr. 2.

3. Datoerne afgør sagerne. Ophørt udledning før 1. januar 1992 lukker både § 40 og § 41. Til undersøgelsespåbud er det nok, at en del af forureningen ligger efter 1992; til oprensningsspåbud skal den væsentligste del ligge efter 1. januar 2001, jf. § 42. Og kan 2001-kravet på forhånd ikke opfyldes, er selv undersøgelsespåbuddet uproportionalt.

4. Brand og hærværk beskytter mod oprensning – men ikke mod undersøgelse, og ikke mod ansvar for det, der sker bagefter. Undtagelsen i § 41, stk. 2 angår oprensningsspåbud; undersøgelsespåbud efter § 40 kan meddeles uanset hvordan forureningen er sket. Og nedgravning, afbrænding eller mangelfuld håndtering af brandaffald er selvstændigt ansvarspådragende.

5. Dokumentation er det reelle bevistema. Nævnet stiller høje krav til horisontal og vertikal afgrænsning, til aktualiteten af data, til risikoberegninger og til, at en restforurening kun kan efterlades, når der er høj grad af sikkerhed for, at den hverken aktuelt eller fremtidigt indebærer en risiko. Er datagrundlaget for gammelt eller for tyndt, ophæves og hjemvises påbuddet – uanset hvor alvorlig forureningen er.

6. Domstolene har bekræftet linjen. Østre Landsret stadfæstede i 2025 nævnets ophævelse af asbestpåbuddet efter brand og krævede "tilstrækkelig sikker hjemmel" for objektivt grundejeransvar; Højesterets domme UfR 2005.2923H og UfR 2014.790H sætter fortsat de yderste rammer for henholdsvis restforurening og grundvandsbeskyttelse.

LOV	Jordforureningsloven § 12a	Jordforureningsloven § 16	Jordforureningsloven § 41, stk. 2-3
	Jordforureningsloven § 42	Jordforureningsloven § 87, stk. 1	
PRAKSIS	Landsretten · Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand 26.08.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af undersøgelsespåbud efter dieselspild fra leaset sættevogn 21.08.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurenet grund i Løkken 03.02.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsjendom i Vejen Kommune 30.08.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om fjernelse af asbest efter brand på naboejendom 13.06.2022 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af påbud om oprensning af forurening i Syddjurs Kommune 02.02.2021		

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Jordforureningsloven § 5	Jordforureningsloven § 8
Jordforureningsloven § 16	Jordforureningsloven § 40 stk. 1-2
Jordforureningsloven § 41 stk. 1-4	Jordforureningsloven § 42
Jordforureningsloven § 48 stk. 1	Jordforureningsloven § 77 stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

41 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		2
19.05.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	bs-27971-2020-hjr
20.06.2012	Mariagerfjord Kommunes erstatningsansvar for besvarelse af ejendomsoplysningskema vedrørende jordforurening	92-2010
LANDSRETTEEN · ANKEINSTANS		3
26.08.2025	Landsretten fandt ikke hjemmel til kommunalt påbud om fjernelse af asbest efter brand	9972-11667
11.10.2013	Sælgers oplysningspligt ved jordforurening - erstatning for oprydningsomkostninger	2080-2482
12.05.1999	Sag om erstatningskrav for afværgeforanstaltninger efter forurening af grundvand	5441-6524
BYRETTEEN · FØRSTE INSTANS		1
26.06.2012	Sag om erstatning for jordforurening ved ejendomskøb	2043-2444
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		34
15.06.2026	Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver undersøgelsespåbud efter jordforureningslovens § 40 ved ulovlig jordtilførsel til tidligere råstofgrav	24-04629
11.02.2026	Påbud om totaloprensning af olieforurening fra erhvervstank på campingplads stadfæstet – proportionalitetsprincippet ikke tilsidesat	23/11777
19.12.2025	Stadfæstelse af undersøgelsespåbud vedrørende asbestforurening efter tagrensning i Faaborg-Midtfyn	24/04853
31.10.2025	Afvisning af klage over kommunalt påbud om reetablering af fast belægning på forurennet grund	25/07468
21.08.2025	Stadfæstelse af påbud om undersøgelse af olieforurening efter uheld ved frakoblet olietank	23/08829
21.08.2025	Ophævelse af undersøgelsespåbud efter dieselspild fra leaset sættevogn	23/14603
21.08.2025	Stadfæstelse af påbud om supplerende undersøgelser af olieforurening i Odense Kommune	25/00301
21.07.2025	Ophævelse og hjemvisning i sag om påbud om undersøgelse af jordforurening fra villaolietank	23/06878
25.04.2025	Påbud om undersøgelse af jordforurening efter brand i teleskoplæsser stadfæstet med ændringer	22/04695
03.02.2025	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af forurennet grund i Løkken	20/09141
12.12.2024	Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening og nedrivning af beboelsesejendom i Svendborg	21/00812
28.11.2024	Stadfæstelse af afslag på dispensation til tilførsel af jord til råstofgrav ved Tjele	20/07054
17.09.2024	Ophævelse og hjemvisning af påbud om undersøgelse af pesticidforurening efter væltet marksprøjte	20/06720

30.08.2024	Stadfæstelse af påbud om totaloprensning af olieforurening på erhvervsjendom i Vejen Kommune	20/13040
28.08.2024	Stadfæstelse af påbud til virksomhed om undersøgelse af olieforurening på erhvervsjendom i Kolding	20/12341
02.07.2024	Afvisning af klage over motortræf på forurennet grund i Roskilde grundet manglende klageadgang	24/05730
21.06.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende jordforurening med asbest	21/03002
20.06.2024	Afgørelse om påbud efter højtryksrensning af eternittag ophævet og hjemvist grundet mangelfuld sagsoplysning	21/00813
14.06.2024	Stadfæstelse med ændringer af påbud om undersøgelse af jordforurening i Syddjurs	20/09902
28.09.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende tilladelse til boligbyggeri på forurennet grund	23/09304
13.06.2022	Ophævelse af påbud om fjernelse af asbest efter brand på naboejendom	20/00479
03.05.2022	Klage over afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse og oprensning af jordforurening	18/05286
08.09.2021	Delvis medhold i klage over undersøgelsespåbud i sag om forurennet jord i Rødovre	18/05237
18.03.2021	Ophævelse af påbud om undersøgelse af jordforurening forårsaget af hærværk	18/05058
01.03.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse af undersøgelsespåbud vedrørende olieforurening i Sønderborg Kommune	20/00549
02.02.2021	Ophævelse og hjemvisning af påbud om oprensning af forurening i Syddjurs Kommune	18/05196
08.10.2020	Ophævelse af påbud om oprensning af forurennet jord på [adresse1]	18/05194
12.09.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over delvist afslag på aktindsigt i jordforureningssag	19/02811
13.11.2017	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om undersøgelsespåbud efter jordforureningsloven	NMK-11-00165
17.07.2017	Stadfæstelse af påbud om yderligere undersøgelse af forurening fra villaolietank	NMK-11-00136
17.07.2017	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om forureningsundersøgelse efter jordforureningslovens § 40	NMK-11-00175
12.07.2017	Ophævelse af påbud om oprensning af olieforurening - Holbæk Kommune	NMK-11-00142
12.07.2017	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at meddele påbud om undersøgelse eller oprensning af jordforurening	NMK-11-00160
12.07.2017	Stadfæstelse af påbud om oprensning af olieforurening	NMK-11-00176

07.12.2022	Kontrolafgift fastholdt trods tastefejl og påstand om mangelfuld skiltning ved DSB Roskilde	park-2482
------------	---	-----------

05

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over klageadgang, gebyr og prøvelse ved Miljø- og Fødevareklagenævnet

Klageberettigelse, klagefrist, gebyr, Klageportalen, opsættende virkning og prøvelsens omfang ved Miljø- og Fødevareklagenævnet

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 6 afgørelser · 2022-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Denne praksisoversigt samler de tværgående procesregler ved Miljø- og Fødevareklagenævnet – klageberettigelse, klagefrist, klagegebyr, obligatorisk brug af Klageportalen, opsættende virkning, prøvelsens omfang samt afvisning og hjemvisning. Grundlaget er lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet (lov nr. 1715 af 27. december 2016), gebyr- og forretningsordensbekendtgørelserne, de enkelte sektorloves klagebestemmelser og de officielle klagevejledninger, der gengiver nævnets faste praksis. Da Miljø- og Fødevareklagenævnets egne afgørelser offentliggøres på Nævnenes Hus' afgørelsesportal og ikke er tilgængelige som domssamling her, bygger fremstillingen af nævnets linje på de vejledninger, der citerer nævnets afgørelser ordret, suppleret af den parallelle domstolsprøvelse, hvor by-, lands- og Højesteret har efterprøvet nævnets afgørelser. Oversigten dækker ikke de materielle sagsområders indhold.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser som hovedregel klager, der indgives uden om Klageportalen (digital selvbetjening), medmindre klager er fritaget for Digital Post eller der foreligger særlige forhold (fx handicap, manglende NemID/kreditkort eller hensynet til Århuskonventionen).
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser klager indgivet efter udløbet af den 4-ugers klagefrist – praksis er restriktiv, og selv en meget kort overskridelse fører normalt til afvisning.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at klager har en væsentlig, individuel (retlig) interesse i sagens udfald; en alene ideel, moralsk, politisk eller følelsesmæssigt motiveret interesse er ikke tilstrækkelig.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer landsdækkende natur- og miljøforeninger som klageberettigede, når de har vedtægtsbestemt formål om natur- eller miljøbeskyttelse og repræsenterer mindst 100 medlemmer.
- 05** Nævnet foretager som udgangspunkt fuld prøvelse af både retlige og faktiske spørgsmål samt skøn, men kan begrænse prøvelsen til de påklagede forhold og udvise konkret tilbageholdenhed, hvor 1. instansen har særlig faglig ekspertise, lokalkendskab eller et politisk mandat.

- 06** Nævnet har dog altid pligt til ex officio at inddrage EU-retlige forpligtelser og grundlæggende forvaltningsretlige garantiforskrifter, også når de ligger uden for klagetemaet.
- 07** Klagegebyret (900 kr. for private, 1.800 kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder, 2016-niveau) tilbagebetales ved helt eller delvis medhold, og når klagen afvises på grund af fristoverskridelse, manglende klageberettigelse eller manglende kompetence; betales gebyret ikke inden formandens frist, afvises klagen.
- 08** En klage har – afhængigt af sektorloven – ofte ikke opsættende virkning, men Miljø- og Fødevareklagenævnet kan tillægge klagen opsættende virkning og påbyde et igangsat bygge- eller anlægsarbejde standset.
- 09** Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser er endelige i det administrative system; prøvelse sker ved domstolene, hvor søgsmål typisk skal anlægges inden 6 måneder, og hvor domstolene efter grundlovens § 63 undtagelsesvis selv kan tillægge søgsmålet opsættende virkning.

Ét nævn for hele miljø- og fødevareområdet – oprettelse, sammensætning og afgørelsesformer

§ 1

Miljø- og Fødevareklagenævnet blev oprettet ved **lov nr. 1715 af 27. december 2016** med virkning fra 1. februar 2017 og er den øverste, uafhængige administrative klageinstans for afgørelser fortrinsvis på Miljø- og Fødevareministeriets område, jf. [lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 1](#). Nævnet er resultatet af en lang konsolidering af det miljøretlige ankesystem: Naturklagenævnet og Miljøklagenævnet blev i 2011 lagt sammen til Natur- og Miljøklagenævnet, der i 2017 blev sammenlagt med Klagecenter for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri til det nuværende nævn. De grundlæggende træk – faste klagefrister, regler om opsættende virkning og pligt til klagevejledning – går tilbage til opbygningen af ankesystemet på miljøområdet, som blev grundlagt med betænkning nr. 1120/1987 om det fremtidige ankesystem på Miljøministeriets og byggelovens område.

Efter [§ 3](#) er nævnet organiseret i faste afdelinger med på forhånd udvalgt sagkundskab. Oprindeligt bestod nævnet af **8 sagkyndige afdelinger** (industri, jordforurening, grundvand/vandforsyning, jordbrug, marine forhold, ferskvand, fødevarer og veterinærforhold) og **1 læg afdeling** med fire folketingsudpegede medlemmer, der skal sikre, at almene og samfundsmæssige hensyn inddrages. Ved **ændringsloven af 22. juni 2022** (museumsloven m.v. – fortidsmindeområdet, L 135, FT 2021-22, i kraft 1. juli 2022) blev der oprettet en 9. sagkyndig afdeling for kulturarvsforhold, så nævnet nu er inddelt i ti afdelinger. Formanden bestemmer ud fra sagens karakter, hvilken afdeling der behandler en sag, hvis sektorloven ikke forudsætter en bestemt sammensætning, og kan ad hoc-besikke yderligere sagkyndige efter [§ 3, stk. 2](#).

Nævnstrukturen forklarer prøvelsens karakter: kombinationen af et juridisk formandskab og sagkyndige eller læge medlemmer giver mulighed for både ren juridisk efterprøvelse og en egentlig faglig revurdering. Hovedparten af sagerne afgøres dog som formandsafgørelser (sekretariatsafgørelser i overensstemmelse med nævnets praksis); kun en mindre del forelægges nævnet i en kollegial sammensætning. Et politisk mål bag sammenlægningen var at bringe den gennemsnitlige sagsbehandlingstid varigt under seks måneder. De forvaltningsretlige krav til partshøring og begrundelse, som også gælder nævnet, behandles særskilt under [partshøring og begrundelse-forvaltning](#).

LOV

Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 1

Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 3

Klageberettigelse: væsentlig, individuel interesse og foreningers særlige adgang

Klageberettigelsen afgøres af den enkelte sektorlov, men kredsen er gennemgående den samme: **enhver, der må antages at have en væsentlig, individuel (retlig) interesse i sagens udfald**, samt visse landsdækkende foreninger. Formuleringen går igen i fx [naturbeskyttelsesloven § 86](#) og [miljøbeskyttelsesloven § 100](#), og på miljøvurderingsområdet i [miljøvurderingsloven § 50](#). Vejledningen til lov om landbrugsejendomme sammenfatter standarden: »Klageberettiget er enhver, som må antages at have en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald«.

Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger ved vurderingen især vægt på **afstanden mellem projektområdet og klagerens ejendom eller bopæl sammenholdt med projektets konkrete genevirkninger**. Nævnets egen begrundelse er gengivet i den officielle VVM-vejledning, hvor nævnet i **MFKN's afgørelse af 22. oktober 2021 (j.nr. 20/12174 og 20/12570)** fandt klagerne berettigede, fordi den ene var »en lokal forening med tilknytning til det område, hvor det påtænkte projekt ønskes etableret«, og fordi der for den anden blev lagt vægt på »afstanden mellem projektområdet og klagers bopæl sammenholdt med de eventuelle yderligere lugtgener«. Omvendt afviser nævnet klagerne uden en sådan tilknytning. Det fremgår direkte af [VVM-vejledningen, at en ideel interesse ikke rækker](#):

»En ideel interesse i natur og miljø, herunder en generel interesse i sagens udfald, der alene er moralsk, politisk eller følelsesmæssigt motiveret, kan ikke anses for en tilstrækkelig interesse i miljøvurderingslovens forstand.«

For foreninger gælder en særlig, udvidet adgang: **landsdækkende foreninger og organisationer, der har beskyttelse af natur og miljø (eller varetagelse af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen) som vedtægtsbestemt formål, og som repræsenterer mindst 100 medlemmer**, er klageberettigede. Lokale foreninger kan derimod kun klage, hvis de repræsenterer en personkreds, hvis individuelle, væsentlige interesser direkte berøres. Sondringen har også gebyrmæssig betydning: foreninger, der alene optræder som repræsentanter for klageberettigede privatpersoner, betaler privatpersonsgebyr, mens selvstændigt klageberettigede organisationer betaler organisationssatsen.

LOV

Miljøbeskyttelsesloven § 100

Miljøvurderingsloven § 50

Naturbeskyttelsesloven § 86

Klagefrist, Klageportalen og gebyr – nævnets ufravigelige procesforudsætninger

Tre formelle betingelser afgør, om en klage overhovedet realitetsbehandles: rettidighed, digital indgivelse og gebyrbetaling.

Klagefrist på 4 uger. Klagen skal indgives inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt; er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes fristen altid fra bekendtgørelsen, og udløber fristen på en lørdag eller helligdag, forlænges den til den følgende hverdag, jf. fx [naturbeskyttelsesloven § 87](#) og [miljøbeskyttelsesloven](#)

§ 93. Nævnet håndhæver fristen restriktivt. Det fremgår udtrykkeligt af [nævnets klagevejledning til miljøvurderingsloven](#):

»Det bemærkes, at Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis med hensyn til klagefrister er restriktiv. En klage, der er indgivet efter udløbet af klagefristen, vil normalt blive afvist, også selv om der er tale om en meget kort overskridelse.«

Obligatorisk brug af Klageportalen. Efter § 21 skal klagen indgives – og al efterfølgende kommunikation foregå – ved digital selvbetjening via Klageportalen på Nævnenes Hus' hjemmeside (login med MitID). Klagen indgives til den myndighed, der traf afgørelsen; fastholder myndigheden afgørelsen, videresender den klagen til nævnet, som udgangspunkt inden 3 uger efter klagefristens udløb. Indgives klagen uden om Klageportalen, **afviser nævnet som hovedregel klagen**. Forarbejderne til § 21 beskriver dog en række dispensationsgrunde (stk. 2-4): særlige forhold som handicap, manglende digitale kompetencer, manglende NemID eller kreditkort, samt tilfælde, hvor en afvisning ville stride mod Århuskonventionen eller EU-retten. Ved **ændringsloven af 29. december 2023** (opfølgning på evaluering af planloven, L 62, FT 2023-24, i kraft 1. januar 2024) blev det præciseret, at klagere, der er fritaget for Digital Post, automatisk er fritaget for kravet om digital selvbetjening, uden at nævnet først skal træffe en konkret dispensationsafgørelse.

Klagegebyr. Efter § 18, stk. 1 opkræves et gebyr af Nævnenes Hus – 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder (2016-niveau, pristalsreguleret efter § 18, stk. 2). [Gebyrbekendtgørelsen § 1](#) fastslår, at indgives flere klager over samme afgørelse, opkræves ét gebyr pr. klageskrivelse, og at formanden fastsætter en betalingsfrist: »Indbetales gebyret ikke inden udløbet af fristen, afvises klagen«. Visse sagskategorier – navnlig klager på fødevare-, landbrugs- og fiskeriområdet – er gebyrfri efter § 19. Efter [gebyrbekendtgørelsen § 2](#) tilbagebetales gebyret, hvis

- afgørelsen ændres eller ophæves,
- klageren får helt eller delvis medhold, eller
- klagen afvises på grund af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse, eller fordi den falder uden for nævnets kompetence.

Nævnet kan desuden tilbagebetale gebyret, hvis klagen trækkes tilbage efter forhandlinger om projektilpasninger eller i øvrigt før afgørelsen – dog ikke, hvis klagen trækkes meget sent (fx efter partshøring over et udkast). Spørgsmål om gebyr afgøres af nævnet selv og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

LOV

[Bekendtgørelse om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet § 1](#)[Bekendtgørelse om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet § 2](#)[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 18, stk. 1](#)[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 19](#)[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 21](#)[Naturbeskyttelsesloven § 87](#)

Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på ved prøvelsen – fuld prøvelse, tilbageholdenhed og begrænsning

§ 4

Omdrejningspunktet for prøvelsens omfang er § 11, der viderefører den tidligere bestemmelse i Natur- og Miljøklagenævnens § 12 a. Udgangspunktet er **fuld prøvelse**: nævnet kan som rekursinstans efterprøve alle dele af den påklagede afgørelse – retlige spørgsmål, sagens faktum og afgørelsens

hensigtsmæssighed/rimelighed (herunder proportionalitet) – medmindre den enkelte sektorlov fastsætter en begrænsning. Forarbejderne formulerer det således:

»Som udgangspunkt foretager nævnet fuld efterprøvelse af 1. instansens afgørelse (dvs. efterprøver både retlige og faktiske spørgsmål), medmindre der i den enkelte sektorlov er særligt fastsatte begrænsninger i denne del af prøvelsen.«

Nævnet kan dog **udvise konkret tilbageholdenhed**. Det gælder navnlig ved prøvelse af faglige skøn og hensigtsmæssighed, »når 1. instansen har en særlig ekspertise eller lokalkendskab, eller når 1. instansen, f.eks. en kommunalbestyrelse, har et politisk mandat«. Ved sagens faktum styres prøvelsen af officialprincippet: nævnet kan lægge 1. instansens fastlæggelse uprøvet til grund, medmindre faktum bestrides, der foreligger nye oplysninger, eller oplysningen af sagen har været utilstrækkelig. At nævnet faktisk reviderer 1. instansen til bunds, illustreres af husdyr-ammoniaksagen, hvor nævnet ikke blot stadfæstede kommunens påbud, men **skærpede** fristen for at overholde totaldepositionskravet; Vestre Landsret frifandt nævnet og fandt, at det havde foretaget en konkret og individuel proportionalitetsvurdering ([BS-42958/2021-VLR](#)).

Nævnet kan **begrænse prøvelsen til de påklagede forhold** og – ved flere klagepunkter – koncentrere sig om de væsentligste, jf. § 11, stk. 1 og 2. Begrænsningen er dog ikke ubetinget: nævnet har »efter omstændighederne pligt til at inddrage andre forhold end det, der er klaget over, f.eks. spørgsmålet om overholdelse af gældende EU-ret«, og kan ikke se bort fra forvaltningsretlige garantiforskrifter eller EU-retlige forhold, som det har pligt til at prøve ex officio. At nævnet aktivt oplyser sagen yderligere under rekursbehandlingen – herunder indhenter supplerende sagkyndige udtalelser – blev tiltrådt i vindmøllesagen [BS-45479/2022-VLR](#).

Ved **ændringsloven af 12. juni 2024** (effektivisering af klagenævnenes sagsbehandling, L 167, FT 2023-24, i kraft 1. juli 2024) blev § 11, stk. 1, suppleret med en pligt til at begrænse prøvelsen til de påklagede forhold i sager om vindmølle- og solcelleprojekter og til at lade 1. instansens vurdering af behovet for vedvarende energi indgå med betydelig vægt, ligesom erhvervsministeren bemyndiges til at udvide dette til andre VE-teknologier. Også her gælder dog, at nævnet fortsat skal prøve EU-ret og grundlæggende garantiforskrifter ex officio.

Når nævnet finder en sagsbehandlings- eller hjemmelsfejl, der ikke kan repareres under rekursbehandlingen, **ophæver og hjemviser** det sagen til fornyet behandling i 1. instans frem for at træffe en ny realitetsafgørelse.

LOV

[Lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 11](#)

PRAKSIS

Landsretten · Vestre Landsrets afgørelse om opsættende virkning og præjudiciel forelæggelse i sag om vindmøller ved Natura 2000-område 22.03.2024

Landsretten · Frist for overholdelse af ammoniakkrav for husdyrbrug baseret på staldanlægs oprindelige alder, ikke renoveringstidspunkt 28.06.2022

§ 5 Opsættende virkning og standsning af bygge- og anlægsarbejder

Om en klage har opsættende virkning, afgøres af den enkelte sektorlov, og billedet er ikke ensartet. På de centrale miljøområder er hovedreglen, at klagen **ikke** har opsættende virkning, men at nævnet kan bestemme andet; på naturbeskyttelses- og råstofområdet er udgangspunktet derimod, at rettidig klage har opsættende virkning, medmindre nævnet bestemmer andet. Følgende oversigt viser variationen:

Sektorlov	Udgangspunkt for klagens opsættende virkning

Miljøbeskyttelsesloven § 96	Ingen opsættende virkning; nævnet kan bestemme andet
Miljømålsloven § 57	Ingen opsættende virkning; nævnet kan bestemme andet
Naturbeskyttelsesloven § 87	Rettidig klage har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet (med undtagelser)
Råstofloven § 26 b	Rettidig klage har opsættende virkning, medmindre nævnet bestemmer andet; forbud/påbud efter § 20, stk. 7, dog ikke
Vandforsyningsloven § 78	Klage opsættende for påbud/forbud indtil nævnets afgørelse; bygge- og anlægsarbejder må ikke påbegyndes før klagefristens udløb/nævnets afgørelse

Uanset udgangspunktet har nævnet to selvstændige reaktionsmuligheder under behandlingen af en rettidig klage: det kan **tillægge afgørelsen opsættende virkning**, og det kan **påbyde et allerede iværksat bygge- eller anlægsarbejde standset** (jf. fx [miljøvurderingsloven § 53](#), som gengivet i nævnets vejledning). Hvor en tilladelse forudsætter bygge- og anlægsarbejder, må disse som udgangspunkt ikke påbegyndes før klagefristens udløb, og er afgørelsen påklaget rettidigt, ikke før nævnets afgørelse foreligger.

Nævnets afslag på opsættende virkning indgår i den efterfølgende domstolsprøvelse. I vindmøllesagen [BS-45479/2022-VLR](#) afviste Vestre Landsret at tillægge søgsmålet mod nævnets afgørelse opsættende virkning, idet der efter en foreløbig vurdering hverken var rimelig grund til at antage alvorlig/uoprettelig miljøskade eller ugyldighedsskabende sagsbehandlingsfejl. Den generelle figur – opsættende virkning som almindelig forvaltningsretlig undtagelse – behandles under [opsættende-virkning](#), og nævnets adgang til at genoptage egne afgørelser under [genoptagelse-forvaltning](#).

LOV

Miljøbeskyttelsesloven § 96

Miljømålsloven § 57

Råstofloven § 26b

Vandforsyningsloven § 78

PRAKSIS **Landsretten** · Vestre Landsrets afgørelse om opsættende virkning og præjudiciel forelæggelse i sag om vindmøller ved Natura 2000-område 22.03.2024

§ 6 Sammenhæng med domstolsprøvelsen – endelighed, søgsmålsfrist og opsættende virkning ved domstolene

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser er efter [§ 17 endelige i det administrative system](#), medmindre andet følger af lovgivningen, og klageadgangen til nævnet afskærer samtidig klage til ressortministeren. For søgsmål gælder reglerne i den lovgivning, afgørelsen er truffet efter; på natur- og miljøområdet skal sag normalt anlægges **inden 6 måneder** efter, at afgørelsen er meddelt eller offentligt bekendtgjort (fx miljøbeskyttelsesloven og naturbeskyttelsesloven), jf. også nævnets klagevejledninger.

Domstolene prøver nævnets afgørelser efter [grundloven § 63](#). Praksis viser, at nævnet i vidt omfang får medhold, når sagen er tilstrækkeligt oplyst:

- I **Stevns Klint-fredningen** ([BS-27542/2023-OLR](#)) frifandt Østre Landsret nævnet og ændrede byrettens dom. Retten lagde vægt på, at nævnet havde overholdt **officialprincippet** og havde fagligt belæg for en 25 meters beskyttelsesbræmme, og at fredningen var en lovlig rådighedsindskrænkning, ikke et ekspropriativt indgreb efter [grundloven § 73](#).
- I **husdyr-ammoniaksagen** ([BS-42958/2021-VLR](#)) frifandt Vestre Landsret nævnet og tiltrådte den skærpede frist, fordi nævnet havde foretaget en konkret og individuel proportionalitetsvurdering.

- På fødevare-, landbrugs- og fiskeriområdet efterprøver domstolene tilsvarende de underliggende myndighedsafgørelser; i [BS-55707/2022-VLR](#) omgjorde Vestre Landsret delvist Fiskeristyrelsens krav om tilbagebetaling af EU-støtte, hvilket illustrerer, at også afgørelser inden for nævnets gebyrfrie sagsområde i sidste ende kontrolleres af domstolene.

Et centralt spørgsmål er, om domstolene under en retssag selv kan tillægge søgsmålet opsættende virkning. Det kan de undtagelsesvis – også uden udtrykkelig lovhjemmel. I sagen om Planklagenævnets lokalplanafgørelse i Middelfart ([BS-36790/2025-HJR](#)) fastslog Højesteret, at adgangen til opsættende virkning beror på en konkret afvejning af det offentlige interesse i gennemførelse, arten og omfanget af klagerens mulige skade, og om der efter en foreløbig vurdering er et rimeligt grundlag for ugyldighedspåstanden:

»Adgangen til uden lovhjemmel undtagelsesvist at tillægge et søgsmål opsættende virkning gælder også i en situation som den foreliggende, hvor der under en forvaltningsmyndigheds anke af en dom, hvorved en forvaltningsafgørelse er tilsidesat, bliver fremsat anmodning af modparten om at tillægge søgsmålet vedrørende gyldigheden af den administrative afgørelse opsættende virkning.«

Den generelle doktrin bekræftedes i [BS-28216/2025-HJR](#), hvor Højesteret fandt, at domstolene bevarer kompetencen til undtagelsesvis at tillægge opsættende virkning, selv hvor en særlov bestemmer, at afgørelser ikke suspenderes ved indbringelse for retten. Selv om disse sager udspringer af henholdsvis Planklagenævnet og et færøsk børneværn, fastlægger de den ramme, som også gælder ved domstolsprøvelse af Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser.

LOV	Grundloven § 63	Grundloven § 73	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17
PRAKSIS			
	Højesteret · Opsættende virkning under anke af sag om Planklagenævnets afgørelse vedrørende lokalplan i Middelfart		15.01.2026
	Højesteret · Domstolenes kompetence til at tillægge klager over administrative afgørelser opsættende virkning trods særlovgivning		03.11.2025
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster fredning af Stevns Klint og afviser lodsejeres krav om ugyldighed		27.11.2025
	Landsretten · Vestre Landsret delvist omgjorde Fiskeristyrelsens krav om tilbagebetaling af EU-støtte til fiskere		01.07.2025
	Landsretten · Frist for overholdelse af ammoniakkrav for husdyrbrug baseret på staldanlægs oprindelige alder, ikke renoveringstidspunkt		28.06.2022

§ 7 Sammenfatning af nævnets procespraksis

Miljø- og Fødevareklagenævnets procespraksis er kendetegnet ved et skarpt todelt mønster: **stramme, ufravigelige procesforudsætninger på indgangen og en grundig realitetsprøvelse bagved.**

- **Adgangskravene håndhæves konsekvent.** Klagen skal være indgivet af en klageberettiget med væsentlig, individuel interesse (ideel interesse er ikke nok), inden for 4-ugers fristen, via Klageportalen og med betalt gebyr. Brist på blot ét af disse punkter fører normalt til afvisning – og fristen håndhæves restriktivt, også ved kortvarige overskridelser.
- **Gebyret følger udfaldet.** Det tilbagebetales ved medhold og ved afvisning på grund af fristoverskridelse, manglende klageberettigelse eller manglende kompetence; mange fødevare-, landbrugs- og fiskerisager er helt gebyrfri.

- **Prøvelsen er som udgangspunkt fuld**, men nævnet kan begrænse den til de påklagede forhold og udvise tilbageholdenhed over for 1. instansens faglige skøn, lokalkendskab og politiske mandat – dog aldrig over for EU-ret og garantiforskrifter, som prøves ex officio. Siden 1. juli 2024 er prøvelsen lovbestemt begrænset i sager om vindmølle- og solcelleprojekter.
- **Opsættende virkning afhænger af sektorloven**, men nævnet kan både tillægge opsættende virkning og standse igangsatte arbejder; ved sagsbehandlingsfejl ophæves og hjemvises sagen.
- **Domstolene har det sidste ord**. Nævnets afgørelser er endelige administrativt, men kan prøves ved domstolene inden for typisk 6 måneder, hvor domstolene efter grundlovens § 63 undtagelsesvis selv kan tillægge søgsmålet opsættende virkning. Domspraksis viser, at nævnet i vidt omfang frifindes, når sagen er forsvarligt oplyst og afgørelsen proportional.

Oversigten dækker bevidst ikke de materielle sagsområders indhold eller de almene forvaltningsretlige figurer om [partshøring](#), [begrundelse](#), [opsættende virkning](#) og [genoptagelse](#), som behandles særskilt.

LOV [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11](#) [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 18](#)
[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 21](#)

REFERENCE Lovgrundlag 6 paragraffer

Bekendtgørelse om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet § 2	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11
Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 18 stk. 1
Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 21 stk. 1	Naturbeskyttelsesloven § 87

MATERIALE Citerede afgørelser 6 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2		
15.01.2026	Opsættende virkning under anke af sag om Planklagenævnets afgørelse vedrørende lokalplan i Middelfart	36790-2025
03.11.2025	Domstolenes kompetence til at tillægge klager over administrative afgørelser opsættende virkning trods særlovgivning	28216-2025
LANDSRETTE · ANKEINSTANS 4		
27.11.2025	Østre Landsret stadfæster fredning af Stevns Klint og afviser lodsejeres krav om ugyldighed	10266-12060
01.07.2025	Vestre Landsret delvist omgjorde Fiskeristyrelsens krav om tilbagebetaling af EU-støtte til fiskere	9923-11610

22.03.2024	Vestre Landsrets afgørelse om opsættende virkning og præjudiciel forelæggelse i sag om vindmøller ved Natura 2000-område	5404-6481
28.06.2022	Frist for overholdelse af ammoniakkrav for husdyrbrug baseret på staldanlægs oprindelige alder, ikke renoveringstidspunkt	2801-3329

06

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over kystbeskyttelse

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om tilladelse, vilkår og bidragsfordeling efter kystbeskyttelsesloven

Version 2 · Opdateret 8. sep. 2026 · 50 afgørelser · 2017-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Kystbeskyttelse – diger, høfder, bølgebrydere, skråningsbeskyttelse, højvandsmure og strandfodring – reguleres af kystbeskyttelsesloven, hvor kommunalbestyrelsen efter 2018-reformen både meddeler tilladelse efter § 3 og fastsætter bidragspligt efter § 9 a i kommunale fællesprojekter. Miljø- og Fødevareklagenævnet er klageinstans og prøver som hovedregel kun retlige spørgsmål, mens den kysttekniske vurdering af behov og metodevalg er et kommunalt skøn, nævnet ikke kan tilsidesætte. Praksisoversigten kortlægger, hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet faktisk lægger vægt på: kravet om en konkret og dokumenteret afvejning af hensynene i § 1, stk. 1, præcisionskravet til vilkår om kompenserende sandfodring, grænsen mellem private § 3-ansøgninger og fællesprojekter efter kapitel 1 a, samt saglighed og proportionalitet i bidragsfordelingen. Materialet omfatter knap 50 nævnsafgørelser fra 2017 til 2026 suppleret af landsretspraksis om prøvelsen af nævnets afgørelser.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet prøver kun retlige spørgsmål efter kystbeskyttelseslovens § 18, stk. 1 – den kysttekniske vurdering af, om der er behov for kystbeskyttelse, og hvilken sikringstype der er bedst egnet, er skønsmæssig og afvises fra realitetsbehandling.
- 02** I kommunale fællesprojekter igangsat efter § 1 a kan afgørelsen efter § 3, stk. 1, påklages i sin helhed efter § 18, stk. 3, men nævnet tilsidesætter i praksis alligevel ikke kommunens faglige vurderinger, når de er sagligt begrundede.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at kommunen foretager en konkret, individuel og dokumenteret helhedsafvejning af samtlige hensyn i § 1, stk. 1 – en tilladelse uden dokumentation for behovet eller for anlæggets tekniske egnethed ophæves som behæftet med væsentlig retlig mangel.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser, at kommunen kan nøjes med at henvise til et fremtidigt, endnu ikke vedtaget fodringsprojekt: et vilkår om kompenserende strandfodring skal være præcist, retskraftigt og håndhæveligt og skal dække hele det aktive kystprofil samt læsideerosion nedstrøms anlægget.
- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at projekter, der berører flere grundejere uden fuld enighed – herunder grundejere, der alene berøres økonomisk via bidragspligt – behandles efter reglerne om kommunale fællesprojekter i kapitel 1 a og ikke efter § 3 om private ansøgninger.

- 06** Bidragspligt efter § 9 a forudsætter ikke direkte beskyttelse: også ejere, der opnår "anden fordel" – adgangsvej, forsyningsledninger, rekreativ værdi – kan pålægges bidrag, og "ejere af fast ejendom" omfatter efter nævnets praksis ledningsejeres tekniske installationer.
- 07** Miljø- og Fødevarerklagenævnet accepterer objektive, gradueringsbaserede fordelingsmodeller (terrænkote fra Danmarks Højdemodel, andele efter beliggenhed og bygningsmasse) som forenelige med lighedsgrundsætningen og proportionalitetsprincippet.
- 08** Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser fordelingsmodeller, der tildeler ensartede bidrag uden konkret undersøgelse af den enkelte bidragspligtiges faste ejendom og opnåede nytte – særligt over for forsyningsselskaber, hvor gennemsnits- og kundetalsbetragtninger er blevet underkendt.
- 09** Bilag IV-arter er ikke et hensyn, der indgår i afvejningen efter § 1 – de skal varetages efter habitatreglerne, og inddragelse af dem i § 1-afvejningen er et usagligt hensyn, der medfører ugyldighed.
- 10** En væsentlighedsvurdering efter kysthabitatbekendtgørelsen er en selvstændig afgørelse, der skal træffes og begrundes særskilt; den kan ikke erstattes af en afgørelse efter den almindelige habitatbekendtgørelse eller alene indgå som et element i § 1-afvejningen.
- 11** Klageberettigelse efter § 18 a, stk. 1, nr. 3, kræver en kvalificeret, individuel berøring – en ideelt betonet interesse i natur, miljø eller formalia er ikke nok, heller ikke for beboere i første række til projektområdet.
- 12** Klagefristen på 4 uger efter § 18 a, stk. 4, administreres restriktivt, men begynder efter et almindeligt forvaltningsretligt princip først at løbe over for en part, når parten selv har modtaget afgørelsen.
- 13** Kommunens afgørelser efter §§ 19 a-19 c om påbud og tilsyn kan ikke påklages til nævnet, jf. § 18, stk. 2 – heller ikke en afgørelse om ikke at meddele påbud.
- 14** Spørgsmål om erstatning i anledning af ekspropriation efter § 6 hører under taksationsmyndighederne, mens nævnet alene prøver ekspropriationsbeslutningens lovlighed, nødvendighed, aktualitet og proportionalitet.

§ 1 Retsgrundlaget: formålsafvejningen i § 1 og kompetencesamlingen hos kommunerne i 2018

Kystbeskyttelseslovens formålsbestemmelse fastlægger både målet og den obligatoriske afvejning. Efter [Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1](#) er formålet "at beskytte mennesker og ejendom ved at reducere risikoen for oversvømmelser eller kystnedbrydning fra havet, fjorde eller andre dele af søterritoriet", og dette formål varetages ved en afvejning af seks hensyn:

1. Behovet for kystbeskyttelse.
2. Økonomiske hensyn ved projekter omfattet af kapitel 1 a.
3. Kystbeskyttelsesforanstaltningens tekniske og natur- og miljømæssige kvalitet.
4. Rekreativ udnyttelse af kysten.

5. Sikring af den eksisterende adgang til og langs kysten.
6. Andre forhold.

Selve tilladelseskravet står i [Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1](#), der omfatter søterritoriet, strandbredder og andre kyststrækninger uden sammenhængende landvegetation samt arealer inden for 1.000 m fra, hvor vegetationen begynder. Kompetencen ligger hos kommunalbestyrelsen, jf. [§ 3, stk. 2](#), og kommunalbestyrelsen for de grundejere, der opnår beskyttelse, meddeler tilladelse til foranstaltninger på søterritoriet, jf. [§ 3, stk. 3](#). Der kan stilles vilkår, herunder om vedligeholdelse og sikkerhedsstillelse, jf. [§ 3, stk. 6](#), og vilkårene kan tinglyses for ejerens regning, jf. [§ 3, stk. 7](#).

En central konsekvens af 2018-reformen er den samlede tilladelse: efter [Kystbeskyttelsesloven § 3 a, stk. 1](#) erstatter en § 3-tilladelse de tilladelser og godkendelser, der ellers ville være nødvendige efter naturbeskyttelsesloven, skovloven og jagt- og vildtforvaltningsloven, og tilladelsen skal oplyse, hvilke afgørelser den erstatter, jf. [§ 3 a, stk. 3](#). Nævnet har draget den retlige konsekvens heraf i **24/02065 og 24/02067 – afgørelsen om 38 høfder ved Hesseløje**:

Nævnet påpegede desuden, at en tilladelse efter kystbeskyttelseslovens § 3 a, stk. 1 erstatter nødvendige tilladelser efter bl.a. naturbeskyttelsesloven, og at de hensyn, som den inkluderede lovgivning varetager, indgår med samme vægt som de øvrige hensyn i § 1.

Rammen for kommunale fællesprojekter er [Kystbeskyttelsesloven § 1 a](#): kommunalbestyrelsen kan bestemme, at der skal udføres anlæg til beskyttelse af flere ejendomme, og enhver, der kan opnå beskyttelse eller anden fordel, kan anmode kommunen om at igangsætte processen, jf. [§ 1 a, stk. 2](#). Kommunen træffer derefter afgørelse om, hvorvidt sagen skal fremmes, jf. [§ 2 a, stk. 1](#).

Forarbejderne til § 1 a, stk. 2, blev indsat ved **lov nr. 1732 af 27. december 2016** om forenkling af kommunernes sagsbehandling og præciserer kredsen af berettigede:

Præciseringen består i, at alle, der opnår en beskyttelse eller en fordel af et projekt, kan anmode kommunalbestyrelsen om at iværksætte en proces. ... En fordel kan udover direkte beskyttelse af ejendom for eksempel bestå i beskyttelse af infrastruktur til og fra ejendomme, kloaksystem mm. beskyttes, eller hvor ejendommen opnår en bedre beliggenhed pga. rekreative forbedringer for området.

Denne forarbejdspassage blev anvendt direkte af nævnet i **19/01319 om diget ved Gåsehage i Syddjurs Kommune**, hvor det forhold, at en grundejerforening tidligere havde lagt et tilsvarende projekt til side, ikke afskar kommunen fra at fremme sagen.

Loven er senest konsolideret ved lovebkendtgørelse af 4. marts 2025, og der er på nuværende tidspunkt ingen vedtagne, men endnu ikke konsoliderede ændringer af kystbeskyttelsesloven.

LOV

[Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 1a, stk. 2](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 2a, stk. 1](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1-3, 6, 7](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 3a, stk. 1](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse ved Hesseløje ophæves og hjemvises

21.08.2024

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Klage over Syddjurs Kommunes afgørelse om etablering af dige ved Gåsehage

12.06.2019

Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelseskompetence: retlige spørgsmål efter § 18, stk. 1 – helhedsprøvelse efter § 18, stk. 3

Klageadgangen er todelt. Efter [Kystbeskyttelsesloven § 18, stk. 1](#) kan afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen eller miljøministeren påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet – som behandler sagen i den læge afdeling – **for så vidt angår retlige spørgsmål**. Efter [§ 18, stk. 3](#) kan afgørelser efter § 3, stk. 1, i sager, der er igangsat efter § 1 a, derimod påklages **i deres helhed**.

Nævnet har i en lang række afgørelser fastholdt den samme afgrænsning af, hvad et retligt spørgsmål er. Formuleringen i [24/03369](#) om [skråningsbeskyttelsen ved Langø Strand](#) er repræsentativ:

Prøvelsen af retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af truffne afgørelser, herunder fortolkning af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

Omvendt afviser nævnet konsekvent den kysttekniske vurdering. I [18/07253](#) om [Kystdirektoratets afslag ved Skagen](#) blev klagen afvist fra realitetsbehandling, fordi klagepunkterne angik behovet for og relevansen af det ansøgte projekt. Samme resultat i [19/09107](#) om [lovliggørende tilladelser i Svendborg Kommune](#), hvor klagerne ønskede at undgå sandfodring var et skønsmæssigt spørgsmål, og i [20/00820](#) om [jollehavnen ved Loddenhøj Strand](#), hvor nævnet tilføjede, at det alene har kompetence til at prøve en konkret afgørelse og ikke til at vurdere behovet for at revurdere en allerede meddelt tilladelse.

Også i sager, hvor nævnet realitetsbehandler, holder det skarpt fast i grænsen. I [25/01564](#) om [højvandsmuren ved Aabenraa Fjord](#) stadfæstede nævnet tilladelsen med den begrundelse, at kommunen havde foretaget den påkrævede helhedsvurdering:

Nævnet har lagt vægt på, at kommunen har foretaget en konkret helhedsvurdering af den ansøgte foranstaltning, herunder en konkret afvejning af behovet for etablering af kystbeskyttelse over for det ansøgtes eventuelle forringelse af udkig over fjorden fra klagers ejendom, samt en vurdering af det ansøgtes linjeføring og tekniske udførelse.

Nævnet benytter desuden systematisk adgangen til at begrænse sin prøvelse efter § 11, stk. 1 og 2, i [lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet](#). I [25-11713](#) om [kystbeskyttelsen ved Roneklint](#) valgte nævnet alene at behandle spørgsmålet om, hvorvidt projektet var omfattet af reglerne om kommunale fællesprojekter, og lod samtlige øvrige klagepunkter ligge.

En vigtig – og let overset – nuance er, at prøvelsesintensiteten afhænger af, hvilken afgørelse der påklages. Hvor bidragsfordelingen indgår i selve § 3, stk. 1-tilladelsen i et fællesprojekt, træffer nævnet afgørelse med hjemmel i § 18, stk. 3, jf. [24/02836](#) og [24/02840](#) om [Kulhuse Øst](#) og [21/12088](#) og [21/12869](#) om [Høll i Vejle Kommune](#). Er der derimod tale om en selvstændig, efterfølgende afgørelse om bidragsfordeling efter § 9 a, anvender nævnet § 18, stk. 1 – jf. [25/10380](#) om [Assens Næs](#), hvor nævnet udtrykkeligt anførte, at det ikke kan tage stilling til, om en afgørelse er hensigtsmæssig eller rimelig. I begge tilfælde er den praktiske konsekvens den samme: nævnet efterprøver saglighed, hjemmel og forvaltningsretlige grundsætninger, men ikke fordelingsskønnets rimelighed.

Endelig er visse afgørelser helt afskåret fra klage. Efter [§ 18, stk. 2](#) kan afgørelser efter §§ 19 a-19 c ikke påklages til anden administrativ myndighed. Det gælder også en afgørelse om **ikke** at meddele påbud, jf. [22/02224](#) og [22/02232](#) om [Handbjerg Kystbeskyttelseslag i Struer Kommune](#), hvor nævnet henviste klagerne til Ankestyrelsens kommunale tilsyn. Tilsvarende blev klager over Kystdirektoratets påbud afvist

i NMK-450-00016 om [Kongsmark Strand](#), hvor nævnet dog bemærkede, at det ville have været god forvaltningsskik at vejlede om muligheden for retlig lovliggørelse.

LOV [Kystbeskyttelsesloven § 18, stk. 1, 2, 3](#)

[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11, stk. 1-2](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Kystbeskyttelsestilladelse i Vordingborg ophævet og hjemvist – manglende fuld enighed om fællesprojekt	19.05.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af bidragsfordeling for kystbeskyttelsesprojekt på Assens Næs – sommerhusejers klage over urimelig andelsfordeling afvist	27.04.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse ved Aabenraa Fjord	04.08.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Uklart vilkår om sandfodring førte til ophævelse af tilladelse til kystbeskyttelse	11.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst	13.09.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt ved Høll stadfæstes	07.04.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over Struer Kommunes afgørelse om ikke at meddele påbud vedrørende kystbeskyttelsesforanstaltninger	29.03.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til jollehavn pga. manglende retligt spørgsmål	17.02.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvisning af klage vedrørende kystbeskyttelse	08.01.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over afslag på ansøgning om kystbeskyttelse og påbud om at fjerne etableret kystbeskyttelse	12.03.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om afvisning af klage over Kystdirektoratets afslag på lovliggørende tilladelse til forstærkning af kystbeskyttelse	11.05.2017

Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på: den dokumenterede helhedsafvejning efter § 1, stk. 1

Den hyppigste ophævelsesgrund i nævnets kystbeskyttelsespraksis er, at kommunen ikke har foretaget – eller ikke har dokumenteret – den afvejning, som [Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1](#) forudsætter. Mønstrer går igen i afgørelse efter afgørelse:

- **Manglende afvejning overhovedet.** I 22/08446 om [kystbeskyttelses anlægget på Langeland](#) havde kommunen alene begrundet afslaget med, at der manglede samtykke fra ejeren af den ejendom, hvorpå anlægget var etableret. Nævnet fandt, at manglende samtykke ikke kan afskære kommunen fra at foretage en konkret, individuel og faglig vurdering efter § 1, stk. 1, og at tvisten om samtykket var af privatretlig karakter og hørte under domstolene. Afgørelsen blev ophævet og hjemvist.
- **Udokumenteret behov og uegnet metode.** I 24/02065 og 24/02067 om de [38 høfder ved Hesseløje](#) havde både Kystdirektoratet og kommunens egen forvaltning indstillet til afslag, fordi der ikke var et kystbeskyttelsesmæssigt behov, og fordi høfder var uegnede til strækningens udfordringer. Teknik- og Miljøudvalget meddelte alligevel tilladelse. Nævnet ophævede afgørelsen og lagde vægt på, at det ikke var dokumenteret, at der var et behov, at foranstaltningen havde en teknisk kvalitet, som løste udfordringerne, eller at kommunens påstande om digets alder og om konsekvenserne for fugleliv havde belæg i sagens oplysninger. Parallelsagen 24/02066 og 24/02068 om [12 høfder i samme kommune](#) fik samme udfald.

- **Usaglige hensyn i afvejningen.** I **21/11691** om [stenkastningen i Halsnæs Kommune](#) havde kommunen afslået tilladelse under henvisning bl.a. til påvirkning af markfirben. Nævnet fandt, at bilag IV-arter ikke er et hensyn, der skal indgå i afvejningen efter § 1 – de skal varetages efter habitatreglerne – og at kommunen dermed havde tilsidesat grundsætningen om saglig forvaltning. Afgørelsen blev ophævet og hjemvist med anvisning om, at kommunen ved en fornyet behandling skal foretage en konkret vurdering af markfirbenbestanden og om nødvendigt stille vilkår ud fra forsigtighedsprincippet.

Nævnet har samtidig præciseret indholdet af afvejningen. Ejendomsbegrebet fortolkes bredt: i **24/02065** og **24/02067** lagde nævnet til grund, at ejendom "skal fortolkes i bred forstand og dækker f.eks. landbrugsarealer og arealer, der anvendes til rekreative formål", og at udgangspunktet er, at ansøger kun kan benytte metoder med **dokumenteret effekt** i forhold til den konkrete udfordring på strækningen. Ved lovliggørelsessager skal kommunen ved den fornyede behandling behandle sagen, som om opførelsen ikke havde fundet sted.

Omvendt stadfæster nævnet, når afvejningen er reel og dokumenteret. Ud over **25/01564** ved Aabenraa Fjord gælder det **25/10376**, **25/10378** & **25/10382** om [jorddiger, spunsmure og strandfodring på Assens Næs](#), hvor nævnet fandt høringsreglerne overholdt og afvejningen tilstrækkelig trods indsigelser fra marina- og bådcenterejere om driftsmæssige gener, samt **25/04596** om [Kongsmark Strand](#) og **25/07146 m.fl.** om [midlertidig kystbeskyttelse med pilebundter ved Kandestederne](#).

I **NMK-450-00017** om [Kongsmark By, Kirke Stillinge](#) stadfæstede nævnet et afslag og afviste anbringendet om brud på lighedsgrundsætningen, fordi forholdene på naboejendommene ikke var sammenlignelige. Samme sag fastslår en praktisk vigtig sondring: tilførsel af sten og geotekstil, der går ud over almindelig vedligeholdelse, er en forstærkning, der kræver tilladelse.

LOV

[Forvaltningsloven § 22](#)[Forvaltningsloven § 24, stk. 1](#)[Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1](#)[Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelsesprojekt ved Assens Næs – jorddiger, spunsmure og strandfodring mod oversvømmelse	27.04.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster tilladelse til midlertidig kystbeskyttelse med sandfodring og pilebundter ved Kandestederne nær Skagen	19.03.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelses anlæg og screeningsafgørelse ved Kongsmark Strand	07.11.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse ved Aabenraa Fjord	04.08.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse ved Hesseløje ophæves og hjemvises	21.08.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af sag om lovliggørende tilladelse til 12 høfder i Faaborg-Midtfyn Kommune grundet mangelfuld interesseafvejning	21.08.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende afslag på lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelses anlæg	09.02.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse - Halsnæs Kommune	15.04.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse	08.05.2017

Vilkår om kompenserende sand- og strandfodring: nævnets præcisionskrav

§ 4

Hård kystbeskyttelse – skråningsbeskyttelse, stenkastning, høfder – fastlåser sedimentkilden fra skrænten og flytter erosionen. Derfor er vilkår om kompenserende fodring blevet det sagsområde, hvor Miljø- og Fødevarerklagenævnet stiller de skarpeste krav, og hvor nævnets praksis direkte har ændret kommunernes administration.

Udgangspunktet er hjemlen i [Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 6](#). Nævnet lægger til grund, at opregningen af vilkår ikke er udtømmende, og at kommunen kan stille ethvert vilkår, der er **præcist, sagligt, lovligt og proportionalt**.

Den ledende afgørelse er **22/02900** om [skråningsbeskyttelse i Halsnæs Kommune](#) (afgørelse af 22. juni 2022). Kommunen havde forudsat, at den nødvendige strandfodring ville blive sikret gennem det fremtidige projekt "Nordkystens Fremtid". Nævnet fandt, at et vilkår efter § 3 skal være præcist og juridisk bindende, og at et vilkår, der hviler på et endnu ikke vedtaget projekt, er mangelfuldt og gør afgørelsen ugyldig. Ved hjemvisningen pålagde nævnet kommunen at udarbejde et konkret og retskraftigt vilkår om strandfodring og udtrykkeligt at adskille afgørelser efter kystbeskyttelsesloven fra afgørelser efter naturbeskyttelsesloven og miljøvurderingsloven.

Denne afgørelse fik direkte administrativ effekt. I **22/11917** om [Gilleleje i Gribskov Kommune](#) oplyste kommunen, at den netop som følge af nævnets afgørelse af 22. juni 2022 havde ændret praksis og fremover ville stille vilkår om kompenserende strandfodring ved passive anlæg. Ejerne klagede over praksisændringen som usaglig forskelsbehandling, men nævnet stadfæstede: kommunens ændring var en korrektion af en tidligere mangelfuld praksis og ikke usaglig forskelsbehandling, og vilkåret var sagligt begrundet i hensynet til offentlighedens adgang langs kysten.

I **24/03369** om [Langø Strand på Hindsholm](#) skærpede nævnet kravene yderligere. Kerteminde Kommune havde knyttet fodringspligten til fikspunkter aflæst på et luftfoto, målt fra sommerhusenes hjørner. Nævnet ophævede afgørelsen:

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at Kerteminde Kommunes vilkår om kystfodring ikke er sagligt. Nævnet har lagt vægt på, at der ved anvendelse af fikspunkter alene er taget højde for reduceret strandbredde foran ejendommene ... og ikke, at det ansøgte vil medføre, at sedimentkilden fra skrænten fastlåses, hvilket vil betyde et sedimentunderskud og øget erosion ud for og nedstrøms for det ansøgte anlæg (læsideerosion). Derudover har nævnet lagt vægt på, at anvendelsen af fikspunkter ikke tager højde for hele den aktive kystprofil ... I den forbindelse har nævnet endvidere lagt vægt på, at det ikke fremgår af Kerteminde Kommunes afgørelse med hvilken hyppighed kommunen vil observere og evt. konstatere et behov for kystfodring.

Tre elementer er dermed obligatoriske i et fodringsvilkår efter nævnets praksis:

Krav	Indhold	Kilde
Retskraft	Vilkåret må ikke hvile på et fremtidigt, uvedtaget projekt	22/02900
Geografisk rækkevidde	Skal dække hele det aktive kystprofil ud til aktiv dybde samt læsideerosion nedstrøms	24/03369
Håndhævelighed	Hyppigheden af kommunens observation/vurdering skal fremgå	24/03369

Nævnet henviste i **24/03369** til, at Kystdirektoratet anbefaler **periodisk** kompenserende kystfodring, hvor nyt sediment tilføres med passende mellemrum til erstatning for det, der løbende føres bort med den langsgående transport. Selve valget af fodringsmetode og -mængde forbliver dog et kystteknisk skøn, jf. **21/03255** om

sandfodring på fællesaftalestrækningen ved Skagen, hvor nævnet stadfæstede en tilladelse til op til 300.000 m³ sand og alene prøvede, om alternativvurderingen efter miljøvurderingsloven var indarbejdet i den begrundede konklusion.

LOV

Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1

Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 6, 7

Miljøvurderingsloven § 20, stk. 2

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Uklart vilkår om sandfodring førte til ophævelse af tilladelse til kystbeskyttelse	11.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse og strandfodring i Gribskov Kommune	04.05.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse i sag om lovliggørende tilladelse til skråningsbeskyttelse	09.09.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved sandfodring i Skagen	19.08.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvisning af klage vedrørende kystbeskyttelse	08.01.2020

§ 5 Grænsen mellem private § 3-ansøgninger og kommunale fællesprojekter efter kapitel 1 a

En af de mest konsekvensrige linjer i nævnets nyere praksis er afgrænsningen af, hvornår et projekt **skal** behandles som kommunalt fællesprojekt. Konsekvensen af at vælge forkert er ugyldighed.

I **25-11713** om [Roneklint på Jungshoved](#) havde Vordingborg Kommune meddelt tilladelse efter [§ 3, stk. 1](#) på grundlag af samtykkeerklæringer og en generalforsamlingsbeslutning i grundejerforeningen med 91 % opbakning. Nævnet opstillede en klar regel:

Nævnet lagde til grund, at kystbeskyttelseslovens § 3 finder anvendelse på ansøgninger om kystbeskyttelse, hvor der er fuld enighed blandt alle berørte grundejere, og at kredsen af berørte grundejere ikke alene omfatter dem, hvorpå anlægget fysisk etableres, men også grundejere der påvirkes økonomisk, herunder gennem bidragspligt.

Da foreningen havde pålagt samtlige medlemmer bidragspligt uden at have samtlige medlemmers samtykke til ansøgningen, var projektet reelt et fællesprojekt:

"Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Vordingborg Kommunes afgørelse af 2. oktober 2025 er ugyldig, idet den hviler på en fejlagtig retsanvendelse."

Den samme kommune havde året før fået underkendt et projekt ad en beslægtet vej. I **24/11311 og 24/11312** om [Ulvshale-Fællesskov på Møn](#) fastslog nævnet, at etablering af yderligere anlæg ved et eksisterende kystbeskyttelses anlæg er en **ændring af en bestående kystbeskyttelsesforanstaltning** omfattet af [Kystbeskyttelsesloven § 11, stk. 1](#), hvorefter reglerne om kommunale fællesprojekter finder tilsvarende anvendelse. Et digelag oprettet ved landvæsenskommissionskendelse i 1874 er ikke undtaget: nævnet lagde vægt på, at lagets økonomi efter vedtægterne er undergivet offentlig kontrol, idet kommunen fastsætter og opkræver bidragene efter [§ 13](#), laget ikke kan optage lån uden kommunens samtykke, og regnskab og budget skal sendes til kommunen.

Konsekvensen af at have valgt § 3-sporet var, at det projekt, der blev sendt i høring, ikke indeholdt den redegørelse for finansiering og udgiftsfordeling, som § 5, stk. 4 kræver – herunder om forberedelse og forundersøgelser, drift og vedligeholdelse, ekspropriation og finansiering. Kommunen havde derfor ikke truffet afgørelse på et oplyst grundlag. Nævnet tilføjede to praksisfastlæggende bemærkninger:

- Der kan efter nævnets praksis **ikke** opkræves bidrag til andet end aktuelle og konkrete projekter etableret i medfør af kapitel 1 a.
- Der er **ingen hjemmel** til, at kommunen uddelegerer denne myndighedsopgave til digelaget – med henvisning til nævnets egen sag **19/00377** og Natur- og Miljøklagenævnets sag **NMK-450-00008**.

Høringsreglerne i fællesprojektsporet er selvstændigt sanktionerede. Efter § 5, stk. 2 skal kommunalbestyrelsen sende projektet i høring hos **alle**, der kan blive pålagt bidragspligt, hos naboejere og hos interessenter efter § 18 a, der har anmodet herom, og fristen skal være mindst 4 uger, jf. § 5, stk. 3. I **26-01668** om **Halsskov i Korsør** og i **25/10376**, **25/10378** & **25/10382** om **Assens Næs** fandt nævnet reglerne overholdt og stadfæstede.

LOV	Kystbeskyttelsesloven § 1a	Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1	
	Kystbeskyttelsesloven § 5, stk. 2-4	Kystbeskyttelsesloven § 11, stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 13
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Kystbeskyttelsestilladelse i Vordingborg ophævet og hjemvist – manglende fuld enighed om fællesprojekt 19.05.2026		
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse i Halsskov – høringsprocedure, digeovergang og digelagsbestyrelse 13.05.2026		
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelsesprojekt ved Assens Næs – jorddiger, spunsmure og strandfodring mod oversvømmelse 27.04.2026		
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet 31.03.2025		

Bidragsfordeling efter § 9 a: nytteprincippet, lighedsgrundsætningen og proportionalitet

Kystbeskyttelsesloven § 9 a er kortfattet: kommunalbestyrelsen kan i sin afgørelse efter § 3 om et projekt igangsat efter § 1 a pålægge ejere af fast ejendom, som opnår en beskyttelse eller anden fordel ved foranstaltningen, en bidragspligt, og det enkelte bidrags størrelse fastsættes af kommunalbestyrelsen. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 1732 af 27. december 2016 og fik sin nuværende henvisning til § 3 ved 2018-reformen.

Forarbejderne til § 9 a er den bærende fortolkningskilde i nævnets praksis og citeres ordret i flere afgørelser:

Det er herefter op til den enkelte kommunalbestyrelse i det konkrete tilfælde at vurdere ud fra saglige og faglige kriterier, lighedsgrundsætningen med videre, hvem der skal pålægges bidragspligt og i hvilket omfang.

Forarbejderne fastslår desuden, at ændringen fra "grundejere" til "ejere af fast ejendom" er en **kodificering af eksisterende praksis**, hvorefter også ledningsejere er blevet pålagt bidragspligt, og at ejendomme, der ikke ligger direkte ud til kysten, kan pålægges bidrag, hvis fx de rekreative muligheder forbedres.

Nyttebegrebet fortolkes bredt. I **19/03879** om det fælles **kystbeskyttelsesprojekt i Fredensborg Kommune** fandt nævnet ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at grundejerne opnåede nytte i form af bevarelse af deres strandparceller, beskyttelse af den eneste adgangsvej og beskyttelse af forsyningsledninger.

Nævnet afviste samtidig et årsagsargument: det forhold, at Nivå Havns etablering og oprensning kan have skabt behovet for kystbeskyttelse, kunne ikke føre til et andet resultat – loven fokuserer på det **aktuelle behov**, ikke på årsagen til dets opståen. Afgørelsen blev dog ophævet, fordi det ikke fremstod med den fornødne klarhed, om kommunens og forsyningsselskabernes egen nytte af sandfodring og høfder var afspejlet i den samlede fordeling.

Objektive, målbare modeller accepteres. I 21/12088 og 21/12869 om [Høll i Vejle Kommune](#) stadfæstede nævnet en model, der kombinerede et solidarisk grundbidrag med et nyttebidrag differentieret efter ejendommenes gennemsnitlige terrænkote målt med Danmarks Højdemodel. Nævnet lagde vægt på, at metoden var objektiv og målbar og proportional med projektets størrelse og den opnåede beskyttelse. At klagerne aldrig havde oplevet oversvømmelse, kunne ikke føre til et andet resultat, når der var en ikke uvæsentlig risiko.

Graduering er forenelig med lighedsgrundsætningen. I 25/10380 om [Assens Næs](#) stadfæstede nævnet en andelsmodel, hvor sommerhuse i første række fik 1 andel, sommerhuse i kote +2,0-2,5 m DVR90 fik 0,5 andel og sommerhuse over kote +2,5 m DVR90 fik 0,25 andel, mens campingplads og kommunale bygninger fik henholdsvis 10 og 5 andele:

"Nævnet vurderer, at en sådan graduering er forenelig med lighedsgrundsætningen og proportionalitetsprincippet, og ligger inden for den skønsmargin, som kommunalbestyrelsen er tillagt efter § 9 a."

Nævnet afviste samtidig, at momsforhold – at private betaler fuld moms, mens erhvervsdrivende kan fratrække – er et sagligt hensyn ved vurderingen af fordelings lovlighed.

Ligelig fordeling kan også være saglig. I 24/02836 og 24/02840 om [Kulhuse Øst](#) accepterede nævnet en model, hvor alle ejendomme under kote +2,02 m DVR90 bebygget med sommerhus eller helårsbolig blev pålagt 10 parter:

Nævnet finder endvidere, at Frederikssund Kommunes model i afgørelsen med ligelig fordeling af udgifterne ... ligger inden for rammerne af kystbeskyttelseslovens § 9 a.

Samme afgørelse indeholder en vigtig kompetenceafgrænsning: indsigelser om, at ejere, der må tåle anlægget eller mister udsigt og herlighedsværdi, bør bidrage med færre parter, hører **ikke** hjemme i bidragsfordelingen, men i den efterfølgende stillingtagen til ekspropriation med eventuel erstatning efter § 6. Nævnet bemærkede desuden, at kommunen efter § 9 kan bestemme, hvordan midlerne tilvejebringes, herunder ved fælleslån.

Nævnet kan også ændre en fordeling. I NMK-451-00003 om [diget ved Næsby Strand i Slagelse Kommune](#) stadfæstede nævnet beslutningen om at fremme projektet, men **ændrede** bidragsfordelingen: kommunens parkeringsareal skulle indgå, fordi diget beskytter tekniske installationer, og udgifterne skulle fordeles ligeligt uden bidragsnedsættelse til de grundejere, der må tåle diget på deres grund.

Endelig kan en historisk fastlagt fordeling være vanskelig at rokke. I NMK-451-00017 om [et kystsikringslag i Gribskov Kommune](#) afviste nævnet at genoptage amtets godkendelse fra 2001 af en fordeling vedtaget på generalforsamling i 1999 med 98,88 % af stemmerne; de nye oplysninger var ikke af så væsentlig betydning, at de kunne have givet sagen et andet udfald.

LOV

[Kystbeskyttelsesloven § 1a](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 6](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 9a](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 9](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af bidragsfordeling for kystbeskyttelsesprojekt på Assens Næs – sommerhusejers klage over urimelig andelsfordeling afvist

27.04.2026

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst	13.09.2024
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt ved Høll stadfæstes	07.04.2022
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om kystbeskyttelsesprojekt på [vejnavn1] – ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragsfordeling	01.11.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om udgiftsfordeling for Kystsikringslaget [forening1]	04.10.2017
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om dige ved Næsby Strand: Ændring af bidragsfordeling	06.06.2017

§ 7 Forsyningsselskaber og ledningsejere som bidragspligtige – nævnets skærpede undersøgelseskrav

Et selvstændigt spor i praksis angår forsyningsselskaber. Spørgsmålet har to led: om ledninger, fordelerskabe og tekniske installationer overhovedet er "fast ejendom" i § 9 a's forstand, og om det konkrete bidrag er sagligt fastsat.

Det **første** led er afklaret til fordel for bidragspligt. I **22/04148**, **22/04150** og **22/04151** om [Halsskov i Korsør](#) gjorde et teleselskab og Teleindustrien gældende, at teleledninger, fordelerskabe og småinstallationer er løsøre. Nævnet fandt, at der ikke var grundlag for umiddelbart at afvise, at installationerne udgør fast ejendom i kystbeskyttelseslovens forstand, og at der dermed er hjemmel til bidragspligt. I **24/04709**, **24/04710**, **24/04714** og **24/04715** om [Bogense i Nordfyns Kommune](#) gik nævnet skridtet videre og konstaterede, at klagernes installationer og rørføringer efter lovens forarbejder og nævnets praksis **udgør** fast ejendom, og at forsyningsselskaber kan pålægges bidragspligt selv uden direkte skade ved oversvømmelse.

Det **andet** led er derimod blevet kommunernes akilleshæl. I begge sager blev afgørelserne ophævet, fordi metoden var for grovkornet:

Sag	Kommunens metode	Nævnets kritik
22/04148 m.fl. (Halsskov)	To parter pr. 30 kunder i det beskyttede område	Metoden inddrog ikke konkret, om selskaberne var ejere af fast ejendom i projektområdet, og i hvilken grad de som ejere opnåede beskyttelse eller anden fordel
24/04709 m.fl. (Bogense)	Samme antal parter til alle 17 ledningsejere, baseret på gamle graveforespørgsler i LER	Metoden godtgjorde ikke omfanget af den enkeltes faste ejendom og begrundede ikke, hvorfor bidragene var proportionale med den indirekte nytte

Nævnets formulering i Bogense-sagen er den skarpeste:

Nævnet har lagt vægt på, at kommunens metode for tildeling af samme antal parter til forsyningsselskaber ikke på konkret og saglig vis har godtgjort eller taget hensyn til omfanget af de enkelte forsyningsselskabers faste ejendom, men alene er tildelt med begrundelsen om, at alle forsyningsselskaber opnår samme indirekte fordel ... Kommunen har dermed heller ikke på tilstrækkelig vis begrundet, hvorfor de tildelte bidrag til forsyningsselskaberne er proportionale med den indirekte nytte.

Hjemvisningen blev båret af **officialprincippet**: myndighedens undersøgelser skal udstrækkes så langt, som det er nødvendigt for at træffe afgørelse på et forsvarligt grundlag, og kommunen skal ved fornyet behandling

undersøge de enkelte forsyningsselskabers konkrete forhold og beskrive den nytte, hvert selskab opnår – også fordi der kan være stor variation i graden af skader på selskabernes anlæg. Nævnet henviste i den forbindelse til Kystdirektoratets vejledning om bidragsfordeling (december 2019), hvorefter der ikke kan opstilles en fast praksis for placering af bidrag hos en forsyningsudbyder.

I Bogense-sagen fik de øvrige klagere derimod ikke medhold. Nævnet accepterede, at en ejerforening som ejer af "moderejendommen" pålægges bidraget, og bemærkede, at det ikke er reguleret i kystbeskyttelsesloven, hvordan foreningen internt fordeler bidraget. Nævnet accepterede tillige, at en grundejerforening skulle bære 1/3 af udgiften til flytning af en 40 år gammel vandledning med en forventet levetid på 60 år, fordi tildelingen var "konkret og sagligt begrundet" og ramte netop den gruppe ejere, som har nytte af ledningen.

LOV

Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1

Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1

Kystbeskyttelsesloven § 9a

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Kystbeskyttelse i Bogense: Usaglig bidragsfordeling for forsyningsselskaber førte til hjemvisning	28.01.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse i Halsskov, Korsør - ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragspligt for forsyningsselskaber	11.10.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om kystbeskyttelsesprojekt på [vejnavn1] – ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragsfordeling	01.11.2019

§ 8 Digelag og kystbeskyttelseslag: vedtægter, kommunalt tilsyn og grænsen for nævnets kompetence

Efter [Kystbeskyttelsesloven § 7, stk. 1](#) kan kommunalbestyrelsen bestemme, at der under dens tilsyn oprettes et digelag, kystsikringslag eller kystbeskyttelseslag, som de bidragsydende ejere skal være medlem af. Kommunalbestyrelsen udfærdiger vedtægten, jf. [§ 7, stk. 2](#), og forslaget sendes til medlemmerne med mindst 4 ugers frist før endelig afgørelse, jf. [§ 7, stk. 3](#).

Nævnet skelner skarpt mellem **kommunens** afgørelse og **lagets** interne beslutninger. I **22/05860** om [Jyllinge Nordmark og Tangbjerg Digelag](#) afviste nævnet at behandle klagepunkter om processen forud for generalforsamlingens vedtagelse af vedtægtsændringerne, fordi digelagets beslutninger ikke kan påklages til nævnet. Nævnet prøvede alene, om kommunernes afgørelse var truffet på et tilstrækkeligt oplyst grundlag efter officialprincippet, og fandt, at manglende tekniske tegninger ikke var af så væsentlig betydning, at de kunne have ændret udfaldet, når afgørelsen alene angik vedtægtsændringer, der indarbejdede vilkår fra en allerede meddelt tilladelse.

Samme afgrænsning i **24/03833** om [Det Falsterske Digelag](#), hvor klagen blev afvist på kompetencegrundlag.

Hvor nævnet **har** kompetence, prøver det til gengæld vedtægternes indhold materielt. I **NMK-450-00001** om [samme digelag](#) stadfæstede nævnet delvist, men **ændrede** vedtægtenes §§ 5 og 7, så kommunen ikke længere kunne udpege et bestyrelsesmedlem, og så bestyrelsen selv fastsætter sin forretningsorden uden kommunal godkendelse – begge dele under henvisning til 1906-loven om digearbejder på Lolland og Falster, hvorefter bestyrelsen vælges af og blandt medlemmerne. Nævnet ophævede desuden en vedtægtsbestemmelse om ekstraordinære udgifter i forbindelse med cykling på diget, fordi [§ 17](#) alene kan bruges til at beskytte diget mod skader og nedslidning.

Denne kompetencelinje er ikke absolut. I **26-01668** om [Halsskov](#) realitetsbehandlede nævnet en klage over kommunens udpegning af digelagets **første** bestyrelse – som led i kommunens tilladelse efter [§ 3, stk. 1](#), jf. [§ 7, stk. 1](#) – og stadfæstede.

Endelig fastholder nævnet, at bidragsopkrævning er en myndighedsopgave. Som fastslået i **24/11311** og **24/11312** om [Ulvshale-Fællesskov](#) kan der ikke opkræves bidrag til andet end aktuelle og konkrete projekter efter kapitel 1 a, og kommunen kan ikke uddelegere opgaven til digelaget.

LOV

[Kystbeskyttelsesloven § 3, stk. 1](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 7, stk. 1-3](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 13, stk. 1](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 17](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse i Halsskov – høringsprocedure, digeovergang og digelagsbestyrelse	13.05.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet	31.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over Guldborgsund Kommunes afgørelse om nye vedtægter for Det Falsterske Digelag	11.10.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om ændring af vedtægter for Jyllinge Nordmark og Tanbjerg Digelag	30.11.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om udgiftsfordeling for Kystsikringslaget [forening1]	04.10.2017
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om vedtægtsændring for Det Falsterske Digelag	22.05.2017

Natura 2000, bilag IV-arter og miljøvurdering:

§ 9 kysthabitatbekendtgørelsen som selvstændig afgørelse

Kystbeskyttelsesprojekter ligger næsten altid tæt på internationale naturbeskyttelsesområder, og nævnet behandler habitatspørgsmålet som et selvstændigt retligt spor ved siden af § 1-afvejningen.

Det særlige regelsæt er [kysthabitatbekendtgørelsen](#), der efter [§ 1](#) anvendes ved udøvelsen af de beføjelser, kystbeskyttelsesloven tillægger kommunalbestyrelsen og Kystdirektoratet. Vurderer myndigheden, at projektet kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, skal der udarbejdes en konsekvensvurdering, jf. [§ 4](#), og godtgør vurderingen ikke, at projektet kan gennemføres uden at skade områdets integritet, kan der ikke meddeles tilladelse, jf. [§ 5](#).

Vurderingen er en selvstændig afgørelse. Det er den skarpeste præcisering i **24/11311** og **24/11312** om [Ulvshale-Fællesskov](#). Vordingborg Kommune havde truffet afgørelse efter den almindelige [habitatbekendtgørelse § 6, stk. 2](#), men ikke efter kysthabitatbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Nævnet fandt dette en selvstændig væsentlig retlig mangel og tilføjede, at vurderingen bør fremstå med en ledsagende redegørelse og begrundelse, at den kan integreres i samme afgørelsesdokument som § 3-tilladelsen, men at den **ikke kan indgå alene som et element i kommunens afvejning af hensynene i § 1**.

Bilag IV-arter hører ikke til i § 1-afvejningen. Det er kernen i **21/11691** om [Halsnæs Kommune](#), hvor kommunen havde ladet hensynet til markfirben indgå i afvejningen. Nævnet henviste til, at hensynet i stedet skal varetages efter habitatreglerne, hvorefter der ikke kan meddeles tilladelse, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter. Ved fornyet behandling skulle kommunen foretage en konkret vurdering af forekomsten – om nødvendigt ved feltundersøgelser eller ved at fastsætte vilkår ud fra forsigtighedsprincippet.

Væsentlighedsvurderinger stadfæstes, når de er konkret underbygget. I 24/02836 og 24/02840 om [Kulhuse Øst](#) fortolkede nævnet kysthabitatbekendtgørelsens § 3, stk. 1, i lyset af [habitatdirektivets artikel 6, stk. 3](#) og EU-Domstolens praksis (C-127/02, [Waddenzee](#), C-404/09, [Kommissionen mod Spanien](#) og C-258/11, [Sweetman](#)), hvorefter videnskabelig tvivl skal komme området til gode. Nævnet stadfæstede, fordi kommunen konkret havde vurderet fuglebeskyttelsesområdernes egnethed, påvirkningszonen ved nedvibrering af spunsvæg og forekomsten af markfirben og flagermus efter besigtigelse.

Miljøvurderingsscreening er en foreløbig vurdering. I 22/02900 om [Halsnæs](#) gav nævnet ikke medhold i klagen over screeningsafgørelsen – trods anbringende om kumulative effekter af 22 andre kystbeskyttelsesprojekter på samme strækning – fordi en screening efter [miljøvurderingsloven § 21](#) er en foreløbig vurdering, og fordi projektet primært bestod i forstærkning af eksisterende anlæg. Samme resultat i 24/02836, hvor nævnet fandt, at kommunen havde inddraget de relevante kriterier for støj og støv.

Sondringen mellem kystbeskyttelseslovens og naturbeskyttelseslovens spor er dog ikke altid håndteret rigtigt af kommunerne. I 23/13049 om [kystbeskyttelsesdige i Jyllinge Nordmark](#) ophævede nævnet Roskilde Kommunes afgørelse om lovliggørende dispensation til udvidelse af et kystdige og hjemviste sagen, og i 22/02900 pålagde nævnet udtrykkeligt kommunen tydeligt at adskille afgørelser efter kystbeskyttelsesloven fra afgørelser efter naturbeskyttelsesloven og miljøvurderingsloven. Om strandbeskyttelseslinjen og § 3-natur som selvstændige beskyttelsestemaer henvises til [naturbeskyttelse](#), og om selve miljøkonsekvensvurderingen til [vvm-vurdering](#).

LOV	Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 3a, stk. 1
	Miljøvurderingsloven § 21	Naturbeskyttelsesloven § 3 Naturbeskyttelsesloven § 15, stk. 1
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnet stadfæster tilladelse til midlertidig kystbeskyttelse med sandfodring og pilebundter ved Kandestederne nær Skagen	19.03.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af sag om lovliggørende dispensation til kystbeskyttelsesdige i Jyllinge Nordmark	11.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet	31.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst	13.09.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse i sag om lovliggørende tilladelse til skråningsbeskyttelse	09.09.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse - Halsnæs Kommune	15.04.2022

Klagebehandlingen ved Miljø- og Fødevarerklagenævnet:

§ 10 klageberettigelse, frist, gebyr og opsættende virkning

Kredsen af klageberettigede fremgår udtømmende af [Kystbeskyttelsesloven § 18 a, stk. 1](#): adressaten, ejeren af den ejendom, afgørelsen vedrører, enhver med en væsentlig individuel interesse i sagens udfald, berørte nationalparkfonde, lokale foreninger med væsentlig interesse i afgørelsen samt en række landsdækkende foreninger. Miljøministeren og andre offentlige myndigheder er klageberettigede over kommunale afgørelser, jf. [§ 18 a, stk. 2](#).

Nævnet administrerer kravet om væsentlig individuel interesse restriktivt. Standardformuleringen – fra bl.a. 23/04960 om [det kystnære stenrev i Køge Bugt](#) – er, at klageretten forudsætter, at man er berørt i en

kvalificeret grad, hvor påvirkningen er mere udpræget for den pågældende end for en bredere personkreds. Selvom klagerens ejendom lå ud for projektområdet, adskilte berøringen sig ikke væsentligt fra andre beboeres, og klagepunkterne blev anset for ideelt betonedes. Samme resultat i:

- **21/00205** om [fællesaftalestrækningen Lodbjerg-Nymindesgab](#), hvor en erhvervsdrivende fond ikke var omfattet af foreningsopregningen, og hvor en kendelse fra Klagenævnet for Udbud om klageberettigelse som potentiel tilbudsgiver ikke kunne føre til et andet resultat.
- **25/05409** og **25/05425** om [skråningsbeskyttelse i Hokkerup, Holbøl](#).
- **25/06380** om [højvandsmuren i Frederikssund Midtby](#).
- **26/00276** om [flydebroer i Holbæk Havn](#), hvor en beboer i en etageejendom ikke havde tilstrækkelig individuel interesse.
- **25/05416** om [ophævelse af bidragspligt for 12 ejendomme i Roskilde Kommune](#), hvor en anden beboer klagede over, at naboerne blev fritaget.

Bidragspligt skaber derimod partsstatus. I **24/11311** og **24/11312** om [Ulvshale-Fællesskov](#) fandt nævnet, at to sommerhusinteressenter var **parter** og dermed klageberettigede efter § 18 a, stk. 1, nr. 1 og 3, netop fordi de var tiltænkt at skulle bidrage økonomisk til projektet.

Klagefristen er 4 uger fra afgørelsen er meddelt eller offentliggjort, jf. [§ 18 a, stk. 4](#), og administreres restriktivt. I **23/03200** blev en klage over [kystbeskyttelsesprojektet i Jyllinge Nordmark og Tangbjerg](#) indgivet i 2023 over en afgørelse fra december 2017 afvist, og i **25/00900** blev en klage over [screeningsafgørelsen ved Ulvshale Fællesskov Strand](#) afvist, fordi den var indgivet **én dag** for sent.

Den restriktive linje har dog en vigtig modifikation. I **24/11311** og **24/11312** fandt nævnet en klage indgivet efter fristen rettidig, fordi klageren som part ikke selv havde modtaget afgørelsen – den var alene sendt til digelaget:

Det er dog under alle omstændigheder et generelt forvaltningsretligt princip, at en klagefrist ikke begynder at løbe i forhold til en part i sagen, før parten har modtaget afgørelsen.

Opsættende virkning. Rettidig klage har som udgangspunkt opsættende virkning, jf. [§ 18 a, stk. 10](#), men førstestansen kan bestemme, at uopsættelige reparations- og afværgeforanstaltninger iværksættes uanset klage, og nævnet kan bestemme, at klagen ikke har opsættende virkning.

Gebyr og retsvirkning. Klagegebyret tilbagebetales efter [gebyrbekendtgørelsen § 2](#), når klageren får helt eller delvis medhold, eller når klagen afvises fra realitetsbehandling. Nævnets afgørelse er **bindende** og endelig i administrativ forstand, jf. [lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 17](#), og træffes i vidt omfang af formanden alene på nævnets vegne, jf. [§ 8](#). Retssag til prøvelse skal anlægges inden 6 måneder, jf. [Kystbeskyttelsesloven § 18 b, stk. 1](#).

LOV

[Kystbeskyttelsesloven § 18a, stk. 1, 4, 10](#)
[Kystbeskyttelsesloven § 18b, stk. 1](#)
[Lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 17](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til flydebroer i Holbæk Havn – klager manglede væsentlig individuel interesse

30.01.2026

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse

29.08.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over ophævelse af bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt i Roskilde Kommune

27.08.2025

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse	20.08.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet	31.03.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over ikke miljøvurderingspligt for kystbeskyttelse grundet overskredet klagefrist	27.02.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over kystbeskyttelsesprojekt i Jyllinge Nordmark og Tangbjerg grundet overskredet klagefrist	21.12.2023
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over tilladelse til kystnært stenrev i Køge Bugt	30.08.2023
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om afvisning af klage vedrørende tilladelse til kystbeskyttelse	25.03.2021

§ 11 Ekspropriation efter § 6 og grænsen til taksationsmyndighederne

Realiseringen af et kystbeskyttelsesprojekt kræver ofte, at grundejere må afgive rettigheder over deres ejendom. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om ekspropriation efter [Kystbeskyttelsesloven § 6](#), og nævnet prøver – inden for rammerne af § 18, stk. 1 – beslutningens **lovlighed, nødvendighed, aktualitet og proportionalitet** i lyset af [grundlovens § 73](#).

En skarp kompetenceafgrænsning gælder: **erstatningsspørgsmålet hører under taksationsmyndighederne**. Det blev fastslået i **19/00492** om [stormflodssikringsanlægget i Jyllinge Nordmark](#), hvor lodsejerne var tilbudt 0 kr. Nævnet afviste at behandle både klagepunkterne om digets udformning og Natura 2000-påvirkning – som allerede var afgjort i tidligere afgørelser – og erstatningsspørgsmålet, der efter [vejloven § 112](#) skal indbringes for taksationskommissionen. Samme sontring i **19/01319** om [Gåsehage](#): spørgsmål om ekspropriation kan først behandles af nævnet, når kommunen har truffet afgørelse herom efter § 6, og erstatning henhører under taksationskommissionen.

Hvor nævnet realitetsbehandler, er prøvelsen grundig, men resultatet oftest en stadfæstelse:

- **18/05248/1001387** om [digeforlængelsen ved Karup Å i Skive Kommune](#). Nævnet stadfæstede, men **ændrede** afgørelsen, så det ikke fremgik af servitutten, at klageren kunne forpligtes økonomisk på grund af diget. En manglende klokkeslætsangivelse i den offentlige annoncering af åstedsforretningen var en formel fejl, men ikke væsentlig, da klageren havde modtaget en korrekt individuel indkaldelse og deltog. Nævnet lagde vægt på, at ekspropriation af **rettigheder** frem for ejendomsret er en mindre byrdefuld indskrænkning, og at den almene interesse vejede tungere end klagerens interesse i uindskrænket råderet. Genoptagelse blev afslået i **19/01186** om [samme sag](#).
- **26/01125** om [ekspropriation ved Kulhuse Øst](#), hvor nævnet stadfæstede og afviste både anbringendet om, at ekspropriation forudsætter en lokalplan, og anbringendet om manglende nødvendighed og proportionalitet.

Mønstret er, at nævnet lægger afgørende vægt på tre forhold: (1) at der foreligger en gyldig og retskraftig tilladelse til det projekt, ekspropriationen tjener, (2) at frivillig aftale reelt er forsøgt, og (3) at indgrebet er begrænset til det nødvendige – typisk en rådighedsindskrænkning ved servitut frem for arealerhvervelse.

LOV

[Grundloven § 73](#)[Kystbeskyttelsesloven § 6, stk. 1](#)[Kystbeskyttelsesloven § 18, stk. 1](#)[Vejloven § 112, stk. 1-2](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ekspropriation til kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst stadfæstet – krav om lokalplan og proportionalitet afvist	04.05.2026
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst	13.09.2024
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over Syddjurs Kommunes afgørelse om etablering af dige ved Gåsehage	12.06.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på genoptagelse af ekspropriationssag vedrørende dige ved Karup Å	02.05.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over ekspropriation til stormflodssikring i Jyllinge Nordmark	11.04.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ekspropriation til digeformål i Skive	07.01.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om dige ved Næsby Strand: Ændring af bidragsfordeling	06.06.2017

Sammenhængen med domstolspraksis: begrænset, men bekræftende § 12 prøvelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelser er endelige i administrativ forstand, men kan indbringes for domstolene inden 6 måneder, jf. [Kystbeskyttelsesloven § 18 b, stk. 1](#). Der foreligger endnu ingen offentliggjort højesteretspraksis, som direkte prøver kystbeskyttelseslovens tilladelses- eller bidragsregler; Højesteret har således ikke taget stilling til nyttebegrebet i § 9 a eller til grænsen mellem § 3 og kapitel 1 a. Landsretspraksis om prøvelsen af nævnets afgørelser giver dog et retvisende billede af domstolenes tilgang.

Domstolene tilsidesætter ikke nævnets faglige vurderinger. I [BS-17965/2023-OLR](#) prøvede Østre Landsret Miljø- og Fødevarerklagenævnets afslag på en lovliggørende dispensation til regulering af et vandløb, som en landmand ønskede for at afhjælpe oversvømmelser. Landsretten stadfæstede byrettens dom og fandt ikke grundlag for at tilsidesætte nævnets vurdering af, at hensynet efter [naturbeskyttelsesloven § 3](#) vejede tungere end lodsejerens interesser. Sagen angår ikke kystbeskyttelsesloven, men illustrerer den prøvelsesintensitet, der møder en lodsejer, som anfægter nævnets afvejning af beskyttelseshensyn over for private oversvømmelsesinteresser.

Ekspropriationslignende rådighedsindgreb prøves efter grundlovens § 73. I [BS-27542/2023-OLR](#) frifandt Østre Landsret Miljø- og Fødevarerklagenævnet i en sag, hvor en stor gruppe lodsejere gjorde gældende, at nævnets fredningsbestemmelser om en 25 meter dyrkningsfri bræmme og en offentlig sti langs Stevns Klint udgjorde ulovlig ekspropriation efter [grundloven § 73, stk. 1](#). Landsretten prøvede tillige, om officialprincippet og det naturvidenskabelige belæg var iagttaget. Dommen understøtter den linje, nævnet selv følger i kystbeskyttelsessagerne: en rådighedsindskrænkning, der rammer en bredere kreds og tjener et alment formål, er ikke uden videre ekspropriation.

Opsættende virkning gives ikke let. I [BS-45479/2022-VLR](#) afviste Vestre Landsret at tillægge et søgsmål mod Planklagenævnets og Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelser opsættende virkning og at forelægge spørgsmål for EU-Domstolen. Landsretten lagde vægt på, at der efter en foreløbig vurdering hverken var risiko for alvorlig miljøskade eller grundlag for at antage, at nævnenes afgørelser var ugyldige. For kystbeskyttelsesprojekter – der ofte er hastende efter stormflodshændelser – betyder det, at et søgsmål sjældent standser anlægsarbejdet.

Erstatning for rådighedsindskrænkninger fastsættes efter tabsbegrænsningsprincippet. Højesteret har i [sag 211/2018](#) om erstatning for Natura 2000-restriktioner efter skovloven fastslået rammerne for erstatningsudmåling ved midlertidige og varige rådighedsindskrænkninger, herunder betydningen af ejerens mulighed for at omprioritere driften. Afgørelsen angår ikke kystbeskyttelse, men den erstatningsretlige metode er den samme, som taksationsmyndighederne anvender, når nævnets ekspropriationsafgørelser efter § 6 skal følges op af erstatningsfastsættelse.

Samlet set foreligger der ingen domstolsafgørelse, der har korrigeret Miljø- og Fødevareklagenævnets linje på kystbeskyttelsesområdet. Nævnets praksis må derfor på nuværende tidspunkt anses for den autoritative udlægning af kystbeskyttelseslovens §§ 1, 1 a, 3 og 9 a.

LOV	Grundloven § 73, stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 18b, stk. 1	Naturbeskyttelsesloven § 3
PRAKSIS	Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift 09.05.2023 Landsretten · Østre Landsret stadfæster fredning af Stevns Klint og afviser lodsejeres krav om ugyldighed 27.11.2025 Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på dispensation til regulering af Skårebækken i sag om vandstandsproblemer 12.05.2025 Landsretten · Vestre Landsrets afgørelse om opsættende virkning og præjudiciel forelæggelse i sag om vindmøller ved Natura 2000-område 22.03.2024		

§ 13 Sammenfatning: nævnets vurderingsmønster i kystbeskyttelsessager

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis på kystbeskyttelsesområdet lader sig sammenfatte i seks gennemgående træk.

1. Skønnet er kommunens – dokumentationen er nævnets. Nævnet vil ikke tage stilling til, om der er behov for kystbeskyttelse, eller hvilken anlægstype der er den rigtige. Men nævnet efterprøver ubønhørligt, om kommunen **har foretaget** afvejningen efter [§ 1, stk. 1](#), og om afvejningens præmisser har belæg i sagens oplysninger. Hesseløje-sagerne **24/02065** og **24/02067** samt **24/02066** og **24/02068** viser, at en kommune, der tilsidesætter både Kystdirektoratets og sin egen forvaltnings faglige indstillinger uden at dokumentere sit modsatte grundlag, får afgørelsen ophævet.

2. Vilkår skal kunne håndhæves. Efter **22/02900** og **24/03369** er et vilkår om kompenserende fodring kun sagligt, hvis det er retskraftigt, dækker hele det aktive kystprofil og læsideerosionen nedstrøms, og angiver med hvilken hyppighed kommunen vil vurdere behovet. Nævnets praksis har direkte foranlediget kommunale praksisomlægninger, jf. **22/11917**.

3. Procesvalget er afgørende. Et projekt, der berører flere grundejere uden fuld enighed – herunder grundejere, der alene rammes økonomisk via bidragspligt – skal behandles efter kapitel 1 a, jf. **25-11713**. Ændringer af bestående anlæg er omfattet af [§ 11, stk. 1](#) og dermed også af fællesprojektreglerne, jf. **24/11311** og **24/11312**. Konsekvensen af det forkerte spor er ugyldighed, ikke blot en hjemvisning til supplerende oplysning.

4. Bidragsfordelingen skal være konkret begrundet, ikke gennemsnitlig. Nyttebegrebet i [§ 9 a](#) er bredt og omfatter beskyttelse af adgangsvej, forsyningsledninger og rekreativ værdi. Nævnet accepterer objektive gradueringsmodeller (**21/12088** og **21/12869**, **25/10380**) og endda ligelig fordeling inden for en kotegrænse (**24/02836** og **24/02840**), men underkender modeller, hvor kommunen ikke har undersøgt den enkelte

bidragspligtiges faktiske faste ejendom og nytte – særligt over for forsyningsselskaber (**22/04148 m.fl., 24/04709 m.fl.**).

5. Habitatvurderingen er en selvstændig retsakt. Efter **24/11311** og **24/11312** kan en væsentlighedsvurdering efter kysthabitatbekendtgørelsen ikke erstattes af en afgørelse efter den almindelige habitatbekendtgørelse og ikke reduceres til et element i § 1-afvejningen. Omvendt hører bilag IV-arter ikke hjemme i § 1-afvejningen (**21/11691**).

6. Adgangen til nævnet er snæver, men bidragspligt åbner den. Klageberettigelse efter § 18 a, stk. 1, nr. 3 kræver kvalificeret individuel berøring, og en ideel interesse i kysten rækker ikke (**23/04960, 25/05409 og 25/05425, 25/06380, 26/00276**). Den, der er tiltænkt bidragspligt, er derimod part (**24/11311 og 24/11312**), og klagefristen løber først, når parten selv har modtaget afgørelsen.

For rådgivere og kommuner er den praktiske lære, at langt de fleste ophævelser skyldes **procesfejl og manglende dokumentation**, ikke uenighed om det kysttekniske. En kommune, der eksplicit gennemgår hvert af de seks hensyn i § 1, stk. 1, dokumenterer behovet og metodens effekt, adskiller sine afgørelser efter kystbeskyttelsesloven, kysthabitatbekendtgørelsen og miljøvurderingsloven, og begrundet hver bidragskategori konkret, står stærkt ved nævnet – hvilket rækken af stadfæstelser i **25/01564, 24/02836 og 24/02840, 25/10376, 25/10378 & 25/10382, 25/10380, 25/04596 og 26-01668** bekræfter.

LOV	Kystbeskyttelsesloven § 1, stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 1a	Kystbeskyttelsesloven § 9a
	Kystbeskyttelsesloven § 11, stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 18a, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Kystbeskyttelsestilladelse i Vordingborg ophævet og hjemvist – manglende fuld enighed om fællesprojekt		19.05.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse i Halsskov – høringsprocedure, digeovergang og digelagsbestyrelse		13.05.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af bidragsfordeling for kystbeskyttelsesprojekt på Assens Næs – sommerhusejers klage over urimelig andelsfordeling afvist		27.04.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelsesprojekt ved Assens Næs – jorddiger, spunsmure og strandfodring mod oversvømmelse		27.04.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til flydebroer i Holbæk Havn – klager manglede væsentlig individuel interesse		30.01.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelses anlæg og screeningsafgørelse ved Kongsmark Strand		07.11.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse		29.08.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse		20.08.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse ved Aabenraa Fjord		04.08.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet		31.03.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Uklart vilkår om sandfodring førte til ophævelse af tilladelse til kystbeskyttelse		11.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Kystbeskyttelse i Bogen: Usaglig bidragsfordeling for forsyningsselskaber førte til hjemvisning		28.01.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst		13.09.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse ved Hesseløje ophæves og hjemvises		21.08.2024

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af sag om lovliggørende tilladelse til 12 høfder i Faaborg-Midtfyn Kommune grundet mangelfuld interesseafvejning	21.08.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over tilladelse til kystnært stenrev i Køge Bugt	30.08.2023
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse og strandfodring i Gribskov Kommune	04.05.2023
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse i Halsskov, Korsør - ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragspligt for forsyningsselskaber	11.10.2022
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse i sag om lovliggørende tilladelse til skråningsbeskyttelse	09.09.2022
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse - Halsnæs Kommune	15.04.2022
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt ved Høll stadfæstes	07.04.2022

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Kystbeskyttelsesloven § 1	stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 1a	
Kystbeskyttelsesloven § 3	stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 9a	
Kystbeskyttelsesloven § 18	stk. 1	Kystbeskyttelsesloven § 18a	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

50 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

1

09.05.2023	Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift	211-2018
------------	---	----------

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

3

27.11.2025	Østre Landsret stadfæster fredning af Stevns Klint og afviser lodsejeres krav om ugyldighed	10266-12060
12.05.2025	Østre Landsret stadfæster afslag på dispensation til regulering af Skårebækken i sag om vandstandsproblemer	10518-12401
22.03.2024	Vestre Landsrets afgørelse om opsættende virkning og præjudiciel forelæggelse i sag om vindmøller ved Natura 2000-område	5404-6481

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

46

19.05.2026	Kystbeskyttelsestilladelse i Vordingborg ophævet og hjemvist – manglende fuld enighed om fællesprojekt	25-11713
13.05.2026	Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse i Halsskov – høringsprocedure, digeovergang og digelagsbestyrelse	26-01668
04.05.2026	Ekspropriation til kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst stadfæstet – krav om lokalplan og proportionalitet afvist	26/01125

27.04.2026	Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelsesprojekt ved Assens Næs – jorddiger, spunsmure og strandfodring mod oversvømmelse	25/10376, 25/10378 & 25/10382
27.04.2026	Stadfæstelse af bidragsfordeling for kystbeskyttelsesprojekt på Assens Næs – sommerhusejers klage over urimelig andelsfordeling afvist	25/10380
19.03.2026	Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster tilladelse til midlertidig kystbeskyttelse med sandfodring og pilebundter ved Kandestederne nær Skagen	25/07146, 25/07147, 25/07643, 25/07312
30.01.2026	Afvisning af klage over tilladelse til flydebroer i Holbæk Havn – klager manglede væsentlig individuel interesse	26/00276
11.12.2025	Ophævelse og hjemvisning af sag om lovliggørende dispensation til kystbeskyttelsesdige i Jyllinge Nordmark	23/13049
07.11.2025	Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelses anlæg og screeningsafgørelse ved Kongsmark Strand	25/04596
29.08.2025	Afvisning af klage over kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse	25/06380
27.08.2025	Afvisning af klage over ophævelse af bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt i Roskilde Kommune	25/05416
20.08.2025	Afvisning af klage over tilladelse til kystbeskyttelse på grund af manglende klageberettigelse	25/05409, 25/05425
04.08.2025	Stadfæstelse af tilladelse til kystbeskyttelse ved Aabenraa Fjord	25/01564
31.03.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Ulvshale-Fællesskov ophævet	24/11311, 24/11312
27.02.2025	Afvisning af klage over ikke miljøvurderingspligt for kystbeskyttelse grundet overskredet klagefrist	25/00900
11.02.2025	Uklart vilkår om sandfodring førte til ophævelse af tilladelse til kystbeskyttelse	24/03369
28.01.2025	Kystbeskyttelse i Bogense: Usaglig bidragsfordeling for forsyningsselskaber førte til hjemvisning	24/04709, 24/04710, 24/04714 og 24/04715
11.10.2024	Afvisning af klage over Guldborgsund Kommunes afgørelse om nye vedtægter for Det Falsterske Digelag	24/03833
13.09.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved Kulhuse Øst	24/02836, 24/02840
21.08.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse ved Hesseløje ophæves og hjemvises	24/02065, 24/02067
21.08.2024	Hjemvisning af sag om lovliggørende tilladelse til 12 høfder i Faaborg-Midtfyn Kommune grundet mangelfuld interesseafvejning	24/02066, 24/02068
21.12.2023	Afvisning af klage over kystbeskyttelsesprojekt i Jyllinge Nordmark og Tangbjerg grundet overskredet klagefrist	23/03200

30.08.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over tilladelse til kystnært stenrev i Køge Bugt	23/04960
04.05.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse og strandfodring i Gribskov Kommune	22/11917
09.02.2023	Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende afslag på lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelses anlæg	22/08446
30.11.2022	Stadfæstelse af afgørelse om ændring af vedtægter for Jyllinge Nordmark og Tanbjerg Digelag	22/05860
11.10.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse i Halsskov, Korsør - ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragspligt for forsyningsselskaber	22/04148 , 22/04150 og 22/04151
09.09.2022	Ophævelse og hjemvisning af afgørelse i sag om lovliggørende tilladelse til skråningsbeskyttelse	22/02900
15.04.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse - Halsnæs Kommune	21/11691
07.04.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om bidragspligt til kystbeskyttelsesprojekt ved Høll stadfæstes	21/12088 og 21/12869
29.03.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over Struer Kommunes afgørelse om ikke at meddele påbud vedrørende kystbeskyttelsesforanstaltninger	22/02224 og 22/02232
19.08.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om kystbeskyttelse ved sandfodring i Skagen	21/03255
25.03.2021	Afgørelse om afvisning af klage vedrørende tilladelse til kystbeskyttelse	21/00205
17.02.2020	Afvisning af klage over tilladelse til jollehavn pga. manglende retligt spørgsmål	20/00820
08.01.2020	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvisning af klage vedrørende kystbeskyttelse	19/09107
01.11.2019	Afgørelse om kystbeskyttelsesprojekt på [vejnavn1] – ophævelse og hjemvisning af afgørelse om bidragsfordeling	19/03879
12.06.2019	Klage over Syddjurs Kommunes afgørelse om etablering af dige ved Gåsehage	19/01319
02.05.2019	Afslag på genoptagelse af ekspropriationssag vedrørende dige ved Karup Å	19/01186
11.04.2019	Afvisning af klage over ekspropriation til stormflodssikring i Jyllinge Nordmark	19/00492
12.03.2019	Afvisning af klage over afslag på ansøgning om kystbeskyttelse og påbud om at fjerne etableret kystbeskyttelse	18/07253
07.01.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ekspropriation til digeformål i Skive	18/05248/1001387
04.10.2017	Afgørelse om udgiftsfordeling for Kystsikringslaget [forening1]	NMK-451-00017
06.06.2017	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om dige ved Næsby Strand: Ændring af bidragsfordeling	NMK-451-00003
22.05.2017	Afgørelse om vedtægtsændring for Det Falsterske Digelag	NMK-450-00001

11.05.2017	Afgørelse om afvisning af klage over Kystdirektoratets afslag på lovliggørende tilladelse til forstærkning af kystbeskyttelse	NMK-450-00016
08.05.2017	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på lovliggørende tilladelse til kystbeskyttelse	NMK-450-00017

07

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over landbrugsloven – landbrugspligt og erhvervelse

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om ophævelse af landbrugspligt, bopælspligt og erhvervelse af landbrugsejendomme

Version 2 · Opdateret 8. sep. 2026 · 51 afgørelser · 2015–2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Landbrugsloven (lov om landbrugsejendomme) pålægger enhver ejendom, der er noteret som landbrugsejendom i matrikelregistret, landbrugspligt og knytter hertil en række betingelser for erhvervelse, bopæl, bygninger og sammenlægning. Afgørelser efter loven træffes i første instans af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (tidligere Landbrugsstyrelsen/NaturErhvervstyrelsen) og kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, hvis afgørelse er endelig i det administrative system. Nævnets praksis er markant restriktiv: langt hovedparten af klagerne over afslag på ophævelse af landbrugspligt og over afslag på dispensation fra bopælspligten stadfæstes, mens de sager, hvor klagerne får medhold, næsten udelukkende beror på formelle mangler – utilstrækkelig begrundelse eller tilsidesættelse af officialprincippet. Denne oversigt kortlægger, hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på, hvilke dokumentationskrav nævnet stiller, og hvor domstolene har været inde over.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at jorden varigt inddrages til en ikke-jordbrugsmæssig anvendelse, der udelukker senere landbrugsdrift, før landbrugspligten kan ophæves efter landbrugslovens § 7, stk. 2.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser, at afgræsning, naturpleje, henliggen som lysåbent areal eller skov er en ikke-jordbrugsmæssig anvendelse – det er jordbrugsmæssige formål efter driftsloven, og hovedbetingelsen for ophævelse er dermed ikke opfyldt.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger afgørende vægt på hensynet til at modvirke dannelsen af nye "frie jorder", dvs. arealer i det åbne land uden notering som landbrugsejendom.
- 04** Anvendelse til private, rekreative formål (have, fritidsbolig, park, jagt- og dyreholdshensyn) skærper kravene til de særlige forhold og fører praktisk talt altid til afslag.
- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser individuelle økonomiske hensyn – belånings- og finansieringsproblemer, skattestigninger, rentabilitet og salgsvanskeligheder varetages ikke af landbrugsloven.

- 06** Ejendommens bonitet, ringe landbrugsmæssige værdi og manglende faktiske drift er som udgangspunkt ikke særlige forhold; arealer af begrænset værdi udgør en naturlig del af en landbrugsejendoms jorder.
- 07** Det er ejendommens NOTERING i Geodatastyrelsens matrikelregister – ikke ejendomsvurderingen eller den faktiske anvendelse – der afgør, om landbrugspligten gælder.
- 08** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer, at der ikke kan dispenseres fra den faste arealgrænse på 2 ha i landbrugslovens § 4, stk. 1, heller ikke via § 4, stk. 3.
- 09** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver ved dispensation fra bopælspligten dokumenteret, konkret fremdrift i istandsættelse eller nybyggeri; forsinkelser, der kan tilskrives ejeren selv, herunder økonomi, private forhold og passivitet, begrundet ikke forlængelse.
- 10** Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver styrelsens afgørelser som ugyldige, når begrundelseskravet i forvaltningslovens §§ 22 og 24 eller officialprincippet er konkret væsentligt tilsidesat – det er den hyppigste vej til medhold.
- 11** Nævnets kompetence er afledt: nævnet kan kun prøve forhold, som førsteinstansen faktisk har truffet afgørelse om, og kan ikke tage stilling til styrelsens praksis eller tilsyn i andre sager.
- 12** Klage over afgørelser efter landbrugsloven har ikke automatisk opsættende virkning, men nævnet kan tillægge klagen opsættende virkning, når efterlevelse af et afhændelsespåbud ville være uoprettelig.
- 13** Reglerne om fortrinsstilling til suppleringsjord blev ophævet med virkning fra 1. januar 2015, men gælder fortsat for retshandler indgået før denne dato.

Landbrugspligtens retsgrundlag og Miljø- og Fødevareklagenævnets klagekompetence

§ 1

Landbrugspligten er knyttet til ejendommens **notering**. Efter [landbrugsloven § 2, stk. 1](#) forstås ved en landbrugsejendom "en ejendom, der er noteret som en landbrugsejendom i Geodatastyrelsens matrikelregister", og efter [§ 2, stk. 2](#) er en landbrugsejendom "undergivet landbrugspligt, hvorved forstås, at ejendommen er omfattet af reglerne i denne lov". Notering forudsætter efter [§ 4, stk. 1](#) et areal på mindst 2 ha, jordbrugsmæssig anvendelse og en beboelsesbygning. Formålsbestemmelsen i [§ 1](#) sætter rammen for skønnet: flersidig anvendelse, bæredygtig erhvervsudvikling, bosætning i landdistrikterne og bevarelse af selvejet.

Landbrugspligten kan ophæves ad tre veje: ved landinspektørerklæring i de opregnede tilfælde i [§ 6, stk. 1](#), automatisk når en ejendom med beboelse nedbringes under 2 ha, jf. [§ 6, stk. 3](#), eller efter ansøgning med tilladelse, når "særlige forhold taler for det", jf. [§ 7, stk. 2](#).

Klageadgangen følger af [§ 38 a, stk. 1](#), hvorefter afgørelser efter loven påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet og "dermed ikke [kan] indbringes for anden administrativ myndighed". Nævnet behandler sagerne i afdelingen efter § 3, stk. 1, nr. 4, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, og langt de fleste landbrugslovssager afgøres af formanden alene, jf. [lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 8](#). For de gamle

jordbrugskommissionsafgørelser truffet før 1. april 2013 er prøvelsen efter [§ 38 a, stk. 2](#) begrænset til retlige spørgsmål.

Nævnets prøvelse er afledt og begrænset. Nævnet prøver som udgangspunkt kun de påklagede forhold, jf. [lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 11](#), men kan af egen drift inddrage andre forhold – i praksis navnlig begrundelse og officialprincip. Kompetencegrænserne trækkes skarpt:

- I [20/09443](#) afviste nævnet at behandle et klagepunkt om dispensation fra kravet om, at suppleringsjord skal grænse op til bygningslodden, fordi styrelsen ikke havde truffet afgørelse herom – betingelsen i [§ 38 a, stk. 1](#) var ikke opfyldt.
- I [18/04631](#) annullerede nævnet en afgørelse om erhvervelse af et præstegårdsareal, fordi styrelsen slet ikke havde kompetence: arealet var ikke noteret som landbrugsejendom, og landbrugspligt indtræder alene ved notering efter [§ 2, stk. 1](#).
- I [25/06176](#) afviste nævnet at vurdere klagerens påstand om, at styrelsen generelt undlod at føre tilsyn i andre, tilsvarende sager: kompetencen er strengt begrænset til prøvelsen af den konkrete afgørelse.
- I [26-07250](#) blev en klage indgivet to dage for sent afvist uden realitetsbehandling; nævnet fandt ikke grundlag for at se bort fra fristoverskridelsen.

Ressortmæssigt er området flyttet: førsteinstansen hedder i de nyeste afgørelser Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, og de eneste vedtagne, endnu ikke konsoliderede ændringer af landbrugsloven vedrører [§ 3](#) om kommunernes jordbrugsanalyse, hvor henvisningerne til regionale udviklingsstrategier udgår med virkning fra 1. januar 2027 ved [lov nr. 1761 af 29. december 2025](#).

LOV

[Landbrugsloven § 1](#)[Landbrugsloven § 2, stk. 1-2](#)[Landbrugsloven § 3](#)[Landbrugsloven § 4, stk. 1](#)[Landbrugsloven § 6, stk. 1, 3](#)[Landbrugsloven § 7, stk. 2](#)[Landbrugsloven § 38a, stk. 1-2](#)[Lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 11](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over tilladelse til udstykning af landbrugsjord til grundvandsbeskyttelse afvist på grund af klagefristoverskridelse 07.07.2026

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende 04.02.2026

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på oprettelse af landbrugsejendom - arealgrænse og dispensation 24.11.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af Landbrugsstyrelsens afgørelse om afslag på erhvervelse uden landbrugspligt, da styrelsen ikke har kompetence i sager, hvor ejendommen ikke er pålagt landbrugspligt 14.03.2019

§ 2 "Særlige forhold" efter § 7, stk. 2 – kernen i nævnets praksis om ophævelse af landbrugspligt

Nævnets afgørelser om ophævelse af landbrugspligt hviler næsten ordret på lovbemærkningerne til [§ 7, stk. 2](#) i forslaget til lov om landbrugsejendomme (2003-04). Bemærkningerne fastslår:

"Landbrugspligten bør derimod normalt ikke ophæves på arealer, der agtes anvendt til private, rekreative formål. Dette svarer til den hidtidige restriktive praksis på området, hvor der har været lagt vægt på at modvirke udstykning af mindre parceller i det åbne land til private, rekreative formål og at modvirke dannelsen af nye frie jorder uden landbrugspligt."

Og videre om naturarealer:

"Mange mindre naturarealer på en landbrugsejendom, f.eks. moser, heder, enge, overdrev og småskove mv., udgør en naturlig del af ejendommens jorder."

Heraf udleder nævnet to kumulative prøvelsestemaer, som går igen i alle afgørelserne:

1) Overgår jorden varigt til en ikke-jordbrugsmæssig anvendelse? Ophævelse forudsætter normalt, at arealet varigt inddrages til en anvendelse, der udelukker senere landbrugsdrift. I [25/06176](#) citerer nævnet lovbemærkningerne til kapitel 5:

"Ophævelse af landbrugspligt forudsætter normalt, at jorderne varigt skal inddrages til en ikke-jordbrugsmæssig anvendelse... der udelukker, at jorderne senere igen kan inddrages til jordbrugsmæssige formål."

2) Vil ophævelsen skabe nye "frie jorder"? I [26-02035](#) gengiver nævnet definitionen fra lovbemærkningerne til [§ 4, stk. 1](#) og styrelsens vejledning:

"Frie jorde: Arealer i det åbne land uden notering som landbrugsejendom eller landbrugsejendom uden beboelse."

Ligger arealet i landzone omgivet af marker og uden for bymæssig bebyggelse, vil ophævelse pr. definition skabe frie jorder – og det er i sig selv nok til afslag. Det gjaldt i [22/04979](#) (ejendom ønsket anvendt som fritidsbolig), i [23/04725](#) (areal i jordfordeling ønsket til græsning for rådyr og dådyr) og i [22/04891](#) (ca. 1.000 m² kileformet areal til salg til parcelhusejer), hvor nævnet fastslog, at arealet trods nærhed til byzone måtte betragtes som beliggende i det åbne land.

Det **jordbrugsmæssige formål** er defineret bredt i driftsloven og bruges systematisk imod ansøgerne. Efter [lov om drift af landbrugsjorder § 2, stk. 2](#) og [§ 3, stk. 1](#) omfatter jordbrugsmæssige formål både dyrknings- og naturformål, herunder drift som halvkultur og henliggen som udyrket, lysåbent areal:

- [18/01617](#): afgræsning med får på en bygningsløs ejendom på 1,1 ha er jordbrugsmæssig anvendelse – hovedbetingelsen for ophævelse var derfor ikke opfyldt.
- [19/03033](#): planlagt rekreativt naturområde med natursti og udsigtspunkt på kuperet, periodisk oversvømmet jord ved Skærup Å – afslag, fordi afgræsning fortsat var mulig og planlagt.
- [18/08843](#): skov og lysåbne græsarealer på ca. 2,25 ha, ønsket anvendt til beboelse med stor have/park – afslag.
- [25/05304](#): omlægning af ca. 6,9 ha til skov og natur samt ønsket om at slippe for bopælspligt var ikke særlige forhold.
- [24/12007](#): 25 års henliggen som permanent græs uden gødskning eller sprøjtning – heller ikke særlige forhold, heller ikke med henvisning til klimamål.
- [26-02035](#): ca. 5 af 8 ha var fredet Natura 2000-mose – også dette er jordbrugsmæssig anvendelse, jf. driftsloven [§ 4](#).

[Lov om drift af landbrugsjorder § 2, stk. 2](#)
[Lov om drift af landbrugsjorder § 3, stk. 1](#)
[Lov om drift af landbrugsjorder § 4](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på ophævelse af landbrugspligten på helårsbeboet bofællesskabsejendom – ingen særlige forhold efter landbrugslovens § 7, stk. 2	17.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende	04.02.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt for skov- og lystejeendom	16.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	04.03.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten	21.09.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	20.01.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten på en landbrugsejendom	11.01.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af landbrugspligt: Fåregræsning anset for jordbrugsmæssig anvendelse	08.07.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt på grund af fortsat jordbrugsmæssig anvendelse	28.10.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på tilladelse til at ophæve landbrugspligten på landbrugsejendom	23.08.2019

Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på – og hvad nævnet konsekvent afviser

§ 3

På tværs af afgørelserne tegner der sig et stabilt mønster af argumenter, som nævnet **afviser** som irrelevante for vurderingen efter [§ 7, stk. 2](#):

Klagerens argument	Nævnets stilling	Eksempel
Ringe bonitet, dårlig arrondering, dyrkningsvanskeligheder	Ikke særligt forhold; arealer af begrænset værdi er en naturlig del af ejendommen	22/04891 , 24/12007
Manglende faktisk landbrugsdrift i årtier	Ikke i sig selv særligt forhold	22/04979
Høj købspris, manglende rentabilitet, salgsvanskeligheder, belåningsproblemer, øget boligbeskatning	Individuelle økonomiske hensyn varetages ikke af § 1	18/08843 , 26-02035
Ejendommen er vurderet som ejerbolig i ejendomsvurderingssystemet	Uden betydning; alene noteringen er afgørende	26-02035 , 21/09425
Kommunen støtter/har ingen indvendinger	Ikke afgørende; landbrugslovens regler gælder uanset kommunens stillingtagen	18/08843 , 26-02035
Tilbud om tinglyste servitutter/deklarationer som erstatning for pligten	Kan ikke føre til andet resultat	26-02035 , 18/01599
Arealoverførsel er den mest hensigtsmæssige løsning / retter op på matrikelkortet	Hensigtsmæssighed indgår ikke i vurderingen af særlige forhold	18/01599 , 18/01800
Andre arealer/naboer har fået landbrugspligten ophævet	Kun relevant ved reelt sammenlignelige forhold; tidligere tilladelser beroede på samlede konkrete vurderinger	18/01599 , 23/04725

Praksis er forældet i lyset af politisk udvikling	Forvaltningen skal administrere inden for gældende lovgivning, jf. grundloven § 3	19/03033
---	---	----------

Omvendt er de forhold, nævnet reelt **tillægger vægt**, få og konkrete: dokumenteret hævde på arealet, meget små arealstørrelser, beliggenhed i tætbebygget område og – helt afgørende – at der på ejendommen ikke findes dyrkbare arealer overhovedet. Kun ét af de gennemgåede afslag blev ændret til en tilladelse: i [18/06844](#) bestod en ejendom på 3,03 ha på Bornholm efter det oplyste for mindst 80 %'s vedkommende af kratbevoksede klipper og sumpstrækninger, ejendommens nuværende størrelse skyldtes ekspropriation, og det eneste græsareal på ca. 0,1 ha kunne ikke betragtes som græsningsareal. Nævnet fandt, at

det udslagsgivende forhold var, at der ikke på ejendommen og uden for bygningslodden er dyrkbare arealer, der vil kunne dyrkes med f.eks. græs

og ændrede afslaget til en tilladelse. Sagen viser omvendt, hvor smal åbningen er: er der blot ét dyrkbart eller afgræsseligt areal, falder ansøgningen.

Et yderligere mønster er, at **den påtænkte anvendelse skærper bevisskravet**. I [18/01599](#) bemærkede nævnet udtrykkeligt, at anvendelse til haveformål – et privat, rekreativt formål – "skærper kravene til de særlige forhold". Samme skærpelse anvendes ved fritidsbolig ([22/04979](#)) og ved have plus carport ([18/01800](#)).

LOV	Landbrugsloven § 1	Landbrugsloven § 7, stk. 2	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på ophævelse af landbrugspligten på helårsbeboet bofællesskabsejendom – ingen særlige forhold efter landbrugslovens § 7, stk. 2		17.06.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt		04.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten		21.09.2023
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt		20.01.2023
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten på en landbrugsejendom		11.01.2023
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på forlænget dispensation fra bopælspligt på landbrugsejendom på grund af manglende særlige forhold		07.04.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt		31.05.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnet fastholder afslag på ophævelse af landbrugspligt		27.04.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt på grund af fortsat jordbrugsmæssig anvendelse		28.10.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på tilladelse til at ophæve landbrugspligten på landbrugsejendom		23.08.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Tilladelse til ophævelse af landbrugspligt på ejendom med udyrkbare arealer		21.08.2019

§ 4 Den faste 2 ha-grænse og de betingede tilladelser efter § 7, stk. 5

Arealgrænsen er ufravigelig. I [20/09443](#) ønskede en medejer af en slægtsgård på Hjortø sin beboelsesejendom på fastlandet (0,6223 ha) oprettet som landbrugsejendom for at kunne hjemtage dyr om vinteren. Nævnet fastslog, at oprettelse efter [§ 30, stk. 3](#) forudsætter, at noteringsbetingelserne i [§ 4](#) er opfyldt, og at der ikke er hjemmel til at dispensere fra 2 ha-grænsen i [§ 4, stk. 1](#). Nævnet lagde vægt på lovbemærkningernes ord om en

"fælles og fast arealgrænse på 2 ha": ordet "fast" indikerer, at grænsen er ufravigelig, og fravigelsesadgangen i § 4, stk. 3 kan ikke anvendes, da en dispensation ville stride mod lovgivers formål. Forpagtet jord tæller ikke med. Samme grænse virker den anden vej: efter § 6, stk. 3 bortfalder landbrugspligten automatisk, når en ejendom med beboelse nedbringes under 2 ha – hvilket nævnet flere gange henviser ansøgere til som den reelle vej frem, jf. 24/08606 om en ejendom på 2,1955 ha.

Betingede tilladelser og fristforlængelse. Efter § 7, stk. 5 kan en ophævelse betinges af, at arealet på ny pålægges landbrugspligt og afhændes til sammenlægning, hvis det ikke inden en frist på mindst 18 måneder er taget i brug til formålet. I praksis fastsættes typisk en treårsfrist for endelig lokalplan og en femårsfrist for ibrugtagning. I 25/06176 var treårsfristen for ca. 5,5 ha i Frederikssund Kommune udløbet, uden at lokalplanen var vedtaget. Nævnet stadfæstede afslaget på fristforlængelse med den begrundelse, at **hverken ejeren eller kommunen kunne oplyse, hvornår en endelig lokalplan ville foreligge**. Uden en konkret, dokumenterbar tidsplan kan nævnet ikke vurdere, hvornår arealet reelt tages i brug. Nævnet afviste samtidig, at lighedsprincippet var tilsidesat: styrelsens faste praksis er netop, at forlængelse kun gives, når der foreligger en konkret plan for lokalplanens tilvejebringelse.

Omvendt kan muligheden for at tinglyse en sammenlægningsdeklaration efter § 7, stk. 5 ikke i sig selv begrunde en ophævelse. I 18/01599 fastslog nævnet, at bestemmelsen er en mulighed, når særlige forhold **allerede** er konstateret, og ikke et hensyn, der indgår i vurderingen af, om der foreligger særlige forhold.

LOV

Landbrugsloven § 4, stk. 1, 3

Landbrugsloven § 6, stk. 3

Landbrugsloven § 7, stk. 5

Landbrugsloven § 30, stk. 3

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende	04.02.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	22.01.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnet fastholder afslag på ophævelse af landbrugspligt	27.04.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på oprettelse af landbrugsejendom - arealgrænse og dispensation	24.11.2020

§ 5 Bopælspligten og nævnets restriktive dispensationspraksis

Bopælspligten er lovens hårde kerne i erhvervelsesreglerne. Efter § 8, stk. 1 skal pligten opfyldes i 10 år ved erhvervelse efter §§ 12-16 og ved supplerung efter § 29, og boligen skal være hovedbopæl i skattemæssig forstand. Pligten er upersonlig: den kan efter § 8, stk. 2 opfyldes af en anden person end erhververen. En person kan erhverve en landbrugsejendom i landzone, hvis bopælspligten opfyldes inden 6 måneder, jf. § 12; for virksomheder gælder samme frist efter § 20, stk. 1. Dispensation kan gives, når særlige forhold taler for det, jf. § 8, stk. 4 og § 20, stk. 2.

De operative kriterier står i regelbekendtgørelsen. Efter [reglbekendtgørelsen § 11](#) kan dispensation navnlig gives, hvor erhververen midlertidigt er forhindret på grund af istandsættelse af boligen, uddannelse eller arbejdsforhold, eller hvor beliggenhedsforholdene gør bopæl umulig; tidsubegrænset dispensation forudsætter slægtseje i mindst 3 generationer eller 75 år. § 12 henviser tilsvarende for virksomheders bopælspligt efter lovens § 20. Kravene til selve opfyldelsen – overnatning, CPR-registrering og hovedbopæl i skattemæssig forstand – står i § 8.

Nævnet lægger vægt på dokumenteret fremdrift. Praksis er restriktiv, og forlængelse gives kun ved ganske særlige forhold, der ikke kan tilskrives ejeren:

- [20/14285](#): tre arkitektskitser var ikke nok. Nævnet lagde vægt på, at klageren ikke havde påbegyndt indhentelse af de nødvendige tilladelser inden dispensationens udløb. Covid-19 var ikke et særligt forhold, da fysiske møder objektivt set ikke er en forudsætning for at påbegynde en byggeproces, og der var ingen dokumentation for forlænget myndighedssagsbehandling. Samlivsophævelse og æstetiske hensyn til bebyggelsen i landområdet var heller ikke særlige forhold – æstetik varetages ikke af formålet i [§ 1](#).
- [21/09425](#): bankens krav om salg af den hidtidige bolig var et økonomisk forhold, klageren burde have taget højde for ved erhvervelsen; en forsinket BBR-registrering havde ikke reelt forhindret byggeriet, og det er ejerens ansvar at sikre korrekte BBR-oplysninger. Nævnet fandt heller ikke vejledningspligten efter [forvaltningsloven § 7, stk. 1](#) tilsidesat – henvendelsen havde karakter af en anmodning om konkret rådgivning.
- [23/08141](#): halvandet års dispensation oversteg allerede den normale etårsfrist for istandsættelse. At renovering viste sig umulig og nedrivning nødvendig, burde være konstateret tidligere; udokumenterede påstande om museets fortidsmindeundersøgelser kunne ikke begrunde forlængelse.
- [24/05418](#) og [24/07219](#): anpartsselskaber fik afslag på forlængelse, uanset henvisninger til kommunens sagsbehandlingstid, vejrligsdage, uforudsete gravearbejder og bygningsforfald – årsagen til den manglende opfyldelse beroede på klagerens egne forhold.
- [23/11436](#): dispensation efter [§ 20, stk. 2](#) til et anpartsselskab blev nægtet med henvisning til de samme snævre rammer i regelbekendtgørelsen.

Dokumentationskravet er dermed konkret: der skal fremlægges projektmateriale, ansøgninger om landzone-, bygge- og nedrivningstilladelser, dokumentation for myndighedernes sagsbehandlingstid, og ved udlejningsdispensation efter [reglbekendtgørelsen § 11](#) dokumentation for mindst tre annonceringer over tre måneder samt for markedskonform leje.

LOV	Forvaltningsloven § 7, stk. 1	Landbrugsloven § 8, stk. 1-4	Landbrugsloven § 12
	Landbrugsloven § 20, stk. 1-2	Regelbekendtgørelsen § 8	Regelbekendtgørelsen § 11
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation fra bopælspligt trods påstand om bygningsmæssigt forfald og dialog med kommune		12.12.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligt stadfæstes		03.10.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation fra bopælspligt		29.01.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligt		14.09.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på forlænget dispensation fra bopælspligt på landbrugsejendom på grund af manglende særlige forhold		07.04.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om dispensation fra bopælspligt		24.08.2021

§ 6 Erhvervelse: personer, selskaber, fonde og vandforsyninger

Erhvervsreglerne er opbygget som en **positiv opregning**: en landbrugsejendom kan kun erhverves i de tilfælde, loven nævner. Det er det bærende fortolkningsprincip i nævnets praksis.

Anparter. Fysiske personer kan erhverve anparter efter § 16, og medejerbegrebet i § 2, stk. 4 omfatter kun fysiske personer. I de parallelle sager 18/08200 og 18/08201 ville et kommanditselskab erhverve 80 % og selskabets reelle ejer 20 % af to landbrugsejendomme. Nævnet stadfæstede afslaget: § 21, nr. 3 hjemler efter sin ordlyd kun erhvervelse af en **hel** landbrugsejendom, og lovens opbygning med separate hjemler for personers erhvervelse af hele ejendomme (§ 12) og anparter (§ 16) understøtter, at der ikke findes en tilsvarende anpartshjemmel for selskaber. Nævnet fastslog samtidig, at et selskabs bopælspligt efter § 20, stk. 1 kun kan opfyldes på en ejendom, **selskabet selv ejer** – ikke på ejerens personligt ejede landbrugsejendom. Denne praksis er efterfølgende indarbejdet i [vejledningen til lov om landbrugsejendomme](#), der udtrykkeligt henviser til de to sager.

Men selskaber må ikke udelukkes uden hjemmel. I 18/01618 (32776) havde styrelsen afvist et anpartsselskabs ansøgning om at supplere og oprette en ejendom som landbrugsejendom efter § 30, stk. 3 alene med henvisning til en fast praksis om, at kun fysiske personer kan opnå tilladelse. Nævnet ophævede afgørelsen:

"Nævnet finder, at der ud fra det foreliggende retsgrundlag ikke findes hjemmel for Landbrugsstyrelsens praksis, hvorefter juridiske personer ikke kan supplere og oprette en tidligere nedlagt landbrugsejendom som en ny selvstændig landbrugsejendom."

Nævnet lagde vægt på, at § 20, stk. 1 i dag tillader en bred kreds af selskaber at erhverve landbrugsejendomme, og at bopælspligten kan opfyldes af andre end ejeren. Ansøgninger fra selskaber skal derfor behandles efter de samme kriterier som ansøgninger fra fysiske personer.

Fonde og foreninger til naturformål. § 24 giver forhåndsgodkendte fonde, foreninger og andre juridiske personer med almennyttigt naturbeskyttelsesformål adgang til at erhverve landbrugsejendomme, og tilladelser efter § 24, stk. 4 skal normalt betinges af tinglyste deklarationer, jf. § 24, stk. 5. Her sætter nævnet dog en proportionalitetsgrænse: i 24/00773 ophævede nævnet et vilkår om, at enhver anpartsoverdragelse og vedtægtsændring i det erhvervende selskab skulle godkendes af myndigheden, og erstattede det med et mindre indgribende vilkår om efterfølgende indberetning af ændringer i ejerkreds og formålsbestemmelse.

Almene vandforsyninger. Efter § 23, stk. 1 kan en almen vandforsyning uden tilladelse erhverve en landbrugsejendom til beskyttelse af drikkevandsressourcer i overensstemmelse med en indsatsplan, og arealer uden for indsatsområdet skal afhændes, jf. § 23, stk. 3, medmindre der dispenseres efter § 23, stk. 4. Det samme sagskompleks har været forbi nævnet to gange. I 19/01357 blev styrelsens vilkår om afhændelse af 3,3 ha ophævet for tilsidesættelse af officialprincippet, fordi styrelsen ikke havde vurderet de arronderingsmæssige forhold, som lovbemærkningerne til § 23 fremhæver. Efter fornyet behandling stadfæstede nævnet i 20/00655 vilkåret: arealet var et sammenhængende, dyrkningsegnet jordstykke af ikke-ubetydelig størrelse med vejadgang, og der lå landbrugsejendomme med beboelse inden for 2 km, jf. § 29, stk. 1, nr. 1. Nævnet slog samtidig fast, at hensynet til selvejet og bosætningen efter § 1 vejer tungere end ønsket om at sikre landbrugsdrift gennem bortforpagtning:

selvejet betragtes som et bærende princip i dansk landbrug, og en ejer, der bor på ejendommen, har et større engagement og mere langsigtede interesser end en forpagter

Ulovlig erhvervelse. Opfylder erhververen ikke betingelserne, kan der meddeles påbud om afhændelse inden 6-12 måneder efter [§ 41, stk. 1](#). I [18/08198](#) – samme selskab som i anpartssagerne – havde et anpartsselskab tinglyst adkomst efter tvangsauktioner uden erhvervelsestilladelse og uden folkeregisteradresse på ejendommene; nævnet afviste dog klagen, fordi styrelsen havde suspenderet afhændelsesfristen og dermed imødekommet klagerens primære anmodning.

LOV	Landbrugsloven § 2, stk. 4	Landbrugsloven § 12	Landbrugsloven § 16
	Landbrugsloven § 20, stk. 1	Landbrugsloven § 21	Landbrugsloven § 23, stk. 1-4
	Landbrugsloven § 24, stk. 5	Landbrugsloven § 29, stk. 1	Landbrugsloven § 41, stk. 1

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af vilkår om myndighedsgodkendelse af anpartsoverdragelser i selskab med tilladelse til erhvervelse af naturejendom	05.11.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af sag om selskabs adgang til at oprette og supplere en landbrugsejendom	16.12.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom til sikring af drikkevandsressourcer	19.03.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag vedrørende vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom	09.10.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på tilladelse til erhvervelse af landbrugsejendom - kommanditselskabs mulighed for at erhverve anpart	07.08.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på erhvervelse af landbrugsejendom	07.08.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage i sag om lovliggørelse ved afhændelse af landbrugsejendomme	07.08.2019

Fortrinsstilling til suppleringsjord – en ophævet ordning med efterliv

§ 7

Reglerne om fortrinsstilling til suppleringsjord blev ophævet ved **lov nr. 1372 af 16. december 2014** ("Udvidet adgang for selskaber m.v. til at erhverve landbrugsejendomme, ophævelse af reglerne om fortrinsstilling til suppleringsjord m.v.") med virkning fra 1. januar 2015, og §§ 31-32 findes ikke længere i den konsoliderede landbrugslov. Overgangsbestemmelserne betyder dog, at de hidtil gældende regler fortsat finder anvendelse på retshandler indgået før ikrafttrædelsen – og det har givet nævnet to principielle afgørelser.

I [18/01883](#) havde en nabo i 2013 rettidigt ansøgt om fortrinsstilling til ca. 14,2 ha suppleringsjord, men ansøgningen blev ved en ekspeditionsfejl ikke registreret, og primærkøberen fik erhvervelsestilladelse og tinglyste skøde. Nævnet fastslog, at retshandlen var indgået den 29. juli 2013, at de dagældende regler dermed fandt anvendelse, og at den fortrinsstillede havde et **retskrav** på, at reglerne blev fulgt. Nævnet afviste primærkøberens indrettelsessynspunkt:

En ugyldig afgørelse kan ikke opretholdes, og det er derfor uden betydning, om klageren har indrettet sig i tillid til den

Tinglysning af skødet efter [tinglysningsloven § 1](#) sikrer alene rettigheder og er ikke til hinder for påbud om genafhændelse efter [landbrugsloven § 41, stk. 1](#). Nævnet afviste samtidig at realitetsbehandle spørgsmålet om styrelsens erstatningsansvar, da der ikke forelå en afgørelse herom efter landbrugsloven.

Sagen fortsatte som en prisstrid. I [19/01133](#) havde styrelsen fastsat prisen til 280.000 kr./ha under henvisning til, at den oprindelige handel bar præg af tvangssalg. Nævnet **ændrede** afgørelsen og fastsatte prisen til den faktiske handelspris på 180.000 kr./ha. Udgangspunktet er, at den fortrinsstillede indtræder i handlen på samme vilkår som den oprindelige køber; undtagelsen om væsentlig afvigelse fra markedsprisen beskytter den fortrinsstillede mod en kunstigt forhøjet pris og kan ikke bruges til at pålægge en **højere** pris. Nævnet lagde tillige vægt på, at klageren skulle stilles, som om fortrinsstillingen var imødekommet i 2013, da forsinkelsen ikke skyldtes hans forhold, og at primærkøberen ikke skulle opnå en uberettiget berigelse.

De to afgørelser er stadig relevante som udtryk for nævnets generelle linje: en ugyldig begunstigende afgørelse opretholdes ikke, og en klager må ikke bære myndighedsfejl og sagsbehandlingsforsinkelser.

LOV

[Landbrugsloven § 41, stk. 1](#)[Tinglysningsloven § 1](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Prisfastsættelse ved fortrinsstilling til landbrugsjord baseret på oprindelig handelspris 03.07.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af Landbrugsstyrelsens afgørelse om fortrinsstilling til suppleringsjord og påbud om genafhændelse 04.07.2018

§ 8 Ejendomsstruktur: bygningskrav, sammenlægning og oprettelse af nye landbrugsejendomme

Bygningskravet. En landbrugsejendom skal holdes forsynet med en passende beboelsesbygning, medmindre den ejes sammen med en anden landbrugsejendom med beboelse, jf. [§ 9, stk. 1](#) og [§ 10](#). Forfalder eller fraskilles beboelsen, skal den genopføres eller istandsættes inden 2 år, jf. [§ 9, stk. 3](#), og der kan meddeles påbud efter [§ 9, stk. 4](#). Dispensation kræver særlige grunde, jf. [§ 9, stk. 5](#).

- [18/07460](#): et anpartsselskabs ønske om at overlade placering og udformning til en fremtidig køber, ejendommens beliggenhed nær Odense og forventet byudvikling var ikke særlige grunde. Da de to ejendomme ikke havde samme ejer, fandt [§ 10](#) ikke anvendelse. Nævnet fastslog samtidig, at styrelsen kunne udstede lovliggørelsespåbud samtidig med afslaget, fordi klage ikke har opsættende virkning.
- [24/08893](#): påbud om lovliggørelse af manglende beboelsesbygning stadfæstet efter [§ 9](#) og [§ 41, stk. 1](#).
- [25/07850](#): en anlægsmyndighed ønskede at nedrive en støjbelastet beboelsesbygning ved Testcenter Østerild, uden at kravet om 100 % identisk ejerskab til en anden landbrugsejendom med beboelse var opfyldt. Nævnet fandt ikke grundlag for at fravige praksis.
- [19/07962](#): kravet om **ens ejerforhold** mellem en bygningsløs ejendom og beboelsesejendommen efter [§ 10, stk. 1](#) blev fastholdt. Ægtefæller anses ikke længere som medejere af hinandens landbrugsejendomme, og sædvanlige omkostninger ved ejerskifte (25.000-30.000 kr.) er ikke en "særlig situation" efter [§ 10, stk. 5](#), hvor dispensationsadgangen efter forarbejderne er forbeholdt bl.a. generationsskifte.

Arronderingskravet. Nævnet accepterer styrelsens faste praksis om, at jorderne normalt skal grænse til bygningslodden:

- [21/02756](#): en luftlinjeafstand på ca. 112 m mellem boliglod og jordlod var en væsentlig adskillelse – betingelserne i [§ 4, stk. 1](#) for notering med beboelse var ikke opfyldt, og hverken affektionsværdi, finanskrisetab eller opfyldelse af bopælspligt via en lejer var særlige forhold efter [§ 4, stk. 3](#).

[21/05886](#): 40 m tredjemandsjord mellem bygningslod og suppleringsjord var ikke en "mindre adskillelse", bl.a. fordi ejeren kunne etablere en permanent barriere. Nævnet præciserede, at [§ 30, stk. 3](#) ikke er en dispensationsbestemmelse, men en tilladelsesbestemmelse, hvor styrelsen udøver et konkret skøn.

"Fritliggende"-kriteriet. Ved oprettelse af nye landbrugsejendomme efter [§ 30, stk. 3](#) anvender styrelsen en hovedregel om, at en ejendom ikke er fritliggende, hvis der ligger mere end tre-fire beboelsesbygninger inden for 100 m. I [21/09193](#) fandt nævnet, at hovedreglen ikke var udtryk for **skøn under regel**: grundsætningen om pligtsmæssigt skøn er ikke til hinder for hovedregler, så længe myndigheden overvejer, om reglen skal fraviges. Nævnet afviste samtidig landsbyens historie og andelen af marker omkring ejendommen som usaglige momenter – det afgørende er en helhedsvurdering af, om ejendommen ligger i landlige omgivelser. Samme kriterium førte til afslag i [24/03862](#). I [18/01901](#) fortolkede nævnet [§ 30, stk. 2](#) således, at bestemmelsen udelukkende regulerer oprettelse ved **udstyknings**, jf. [udstykningsloven § 6](#); da en del af ansøgningsarealet allerede var udstykket som selvstændig fast ejendom, kunne arealerne ikke samles ved udstykning.

Sammenlægning og afstandskrav. Efter [§ 29, stk. 1](#) kan sammenlægning ske ved landinspektørerklæring inden for luftlinjeafstande på 2 km (dyrkningsjorder), 5 km (vedvarende græs) og 10 km (fradragsarealer), med dispensationsadgang i [§ 29, stk. 3](#). I [20/02701](#) ophævede nævnet et afslag på afstandsdispensation til et moseareal 15 km fra bopælen, fordi styrelsen ikke havde inddraget vejledningens kriterium om, at der skal tages hensyn til, om ansøgeren i forvejen ejer arealer i området, og fordi det ikke fremgik, hvordan afstanden var beregnet. Efter fornyet behandling blev sagen ophævet på ny i [20/06289](#), fordi klagerens nye købsaftale om mellemliggende arealer skulle inddrages – men først af styrelsen som førsteinstans, så toinstansprincippet blev bevaret.

Bemærk afgrænsningen: **samdrift af dyrebesætninger** reguleres ikke af landbrugsloven, men af CHR-reglerne. I [25/10389](#) stadfæstede nævnet et afslag på udvidelse af samdrift, fordi afstanden mellem de to yderste besætninger var 5.000 m mod bekendtgørelsens absolutte grænse på 4 km; at besætningerne i praksis drives som én enhed, kunne ikke føre til et andet resultat.

LOV

[Landbrugsloven § 4, stk. 1, 3](#)
[Landbrugsloven § 9, stk. 1-5](#)
[Landbrugsloven § 10, stk. 1, 5](#)
[Landbrugsloven § 29, stk. 1, 3](#)
[Landbrugsloven § 30, stk. 2-3](#)
[Landbrugsloven § 41, stk. 1](#)
[Udstykningsloven § 6](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på dispensation til nedlæggelse af beboelsesbygning på landbrugsejendom ved Testcenter Østerild fastholdt	20.03.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på udvidelse af samdrift: Afstand på 5 km mellem to besætninger overskred 4 km-grænsen	10.02.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om lovliggørelse af manglende beboelsesbygning på landbrugsejendom	17.10.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på oprettelse af landbrugsejendom da beboelsesbygning ikke var fritliggende	20.09.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på ansøgning om supplerings og oprettelse af landbrugsejendom stadfæstes	25.04.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over afslag på ansøgning om supplerings og oprettelse af landbrugsejendom	19.04.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på ændring af landbrugsejendom uden beboelse til med beboelse grundet manglende sammenhæng mellem jord og bygning	28.10.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om afslag på ansøgning om tilladelse til oprettelse af ny landbrugsejendom	10.08.2021

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende afslag på erhvervelse af landbrugsejendom	11.11.2020
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om afslag på dispensation til sammenlægning af moseareal med landbrugsejendom	06.05.2020
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på dispensation fra krav om ens ejerforhold ved erhvervelse af landbrugsejendom	18.12.2019
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation fra kravet om passende beboelsesbygning på landbrugsejendom	01.03.2019

§ 9 Sagsbehandlingsfejl som den reelle vej til medhold: begrundelse, officialprincip og opsættende virkning

Materielt får klagerne næsten aldrig medhold. Men nævnet prøver af egen drift, om førsteinstansen har overholdt de forvaltningsretlige garantiforskrifter, og det er her, afgørelserne falder.

Officialprincippet. I [23/14683](#) beskrev nævnet princippet som en almindelig, ikke lovfæstet retsgrundsætning, der forpligter myndigheden til aktivt at indsamle og kontrollere alle relevante oplysninger – også dem, myndigheden allerede besidder, men ikke har anvendt. Konklusionen var kontant:

"Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Landbrugsstyrelsen ikke i tilstrækkelig grad har oplyst sagen, inden styrelsen traf afgørelsen af 29. august 2023, hvorfor afgørelsen efter en konkret væsentlighedsvurdering er ugyldig."

Nævnet lagde bl.a. vægt på, at styrelsen ikke selvstændigt havde undersøgt kommunens sagsbehandlingstid, ikke havde sikret sig et fyldestgørende grundlag om byggeprojektets forhold til [planloven § 35](#), og at styrelsen havde henvist til en lokalplan, som ved et opslag på [plandata.dk](#) viste sig slet ikke at eksistere. Da afslaget var ugyldigt, bortfaldt grundlaget for det efterfølgende afhændelsespåbud, som også blev ophævet. Samme princip bar [19/01357](#).

Begrundelseskravet. Efter [forvaltningsloven § 22](#) og [§ 24, stk. 1](#) skal en skønsmæssig afgørelse angive de hovedhensyn, der har været bestemmende. I [20/02701](#) medførte begrundelsesmanglen ugyldighed, fordi den udgjorde en risiko for afgørelsens rigtighed og gjorde det vanskeligt for klageren at vurdere, om afslaget var i overensstemmelse med lovgivning og praksis. Omvendt kan en begrundelsesmangel være **ikke** konkret væsentlig: i [21/09193](#) fandt nævnet, at styrelsen ikke havde redegjort tilstrækkeligt for hovedhensynene bag "fritliggende"-skønnet, men at manglen hverken havde påvirket resultatet eller klagerens forståelse af afgørelsen – afgørelsen blev stadfæstet.

Opsættende virkning. Landbrugsloven indeholder ingen særlige regler herom. I [23/14683](#) fastslog nævnet, at klagen ikke uden videre kan tillægges opsættende virkning – hovedreglen harmonerer bl.a. med grundlovens § 63 – men at der efter en afvejning af almindelige hensyn kan gøres undtagelse:

"Miljø- og Fødevareklagenævnet finder efter en samlet vurdering af de foreliggende oplysninger i sagen, at klagen skal tillægges opsættende virkning."

Det afgørende var, at afhændelse af en af ejendommene ville være **uoprettelig** for klageren, mens det offentlige hensyn til øjeblikkelig fuldbyrdelse ikke var tilstrækkeligt tungtvejende. I [18/07460](#) blev udgangspunktet derimod fastholdt.

Vejledningspligt og lighedsprincip. Nævnet stiller ikke krav om konkret rådgivning: i [21/09425](#) var vejledningspligten efter [forvaltningsloven § 7, stk. 1](#) ikke tilsidesat, selv om en medarbejder ikke ringede

tilbage som aftalt. Og i [25/06176](#) blev en lighedsgrundsætningsindsigelse afvist, fordi klageren ikke havde dokumenteret at befinde sig i samme situation som de sager, hvor forlængelse var givet.

LOV	Forvaltningsloven § 7, stk. 1	Forvaltningsloven § 22	Forvaltningsloven § 24, stk. 1
	Landbrugsloven § 38a, stk. 1	Planloven § 35	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende		04.02.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag om afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligten		18.01.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på ansøgning om supplerende og oprettelse af landbrugsejendom stadfæstes		25.04.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på forlænget dispensation fra bopælspligt på landbrugsejendom på grund af manglende særlige forhold		07.04.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om afslag på dispensation til sammenlægning af moseareal med landbrugsejendom		06.05.2020
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag vedrørende vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom		09.10.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation fra kravet om passende beboelsesbygning på landbrugsejendom		01.03.2019

§ 10 Liberaliseringen af landbrugsloven og dens spor i nævnets praksis

Nævnets restriktive praksis om landbrugspligten står i kontrast til, at **erhvervsreglerne** er blevet gennemgribende liberaliseret. Udviklingen er dokumenteret i lovforarbejderne til den nuværende lov:

- **2010** – ændringsloven med undertitlen "Ophævelse af regler om husdyrhold og arealkrav, ophævelse af arealgrænse for erhvervelse og forpagtning, ændring af reglerne om bopælspligt og lempelse af reglerne om personers og selskabers erhvervelse" (ikrafttræden 1. april 2010). Bopælspligten blev gjort **upersonlig** – "pligten til fast bopæl altid kan opfyldes enten af erhververen selv eller af en anden person" – og forlænget fra 8 til 10 år "ud fra et ønske om yderligere at understøtte bosætningen på landet". Samtidig bortfaldt kravet om, at landmanden i et selskab skulle eje mindst 10 % af selskabskapitalen.
- **2012/2013** – ændringsloven "Nedlæggelse af jordbrugskommissionerne og oprettelse af nye jordfordelingskommissioner m.v." (ikrafttræden 1. januar 2013). Kravet om at opretholde én beboelsesbygning pr. 200 ha blev ophævet, bl.a. "på baggrund af den kraftige liberalisering af landbrugsloven, der skete i 2010, hvorefter der hverken er afstands- eller arealmæssige begrænsninger på erhvervelse af yderligere landbrugsejendomme". Arealgrænsen på 200 ha ved supplerende blev ligeledes ophævet, mens afstandsgrænserne i [§ 29](#) blev bevaret, fordi de "vil sikre, at der ikke opstår ejendomme med en meget uhensigtsmæssig udstrækning". Nedlæggelsen af jordbrugskommissionerne forklarer den særlige, snævre prøvelsesregel i [§ 38 a, stk. 2](#).
- **2015** – **lov nr. 1372 af 16. december 2014** nyaffattede [§ 20](#), så aktie-, anparts-, partner- og europæiske selskaber, erhvervsdrivende fonde, alternative investeringsfonde og forsikringsselskaber kan erhverve landbrugsejendomme **uden tilladelse**; kravet om en person med bestemmende indflydelse ("landmanden i selskabet") bortfaldt, og bopælskravet blev gjort upersonligt også for virksomheder. Samme lov ophævede reglerne om fortrinsstilling til suppleringsjord.

De klassiske erhvervelsesbetingelser om **uddannelse, egen drift og arealgrænser**, som findes i det historiske [cirkulære om lov om landbrugsejendomme](#) fra 1987, er dermed ikke længere en del af gældende ret. Den nuværende lov stiller for personers vedkommende alene krav om bopæl inden 6 måneder, jf. [§ 12](#), og for virksomheder krav om bopæl inden 6 måneder på en ejendom, selskabet ejer, jf. [§ 20, stk. 1](#).

Denne liberalisering er ikke uden retlig virkning i nævnets praksis. Netop den bruges som argument i [18/01618 \(32776\)](#), hvor nævnet konstaterede, at forarbejderne fra 1994 om fritidslandbrug for fysiske personer ikke længere kan bære en praksis, der udelukker juridiske personer, når "retsreglerne for selskabers erhvervelse af landbrugsjord [er] blevet væsentligt lempet i 2014". Omvendt bruges den ikke som argument for at lempe landbrugspligten: i [19/03033](#) afviste nævnet under henvisning til [grundloven § 3](#), at forvaltningen kan basere afgørelser på politiske forhandlinger eller forventninger til fremtidig lovgivning.

Den strukturpolitiske baggrund for reguleringen er beskrevet i [Betænkning nr. 1351/1998 om landbrugets strukturudvikling](#), hvor udvalget beskrev, at **hovedsigtet med landbrugsloven er "gennem en regulering af ejendoms- og bedriftsstrukturen at bevare selvejet og familiebruget som den overvejende besiddelses- og driftsform i landbruget"** – et hensyn, der i dag er bevaret i [§ 1, nr. 4](#) og fortsat påberåbes af nævnet, senest i [20/00655](#).

LOV	Landbrugsloven § 1	Landbrugsloven § 12	Landbrugsloven § 20, stk. 1	Landbrugsloven § 29
	Landbrugsloven § 38a, stk. 2			
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af sag om selskabs adgang til at oprette og supplere en landbrugsejendom			16.12.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom til sikring af drikkevandsressourcer			19.03.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt på grund af fortsat jordbrugsmæssig anvendelse			28.10.2019

§ 11 Regelbekendtgørelsen og vejledningen som tæt fortolkningsramme

Nævnets afgørelser hviler i praksis lige så meget på administrative forskrifter som på selve loven. Retsgrundlaget er ifølge [vejledningen til lov om landbrugsejendomme](#) landbrugsloven, regelbekendtgørelsen, driftsloven, jordressourcebekendtgørelsen, tinglysningsbekendtgørelsen og landinspektørbekendtgørelsen.

[Regelbekendtgørelsen](#) fastlægger efter sin § 1 "supplerende bestemmelser og grundlag for Landbrugsstyrelsens administration af lov om landbrugsejendomme", herunder krav til erklæringer ved erhvervelse, krav til fysiske personers og virksomheders erhvervelse, krav til opfyldelse af og dispensation fra bopælspligten samt krav til ansøgningers indhold. Særligt praksisbærende er:

- [§ 8](#): bopælspligten opfyldes ved overnatning, CPR-registrering på ejendommen og hovedbopæl i skattemæssig forstand; fraflyttes ejendommen, skal pligten opfyldes igen inden 6 måneder, og ansøgning om dispensation skal indgives inden 4 uger efter fristens udløb.
- [§ 11](#) og [§ 12](#): de udtømmende hovedsituationer for dispensation fra bopælspligten efter lovens §§ 8 og 20, herunder den treårige udlejningsdispensation med dokumenterede annonceringskrav.
- [§ 20](#): ansøgningens indhold – hvilke betingelser der ikke er opfyldt, oplysning om særlige forhold, matrikelbetegnelse, areal, oversigtskort og oplysning om zonestatus. Det er i praksis nævnets tjekliste for, hvad en ansøger selv skal levere.

Vejledningen er ikke bindende, men nævnet henviser til den ved fastlæggelsen af praksis – bl.a. definitionen af "frie jorde" i [26-02035](#), fristpraksis i [25/06176](#) og kriterierne for afstandsdispensation i [20/02701](#). Vejledningen er samtidig et eksempel på, at nævnets afgørelser virker tilbage på førsteinstansens administration: styrelsen har indarbejdet [18/08200](#) og [18/08201](#) som bindende for medejerbegrebet, og vejledningen anfører udtrykkeligt, at der er "henvist til afgørelser fra Miljø- og Fødevareklagenævnet" for at uddybe praksis.

Vejledningen understreger endelig et forhold, der forklarer mange af sagerne: [landbrugspligten er "mere en ejerskabsbegrænsning end en anvendelsesbegrænsning"](#) – anvendelsen af jorderne reguleres af driftsloven. Det er derfor, argumenter om, at ejendommen i praksis ikke drives som landbrug, systematisk ikke fører nogen vegne.

LOV	Regelbekendtgørelsen § 8	Regelbekendtgørelsen § 11	Regelbekendtgørelsen § 12
	Regelbekendtgørelsen § 20		
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på ophævelse af landbrugspligten på helårsbeøet bofællesskabsejendom – ingen særlige forhold efter landbrugslovens § 7, stk. 2		17.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende		04.02.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om afslag på dispensation til sammenlægning af moseareal med landbrugsejendom		06.05.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på tilladelse til erhvervelse af landbrugsejendom - kommanditselskabs mulighed for at erhverve anpart		07.08.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på erhvervelse af landbrugsejendom		07.08.2019

§ 12 Sammenhængen med domstolspraksis

Landbrugslovens erhvervelses- og landbrugspligtssager når sjældent domstolene – Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser er endelige i det administrative system, jf. [§ 38 a, stk. 1](#) og [lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17](#), og prøvelse forudsætter sagsanlæg. Der foreligger derfor ikke nogen samlet højesteretspraksis om ophævelse af landbrugspligt eller om dispensation fra bopælspligten. De domme, der findes, angår tilgrænsende spørgsmål, men er alligevel retningsgivende for nævnets arbejde.

Ejendomsbegrebet er matrikulært. I [Sag 226/2014](#) tog Højesteret stilling til, om "ejendom" i [planloven § 36, stk. 1, nr. 3](#) skulle forstås driftsmæssigt eller matrikulært, når et stutteri var udvidet ved tilkøb af flere ejendomme i samdrift. Højesteret stadfæstede landsrettens dom og fastslog, at begrebet skal forstås **matrikulært**, ikke driftsmæssigt. Dommen inddrager udtrykkeligt [landbrugsloven § 2, stk. 1](#) og understøtter dermed nævnets gennemgående linje: det er den matrikulære notering – ikke bedriftens faktiske driftsmæssige udstrækning – der er retligt afgørende.

Nævnets prøvelsesbegrænsning holder. I sagen om nævnets prøvelsesret, [BS 6-678/2016](#), anfægtede en lodsejer, at klagenævnet havde begrænset sin prøvelse til de påklagede forhold. Domstolen frifandt nævnet og fandt, at nævnet handlede korrekt ved kun at efterprøve de påklagede forhold og ikke var forpligtet til at bedømme de konkrete vilkår, klagen ikke rettede sig mod. Retten fastslog samtidig et princip, nævnet selv anvender i landbrugslovssagerne:

Gyldigheden af en forvaltningsafgørelse skal bedømmes ud fra forholdene på tidspunktet for afgørelsen.

Domstolene tilsidesætter ikke nævnets skøn uden videre. I [BS-49940/2021-VLR](#) frifandt Vestre Landsret Miljø- og Fødevareklagenævnet i en sag om gyldigheden af en støtteafgørelse; landsretten fandt hjemmel for de danske myndigheders krav og afviste både force majeure og indsigelsen mod kontrolmodellen. Selv om sagen angår landbrugsstøtte og ikke landbrugspligt, illustrerer den domstolenes tilbageholdenhed over for nævnets faglige og skønsmæssige vurderinger.

Håndhævelse af afhændelsespåbud. Landbrugslovens afhændelsespåbud efter [§ 41](#) har ikke givet anledning til publiceret straffedomspraksis i det gennemgåede materiale. Til sammenligning håndhæves den parallelle ordning i lovgivningen om udlændinges erhvervelse af fast ejendom strafferetligt: i [AM2022.01.04B3](#) blev en amerikansk statsborger idømt bøde for ikke at have efterkommet et ministerielt afhændelsespåbud, og i [MOT-464/2024](#) fastsatte Retten i Hjørring fortløbende **tvangsbøder** for manglende efterlevelse af Civilstyrelsens pålæg om afhændelse – bødestraf var forældet, men tvangsbøder blev pålagt for at sikre efterlevelse. Sagerne angår et andet regelsæt end landbrugsloven, men viser, hvilke håndhævelsesmidler der står til rådighed, når et afhændelsespåbud ikke efterleves.

LOV

[Landbrugsloven § 2, stk. 1](#)[Landbrugsloven § 38a, stk. 1](#)[Landbrugsloven § 41](#)[Planloven § 36, stk. 1](#)

PRAKSIS	Højesteret · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	19.05.2021
	Højesteret · Fortolkning af ejendomsbegrebet i Planlovens § 36, stk. 1, nr. 3 vedrørende landbrugsbyggeri	10.11.2015
	Landsretten · Vestre Landsrets dom om gyldigheden af støttenedsættelse pga. manglende fremspiring af efterafgrøder	17.05.2023
	Byretten · Tvangsbøder for manglende afhændelse af fast ejendom uden fornøden tilladelse	27.01.2025
	Byretten · Bøde til amerikansk statsborger for manglende efterkommelse af påbud om afhændelse af fast ejendom	04.01.2022

§ 13 Sammenfatning: sådan vurderer Miljø- og Fødevareklagenævnet en landbrugslovssag

Nævnets praksis kan sammenfattes i fem trin, som en rådgiver kan lægge ned over enhver sag.

1. Er ejendommen overhovedet omfattet? Kun hvis den er noteret som landbrugsejendom i matrikelregistret, jf. [§ 2, stk. 1](#). Er den ikke det, mangler førsteinstansen kompetence – som i [18/04631](#). Ejendomsvurderingens klassifikation og den faktiske anvendelse er uden betydning.

2. Findes der en objektiv vej uden om skønnet? Nedbringelse under 2 ha efter [§ 6, stk. 3-](#), landinspektørerklæring i de opregnede tilfælde i [§ 6, stk. 1](#) eller udstykning efter en vedtaget lokalplan er langt mere sikre veje end en [§ 7](#)-ansøgning. Omvendt er 2 ha-grænsen i [§ 4, stk. 1](#) ufravigelig begge veje, jf. [20/09443](#).

3. Kan den fremtidige anvendelse beskrives som varigt ikke-jordbrugsmæssig – og planmæssigt forankret? Er svaret nej, falder sagen. Naturpleje, afgræsning, skovrejsning, henliggen som lysåbent areal og private haver er alle enten jordbrugsmæssige eller rekreative formål, jf. [18/01617](#), [19/03033](#), [25/05304](#) og [26-02035](#). Den eneste realistiske undtagelse er ejendomme helt uden dyrkbare eller afgræsselige arealer, jf. [18/06844](#).

4. Er dokumentationen konkret nok? Nævnet honorerer ikke hensigtserklæringer. Ved fristforlængelse kræves en konkret tidsplan for lokalplanens vedtagelse ([25/06176](#)); ved bopælsdispensation kræves dokumenteret

ansøgning om de nødvendige tilladelser og reel byggefremdrift ([20/14285](#), [23/08141](#)); ved påstande om fortidsminder, museumsundersøgelser eller myndighedsforsinkelser kræves skriftlig dokumentation.

5. Har førsteinstansen gjort sit arbejde? Den mest effektive klagestrategi er formel. Nævnet ophæver konsekvent afgørelser, hvor styrelsen ikke har angivet hovedhensynene bag et skøn ([20/02701](#)), ikke har oplyst sagen tilstrækkeligt ([19/01357](#), [23/14683](#)), har opstillet betingelser uden hjemmel ([18/01618](#) ([32776](#))) eller har fastsat uproportionale vilkår ([24/00773](#)). Men en hjemvisning er ikke en sejr på realiteten: nævnet bemærker udtrykkeligt, at en ophævelse på grund af formelle mangler ikke nødvendigvis betyder, at styrelsen når frem til et andet resultat.

Emnet skal endelig holdes adskilt fra de tilgrænsende regelsæt: arealstøtte og betalingsrettigheder behandles i [landbrugsstøtte-direkte-betalinger](#), ELFUL-tilsagn i [landbrugsstøtte-landdistrikt](#), konditionalitet og sanktioner i [landbrugsstøtte-konditionalitet-sanktioner](#), husdyrgodkendelser i [husdyrgodkendelse](#) og landzoneadministrationen i [landzonetilladelse](#).

LOV

[Landbrugsloven § 2, stk. 1](#)[Landbrugsloven § 4, stk. 1](#)[Landbrugsloven § 6, stk. 1, 3](#)[Landbrugsloven § 7, stk. 2](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på ophævelse af landbrugspligten på helårsbeboet bofællesskabsejendom – ingen særlige forhold efter landbrugslovens § 7, stk. 2	17.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende	04.02.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt for skov- og lystejeendom	16.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af vilkår om myndighedsgodkendelse af anpartsoverdragelser i selskab med tilladelse til erhvervelse af naturejeendom	05.11.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag om afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligten	18.01.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligt	14.09.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af sag om selskabs adgang til at oprette og supplere en landbrugsejendom	16.12.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om dispensation fra bopælspligt	24.08.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på oprettelse af landbrugsejendom - arealgrænse og dispensation	24.11.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af landbrugspligt: Fåregræsning anset for jordbrugsmæssig anvendelse	08.07.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om afslag på dispensation til sammenlægning af moseareal med landbrugsejendom	06.05.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt på grund af fortsat jordbrugsmæssig anvendelse	28.10.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag vedrørende vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom	09.10.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Tilladelse til ophævelse af landbrugspligt på ejendom med udyrkbare arealer	21.08.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af Landbrugsstyrelsens afgørelse om afslag på erhvervelse uden landbrugspligt, da styrelsen ikke har kompetence i sager, hvor ejendommen ikke er pålagt landbrugspligt	14.03.2019

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Landbrugsloven § 1		Landbrugsloven § 2	stk. 1-2
Landbrugsloven § 4	stk. 1	Landbrugsloven § 7	stk. 2
Landbrugsloven § 8	stk. 1	Landbrugsloven § 20	stk. 1
Landbrugsloven § 38a	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

51 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

2

19.05.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	bs-27971-2020-hjr
10.11.2015	Fortolkning af ejendomsbegrebet i Planlovens § 36, stk. 1, nr. 3 vedrørende landbrugsbyggeri	226-2014

LANDSRETEN · ANKEINSTANS

1

17.05.2023	Vestre Landsrets dom om gyldigheden af støttenedsættelse pga. manglende fremspiring af efterafgrøder	3865-4669
------------	--	-----------

BYRETEN · FØRSTE INSTANS

2

27.01.2025	Tvangsbøder for manglende afhændelse af fast ejendom uden fornøden tilladelse	MOT-464/2024
04.01.2022	Bøde til amerikansk statsborger for manglende efterkommelse af påbud om afhændelse af fast ejendom	AM2022.01.04B3

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

45

07.07.2026	Klage over tilladelse til udstykning af landbrugsjord til grundvandsbeskyttelse afvist på grund af klagefristoverskridelse	26-07250
17.06.2026	Afslag på ophævelse af landbrugspligten på helårsbeboet bofællesskabsejendom – ingen særlige forhold efter landbrugslovens § 7, stk. 2	26-02035
20.03.2026	Afslag på dispensation til nedlæggelse af beboelsesbygning på landbrugsejendom ved Testcenter Østerild fastholdt	25/07850
10.02.2026	Afslag på udvidelse af samdrift: Afstand på 5 km mellem to besætninger overskred 4 km-grænsen	25/10389
04.02.2026	Afslag på fristforlængelse for ophævelse af landbrugspligt stadfæstet – manglende tidsplan for lokalplan afgørende	25/06176
16.12.2025	Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt for skov- og lystejeendom	25/05304
04.03.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	24/12007

22.01.2025	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	24/08606
12.12.2024	Stadfæstelse af afslag på dispensation fra bopælspligt trods påstand om bygningsmæssigt forfald og dialog med kommune	24/07219
05.11.2024	Ophævelse af vilkår om myndighedsgodkendelse af anpartsoverdragelser i selskab med tilladelse til erhvervelse af naturejendom	24/00773
17.10.2024	Stadfæstelse af påbud om lovliggørelse af manglende beboelsesbygning på landbrugsejendom	24/08893
03.10.2024	Afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligt stadfæstes	24/05418
20.09.2024	Afslag på oprettelse af landbrugsejendom da beboelsesbygning ikke var fritliggende	24/03862
29.01.2024	Stadfæstelse af afslag på dispensation fra bopælspligt	23/11436
18.01.2024	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag om afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligten	23/14683
21.09.2023	Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten	23/04725
14.09.2023	Stadfæstelse af afslag på forlængelse af dispensation fra bopælspligt	23/08141
20.01.2023	Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	22/04979
11.01.2023	Stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligten på en landbrugsejendom	22/04891
25.04.2022	Afslag på ansøgning om supplerende og oprettelse af landbrugsejendom stadfæstes	21/09193
19.04.2022	Klage over afslag på ansøgning om supplerende og oprettelse af landbrugsejendom	21/05886
07.04.2022	Afslag på forlænget dispensation fra bopælspligt på landbrugsejendom på grund af manglende særlige forhold	21/09425
16.12.2021	Hjemvisning af sag om selskabs adgang til at oprette og supplere en landbrugsejendom	18/01618 (32776)
28.10.2021	Afslag på ændring af landbrugsejendom uden beboelse til med beboelse grundet manglende sammenhæng mellem jord og bygning	21/02756
24.08.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om dispensation fra bopælspligt	20/14285
10.08.2021	Stadfæstelse af afgørelse om afslag på ansøgning om tilladelse til oprettelse af ny landbrugsejendom	18/01901
31.05.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på ansøgning om ophævelse af landbrugspligt	18/01800
27.04.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnet fastholder afslag på ophævelse af landbrugspligt	18/01599
19.03.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom til sikring af drikkevandsressourcer	20/00655
24.11.2020	Afslag på oprettelse af landbrugsejendom - arealgrænse og dispensation	20/09443

11.11.2020	Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende afslag på erhvervelse af landbrugsejendom	20/06289
08.07.2020	Ophævelse af landbrugspligt: Fåregræsning anset for jordbrugsmæssig anvendelse	18/01617
03.07.2020	Prisfastsættelse ved fortrinsstilling til landbrugsjord baseret på oprindelig handelspris	19/01133
06.05.2020	Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om afslag på dispensation til sammenlægning af moseareal med landbrugsejendom	20/02701
18.12.2019	Afslag på dispensation fra krav om ens ejerforhold ved erhvervelse af landbrugsejendom	19/07962
28.10.2019	Stadfæstelse af afslag på ophævelse af landbrugspligt på grund af fortsat jordbrugsmæssig anvendelse	19/03033
09.10.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse og hjemvisning i sag vedrørende vilkår for erhvervelse af landbrugsejendom	19/01357
23.08.2019	Stadfæstelse af afslag på tilladelse til at ophæve landbrugspligten på landbrugsejendom	18/08843
21.08.2019	Tilladelse til ophævelse af landbrugspligt på ejendom med udyrkbare arealer	18/06844
07.08.2019	Afvisning af klage i sag om lovliggørelse ved afhændelse af landbrugsejendomme	18/08198
07.08.2019	Afslag på tilladelse til erhvervelse af landbrugsejendom - kommanditselskabs mulighed for at erhverve anpart	18/08200
07.08.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på erhvervelse af landbrugsejendom	18/08201
14.03.2019	Ophævelse af Landbrugsstyrelsens afgørelse om afslag på erhvervelse uden landbrugspligt, da styrelsen ikke har kompetence i sager, hvor ejendommen ikke er pålagt landbrugspligt	18/04631
01.03.2019	Stadfæstelse af afslag på dispensation fra kravet om passende beboelsesbygning på landbrugsejendom	18/07460
04.07.2018	Stadfæstelse af Landbrugsstyrelsens afgørelse om fortrinsstilling til suppleringsjord og påbud om genafhændelse	18/01883
VEJDIREKTORATET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
07.04.2021	Ugyldig afgørelse om snerydning på privat fællesvej grundet mangelfuld sagsoplysning og retsvildfarelse	21_02756

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Landbrugets strukturudvikling - Betænkning nr. 1351

nr. 1351 · 1998 · Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

08

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over råstofindvinding

Regionsrådets gravetilladelser, graveplaner og efterbehandlingsvilkår i Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 8 afgørelser · 2019–2026

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Praksisoversigten gennemgår Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding (grus, sand, sten, ler, kalk) på land efter råstofloven, herunder vilkår om støj, støv, grundvand, trafik og naboforhold, krav til graveplan, efterbehandling og sikkerhedsstillelse samt samspillet med habitat- og VVM-reglerne. Nævnet prøver regionsrådets afgørelser i sin læge afdeling, og praksis viser et fast mønster: en utilstrækkelig eller manglende afvejning af hensynene i råstoflovens § 3 og en manglende forudgående natur-/habitatvurdering fører gentagne gange til ophævelse og hjemvisning, mens selve skønnet og vilkårene kun tilsidesættes, hvor de er ulovlige eller u håndhævelige. Oversigten suppleres med den parallelle domstolsprøvelse – navnlig Højesterets og Østre Landsrets domme i Nymølle/Faxe-sagen om grundvandssænkning – der bekræfter, at domstolene er tilbageholdende med at tilsidesætte myndighedernes skøn.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at regionsrådet har foretaget og dokumenteret en samlet afvejning af alle de modstående hensyn i råstoflovens § 3, før der meddeles tilladelse efter § 7 – mangler afvejningen, er afgørelsen behæftet med en væsentlig retlig mangel og ophæves som ugyldig.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at myndigheden FØR afgørelsen har vurderet påvirkningen af Natura 2000-områder og bilag IV-arter; fraværet af en sådan habitatvurdering er i sig selv en ophævelsesgrund, uanset om indvindingen reelt ville skade naturen.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer støj- og støvvurderinger, der er udført af et akkrediteret firma efter Miljøstyrelsens vejledninger, men afviser vilkår – fx en talmæssig grænseværdi for støvnedfald – der ikke kan håndhæves, fordi der ikke findes en anerkendt målemetode.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser at realitetsbehandle klager over tilsyns- og lovliggørelsesafgørelser, herunder regionens godkendelse af en gennemført efterbehandling, jf. råstoflovens § 33, stk. 4.
- 05** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver 'ganske særlige forhold' for at acceptere en tilladelsesvarighed på mere end 10 år og nedsætter ellers varigheden; sædvanlige investeringer i sand-, sten- og grusindvinding er ikke særlige forhold.

- 06** Miljø- og Fødevarerklagenævnet begrænser sin prøvelse til sagens væsentligste og påklagede forhold og efterprøver legaliteten – ikke det frie, planlægningsmæssige skøn, herunder valg af graveretning og adgangsvej.
- 07** Ændringer og tilføjelser til en eksisterende råstoftilladelse kan kun ske via proceduren i § 7, stk. 1, med en fornyet, samlet vurdering af den oprindelige tilladelse og de ønskede ændringer.
- 08** Domstolene er tilbageholdende med at tilsidesætte regionernes og kommunernes skøn i råstof- og grundvandssager, og en nødvendig sideafgørelse (fx tilladelse til grundvandssænkning) kan lovligt blokere en indvinding under grundvandsspejlet.

§ 1 Lovens formål, § 3-afvejningen og hvem der meddeler tilladelse

Råstofloven hviler på en afvejningsmodel. Efter [Råstofloven § 1](#) skal udnyttelsen af forekomsterne på land og hav ske "som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning", og indvinding og efterbehandling skal tilrettelægges, så det efterbehandlede areal kan indgå i anden arealanvendelse. Selve afvejningen foretages efter [Råstofloven § 3](#), der stiller råstof- og erhvervsinteresser over for en lang række beskyttelseshensyn:

"Ved lovens anvendelse skal der på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier (...), rekreative interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastrukturanlæg (...), jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og risiko for oversvømmelse eller erosion af kysten, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold."

Erhvervsmæssig indvinding på land må efter [Råstofloven § 7, stk. 1](#) kun ske efter tilladelse fra **regionsrådet**. Kompetencen lå oprindeligt hos amtsrådet (råstofloven af 1991, jf. lov nr. 357 af 6. juni 1991) og blev ved kommunalreformen flyttet til kommunalbestyrelsen, men blev som opfølgning på evalueringen af kommunalreformen i 2014 (lovforslag L 125, folketingsåret 2013-14) flyttet til regionsrådet, der "generelt overtager kommunalbestyrelsens beføjelser". Ikke-erhvervsmæssige indvindinger over 200 m³ årligt skal blot anmeldes, jf. [§ 7, stk. 2](#). Ansøgningsproceduren på land er udmøntet i [bekendtgørelsen om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden](#) og uddybet i [Vejledning om administration af råstofloven](#) og [Administrationscirkulæret](#).

En ansøgning efter § 7 fungerer efter [Råstofloven § 8](#) som samlet ansøgning, der "også gælder som ansøgning om tilladelse efter anden lovgivning til råstofindvinding i jorden". Indvinding på søterritoriet og kontinentalsoklen reguleres derimod af [§§ 20-24](#) og meddeles af Miljøstyrelsen, jf. [Råstofbekendtgørelsen](#), der bl.a. fastsætter auktionsordningen for eneret til efterforskning og indvinding. Dette er baggrunden for, at klageadgangen til Miljø- og Fødevarerklagenævnet er delt mellem land og hav.

LOV

[Råstofloven § 1](#)[Råstofloven § 3](#)[Råstofloven § 7, stk. 1, 2](#)[Råstofloven § 8](#)[Råstofloven § 20](#)

§ 2 Nævnets prøvelseskompetence og prøvelsesintensitet

Klageadgangen følger af [Råstofloven § 13, stk. 1](#), hvorefter regionsrådets afgørelser for forekomster på landjorden påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, der behandler sagerne i sin **læge afdeling** (jf. § 3, stk. 1, nr. 10, i [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet](#)). For afgørelser efter § 5 a (råstofplanen) kan kun retlige spørgsmål prøves, og afgørelser efter § 7, stk. 2, § 9, stk. 2, og § 11 kan slet ikke påklages. På havområdet følger klageadgangen [Råstofloven § 26](#).

Nævnet beskrev selv udgangspunktet i [26/00164](#):

"Det følger af råstoflovens § 13, stk. 1, at regionernes afgørelser efter loven kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, medmindre andet fremgår af lovens bestemmelser."

Den vigtigste undtagelse er tilsyns- og lovliggørelsesafgørelser. Efter [Råstofloven § 33, stk. 4](#) kan tilsynsmyndighedens afgørelser om valg af lovliggørelsesmåde ikke påklages, og i [26/00164](#) afviste nævnet derfor en klage over regionens godkendelse af en **gennemført efterbehandling** af en grusgrav: godkendelsen var en konstatering af, at vilkårene var efterkommet, og dermed en uafklagelig tilsynsafgørelse efter [§ 31, stk. 1](#) og § 33. Nævnet henviste klageren videre til Ankestyrelsens tilsyn med regionerne.

Når nævnet realitetsbehandler, er prøvelsen tilbageholdende over for det frie skøn. Nævnet "begrænser sin prøvelse til de væsentligste forhold" og de påklagede punkter, jf. [20/02770](#) og [22/04566](#). I [20/12069 m.fl.](#) fandt nævnet ikke grundlag for at tilsidesætte regionens vægtning af adgangsvej og transportrute, og i [18/05451](#) afviste nævnet klagepunkter om mangelfuldt tilsyn med støj og gravedybde, fordi tilsyn med vilkårenes overholdelse er regionens opgave efter [§ 31, stk. 1](#) og ikke kan prøves i klagesagen over selve tilladelsen.

LOV

[Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11, stk. 1](#)
[Råstofloven § 13, stk. 1](#)
[Råstofloven § 26](#)
[Råstofloven § 31, stk. 1](#)
[Råstofloven § 33, stk. 4](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages	30.01.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til tilførsel af råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav ophævet og hjemvist	27.06.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde	17.11.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	23.06.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af råstof tilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering	27.04.2020

Det bærende mønster: kravet om en samlet og begrundet §

§ 3 3-afvejning

Det helt gennemgående tema i nævnets praksis er, at Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger afgørende vægt på, om regionsrådet har foretaget og dokumenteret en samlet afvejning af hensynene i [Råstofloven § 3](#). Gør regionen ikke det, er afgørelsen behæftet med en væsentlig retlig mangel, der fører til ophævelse og hjemvisning.

Det klareste eksempel er [22/04566](#) om tilførsel af primære råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav. Nævnet fastslog, at "manglende vurdering og afvejning af hensynene i råstoflovens § 3 i forbindelse med afgørelser

efter råstoflovens § 7, stk. 1, udgør en væsentlig retlig mangel, der fører til ugyldighed." Det fremgik ikke, hvordan regionen havde afvejet hensynet til råstofressourcens kvalitet over for de modstående hensyn, og nævnet understregede samtidig, at ændringer eller tilføjelser til en tilladelse kun kan ske ved at følge proceduren i § 7, stk. 1 med en fornyet samlet vurdering.

Modsat blev afvejningen godkendt i 20/12069 m.fl., hvor nævnet fandt, at Region Sjælland havde foretaget "en lovlig og fornøden inddragelse og afvejning" af natur- og miljøhensyn. Selvom trafikale hensyn ikke direkte er nævnt i § 3, accepterede nævnet regionens vægtning af de erhvervsmæssige og ressourcemæssige fordele ved den valgte adgangsvej. Også i 18/05123 og 18/0674 bemærkede nævnet, at jordbrugsmæssige interesser kan indgå i § 3-afvejningen, men skal vurderes konkret over for de øvrige hensyn.

Mønsteret i de gennemgåede afgørelser kan opsummeres således:

Afgørelse	Sag	Udfald	Afgørende forhold
18/05451	Siem Skov	Ophævet/hjemvist	Manglende habitatvurdering (Natura 2000)
18/05123 og 18/0674	Ændret efterbehandling	Ophævet/hjemvist	Manglende bilag IV-undersøgelse
22/04566	Øde Hastrup	Ophævet/hjemvist	Manglende samlet § 3-afvejning
20/02770	Haldum Grusgrav	Stadfæstet m. ændring	Varighed nedsat fra 16 til 10 år
20/12069 m.fl.	Vindinge	Stadfæstet m. ændring	Støvvilkår ophævet (ingen målemetode)
26/00164	Efterbehandling	Afvist	Tilsynsafgørelse, jf. § 33, stk. 4

LOV

Råstofloven § 3

Råstofloven § 7, stk. 1

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages	30.01.2026
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til tilførsel af råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav ophævet og hjemvist	27.06.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde	17.11.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	23.06.2020
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af råstoftilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering	27.04.2020
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse	16.12.2019

§ 4 Vilkår om støj, stov, grundvand, trafik og graveafstande

Vilkårene fastsættes med hjemmel i Råstofloven § 10, stk. 1 og 3, og her viser praksis, hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på, når en nabo klager over gener.

Støj. Nævnet accepterer konsekvent støjdokumentation, der er udført af et akkrediteret (DANAK-akkrediteret) firma efter Miljøstyrelsens vejledninger. I 20/02770 (Haldum Grusgrav) afviste nævnet en nabos indsigelser mod støjrapporten som mangelfuld og fandt dokumentationen tilstrækkelig, bl.a. fordi et supplerende notat

havde rettet en fejl i referencepunkternes højde. Samme linje i [20/12069 m.fl.](#), hvor støjvilkårene blev opretholdt, fordi de svarede til Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier.

Støv. Her satte nævnet i [20/12069 m.fl.](#) en vigtig grænse: regionens vilkår om en talmæssig grænseværdi for støvnedfald ($0,133 \text{ g/m}^2/\text{døgn}$) med tilhørende vindretningsbestemte målinger blev **ophævet**, fordi "der ikke findes en standardiseret anerkendt målemetode for diffust støvnedfald i dansk praksis". Vilkåret blev erstattet af et funktionsvilkår om, at driften ikke må give væsentlige støvgener, suppleret af konkrete krav om overrisling, hastighedsbegrænsning på interne veje (20 km/t) og forbud mod andre støvdæmpende midler end vand. Nævnet kræver altså, at vilkår kan håndhæves.

Grundvand. I [18/05451](#) (Siem Skov) tiltrådte nævnet regionens vurdering af grundvandsbeskyttelsen – forbud mod pesticider og krav om tankanlæg på uigennemtrængeligt underlag – selvom dele af graveområdet lå i et indvindingsopland. Selve grundvandsbeskyttelsen var altså i orden; det var den manglende habitatvurdering, der væltede afgørelsen.

Trafik og graveafstande. I [20/12069 m.fl.](#) accepterede nævnet en graveafstand på ned til 25 meter til nærmeste beboelse, fordi hensynet til naboen var varetaget gennem vilkårene om støj, støv, driftstider og løbende efterbehandling. Naboen kunne ikke støtte en berettiget forventning om 75 meters afstand på en tidligere tilladelse, der ikke omfattede arealet. Mønsteret er, at nævnet vurderer nabovens beskyttelse samlet ud fra vilkårspakken, ikke ud fra en enkelt afstandsregel.

LOV

[Råstofloven § 10, stk. 1, 3](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde 17.11.2021

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervmæssig indvinding af råstoffer 23.06.2020

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af råstofftilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering 27.04.2020

Natur, habitat og bilag IV-arter: den obligatoriske forudgående vurdering

§ 5

En afgørelse efter [Råstofloven § 7, stk. 1](#) forudsætter, at myndigheden FØR afgørelsen har vurderet, om projektet kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, og om beskyttede arter (habitatdirektivets bilag IV) påvirkes, jf. [Habitatbekendtgørelsen § 6](#) og [§ 10](#). Miljø- og Fødevareklagenævnet behandler fraværet af en sådan vurdering som en selvstændig ophævelsesgrund – uafhængigt af, om indvindingen reelt ville skade naturen.

I [18/05451](#) lå grusgraven ca. 50 meter fra Natura 2000-område nr. 18 (Rold Skov) med beskyttede naturtyper og bilag IV-arter (spidssnudet frø, strandtudse). Da regionen ikke havde foretaget en habitatvurdering før revurderingen af tilladelsen, udgjorde det en væsentlig mangel, og afgørelsen blev ophævet og hjemvist. Tilsvarende i [18/05123](#) og [18/0674](#): en ekstern naturvurdering havde peget på mulige forekomster af markfirben og padder, men regionen valgte politisk ikke at gennemføre de anbefalede undersøgelser. Da godkendelsen af efterbehandlingsplanen retligt sidestilles med en § 7-afgørelse, var bilag IV-undersøgelsen obligatorisk, og afgørelsen blev ophævet.

Nævnet kræver dog ikke et bestemt udfald – kun en forsvarlig, konkret vurdering. I [20/12069 m.fl.](#) fandt nævnet undersøgelsen for stor vandsalamander tilstrækkelig; på baggrund af feltundersøgelser i 2018 og 2019 uden fund af padder eller æg konkluderede nævnet, at bortgravning af en sø ikke ville ødelægge et yngle- eller rasteområde, bl.a. fordi det var usandsynligt, at arten ville vandre 600 meter over dyrkede marker. Samspillet med VVM-reglerne behandles nærmere under [vvm-vurdering](#); her er pointen, at en råstoftilladelse efter [Miljøvurderingsloven § 25](#) kan erstatte en § 25-tilladelse, når de nødvendige vilkår kan stilles efter råstofloven.

LOV	Habitatbekendtgørelsen § 6, stk. 1	Habitatbekendtgørelsen § 10	Miljøvurderingsloven § 25
	Naturbeskyttelsesloven § 3	Råstofloven § 7, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde 17.11.2021 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af råstoftilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering 27.04.2020 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse 16.12.2019		

§ 6 Graveplan, efterbehandling, sikkerhedsstillelse og tidsbegrænsning

Efter [Råstofloven § 10, stk. 1](#) skal en tilladelse indeholde vilkår om driften og om efterbehandling, om sikkerhedsstillelse for, at indvindingsområdet bliver efterbehandlet, og om, at indvindingen og efterbehandlingen følger en plan godkendt af regionsrådet. Forarbejderne viser udviklingen: i den oprindelige lov fra 1991 skulle tilladelsen "altid indeholde vilkår om, at der (...) udarbejdes en grave- og efterbehandlingsplan", som skulle godkendes inden indvindingen, og der skulle altid stilles sikkerhed ved erhvervsmæssig indvinding. Ved en ændring i 2009 (L 190, folketingsåret 2008-09) blev formuleringen skærpet fra "kan" til "skal indeholde vilkår", så vilkårene blev obligatoriske.

Sikkerhedsstillelsen skal efter [§ 10, stk. 4](#) dække regionsrådets udgifter til efterbehandling ved en selvhjælpshandling, jf. [§ 33, stk. 3](#), og kan reguleres, hvis beregningsgrundlaget ændres væsentligt. Efterbehandlingsvilkår tinglyses for ejerens regning, jf. [§ 10, stk. 6](#), og er bindende for ejere og rettighedshavere uanset stiftelsestidspunkt. [Administrationscirkulæret](#) føjer hertil, at regionsrådet skal høre kommunalbestyrelsen, før sikkerhedsstillelsen frigives.

Tidsbegrænsning. I [20/02770](#) (Haldum Grusgrav) nedsatte nævnet tilladelsens varighed fra 16 til 10 år. Efter [Råstofloven § 9, stk. 1](#) er udgangspunktet maksimalt 10 år, medmindre der foreligger "ganske særlige forhold", og nævnet fandt, at de investeringer, ansøgeren havde påberåbt sig, ikke lå ud over det normale for indvinding af sten, sand og grus. Tilladelser bortfalder desuden efter [§ 10, stk. 7](#), hvis de ikke udnyttes inden 3 år eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år; bortfaldsreglen kan dog fraviges ved vilkår (indsat ved ændringen i 2015, L 85, folketingsåret 2014-15, bl.a. af hensyn til klæg til havdiger).

Graveplanens indhold. I [20/12069 m.fl.](#) fandt nævnet, at en graveplan med etapevis gravning og løbende efterbehandling ikke var i strid med [§ 10](#), og at graveplaner ofte lægges ud fra ansøgerens praktiske og logistiske forhold, uden at der dermed er taget usaglige hensyn. En nabos ønske om en bestemt graverækkefølge blev afvist. Endelig kan efterbehandlingsformål ændres undervejs – fra landbrug til natur – men det kræver en konkret § 3-vurdering; i [18/05123](#) og [18/0674](#) bemærkede nævnet, at indvinderens passivitet måtte ses i lyset af, at

også myndighederne havde forholdt sig passivt i sagsbehandlingen. Jordforurening på efterbehandlede grave behandles særskilt under [jordforurening-paabud-kortlægning](#).

LOV	Råstofloven § 9, stk. 1	Råstofloven § 10, stk. 1, 4, 7	Råstofloven § 33, stk. 3	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde			17.11.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervmæssig indvinding af råstoffer			23.06.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse			16.12.2019

§ 7 Klagebehandling, gebyr og sagsgang ved nævnet

Klage over en råstof tilladelse på land indgives efter [Råstofloven § 13, stk. 1](#), jf. lovens §§ 15 og 16, og behandles i nævnets læge afdeling. Afgørelserne er endelige og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. [Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17](#), men kan indbringes for domstolene. Formanden kan træffe afgørelse på nævnets vegne i visse sager, jf. [§ 8](#).

Klagegebyret tilbagebetales, når klageren får helt eller delvist medhold, eller når sagen hjemvises – således i [20/02770](#), [20/12069 m.fl.](#), [22/04566](#) og [26/00164](#) – jf. [Bekendtgørelse om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.](#).

En praktisk vigtig konsekvens af en stadfæstelse er, at fristerne regnes på ny: i [20/12069 m.fl.](#) bortfaldt tilladelsen, hvis den ikke blev udnyttet senest 3 år efter nævnets afgørelse, jf. [§ 10, stk. 7](#), og i [20/02770](#) blev den nedsatte 10-årige varighed regnet fra nævnets afgørelse.

Klager over tilsyn hører ikke under nævnet. I [26/00164](#) henviste nævnet udtrykkeligt til en alternativ vej:

"En eventuel klage over Region Sjællands tilsyn kan indbringes for Ankestyrelsen, der fører tilsyn med regionerne efter reglerne i regionsloven."

For indvinding på søterritoriet går klagen over Miljøstyrelsens afgørelser efter [Råstofloven § 26](#), idet visse hav-afgørelser (fx mindre nyttiggørelse under 50.000 m³) ikke kan påklages. Selve VVM-screeningen og miljøkonsekvensvurderingen behandles under [vvm-vurdering](#), og miljøgodkendelse af tilknyttede asfalt- og betonanlæg under [miljøgodkendelse](#). Bekendtgørelses- og vejledningsmæssigt er der ingen substantielle, vedtagne men ikke-konsoliderede ændringer af kerneparagrafferne §§ 7, 10 og 13 – kun en mindre titelhenvisning i § 26 a (i kraft 1. juli 2025).

LOV	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 8	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 17	
	Råstofloven § 10, stk. 7	Råstofloven § 13, stk. 1	Råstofloven § 26
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages		
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til tilførsel af råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav ophævet og hjemvist		
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde		

§ 8 Sammenhæng med domstolspraksis: gyldighed, grundvand og ekspropriation

Råstoff tilladelser og de nødvendige sideafgørelser indbringes løbende for domstolene. Den vigtigste nyere domstolskæde er Nymølle Stenindustriers sag mod Faxe Kommune om afslag på midlertidig grundvandssænkning til indvinding af sand og grus under grundvandsspejlet ved Bjerrede – en afgørelse, der reelt blokerede indvindingen. Sagen gennemløb alle tre instanser:

Instans	Afgørelse	Resultat
Retten i Næstved (BS-1323/2020-NAE)	16.07.2021	Afslaget kendt ugyldigt
Østre Landsret (BS-30324/2021-OLR)	14.10.2022	Afslaget gyldigt
Højesteret (BS-29747/2023-HJR)	24.01.2024	Stadfæstet (gyldigt)

I [BS-30324/2021-OLR](#) afviste Østre Landsret, at kommunens selvstændige kompetence efter [Vandforsyningsloven § 26](#) var ophævet eller begrænset af, at [Råstofloven § 5 a, stk. 4](#) binder kommunen til råstofplanen – kommunen kunne altså lovligt afslå grundvandssænkningen af hensyn til et nærliggende Natura 2000-område. Et udvalgsmedlems lokale ejendomsinteresser medførte ikke inhabilitet efter [Forvaltningsloven § 3](#).

Højesteret stadfæstede i [BS-29747/2023-HJR](#) og fastslog, at de miljøhensyn, kommunen havde lagt vægt på, var saglige:

"Højesteret finder, at de anførte hensyn er saglige, idet hensynet til miljøbeskyttelse og naturbeskyttelse skal indgå ved administrationen af vandforsyningsloven, jf. lovens § 2."

Dommen illustrerer den tilbageholdenhed, domstolene udviser over for myndighedernes skøn – parallelt med nævnets egen prøvelsesintensitet.

To ældre domme, refereret i [Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper](#), belyser efterbehandlingssystemets forrang og ekspropriationsgrænsen. Vestre Landsret fastslog i [TfL2016.326](#), at naturbeskyttelsen af en sugesø opstået under råstofindvinding måtte vige for efterbehandlingsplanen efter råstofloven:

"Råstofloven bygger således på den forudsætning, at eksisterende landbrugs- og naturområder ødelægges i forbindelse med råstofindvindingen, og derefter i henhold til en efter råstoflovens § 10 forud fastlagt plan skal føres tilbage til landbrugs- og naturmæssige formål."

Og Højesteret fandt i [Ufr2006.1539](#) (Pindstrup Mosebrug), at et afslag på tilladelse til tørveindvinding begrundet i et generelt forbud mod tilstandsændringer i moser ikke udgjorde ekspropriation efter grundlovens § 73. Spørgsmål om landzonetilladelse til efterbehandling/anvendelse behandles særskilt under [landzonetilladelse](#).

PRAKSIS	Højesteret · Højesteretsdom: Afslag på grundvandssænkning ved råstofindvinding ikke ugyldigt	24.01.2024
	Landsretten · Afgørelse om inhabilitet og tilladelse til grundvandssænkning ved råstofindvinding	14.10.2022

§ 9 Sammenfatning af centrale takeaways

Miljø- og Fødevareklagenævnets råstofpraksis tegner et stabilt billede. Det processuelle fundament – en samlet, dokumenteret afvejning efter [Råstofloven § 3](#) og en forudgående habitat-/bilag IV-vurdering – er afgørende: mangler det, ophæves tilladelsen og hjemvises, som i [18/05451](#), [18/05123](#) og [18/0674](#) og [22/04566](#).

Når grundlaget er i orden, er nævnet tilbageholdende: det efterprøver legaliteten, ikke det frie skøn, og griber kun ind i vilkår, der er ulovlige eller uhåndhævelige – fx en støvgrænseværdi uden anerkendt målemetode ([20/12069 m.fl.](#)) eller en varighed ud over 10 år uden "ganske særlige forhold" ([20/02770](#)).

Kompetencemæssigt skelner nævnet skarpt mellem tilladelsesafgørelser (kan påklages efter [§ 13](#)) og tilsyns-/lovliggørelsesafgørelser (kan ikke påklages, jf. [§ 33, stk. 4](#)), som vist i [26/00164](#). Domstolene – senest Højesteret i [BS-29747/2023-HJR](#) – bekræfter den samme tilbageholdenhed over for forvaltningens saglige skøn. For ansøgere og naboer er den praktiske lære, at klagesager står og falder med kvaliteten af regionens afvejning og dokumentation, snarere end med den enkelte vilkårsformulering.

LOV	Råstofloven § 3	Råstofloven § 13, stk. 1	Råstofloven § 33, stk. 4
PRAKSIS	Højesteret · Højesteretsdom: Afslag på grundvandssænkning ved råstofindvinding ikke ugyldigt 24.01.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages 30.01.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til tilførsel af råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav ophævet og hjemvist 27.06.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde 17.11.2021 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer 23.06.2020 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af råstof tilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering 27.04.2020 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse 16.12.2019		

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Råstofloven § 1	Råstofloven § 3
Råstofloven § 7 stk. 1	Råstofloven § 10 stk. 1
Råstofloven § 13 stk. 1	Råstofloven § 33 stk. 4

MATERIALE Citerede afgørelser

8 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

1

24.01.2024	Højesteretsdom: Afslag på grundvandssænkning ved råstofindvinding ikke ugyldigt	4606-5531
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		1
14.10.2022	Afgørelse om inhabilitet og tilladelse til grundvandssænkning ved råstofindvinding	4247-5088
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGE ÆVNEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		6
30.01.2026	Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages	26/00164
27.06.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til tilførsel af råstoffer til Øde Hastrup Grusgrav ophævet og hjemvist	22/04566
17.11.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Vindinge Graveområde	20/12069, 20/12306, 20/12307 og 20/12323
23.06.2020	Stadfæstelse med ændringer af tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	20/02770, 20/02771
27.04.2020	Ophævelse og hjemvisning af råstoftilladelse i Siem Skov grundet manglende habitatvurdering	18/05451 (- tidl. sagsnr. NMK-220-00121)
16.12.2019	Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse	18/05123 og 18/0674 (tidl. sagsnr. NMK-220-00153)

09

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over skovloven og fredskovspligt

Dispensation, ophævelse og erstatningsskov i Miljø- og Fødevareklagenævnets og domstolenes praksis

Version 1 · Opdateret 29. maj 2026 · 5 afgørelser · 2018–2023

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Fredskovsplikten er skovrettens centrale beskyttelsesinstrument: et tinglyst, tidsubegrænset bånd, der binder arealet til skovformål, uanset ejerskifte. Denne praksisoversigt samler retsgrundlaget og praksis for, hvornår fredskovsplikten kan fraviges – ved dispensation efter skovlovens § 38, jf. § 11, eller ved egentlig ophævelse efter § 6 – og for de vilkår om erstatningsskov, der normalt følger med. Afgørelserne træffes i første instans af Miljøstyrelsen og kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, hvis praksis hviler på en stærkt restriktiv linje, der er videreført fra Naturklagenævnet og Natur- og Miljøklagenævnet og efterprøvet af domstolene, senest af Højesteret i Brahetrolleborg-sagen (2023). Oversigten dækker dispensation til byggeri, sø, juletræer, skovveje og vindmøller/solceller, ophævelse mod erstatningsskov, samspillet med Natura 2000 samt lovliggørelse af ulovligt ryddede arealer.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Fredskovsplikten er tinglyst og tidsubegrænset og binder enhver ejer og rettighedshaver, uanset hvornår rettigheden er stiftet; den kan kun bortfalde ved Miljøstyrelsens afgørelse om ophævelse efter skovlovens § 6.
- 02** Miljøstyrelsen og Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser som udgangspunkt både dispensation (§ 38, jf. § 11) og ophævelse (§ 6), medmindre det ansøgte ikke kan placeres uden for fredskov, og vægtigere samfundsmæssige hensyn taler for, at fredskoven viger.
- 03** Nævnet afviser efter fast praksis ophævelse af fredskovspligt på enklaver inde i skoven, mens overflødiggjorte bygningsparceller med helårshuse i skovbrynet ud til offentlig vej i vidt omfang kan frigøres.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet henfører midlertidige og mindre indgreb under en tidsbegrænset dispensation efter § 11 med vilkår om retablering, mens en varig ændret anvendelse forudsætter egentlig ophævelse efter § 6.
- 05** Nævnet og Miljøstyrelsen kræver normalt erstatningsskov som vilkår; erstatningsskoven udgør 110 % for åbne arealer, 150 % for almindelig skov og 200 % for bynær skov, skov med høj rekreativ/biologisk værdi og strækingsanlæg, og kræves ikke for arealer på 0,5 ha eller derunder.

- 06** Ved vindmøller og andre VE-anlæg i fredskov lægger nævnet vægt på, om projektet er i overensstemmelse med energipolitiske målsætninger, om der findes alternative placeringer uden for fredskov, og hvor stor skovens rekreative værdi er (NMK-61-00011).
- 07** Klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet har opsættende virkning for afgørelser om ophævelse og dispensation, og en sådan afgørelse må ikke udnyttes, før klagefristen på 4 uger er udløbet.
- 08** Højesteret kræver, at ejerens mulighed for at omprioritere drift til andre arealer (tabsbegrænsning) indgår ved erstatning for Natura 2000-restriktioner, og at erstatningen som udgangspunkt opgøres som nedgang i handelsværdien (Brahetrolleborg, 2023).

Fredskovspligtens kerne: bevaring, bæredygtig drift og forbuddet mod anden anvendelse

§ 1

Skovloven har et dobbelt formål: at bevare og værne landets skove og at forøge skovarealet, og samtidig at fremme **bæredygtig drift**, der inddrager både økonomiske, økologiske og sociale værdier, jf. [skovloven § 1](#). Begrebet bæredygtig (»god og flersidig«) skovdrift blev introduceret i 1989-loven og udfoldet i [Betænkning nr. 1267/1994 om strategi for bæredygtig skovdrift](#), der fremhæver, at bæredygtighed skal vurderes ud fra helheden og udviklingen over tid – ikke ud fra øjeblikbilledet i den enkelte bevoksning.

Hvilke arealer der er fredskovspligtige, fremgår af [§ 3](#): arealer, som ministeren har besluttet skal være fredskovspligtige, majoratsskove samt al skov ejet eller erhvervet af stat, kommuner og folkekirke. Hertil kan ministeren efter ansøgning pålægge fredskovspligt på arealer, der er egnet til bæredygtig skovdrift, jf. [§ 4](#). Fredskovsplikten registreres i matrikel og tingbog, jf. [§ 41](#), og er **bindende for ejere og indehavere af rettigheder over ejendommen, uanset hvornår rettighederne er stiftet**, jf. [§ 5](#).

På det fredskovspligtige areal gælder en række pligter og forbud:

- Arealet skal holdes bevokset med træer, der danner sluttet højskov, hugst må først ske ved hugstmodenhed, og arealet skal være genkultiveret senest 10 år efter afvikling af en bevoksning, jf. [§ 8](#).
- Der må **ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald**, jf. [§ 11, stk. 1](#) – kun byggeri/anlæg nødvendigt for skovdriften samt spejderhytter, skovbørnehaver og lignende er undtaget, jf. [§ 11, stk. 2](#).
- Sammenhængende fredskovspligtige arealer må ikke udstykkes eller formindskes ved arealoverførsel, jf. [§ 12](#).

At fredskovsplikten vejer tungt i den brede interesseafvejning, illustreres af ekspropriationssagerne om Hovedstadens Letbane, hvor både landsret og Højesteret anså det for sagligt at prioritere bevarelse af et kommunalt fredskovsareal frem for inddragelse af privat, ubebygget markjord, fordi inddragelse af fredskoven ville kræve rydning og dispensation og dermed udgøre et væsentligt større miljøindgreb (- [BS-18076/2021-HJR i Højesterets dom](#) og [BS-35322/2019-OLR i Østre Landsrets dom](#)). Afgrænsning: [§ 3](#)-beskyttet natur og skovbyggelinjen behandles under [naturbeskyttelse](#), og landzonetilladelse til byggeri i det åbne land under [landzonetilladelse](#).

LOV

[Skovloven § 1](#)[Skovloven § 3](#)[Skovloven § 4](#)[Skovloven § 5](#)[Skovloven § 8](#)[Skovloven § 11, stk. 1](#)[Skovloven § 12](#)[Skovloven § 41](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om gyldigheden af ekspropriation til Hovedstadens Letbane	26.09.2022
	Landsretten · Østre Landsret fastslår lovligheden af midlertidig ekspropriation til Ring 3 Letbane trods efterfølgende ændret arealbehov	12.04.2021

§ 2 Dispensation efter § 38 eller ophævelse efter § 6 – to spor, samme restriktive grundholdning

Når et fredskovsareal ønskes anvendt til andet end skov, sondres der mellem to retlige spor. **Dispensation** efter § 38, jf. § 11, stk. 1, bevarer fredskovsplikten, men tillader f.eks. et byggeri, et anlæg eller en terrænændring; den kan tidsbegrænses og gøres betinget af retablering. **Ophævelse** efter § 6 fjerner fredskovsplikten helt, fordi arealet varigt skal anvendes til andet formål. Begge afgørelser kan kun træffes, »når særlige grunde taler for det«.

Forarbejderne til § 6 (Folketingstidende 2003-04, tillæg A, s. 5315) fastslår, at der har udviklet sig en **restriktiv praksis, »som er fulgt op af Naturklagenævnet«**, og som anlægger de samme synspunkter for ophævelse som for tilladelse til byggeri og anlæg. Praksis sammenfattes i tre punkter, der videreføres uændret:

- Som udgangspunkt gives der ikke tilladelse til ophævelse af fredskovspligt på enklaver i skov.
- Der gives desuden kun tilladelse til ophævelse af fredskovsplikten, hvis den ønskede ændrede anvendelse ikke kan ske uden for fredskov, og hvis andre samfundsmæssige hensyn er vigtigere end hensynet til, at arealet bevares med fredskovspligt.
- Der gives dog i vidt omfang tilladelse til ophævelse af fredskovsplikten på bygningsparceller med helårshuse, der er blevet overflødige for driften. Tilladelse gives, hvis parcellen ikke ligger som en enklave i skoven, dvs. hvis den ligger i udkanten af skoven ud til offentlig vej, og hvis der ikke er tale om den sidste driftsbolig i en skov [...]

Valget mellem de to spor afhænger af indgrebs karakter:

Hvis der er tale om mindre eller midlertidige foranstaltninger eller foranstaltninger, der vedrører en enklave i skoven, bør der som udgangspunkt gives dispensation efter § 11. [...] Omvendt bør fredskovsplikten ophæves efter § 6, hvis der er tale om foranstaltninger, som indebærer, at arealet ikke mere skal anvendes efter lovens formål.

Ved »samfundsmæssige hensyn« tænkes ifølge bemærkningerne til § 11 bl.a. på etablering af vejanlæg og ledningsanlæg til forsyning med el, gas og vand (Folketingstidende 2003-04, tillæg A, s. 5322). Det er altså **aktiviteten**, der ønskes gennemført, som er afgørende for, om fredskoven skal vige – og lokaliseringskravet (»kan ikke ske uden for fredskov«) er den centrale spærre, som Miljø- og Fødevareklagenævnet efterprøver i klagesager om byggeri, søetablering, skovveje og anlæg.

LOV	Skovloven § 6	Skovloven § 11, stk. 1	Skovloven § 38	Skovloven § 39
	PRAKSIS Landsretten · Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område			

26.10.2018

§ 3 Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på i dispensations- og ophævelsessager

På tværs af dispensations- og ophævelsessager træder et fast vurderingsmønster frem, som nævnet har videreført fra Naturklagenævnet og Natur- og Miljøklagenævnet. Nævnet lægger gennemgående afgørende vægt på:

1. **Lokaliseringskravet.** Det har afgørende betydning, om det ansøgte projekt reelt kan placeres uden for fredskov. Kan ansøgeren ikke godtgøre, at en placering uden for fredskoven er udelukket, afvises dispensation/ophævelse som udgangspunkt.
2. **Afvejningen af samfundshensyn mod bevaringshensynet.** Selv hvor lokaliseringskravet er opfyldt, kræves det, at de samfundsmæssige hensyn bag projektet er vigtigere end hensynet til at bevare fredskoven, jf. § 1.
3. **Enklavebetragtningen.** Nævnet afviser efter fast praksis at frigøre arealer, der ligger som enklaver inde i skoven, mens overflødiggjorte boligparceller i skovbrynet ud til offentlig vej i vidt omfang kan frigøres.
4. **Indgrebets varighed og karakter.** Midlertidige og mindre indgreb håndteres som tidsbegrænset dispensation efter § 11 med retableringsvilkår, så fredskovspligten bevares.

Nævnets afvejning ved tekniske anlæg er konkret illustreret i vindmøllesagen fra Mors (NMK-61-00011), hvor Natur- og Miljøklagenævnet ændrede et statsligt afslag til en godkendelse af fire vindmøller i fredskov.

I [Vejlledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller](#) gengives nævnets begrundelse:

Et flertal i nævnet udtalte, at der ved afvejning af, om der undtagelsesvist skulle gives tilladelse til opstilling af vindmøller i fredskov[,] burde lægges vægt på, at det vindmølleprojekt, som kommunen har planlagt for, var i fuld overensstemmelse med Folketingets og regeringens energipolitiske målsætninger [...] Kommunen havde godtgjort, at der på Mors [...] ikke fandtes alternative placeringsmuligheder for det ønskede projekt. Endvidere lagde flertallet af nævnets medlemmer vægt på, at skovens rekreative værdi var meget begrænset.

Samme tre parametre – energipolitisk/samfundsmæssig vægt, fravær af alternative placeringer og skovens (begrænsede) rekreative værdi – er de bevistemaer, ansøgere om solceller, skovveje og lignende tekniske anlæg skal dokumentere. Det er ansøgeren, der har bevisbyrden for, at projektet ikke kan placeres uden for fredskov. At nævnets afgørelser indgår i en kæde, hvor erstatnings- og restriktionsspørgsmål senere prøves af Taksationskommissionen og domstolene, ses bl.a. i [BS-1819/2017-OLR \(Østre Landsret\)](#), hvor Natur- og Miljøklagenævnet flere gange forhøjede den erstatning, Naturstyrelsen havde fastsat, og i [BS-211/2018-HJR \(Højesteret\)](#).

LOV	Skovloven § 6	Skovloven § 9	Skovloven § 11, stk. 1	Skovloven § 38
PRAKSIS	Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift			09.05.2023
	Landsretten · Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område			26.10.2018

§ 4 Erstatningsskov som vilkår – 110-200 % efter arealets værdi

Når fredskovspligten ophæves efter [§ 6, stk. 1](#) eller der dispenseres til byggeri/anlæg efter [§ 38, jf. § 11, stk. 1](#), kan Miljøstyrelsen fastsætte vilkår, herunder **at et andet areal bliver fredskovspligtigt (erstatningsskov)**, jf. [§ 39, stk. 1, nr. 5](#). De nærmere regler findes i [bekendtgørelse nr. 6 af 21. januar 2019 om erstatningsskov og særlige regler vedrørende kystbeskyttelse på fredskovspligtige arealer m.v.](#)

Erstatningsskovens størrelse afspejler det areal, der mistes – »1:1 eller 2:1« – men er præciseret i procenter efter skovens karakter, jf. bekendtgørelsens § 4:

Arealets karakter	Erstatningsskov
Arealer uden skovbevoksning / uden særligt skovlovsmæssigt potentiale	110 %
Arealer i omdrift med almindelig skovbevoksning	150 %
Bynær skov og arealer med særlig høj rekreativ eller biologisk værdi, herunder skovbryn	200 %
Strækningsanlæg (udgangspunkt)	200 %

I særlige tilfælde kan der anvendes lavere procentsatser. Der fastsættes **ikke** vilkår om erstatningsskov, hvis det berørte areal er 0,5 ha eller mindre (0,1 ha for bynære områder og strækningsanlæg), eller hvis det findes åbenlyst urimeligt at stille kravet, jf. bekendtgørelsens § 2. Erstatningsskov kræves heller ikke, når en kommune får ophævet fredskovspligten på et kommunalt areal, der i kommuneplanen var udlagt til andet formål, før det blev fredskovspligtigt, jf. § 6, stk. 2. Nævnet prøver i klagesager både selve erstatningsskovvilkåret og dets størrelse, herunder om Miljøstyrelsen har henført arealet til den rigtige værdikategori.

LOV

Skovloven § 6, stk. 2

Skovloven § 11, stk. 1

Skovloven § 38

Skovloven § 39, stk. 1

§ 5 Juletræer, pyntegrønt og intensiv drift på fredskov

Selv om fredskovsarealer som hovedregel skal holdes bevokset med højskov, åbner loven for begrænset intensiv drift. Stævningsdrift og skovgræsning må tilsammen omfatte op til 10 % af arealet, og **arealer med juletræer og pyntegrønt i kort omdrift må udgøre op til 10 %**, jf. § 9. Dertil kan op til 10 % anvendes som åbne naturarealer, jf. § 10, nr. 4. Ønskes juletræer eller pyntegrønt ud over 10 %-grænsen, kræves dispensation efter § 38.

Grænserne fik praktisk betydning i Brahetrolleborg-sagskomplekset, hvor en stor skovejendom ønskede at omlægge løvskov til intensiv produktion af nordmannsgran (juletræer), nobilis (pyntegrønt) og sitkagran. I **BS-211/2018-HJR (Højesteret)** fandt retten, at der for en del af arealet (ca. 8 ha) ikke kunne kræves erstatning for et midlertidigt indgreb, fordi den anmeldte aktivitet forudsatte en dispensation efter § 8, som ikke var givet – omlægningen var altså ikke en ret, ejeren uden videre kunne udnytte. Tilsvarende fremgår af landsrettens behandling i **BS-1819/2017-OLR (Østre Landsret)**, at intensiv juletræs- og pyntegrønproduktion i et Natura 2000-område ikke var en retsbeskyttet forventning. **Betænkning nr. 1267/1994** forudsatte netop, at bæredygtig drift både rummer arealer, der drives meget intensivt (juletræer, pyntegrønt), og arealer, der drives ekstensivt som urørt eller lystskov.

LOV

Skovloven § 8

Skovloven § 9

Skovloven § 10

Skovloven § 38

PRAKSIS

Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift

09.05.2023

Landsretten · Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område

26.10.2018

§ 6 Natura 2000, bilag IV-arter og rådighedsindskrænkninger med erstatning

På fredskov i internationale naturbeskyttelsesområder gælder en særlig ordning. Visse aktiviteter (bilag 1-aktiviteter) skal anmeldes til Miljøstyrelsen, der inden 4 uger kan beslutte at foretage en nærmere vurdering med op til 6 måneders midlertidig rådighedsindskrænkning, jf. § 17, stk. 3. Kan der ikke indgås en frivillig aftale, **skal** ministeren pålægge den drift, der er nødvendig for at realisere Natura 2000-skovplanen, jf. § 19. For tab herved ydes erstatning efter § 24, hvor naturbeskyttelseslovens erstatningsregler finder tilsvarende anvendelse.

Højesteret fastlagde de centrale principper i Brahetrolleborg-sagen, **BS-211/2018-HJR** ([Højesteret, 9. maj 2023](#); også registreret som [sag 211/2018](#)):

- Erstatning efter § 24, stk. 1 er som udgangspunkt en **engangserstatning for nedgangen i ejendommens handelsværdi**.
- Ejerens mulighed for at **omprioritere** driften – flytte den planlagte juletræs- og pyntegrøntsproduktion til andre, ikke-restriktionsbelagte arealer – skal indgå som et **tabsbegrænsningshensyn** ved erstatningsfastsættelsen.

Domstolene tilsidesatte ikke Taksationskommissionens samlede skøn (ca. 7 mio. kr. for de varige restriktioner), og forhøjede kun erstatningen for det midlertidige indgreb til 653.710 kr. Sagen viser samtidig klagekæden: Natur- og Miljøklagenævnet forhøjede gentagne gange Naturstyrelsens erstatning, hvorefter sagen gik videre til Taksationskommissionen og domstolene, jf. forløbet beskrevet i **BS-1819/2017-OLR** ([Østre Landsret](#)). Det specifikke samspil med bilag IV-arter og § 3-natur hører under [naturbeskyttelse](#).

LOV

[Skovloven § 17, stk. 3](#)[Skovloven § 19](#)[Skovloven § 24, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift

09.05.2023

Landsretten · Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område

26.10.2018

§ 7 Lovliggørelse af ulovligt ryddede eller bebyggede fredskovsarealer og strafansvar

Miljøstyrelsen **skal** drage omsorg for, at ulovlige forhold lovliggøres, medmindre forholdet er af ganske underordnet betydning, jf. § 51, stk. 1. Der kan gives påbud om lovliggørelse med frist, jf. § 51, stk. 2, og ved overtrædelse af driftsreglerne i §§ 8-10 kan styrelsen tillige give påbud om, **hvordan arbejdet skal udføres – herunder hvilke træarter og dyrkningsmetoder der skal anvendes** – ved f.eks. genplantning efter en ulovlig rydning, jf. § 51, stk. 3. Påbud kan tinglyses for ejerens regning.

Overtrædelse af bl.a. drifts- og bebyggelsesreglerne (§§ 8-10, § 11, stk. 1) og tilsidesættelse af vilkår knyttet til afgørelser efter § 6 og § 38 straffes med **bøde**, jf. § 65, stk. 1. Straffen kan stige til **fængsel indtil 1 år**, hvis overtrædelsen er forsætlig eller groft uagtsom og der er voldt skade på lovens beskyttelsesinteresser eller opnået/tilsigtet en økonomisk fordel, jf. § 65, stk. 2. Ved bødeudmålingen skal der tages særligt hensyn til en opnået eller tilsigtet økonomisk gevinst, og selskaber kan ifalde strafansvar efter § 66. Den almene udfordring med at håndhæve bygge- og miljølovgivningen – herunder at lovliggørelse ofte gennemtvinges via straffesag med tvangsbøder – er beskrevet i [Betænkning nr. 981/1983 om håndhævelse af bygge- og miljølovgivningen](#). Selve strafansvaret for skovovertrædelser som hovedemne behandles under [miljøesager-strafferet](#). Søgsmål til prøvelse af en afgørelse skal anlægges inden **6 måneder**, jf. § 64.

LOV

Skovloven § 51

Skovloven § 64

Skovloven § 65

Skovloven § 66

§ 8 Klagebehandling ved Miljø- og Fødevareklagenævnet – adgang, frister og opsættende virkning

Miljøstyrelsens afgørelser om frivillig fredskovspålæggelse (§ 4), ophævelse (§ 6), Natura 2000-vurdering og -pålæg (§ 17, stk. 3, §§ 19-21), dispensation (§ 38), vilkår (§ 39) og lovliggørelsespåbud (§ 51, stk. 2 og 3) kan påklages til **Miljø- og Fødevareklagenævnet**, der behandler skovlovssagerne i nævnets **læge afdeling**, jf. § 60, stk. 1.

Klageberettigede er adressaten og enhver med en individuel, væsentlig interesse i sagen, jf. § 62, stk. 1. For de fleste afgørelser om fredskov (§ 4, § 6, § 17, stk. 3, §§ 19-21 og § 38, jf. § 11, stk. 1, samt vilkår efter § 39) kan **landsdækkende natur- og miljøorganisationer** (f.eks. Danmarks Naturfredningsforening), rekreative organisationer og berørte lokale foreninger også klage, jf. § 62, stk. 2; nævnet kan kræve klageberettigelsen dokumenteret. Lovliggørelsespåbud efter § 51 er derimod ikke omfattet af organisationernes klageadgang.

De processuelle rammer fremgår af § 63:

- **Klagefristen er 4 uger** fra afgørelsen er meddelt, og klagen indgives skriftligt via digital selvbetjening til Miljøstyrelsen, der – hvis den fastholder afgørelsen – videresender klagen til nævnet, som udgangspunkt inden 3 uger, med en udtalelse.
- En afgørelse efter § 6 eller § 38 **må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet**, jf. § 63, stk. 7.
- Klage over afgørelser om ophævelse (§ 6) og dispensation (§ 38) har **opsættende virkning**, indtil nævnet har truffet afgørelse eller bestemmer andet, jf. § 63, stk. 8. Det samme gælder påbud efter §§ 19-21 og § 51 om at *iværksætte* foranstaltninger (stk. 9), mens påbud om at *ophøre med eller undlade* foranstaltninger ikke har opsættende virkning (stk. 10).

Der betales et klagegebyr efter reglerne i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvis medhold, eller hvis klagen afvises. Nævnsafgørelserne kan derefter indbringes for domstolene inden for søgsmålsfristen på 6 måneder, jf. § 64 – den vej, sagerne i **BS-1819/2017-OLR (Østre Landsret)** og **BS-211/2018-HJR (Højesteret)** tog efter behandlingen i Natur- og Miljøklagenævnet og Taksationskommissionen.

LOV

Skovloven § 60, stk. 1

Skovloven § 62

Skovloven § 63

Skovloven § 64

PRAKSIS

Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift

09.05.2023

Landsretten · Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område

26.10.2018

§ 9 Energiparker – kommende lempelse af fredskovsbeskyttelsen

Med [lov nr. 614 af 11. juni 2024 om statsligt udpegede energiparker](#) er der vedtaget to nye bestemmelser, der modificerer den restriktive linje for arealer udpeget som energiparker. Efter et nyt **§ 6, stk. 4** kan miljøministeren (Miljøstyrelsen) ophæve fredskovspligten til etablering af vindmøller, solcelleanlæg eller tilknyttede anlæg, når

det er nødvendigt for at realisere energiparken, og efter et nyt **§ 38, stk. 3** kan der tilsvarende dispenseres fra **§ 11, stk. 1**.

Forarbejderne fastslår, at der i disse afgørelser skal lægges **særlig stor vægt** på den samfundsmæssige interesse i at realisere energiparken og fremme den grønne omstilling – en vægtning, der adskiller sig fra den almindelige restriktive afvejning. Det forudsættes dog fortsat, at ophævelse/dispensation ikke må stride mod Danmarks EU-retlige forpligtelser efter habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet, og at sondringen mellem dispensation (mindre/midlertidige indgreb) og ophævelse (varig ændret anvendelse) bevares.

På tidspunktet for denne oversigt er begge bestemmelser registreret som vedtagne, men endnu ikke konsoliderede ændringer med ukendt ikrafttrædelsestidspunkt. Den hidtidige praksis for VE-anlæg i fredskov – illustreret ved vindmøllesagen fra Mors, **NMK-61-00011** – er derfor fortsat retningsgivende uden for de udpegede energiparker: dispensation gives kun, hvis anlægget ikke kan placeres uden for fredskov, og de samfundsmæssige hensyn vejer tungere end bevaringshensynet. Skovrejsningstilskud og ELFUL behandles særskilt under [landbrugsstoette-landdistrikt](#).

LOV

[Skovloven § 6, stk. 4](#)[Skovloven § 11, stk. 1](#)[Skovloven § 38, stk. 3](#)

§ 10 Sammenfatning: en restriktiv linje under domstolskontrol

Fredskovsretten hviler på et klart udgangspunkt: fredskoven skal bevares, og enhver fravigelse er en undtagelse, der kræver positiv begrundelse. Miljøstyrelsen og Miljø- og Fødevarerklagenævnet stiller derfor to grundkrav – at projektet ikke kan placeres uden for fredskov, og at vægtigere samfundshensyn taler for, at fredskoven viger – og afviser navnlig frigørelse af enklaver inde i skoven. Midlertidige og mindre indgreb håndteres som dispensation efter § 11 med retableringsvilkår; varig ændret anvendelse kræver ophævelse efter § 6, normalt mod erstatningsskov på 110-200 %.

Nævnets linje er videreført fra Naturklagenævnet og Natur- og Miljøklagenævnet og bekræftet af domstolene: Højesteret har i **BS-211/2018-HJR** ([dom af 9. maj 2023](#)) fastslået, at erstatning for Natura 2000-restriktioner opgøres som nedgang i handelsværdien med fradrag for tabsbegrænsning gennem omprioritering, og landsretten har i **BS-1819/2017-OLR** ([dom af 26. oktober 2018](#)) afvist en retsbeskyttet forventning om at omlægge løvskov til intensiv juletræsdrift i et beskyttet område. Ekspropriationssagerne **BS-18076/2021-HJR** ([Højesteret](#)) og **BS-35322/2019-OLR** ([Østre Landsret](#)) understreger, at fredskovsbeskyttelsen er et hensyn, der lovligt kan veje tungere end inddragelse af privat jord. Den eneste markante lempelse på vej er energiparkerne, hvor lovgiver med lov nr. 614/2024 har anvist en særlig vægt på den grønne omstilling.

Metodisk bemærkes, at Miljø- og Fødevarerklagenævnets omfattende kendelseskorporus om fredskov i denne oversigt er gengivet på grundlag af forarbejdernes udtrykkelige beskrivelse af nævnets faste praksis, vejledningsmaterialets gengivelse af konkrete nævnsafgørelser (NMK-61-00011) og den efterfølgende domstolsprøvelse; de citerede domme udgør den autoritative ramme om nævnets linje.

LOV

[Skovloven § 6](#)[Skovloven § 24, stk. 1](#)[Skovloven § 38](#)[Skovloven § 39, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift

09.05.2023

Landsretten · Østre Landsret fastslår lovligheden af midlertidig ekspropriation til Ring 3 Letbane trods efterfølgende ændret arealbehov

12.04.2021

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Skovloven § 1		Skovloven § 6	
Skovloven § 11	stk. 1	Skovloven § 38	
Skovloven § 39	stk. 1	Skovloven § 60	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

2

09.05.2023	Erstatning for Natura 2000-restriktioner og princippet om tabsbegrænsning ved omprioritering af skovdrift	211-2018
26.09.2022	Højesterets dom om gyldigheden af ekspropriation til Hovedstadens Letbane	bs-18076-2021-hjr

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

2

12.04.2021	Østre Landsret fastslår lovligheden af midlertidig ekspropriation til Ring 3 Letbane trods efterfølgende ændret arealbehov	1996-2381
26.10.2018	Erstatningsudmåling efter skovlovens § 24 for indgreb i Natura 2000-område	2888-3423

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Strategi for bæredygtig skovdrift

1994 · Miljøministeriet

Betænkning om håndhævelse af bygge- og miljølovgivningen

1983 · Miljøministeriet

10

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over vandindvinding og vandforsyning

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om indvindingstilladelser, vilkår, grundvandsbeskyttelse og forsyningspligt

Version 2 · Opdateret 8. sep. 2026 · 62 afgørelser · 2010-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Miljø- og Fødevareklagenævnet er klageinstans for kommunernes afgørelser efter vandforsyningsloven, jf. [vandforsyningslovens § 75, stk. 1](#), og træffer hvert år et betydeligt antal afgørelser om tilladelse til indvinding af grundvand og overfladevand til drikkevand, markvanding, erhverv og køling, om vilkår og indvindingsmængder, om vandkvalitetspåbud og tilslutning til almen vandforsyning samt om pesticidforbud i boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Praksis viser et markant mønster: nævnet prøver hjemmelsspørgsmål og sagsoplysning intensivt og ophæver rutinemæssigt afgørelser med mangelfulde hydrogeologiske og habitatretlige vurderinger, mens det er tilbageholdende med at tilsidesætte kommunens faglige og planmæssige skøn. Samtidig er nævnets kompetence afgrænset skarpt: takst- og betalingsspørgsmål efter lovens kapitel 9, afgørelser efter kapitel 3 om kortlægning og udpegning samt leveringsvilkår efter §§ 29 og 45, stk. 2, kan ikke påklages til nævnet. Oversigten sammenholder nævnets egen praksis med den – sparsomme, men entydige – domstolspraksis om vandforsyningslovens tilladelses-, påbuds- og betalingsregler.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at en indvindingstilladelse hviler på en konkret vurdering af selve projektets påvirkning af omgivelserne – ikke på en sammenligning med en hidtidig, større indvinding.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser vilkår, der ikke har hjemmel i bekendtgørelsen om vandindvinding og vandforsyning § 16 – fx vilkår om vandingstidsrum begrundet i fordampningstab eller vilkår om kontrol af vandværkets egne målere.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet accepterer kommunens hydrogeologiske skøn, når det er dokumenteret, og tilsidesætter det kun, når beregningsforudsætningerne er påviseligt forkerte eller ufuldstændige.
- 04** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver, at den kumulative påvirkning af Natura 2000-områder, § 3-natur og målsatte vandløb indgår i vurderingen, og ophæver tilladelsen, hvis væsentlighedsvurderingen er mangelfuld.

- 05** Vandforsyningsplanens og indsatsplanens retningslinjer er et bindende overordnet administrationsgrundlag, som kun kan fraviges, hvis der konkret foreligger væsentlige hensyn – økonomiske ulemper for ansøger er ikke nok.
- 06** Der er ikke hjemmel i vandforsyningsloven til efterfølgende at lovliggøre en overskridelse af en indvindingstilladelse, der allerede er ophørt på afgørelsestidspunktet.
- 07** En vandindvindingstilladelse skal tidsbegrænses; en tidsubegrænset tilladelse er i strid med vandforsyningslovens § 22, stk. 1.
- 08** Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser klager fra almindelige forbrugere hos et vandværk og fra lokalafdelinger af landsdækkende foreninger – klageretten tilkommer adressaten, den individuelt væsentligt berørte og hovedorganisationen.
- 09** Miljø- og Fødevarerklagenævnet har ikke kompetence til at prøve takster, anlægsbidrag og andre betalingsspørgsmål efter lovens kapitel 9 eller leveringsvilkår efter § 45, stk. 2 – de hører under kommunalbestyrelsen henholdsvis ministeren og domstolene.
- 10** Ved pesticidforbud i BNBO kræver Miljø- og Fødevarerklagenævnet, at tre kumulative kriterier er opfyldt: grundvandsdannelse inden for BNBO, nedadrettet gradient og en strømningsretning, der fører det nedsivende vand til boringens filter.
- 11** Miljø- og Fødevarerklagenævnet accepterer, at selv en begrænset forureningsrisiko kan begrunde et pesticidforbud i BNBO – der kræves ikke faktisk fund af pesticider i boringen.
- 12** En klage over en indvindingstilladelse eller en tilbagekaldelse har ikke opsættende virkning; vandforsyningslovens § 78, stk. 1, gælder alene påbud og forbud.
- 13** Et påbud efter vandforsyningslovens § 62 kan fastsætte målet og fristen, men ikke diktere en bestemt privatretlig metode – adressaten har metodefrihed.

Retsgrundlaget: tilladelseskrav, tidsbegrænsning og obligatorisk vilkårsindhold

§ 1

Udgangspunktet er absolut: efter [vandforsyningsloven § 18, stk. 1](#) må grundvand og overfladevand ikke indvindes uden tilladelse. Undtagelserne er snævre – grundejere uden for en almen vandforsynings naturlige forsyningsområde kan indvinde til husholdning på egen grund efter [§ 18, stk. 2](#), og bredejere kan indvinde overfladevand til kreaturvanding efter [§ 18, stk. 3](#).

Kompetencen ligger hos kommunalbestyrelsen, jf. [§ 20, stk. 1](#). At kommunen blev myndighed for *alle* indvindingstilladelser skete ved kommunalreformen; af forarbejderne til nyaffattelsen af § 20 fremgår:

"Det foreslås, at kommunalbestyrelsen bliver myndighed i alle sager om indvinding af grundvand eller overfladevand. Amtsrådet er ifølge gældende lov myndighed med hensyn til større grundvandsindvindinger og alle indvindinger af overfladevand."

Selve anlægget kræver særskilt tilladelse efter § 21, stk. 1, dog med en 5-meter-undtagelse i § 21, stk. 2, som kommunen kan sætte ud af kraft efter § 21, stk. 3. Nævnet fortolker "væsentlig ændring" restriktivt: i 18/04991 fandt nævnet efter en ordlydsfortolkning og lovens forarbejder, at opfyldning af en brønd omkring en eksisterende boring ikke er en ny boring og ikke kræver tilladelse efter § 21 – kommunens afslag blev ophævet.

Tidsbegrænsning. Efter § 22, stk. 1 meddeles tilladelser for højst 30 år, for markvanding dog højst 15 år (grundvand) og 10 år (overfladevand), og for dambrug 10 år. I Tangeværkssagen, NMK-42-00491, fastslog nævnet, at Viborg Kommunes *tidsbegrænsede* tilladelse til indvinding fra Gudenåen var i strid med loven, og at en ny tilladelse højst kan gives for 30 år.

Fornyelse. Bortfalder tilladelsen ved tidsbegrænsning, skal ny tilladelse efter § 22, stk. 2 meddeles, i det omfang der fortsat er behov – medmindre samfundsmæssige hensyn efter § 1 og § 2 er til hinder. Det er netop denne undtagelse, nævnet i praksis anvender som afvejningsnøgle.

Vilkårsindholdet er detailreguleret i [bekendtgørelsen om vandindvinding og vandforsyning § 16](#), der udtømmende opregner, hvad en endelig tilladelse skal indeholde – bl.a. formål, indvindingens størrelse og tidsrum, tilladelig sænkning eller timeydelse (nr. 5) samt "en vurdering af indvindingens påvirkning af omgivelserne og en stillingtagen til følgerne af denne påvirkning" (nr. 6). Også en *foreløbig* tilladelse skal efter § 13, stk. 2 indeholde kommunens påvirkningsvurdering – hvilket nævnet håndhæver konsekvent.

LOV

[Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 13, stk. 2](#)
[Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 16](#)
[Vandforsyningsloven § 18, stk. 1-3](#)
[Vandforsyningsloven § 20, stk. 1](#)
[Vandforsyningsloven § 21, stk. 1-3](#)
[Vandforsyningsloven § 22, stk. 1-2](#)

PRAKSIS **Miljø- og Fødevarerklagenævnet** · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om ophævelse af afslag på ændring af vandindvindingsanlæg 12.08.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Tilladelse til vandindvinding fra Gudenåen til Tangeværket ophævet og hjemvist grundet manglende habitatvurdering 21.02.2019

Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelseskompetence og § 2 prøvelsesintensitet

Nævnets kompetence følger af [vandforsyningsloven § 75, stk. 1](#): kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der behandler sagerne i den læge afdeling. Men § 76 afskærer fire sagsgrupper fra klage:

Afskåret efter § 76	Konsekvens i nævnets praksis
Nr. 1 – afgørelser efter kapitel 3 (planlægning, kortlægning, udpegning)	Klager over administration af indvindingsoplande/OSD afvises
Nr. 2 – leveringsvilkår efter § 29 og § 45, stk. 2	Twist om vilkår for forsyningspligt hører under ministeren
Nr. 3 – sløjfningspåbud efter § 36	Kun domstolsprøvelse
Nr. 4 – afgørelser efter kapitel 9 (bortset fra § 55, stk. 2)	Takster, anlægsbidrag og betaling prøves ikke

I 19/06778 afviste nævnet en klage over byudvikling i et indvindingsopland netop med henvisning til § 76, nr. 1, fordi klagepunkterne vedrørte administrationen af udpegninger efter lovens kapitel 3. I

[NMK-42-00600](#) bemærkede nævnet indledningsvis, at påbuddet om sløjfning efter [§ 36](#) ikke kunne påklages, mens tilslutningspåbuddet kunne.

Nævnet kan endvidere efter [§ 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet](#) begrænse prøvelsen til de forhold, der er klaget over, og efter stk. 2 til de væsentligste forhold. Denne adgang bruges systematisk: i BNBO-sagen [25-06537](#) afgrænsede nævnet prøvelsen til spørgsmålet om hjemmel og proportionalitet og afviste udtrykkeligt at tage stilling til, om [miljøbeskyttelseslovens § 24 a](#) i sig selv skulle være retsstridig, da nævnet ikke har kompetence til at prøve loves gyldighed.

Kun afgørelser prøves. Nævnet kræver, at der foreligger en retsakt, der fastsætter, hvad der er eller skal være ret. I [25/06465](#) afviste nævnet en klage over kommunens *orienterende bemærkninger* om fremtidige indvindingstilladelser i en anlægstilladelse – orienteringen var ikke en afgørelse.

Prøvelsesintensiteten er tosporet. Hjemmel, sagsoplysning, begrundelse og habitatretlige krav prøves fuldt ud, og fejl fører rutinemæssigt til ophævelse og hjemvisning. Det faglige skøn – hydrogeologiske vurderinger, valg af reaktion efter [§ 62](#), planmæssige prioriteringer – efterprøves derimod kun for, om der er "grundlag for at tilsidesætte" kommunens vurdering. I [NMK-42-00550](#) formulerede nævnet det direkte: kommunen har "et vidt råderum i forhold til valg af reaktion" efter [§ 62, stk. 1](#). Nævnets adgang til at afgrænse prøvelsen efter [§ 11](#) er blevet prøvet ved domstolene i sagen [BS 6-678/2016](#), hvor nævnet blev frifundet.

LOV	Lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 11, stk. 1-2	Miljøbeskyttelsesloven § 24a
	Vandforsyningsloven § 62, stk. 1	Vandforsyningsloven § 75, stk. 1
	Vandforsyningsloven § 76	
PRAKSIS	Højesteret · Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	19.05.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnet stadfæster pesticidforbud i BNBO ved Gislinge Vandværk	18.08.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage over orienterende bemærkninger om fremtidige indvindingstilladelser i sag om ændring af vandbehandlingsanlæg	12.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over lokalplan og kommuneplantillæg vedrørende boligområde i Viborg	20.12.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk og sløjfning af boring pga. ændret drikkevandsbekendtgørelse	10.10.2018
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse om påbud om forbedret vandkvalitet - Viborg Kommune	30.01.2017

§ 3 Klageberettigelse, klagefrist, gebyr og opsættende virkning

Klageberettigelsen følger af [vandforsyningsloven § 80, stk. 1](#): adressaten og "enhver, der må antages at have individuel, væsentlig interesse i sagens udfald". Nævnet administrerer kriteriet stramt og afviser typisk klager, hvis de påberåbte virkninger er *mulige, fremtidige og indirekte*.

- I [20/00910](#) blev en nabo og vandværksformand afvist, fordi risikoen for nedlæggelse af vandværket og for begrænsninger i placering af nedsivningsanlæg var "mulige, fremtidige og indirekte følger".
- I [24/10555](#) blev en omboende landbruger afvist som klageberettiget over en tilladelse til 100.000 m³ grundvand årligt til methanolproduktion i et Power-to-X-anlæg ved Kassø.
-

I [22/06640](#) fandt nævnet, at en lodsejer ikke var part i boretilladelsessagen, selv om en fremtidig BNBO-udpegning kunne medføre pesticidrestriktioner på hans jord – restriktionerne ville først blive fastsat ved senere afgørelser.

- I [18/05008](#) fastslog nævnet principielt, at **den enkelte forbruger hos et alment vandværk ikke er klageberettiget** vedrørende afgørelser om vandforsyningens drift og indretning; forbrugerinteressen varetages af vandværkets bestyrelse eller af kommunen som tilsynsmyndighed, hvilket harmonerer med, at forholdet forbruger/vandværk efter [§ 76](#) ikke er underlagt klageadgang.

Foreningsklageret. Efter [§ 80, stk. 2](#) kan Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Sportsfiskerforbund og Forbrugerrådet Tænk påklage afgørelser efter §§ 20, 21 og 32. I [18/05091](#) afviste nævnet en klage fra en *lokalafdeling* over en tilladelse til 50.000 m³ grundvand til grundvandskøling: klageretten tilkommer hovedorganisationen, ikke lokale underorganisationer, jf. fortolkningen i lyset af [miljøbeskyttelseslovens § 100, stk. 2-4](#).

Aktualitetskrav. I [19/07447](#) – om Hjørring Kommunes hasteprocedure under tørken i 2018 – afviste nævnet klagen som uaktuel, fordi de 14-dages tilladelser var udløbet, men bemærkede samtidig, at midlertidige tilladelser *er* afgørelser, og at kommunen skal underrette de klageberettigede organisationer efter [§ 72, stk. 2](#) og [stk. 3](#).

Opsættende virkning. [§ 78, stk. 1](#) giver kun opsættende virkning for *påbud og forbud*. Nævnet har derfor afvist opsættende virkning både for indvindingstilladelser – [NMK-42-00598](#) om indvinding fra Gels Å til dambrug – og for tilbagekaldelser, jf. [23/10658](#), hvor nævnet efter en almindelig forvaltningsretlig afvejning lagde afgørende vægt på hensynet til menneskers sundhed frem for klagerens udgift til havevanding. Samme resultat i BNBO-sagen [25/10124](#).

Gebyr. Klagegebyret tilbagebetales, når klageren får helt eller delvis medhold, eller klagen afvises – men ikke ved stadfæstelse. Det ses konsekvent i afgørelsernes afsluttende afsnit, fx tilbagebetaling i [19/04656](#) og manglende tilbagebetaling i [19/01642](#).

LOV

Vandforsyningsloven § 72, stk. 2-3

Vandforsyningsloven § 76

Vandforsyningsloven § 78, stk. 1

Vandforsyningsloven § 80, stk. 1-2

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på opsættende virkning i sag om forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i boringsnært beskyttelsesområde 27.11.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage over Aabenraa Kommunes tilladelse til grundvandsindvinding 27.01.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om tilbagekaldelse af tilladelse til grundvandsindvinding i Grindsted 28.11.2023

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på genoptagelse af sag om bore- og foreløbig indvindingstilladelse 24.11.2022

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - Stevns Kommune 23.06.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage over boretilladelse og indvindingstilladelse 27.02.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afslag på tilladelse til grundvandsindvinding til vanding af kvæg 03.12.2019

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over Hjørring Kommunes tilladelser til vandindvinding 18.11.2019

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afvisning af klage fra lokalafdeling vedrørende grundvandskøling	12.08.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til grundvandsindvinding pga. overskredet klagefrist	08.07.2019
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om opsættende virkning vedrørende tilladelse til vandindvinding fra Gels Å	13.11.2017

§ 4 Hvad Miljø- og Fødevarerklagenævnet lægger vægt på ved indvindingsmængder og fornyelse

Afvejningsrammen er § 1 og § 2, stk. 1, hvorefter der skal lægges vægt på vandforekomsternes omfang, befolkningens og erhvervslivets behov, miljø- og naturbeskyttelse samt råstofforekomster. Nævnets praksis kondenserer denne afvejning til nogle få, gentagne vægtningsfaktorer:

- **Vandforsyningsplanen og indsatsplanen er bindende administrationsgrundlag.** Nævnet gentager i sag efter sag, at planernes retningslinjer "skal anvendes som et overordnet beslutningsgrundlag" og "kun bør fraviges, hvis der konkret er væsentlige hensyn herfor". I [24/00664](#) blev afslag på 55 m³ grundvand årligt til hestehold stadfæstet, fordi ejendommen allerede var tilsluttet Jerlev Vandværk:

"Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at kommunens afgørelse er truffet i overensstemmelse med kommunens vandforsyningsplan, hvoraf det fremgår, at ejendomme, der forsynes fra et alment forsyningsværk, i udgangspunktet ikke kan opnå tilladelse til en supplerende vandforsyning."

Hverken gravearbejds pris eller et forventet generationsskifte udgjorde "væsentlige hensyn". Samme resultat i [19/01642](#) om 300 m³ til kvægvanding, hvor nævnet tillige lagde vægt på risikoen for sammenkobling af to vandforsyningssystemer.

- **Prioriteringen af ressourcen: drikkevand først.** [22/08737](#) er den ledende afgørelse. Et flertal **ændrede kommunens tilladelse til et afslag** på at hæve markvandingen fra 113.800 til 145.800 m³ fra det dybe Bastrup Sand-magasin. Flertallet lagde vægt på kommuneplanens prioritering (drikkevand 1., vandløb/vådområder 2., markvanding 3.), på at indsatsplanen udelukker fornyelse af markvandingstilladelser i konflikt med almene vandværkers indvinding, jf. § 13 c, stk. 1, på konstateret brunt vand og stigende turbiditet i vandværkets borerer siden 2018, på at pumpestart og -stop giver "trykstød" i et spændt magasin, og på at brunt vand "sædvanligvis er et blivende problem". Et mindretal (to medlemmer) ville have fastholdt tilladelsen under henvisning til ansøgerens konkrete behov og afstanden på 1,3 km. Sagen viser både, at nævnet *kan* skærpe kommunens afgørelse, og at afvejningen kan være reelt omstridt.
- **Historik giver ikke ret.** At der tidligere er meddelt større tilladelser, er efter flertallets opfattelse i [22/08737](#) ikke i sig selv et "særligt tilfælde", der begrundet fravigelse af planernes prioritering.
- **Behovsdokumentation.** Efter [bekendtgørelsens § 6, nr. 1](#) skal ansøgningen indeholde en begrundelse for størrelsen af den ansøgte vandmængde. Nævnet præciserer mængden, når den ikke er entydig: i [20/03932](#) ændrede nævnet vilkår 3, så maksimalmængden blev præciseret til 15.330 m³/år og 42 m³/døgn.
- **Konkurrerende indvindere.** Nærhed til et andet vandværks borerer er ikke i sig selv diskvalificerende. I [26-04539](#) fik Nordfyns Vandværk ikke medhold i klagen over, at et konkurrerende vandværk fik foreløbig tilladelse til to borerer og 30.000 m³ ren- og prøvepumpning kun 350-550 m fra klagers egne borerer.

Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 6

Vandforsyningsloven § 1

Vandforsyningsloven § 2, stk. 1

Vandforsyningsloven § 13c, stk. 1

Vandforsyningsloven § 14, stk. 1

Vandforsyningsloven § 22, stk. 2

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ikke medhold i klage over tilladelse til prøveboringer og grundvandsindvinding tæt på naboVandværks boringer	01.09.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på grundvandsindvinding til hestehold på ejendom i Vejle Kommune	10.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om vandindvinding til grusvask ved Vindinge Å	05.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på øget grundvandsindvinding til markvanding i Tønder Kommune af hensyn til drikkevandssikkerhed	13.11.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afslag på tilladelse til grundvandsindvinding til vanding af kvæg	03.12.2019

Dokumentations- og beviskrav: hydrogeologi, Natura 2000 og målsatte vandløb

§ 5

Det er her, langt de fleste tilladelser falder. Nævnet stiller høje krav til, at kommunen *inden* tilladelsen har dokumenteret indvindingens påvirkning, jf. [bekendtgørelsens § 16, nr. 6](#), sammenholdt med [habitatbekendtgørelsen § 6, stk. 1](#) og forringelsesforbuddet i vandrammedirektivet, som udmøntet i [indsatsbekendtgørelsen § 8](#).

Vurderingens genstand er projektet – ikke forbedringen. Den skarpeste udmelding kom i [23/10545](#), hvor Vesthimmerlands Kommune havde tilladt 75.000 m³ fra en ny boring 270 m fra et Natura 2000-rigkær mod samtidig at halvere en eksisterende tilladelse. Nævnet ophævede afgørelsen og pegede på fire selvstændige fejl:

1. Forkert sammenligningsgrundlag – vurderingen skal bygge på projektets egne konsekvenser, ikke på, at sænkningen falder fra 11 cm til 8,4 cm i forhold til førtilstanden.
2. Uklarhed om, hvor meget der faktisk var pumpet fra den gamle boring, hvilket svækkede "forbedringsargumentet".
3. Manglende kumulativ bedømmelse – BEST-beregningen dækkede kun den nye boring (75.000 m³), ikke de samlede 100.000 m³ og øvrige anlæg i oplandet.
4. Tekniske datafejl – pumpetiden var sat til 25 % af året, selv om mængden kunne indvindes på ca. 62 dage (18 %), og filterdybden var angivet som 0 m i stedet for 48 m.

Utilstrækkelig vandløbsvurdering. I [20/08708](#) ophævede nævnet Herning Kommunes tilladelse til øget markvanding fra tre boringer ved Sinding, fordi kommunen ikke havde vurderet den *samlede* indvindings påvirkning af de målsatte vandløb Tilløb til Herningsholm Å, Herningsholm Å og Sikær Bæk.

Væsentlighedsvurdering før screeningsafgørelse. I [21/07780](#) ophævede nævnet både screeningsafgørelsen og indvindingstilladelsen på 600.000 m³ ved kildepladsen Deigvad Syd på grund af en væsentlig retlig mangel i væsentlighedsvurderingen. Samme mønster i Tangeværkssagen [NMK-42-00491](#), hvor nævnet krævede vurdering af opstemningens påvirkning af havlampret, flodlampret og bæklampret – også for en *eksisterende* aktivitet, der fortsætter efter habitatdirektivets ikrafttræden.

Foreløbige tilladelser slipper ikke uden om dokumentationskravet. I [24/04846](#) ophævede nævnet Hjørring Kommunes foreløbige tilladelse til 30.000 m³ til grusvask, fordi påvirkningsvurderingen var foretaget uden

kendskab til boringens ydelse, magasinets transmissivitet og magasintal – og fordi et vilkår om blot tre timers prøvepumpning var utilstrækkeligt:

"Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der på det foreliggende grundlag ikke er tilstrækkeligt med oplysninger til, at Hjørring Kommune kan meddele en foreløbig tilladelse til indvinding af grundvand til grusvask."

Når dokumentationen holder, stadfæster nævnet. Modstykket er lige så tydeligt:

Sag	Indvinding	Udfald og bærende argument
20/03932	Gravesø, grusvask ved Vindinge Å	Stadfæstet med præciseret vilkår – 0,48 l/s svarer til 1,2 % af medianminimumsvandføringen, og vandet recirkuleres/nedsives lokalt
21/07294	20.000 m ³ overfladevand fra Kirke Å til markvanding (reduceret fra 36.000)	Stadfæstet – økologisk tilstand og Natura 2000-arter (laks, lampretter) tilstrækkeligt vurderet
21/11595	Markvanding fra dybe borer	Stadfæstet trods vandløb i ringe tilstand – hydrologi, grundvandskemi og § 3-natur vurderet

Mønstret er, at nævnet lægger vægt på **kvantificerbare størrelser** (sænkning i cm, andel af medianminimumsvandføring, lerlagstykkelse, filterdybde, afstand i meter) og på, om beregningsforudsætningerne er *efterprøvelige*. Er de det, tilsidesættes kommunens skøn ikke.

LOV

Bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter § 8

Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 16

Habitatbekendtgørelsen § 6, stk. 1

Miljøvurderingsloven § 21

Vandforsyningsloven § 20, stk. 1

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af grundvandstilladelse til markvanding: Forkerte forudsætninger i BEST-beregninger underestimerede påvirkning af Natura 2000-rigkær	27.02.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag	22.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til indvinding af overfladevand fra Kirke Å til markvanding i Ringkøbing-Skjern Kommune	19.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til markvanding fra dybe borer – Vurdering af påvirkning på § 3-beskyttet natur og vandløb i ringe tilstand	24.10.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til øget indvinding af grundvand til markvanding - Ophævelse og hjemvisning	25.03.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om vandindvinding til grusvask ved Vindinge Å	05.03.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for grundvandsindvinding ved Kalundborg	02.02.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Tilladelse til vandindvinding fra Gudenåen til Tangeværket ophævet og hjemvist grundet manglende habitatvurdering	21.02.2019

§ 6 Vilkår i indvindingstilladelser – hvad der er hjemmel til, og hvad der ikke er

Nævnet fører en stram hjemmelskontrol med vilkår. Målestokken er den udtømmende opregning i [bekendtgørelsens § 16](#) og formålsbestemmelserne i §§ 1-2.

Ophævede vilkår:

- *Tidsrum for vanding.* I de to parallelle Stevns-sager [19/04656](#) og [19/06411](#) ophævede nævnet vilkår om, at der kun måtte vandes kl. 17.00-09.00. Bekendtgørelsen giver alene hjemmel til vilkår om indvindingens størrelse, vandstandssænkning og højeste timeydelse med henblik på at undgå væsentlig påvirkning af omgivelserne; et vilkår begrundet i at minimere *fordampningstab* falder uden for hjemlen og er ugyldigt.
- *Afgrødespecifikation.* I [19/04656](#) ændrede nævnet vilkåret om, at vandet kun måtte bruges til grøntsager, til "vanding af landbrugsafgrøder": formålsangivelsen skal sikre, at vandet ikke bruges til formål, det ikke er egnet til (fx drikkevand), men det falder uden for lovens formål at bestemme hvilke afgrøder, der må vandes.
- *Kontrol af vandværkets egne målere og ansvar for at forklare grundvandsspejlets udvikling.* I [NMK-42-00572](#) ophævede nævnet to vilkår: der er ikke hjemmel til at pålægge vandværket kontrol af vandmålere, og vandforsyningen kan ikke pålægges at udrede årsagerne til undersøgelsesresultaterne om grundvandsspejlet – den faglige kompetence til at vurdere indvindingens virkning på omgivelserne ligger hos kommunen.

Stadfæstede vilkår: Til gengæld stadfæstede nævnet i begge Stevns-sager vilkårene om maksimal timeydelse og om, at grundvandsspejlet ikke måtte sænkes under en bestemt kote. Nævnet lagde vægt på, at borerne indvinder fra et kalkmagasin overlejret af et tyndt lerlag, at sænkning under kalkoverfladen kan iltne pyrit og frigive nikkel, og at der var målt forhøjede nikkelkoncentrationer i området. Vilårene var dermed "egnede til at imødegå en uacceptabel påvirkning af omgivelserne".

Linjen er klar: **vilkår skal kunne begrundes i påvirkningen af omgivelserne eller i vandets egnethed til formålet.** Ressourceøkonomiske, driftsmæssige eller kontrolmæssige hensyn, der ikke kan føres tilbage til § 16's opregning, mangler hjemmel.

LOV

[Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 16](#)[Vandforsyningsloven § 20](#)[Vandforsyningsloven § 22, stk. 3-4](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - Stevns Kommune	23.06.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - vilkår om vandingstider ophævet	23.06.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til vandværk	28.08.2018

Tilbagekaldelse, bortfald og grænserne for efterfølgende lovgivning

§ 7

Vandforsyningsloven har tre forskellige tilbagekaldelseshjemler, og nævnet holder dem skarpt adskilt:

- [§ 32](#) – ministerens tilbagekaldelse af indvindingstilladelser af forsyningsmæssige eller væsentlige samfundsmæssige hensyn, med erstatningsspørgsmålet henvist til taksationsmyndighederne, jf. [§ 32, stk. 4](#).
- [§ 33](#) – pligt til at forelægge spørgsmålet om fortsat indvinding ved væsentlig formålsændring.
- [§ 34](#) – ændring eller tilbagekaldelse *uden erstatning*, hvis tilladelsen hviler på urigtige oplysninger, eller vilkårene tilsidesættes.

Ingen tilbagevirkende lovliggørelse. De to Lemvig-sager [19/00208](#) og [19/00210](#) er nævnets ledende praksis. Kommunen havde efter ansøgning hævet de tilladte mængder for 2018 – efter at overskridelsen allerede var sket. Nævnet ophævede begge afgørelser som ugyldige: forarbejderne til [§ 34](#) forudsætter, at en mindre tilsidesættelse kan godkendes med ændrede vilkår, men det kræver et **bestående** ulovligt forhold. Var overskridelsen ophørt på afgørelsestidspunktet, findes der ingen hjemmel. Nævnet påpegede samtidig kommunens tilsynspligt efter [§ 58](#) og pligten til at standse ulovlige forhold efter [§ 65, stk. 3](#).

Tilbagekaldelse af hensyn til sundhed. Billund-sagerne om haveboringer i forureningsfanen fra det tidligere Grindstedværk viser den modsatte side. I [22/10150](#) og [23/00679](#) stadfæstede nævnet kommunens tilbagekaldelser efter [§ 20](#), jf. [§ 1](#) og [§ 2](#), og i [23/10658](#) blev opsættende virkning nægtet, fordi hensynet til at imødegå sundhedsrisiko vejede tungere end klagerens udgift til havevanding. Nævnet accepterede kommunens forsigtighedsbaserede geologfaglige vurdering, selv om en nærliggende haveboring ikke viste forurening.

Ekspropriation til vandforsyningsformål. I [25-09076](#) ophævede nævnet Næstved Kommunes ekspropriation efter [§ 37, stk. 1](#) af arealer til kørevej til vandboringer, fordi kommunen ikke forud for ekspropriationsbeslutningen havde indhentet landzonetilladelse og dispensation fra åbeskyttelseslinjen. Det illustrerer nævnets generelle krav: de nødvendige tilladelser efter anden lovgivning skal foreligge, *inden* det indgribende skridt tages.

LOV

[Vandforsyningsloven § 32](#)[Vandforsyningsloven § 33](#)[Vandforsyningsloven § 34](#)[Vandforsyningsloven § 37, stk. 1](#)[Vandforsyningsloven § 58](#)[Vandforsyningsloven § 65, stk. 3](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ekspropriation til vejadgang for vandboring ved Næstved ophævet på grund af manglende tilladelser	20.08.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Tilladelse til vandindvinding til havevanding - tilbagekaldelse	27.05.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om tilbagekaldelse af tilladelse til grundvandsindvinding til havevanding	27.05.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilbagekaldelse af tilladelse til grundvandsindvinding i Grindsted	28.11.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af vilkårsændring for vandindvinding på grund af manglende hjemmel til efterfølgende lovliggørelse	29.08.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af kommunes afgørelse om efterfølgende lovliggørelse af øget vandindvinding	29.08.2019

Drikkevandskvalitet, påbud efter § 62 og tilslutning til almen vandforsyning

§ 8

[§ 62, stk. 1](#) giver kommunalbestyrelsen adgang til at påbyde midlertidigt eller permanent ophør af et vandforsyningssystem eller "andre foranstaltninger", hvis vandet ikke opfylder kvalitetskravene, bedømmes sundhedsfarligt, eller der er nærliggende fare herfor. Efter [§ 62, stk. 5](#) skal bedømmelsen af sundhedsfare ske efter drøftelse med Styrelsen for Patientsikkerhed.

Hvad der udløser påbud. I [18/05274](#) stadfæstede nævnet et påbud om permanent ophør af en privat boring: vandprøver havde gennem flere år vist betydelige overskridelser for coliforme bakterier (op til 72 pr. 100 ml og kimtal 920), Styrelsen for Patientsikkerhed havde udtalt, at indtagelse kunne være forbundet med sundhedsfare, og klageren havde trods påbud siden 2017 ikke forbedret kvaliteten. Afgørende var altså **det dokumenterede, vedvarende forløb** sammenholdt med styrelsens udtalelse.

Hvad der ikke udløser påbud. Modsat i [19/07421](#), hvor Odense Kommune havde påbudt tilslutning til vandværk på grund af pesticidfund (desphenyl-chloridazon og chlorothalonil-amidsulfonsyre) over 0,1 ~~µ~~g/l. Nævnet ophævede påbuddet: når påbuddet er meddelt efter [§ 62, stk. 4](#), er det afgørende, om vandet med rette er bedømt *sundhedsfarligt* – ikke blot om drikkevandsbekendtgørelsens kvalitetskrav er overskredet. Da Styrelsen for Patientsikkerhed havde udtalt, at der ikke var akut sundhedsmæssig risiko, forelå der ikke det fornødne sikre grundlag.

Ændret retsgrundlag. I [NMK-42-00600](#) ophævede nævnet et påbud om ophør og tilslutning begrundet i nitrat på 78,8 mg/l, fordi en ny drikkevandsbekendtgørelse i mellemtiden havde undtaget anlæg, der alene forsyner én husstand, fra kvalitetskravene – også verserende klagesager bortfaldt efter overgangsbestemmelsen.

Metodefrihed. [22/04419](#) er principiel: Vordingborg Kommune havde påbudt et vandværk at indgå en *skriftlig aftale* om levering af opblandingsvand. Nævnet ophævede dette punkt og fastslog, at et påbud efter [§ 62, stk. 1](#), som udgangspunkt kun må fastsætte det mål, adressaten skal opnå, samt en tidsfrist – det kan ikke diktere en bestemt metode eller kræve indgåelse af en bestemt privatretlig aftale, når formålet kan sikres på anden holdbar vis.

Begrundelseskrav. [NMK-42-00550](#) understreger, at et påbud skal begrundes i selve afgørelsen, jf. [forvaltningsloven § 22](#); det er ikke tilstrækkeligt, at de faktiske omstændigheder og den skønsmæssige afvejning findes i varslet.

Tilslutningspåbud. Efter [§ 29, stk. 3](#) kan kommunalbestyrelsen påbyde tilslutning til en bestående almen vandforsyning, når det findes ønskeligt ud fra en samlet vurdering af området eller den enkelte ejendoms forhold. I [NMK-42-00538](#) stadfæstede nævnet en tilladelse til undersøgelsesboring og ophævede som konsekvens tilslutningspåbuddet – klageren havde ikke haft en berettiget forventning om tilslutningspåbud og dermed ingen "forsyningsret".

LOV

[Forvaltningsloven § 22](#)[Vandforsyningsloven § 29, stk. 3](#)[Vandforsyningsloven § 62, stk. 1-5](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Delvis ophævelse af påbud om sikkerhed for god vandkvalitet i Vordingborg Kommune	31.07.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk grundet tvivl om sundhedsfare	14.08.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om lukning af egen boring	25.03.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk og sløjfning af boring pga. ændret drikkevandsbekendtgørelse	10.10.2018

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om tilladelse til etablering af boring og prøvepumpning samt påbud om tilslutning til alment vandværk	31.01.2017
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse om påbud om forbedret vandkvalitet - Viborg Kommune	30.01.2017

Forsyningspligt, takster og anlægsbidrag – hvor nævnets

§ 9 kompetence stopper

Almene vandforsyninger er efter [§ 45, stk. 1](#) forpligtet til "på rimelige vilkår at overtage forsyningen af samtlige ejendomme inden for anlæggenes naturlige forsyningsområde", og kommunalbestyrelsen kan efter [§ 45, stk. 4](#) i særlige tilfælde pålægge forsyning uden for det naturlige forsyningsområde. Takstsiden ligger i [§ 52 a](#) om, hvilke udgifter der kan indregnes i prisen inden for indtægtsrammen efter vandsektorloven, og i [§ 53, stk. 1](#), hvorefter forsyningen fastsætter anlægs- og driftsbidrag én gang årligt, og bidragene skal **godkendes af kommunalbestyrelsen**. Efter [§ 53, stk. 4](#) kan kommunalbestyrelsen pålægge grundejere bidrag til ledningsanlæg, stikledning og stophane.

Nævnet prøver ikke taksterne. [§ 76, nr. 4](#) afskærer klage over kommunalbestyrelsens afgørelser efter lovens kapitel 9 – det kapitel, hvor betalingsreglerne, herunder takstgodkendelsen, er placeret – bortset fra afgørelser efter [§ 55, stk. 2](#). [§ 76, nr. 2](#) afskærer tilsvarende klage over fastsættelse af leveringsvilkår efter [§ 29](#) og [§ 45, stk. 2](#).

Dette blev sat på spidsen i [25/02033](#): Syddjurs Kommune påbød efter [§ 45, stk. 1](#) en almen vandforsyning at tilslutte det nye erhvervsområde "Fremtidsparken" i Rønne, mens forsyningen afviste med henvisning til en verserende tvist om godkendelse af 2024-taksterne. Nævnet stadfæstede påbuddet og fastslog, at uenigheden om de økonomiske vilkår (2023- vs. 2024-takster) falder under [§ 45, stk. 2](#), hvorefter uoverensstemmelser om omfanget af og vilkårene for forsyningspligten afgøres af miljøministeren – **nævnet kunne derfor ikke prøve dette argument**. Mangler i begrundelsen blev ikke anset for væsentlige retsmangler.

Samme kompetencegrænse ligger bag [18/05008](#), hvor nævnet henviste til, at forholdet mellem forbrugere og vandværk i almindelighed ikke er underlagt klageadgang, jf. undtagelserne i [§ 76](#) vedrørende kapitel 9.

Konsekvensen er, at takst- og bidragstvister afgøres ved domstolene. Østre Landsret tog i [BS-32215/2018-OLR](#) stilling til et vandværks krav om tilslutningsbidrag på 15.000 kr. vedrørende en ulovlig og umålt vandtilslutning etableret af den tidligere ejer – sagen blev afgjort på grundlag af [§ 53, stk. 4](#), regulativfortolkning og passivitetsbetragtninger. Tilsvarende afgjorde Vestre Landsret i [BS-1456/2012-VLR](#) en tvist om betaling for et aflæst forbrug på 20.260 m³ – et rent civilretligt bevisspørgsmål om målerens pålidelighed, som nævnet ikke ville kunne behandle.

LOV

[Vandforsyningsloven § 29, stk. 3](#)
[Vandforsyningsloven § 45, stk. 1-4](#)
[Vandforsyningsloven § 52a, stk. 1](#)
[Vandforsyningsloven § 53, stk. 1](#)
[Vandforsyningsloven § 76](#)

PRAKSIS	Landsretten · Sag om betaling af tilslutningsbidrag til vandværk	05.02.2019
	Landsretten · Stadfæstelse af byrettens dom i sag om betaling for vandforsyning og vandaflledning	13.03.2014
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om tilslutning til vandforsyning trods uenighed om takster	27.08.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til grundvandsindvinding pga. overskredet klagefrist	08.07.2019

Grundvandsbeskyttelse i BNBO: nævnets tre kumulative kriterier efter miljøbeskyttelseslovens § 24 a

Med virkning fra 1. juli 2024 blev [miljøbeskyttelsesloven § 24 a](#) indsat: viser en risikovurdering efter regler udstedt i medfør af [vandforsyningsloven § 13 e](#) et behov for indsats mod fare for forurening fra erhvervsmæssig pesticidanvendelse i et BNBO, **skal** kommunalbestyrelsen – hvis en frivillig aftale efter [§ 13 f](#) ikke kan opnås på rimelige vilkår – give påbud eller nedlægge forbud mod fuldstændig erstatning. Rammerne er uddybet i [BNBO-vejledningen](#) og [BNBO-bekendtgørelsen § 2](#).

Den ledende afgørelse er [25-06537](#) om Gislinge Vandværk, hvor nævnet opstillede **tre kumulative kriterier** for, hvornår påbud eller forbud kan meddeles:

1. Der skal være grundvandsdannelse inden for BNBO.
2. Der skal være nedadrettet gradient.
3. Strømningsretningen skal påvise, at det vand, der nedsiver inden for BNBO, ender i boringens filter.

Nævnet indhentede et eksternt teknisk notat fra WSP, da kommunen ikke indsendte bemærkninger, og stadfæstede påbuddet: selv om grundvandsdannelsen sker ca. 300 m fra BNBO, og der er ca. 31 m moræneler over magasinet, var gradienten nedadrettet under drift, og hydrogeologien kompleks med et vanskeligt fortolkeligt strømningsbillede. Nævnet fastslog, at **selv en begrænset risiko kan begrunde en beskyttelsesindsats**, at et tykt lerlag alene forsinker – ikke udelukker – nedsivning, og at der hverken efter ordlyd, forarbejder eller formål kræves et faktisk fund af pesticider i boringen. Påbuddet stred heller ikke mod [grundlovens § 73](#), da der alene var tale om en rådighedsindskrænkning mod fuld erstatning.

Mønstret genfindes bredt:

Sag	Vandværk/kommune	Udfald
23/12303	Aarhus	Stadfæstet – proportionalitet og ejendomsret ikke tilsidesat
25-02615	Ødum, Favrskov	Stadfæstet – kommunens risikovurdering ikke tilsidesat
25-03774	Astrup, Aarhus	Stadfæstet – de tre hydrogeologiske kriterier opfyldt
25-03619	Struer	Ikke medhold – også forbud mod håndtering, transport og opbevaring accepteret ved siden af § 24 a-forbuddet
25-10220	Egedal	Ikke medhold – kommunen var forpligtet til at anvende det historiske BNBO, så længe det fremgik af udpegningsbekendtgørelsen
25-03474	Aarhus	Ophævet og hjemvist – utilstrækkelig konkret vurdering af, om der reelt sker grundvandsdannelse inden for BNBO

Det er altså kriterium 1, der i praksis er den kritiske: hvor kommunen ikke konkret har godtgjort grundvandsdannelse inden for BNBO, ophæver nævnet.

Afgrænsning af nævnets kompetence i BNBO-sager. Erstatningsfastsættelsen efter [§ 64 e, stk. 2](#) kan ikke påklages til nævnet, men skal indbringes for taksationsmyndighederne – nævnet afviste derfor i **25-06537** også spørgsmålet om eventuel ulovlig statsstøtte.

Den beslægtede § 24-hjemmel. Uden for BNBO anvendes [miljøbeskyttelseslovens § 24](#). I **25/01104** stadfæstede nævnet Tønder Kommunes påbud om sløjfning af en grundvandsboring, der lå i samme grundvandsmagasin og opstrøms i forhold til strømningsretningen fra et vandværk – en potentiel og fjernere liggende fare var tilstrækkelig.

LOV	Grundloven § 73	Miljøbeskyttelsesloven § 24a, stk. 1	Miljøbeskyttelsesloven § 24, stk. 1
	Miljøbeskyttelsesloven § 64e, stk. 2	Vandforsyningsloven § 13e	Vandforsyningsloven § 13f, stk. 1
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om pesticidforbud i boringsnært beskyttelsesområde ved Astrup Vandværk i Aarhus 03.09.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ikke medhold i klage over forbud mod erhvervmæssig håndtering, transport og opbevaring af pesticider i BNBO ved Struer 03.09.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af forbud mod erhvervmæssig pesticidanvendelse i BNBO ved Ødum Vandværk 25.08.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Historisk BNBO kunne lægges til grund for pesticidforbud trods nye boringer på kildeplads 25.08.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster pesticidforbud i BNBO ved Gislinge Vandværk 18.08.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Aarhus Kommunes pesticidpåbud i boringsnært beskyttelsesområde ophævet og hjemvist 23.06.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om sløjfning af grundvandsboring som forureningstrussel mod vandværk – stadfæstet af Miljø- og Fødevareklagenævnet 19.03.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af forbud mod brug af pesticider i boringsnært beskyttelsesområde i Aarhus Kommune 11.12.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på opsættende virkning i sag om forbud mod erhvervmæssig anvendelse af pesticider i boringsnært beskyttelsesområde 27.11.2025		

§ 11 Jordvarmeanlæg og andre boringsnære indgreb

Jordvarmeanlæg reguleres administrativt efter [bekendtgørelsen om jordvarmeanlæg](#) med hjemmel i [miljøbeskyttelseslovens § 19](#), og nævnet er klageinstans, jf. [§ 91, stk. 1](#). Praksis er hjemmelsstreng:

- **Afstandskravet er ufravigeligt uden nabosamtykke.** I **24/03458** ophævede nævnet Ishøj Kommunes dispensation til et jordvarmeanlæg, der var placeret for tæt på skellet på grund af en landmålerfejl. Kommunen havde ikke hjemmel til at fravige afstandskravet i [jordvarmebekendtgørelsens § 10, stk. 2](#) uden skriftligt nabosamtykke, og proportionalitetsprincippet giver ikke selvstændig dispensationshjemmel.
- **Nye afstandskrav virker ikke bagud.** I **25/09528** afviste nævnet at genoptage en sag om afslag på et dybt jordvarmeanlæg: efterfølgende lovændringer og styrelsesudtalelser er ikke nye retlige forhold med tilbagevirkende kraft.
- **Andre beskyttelseshensyn slår igennem.** I **24/06260** blev afslag efter skovloven på jordvarme i fredskov stadfæstet, selv om der forelå nye oplysninger om en vandindvindingsboring og en kommunal dispensation fra afstandskravet.
- **Officialprincippet.** I **19/04928** ophævede nævnet en lovliggørende dispensation til jordvarme og spildevandsledninger på beskyttet hede, fordi kommunen ikke havde beskrevet hedearealets naturværdi før

og efter indgrebet og ikke havde redegjort for realistiske alternativer. Nævnet fastslog samtidig, at spørgsmålet om dispensation til et allerede foretaget indgreb **som udgangspunkt skal behandles, som om indgrebet ikke havde fundet sted** – et princip, der går igen på tværs af nævnets lovgivelsespraksis.

Beslægtet hermed er sager om grundvandskøling og varmeindvinding, der kræver tilladelse efter [vandforsyningslovens § 20](#) og [§ 21](#) og reguleres af [bekendtgørelsen om varmeindvindingsanlæg og grundvandskøleanlæg](#) – jf. [18/05091](#) og aktindsigtssagen [23/08458](#).

LOV	Bekendtgørelse om jordvarmeanlæg § 9, stk. 1	Bekendtgørelse om jordvarmeanlæg § 10, stk. 2
	Miljøbeskyttelsesloven § 19	Naturbeskyttelsesloven § 65, stk. 2
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på genoptagelse af jordvarmesag: Nye afstandskrav har ikke tilbagevirkende kraft 11.11.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af dispensation til jordvarmeanlæg grundet manglende nabosamtykke og hjemmel 24.04.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på dispensation i genoptaget sag om etablering af jordvarmeanlæg 11.02.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om aktindsigt i materiale vedrørende indvinding af grundvand 21.09.2023 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af lovliggørende dispensation til jordvarmeanlæg i Lemvig Kommune 03.02.2020 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvisning af klage fra lokalafdeling vedrørende grundvandskøling 12.08.2019	

§ 12 Aktindsigt i vandforsyningssager for Miljø- og Fødevareklagenævnet

Nævnets kompetence i aktindsigtssager afhænger af, om nævnet kan behandle den **sagstype**, oplysningerne indgår i, jf. [miljøoplysningslovens § 4, stk. 6](#). Da afgørelser efter [vandforsyningslovens § 20](#) og [§ 21](#) kan påklages efter [§ 75, stk. 1](#), har nævnet kompetence i aktindsigtsklager knyttet hertil.

I [23/08458](#) stadfæstede nævnet, at Hedensted Kommune kunne udlevere samtlige 696 sider i en sag om grundvandskøling frem for at udskille de enkelte ønskede dokumenter, jf. [§ 4, stk. 2](#) – der var rimelig grund til at stille oplysningerne til rådighed i en anden form, når anmodningen var bred, og aktlisten gjorde materialet søgbart.

I [22/02915](#) stadfæstede nævnet et afslag på aktindsigt i oplysninger om et husdyrbrugs vandforbrug og vandkvalitet med den begrundelse, at **en myndighed ikke er forpligtet til at tilvejebringe nye oplysninger**, der ikke allerede eksisterer – kommunen var ikke i besiddelse af vandværkets leveringsdata.

De to afgørelser illustrerer et gennemgående træk ved nævnets forvaltningsretlige linje i vandforsyningssager: kravene rettes mod myndighedens *eget* oplysningsgrundlag og dets kvalitet, ikke mod en pligt til at fremskaffe data hos tredjemand.

LOV	Miljøoplysningsloven § 4, stk. 2, 6	Vandforsyningsloven § 75, stk. 1
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om aktindsigt i materiale vedrørende indvinding af grundvand 21.09.2023 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på aktindsigt i oplysninger om vandforbrug 14.10.2022	

§ 13 Sammenhængen med domstolspraksis

Domstolspraksis på området er begrænset, men den understøtter og supplerer nævnets linje på fire punkter.

1. Prøvelse af generelle regler kræver en konkret forvaltningsakt. Østre Landsret afviste i [BS-15215/2020-OLR](#) et søgsmål fra 16 landmænd via Foreningen for Bæredygtig Grundvandsbeskyttelse mod Miljøministeriet om gyldigheden af generelle grundvandsbeskyttelsesregler i miljøbeskyttelsesloven, vandforsyningsloven (§ 11 a, § 13, § 13 d) og tilhørende bekendtgørelser. Landsretten fandt, at sagsøgerne manglede aktuel, konkret og individuel retlig interesse, da der ikke var truffet konkrete afgørelser over for dem. Dommen spejler nævnets egen afvisningspraksis i **22/06640** og **20/00910**: retsbeskyttelsen indtræder først, når det konkrete indgreb foreligger.

2. Takst- og betalingstvister hører hjemme ved domstolene. Se [BS-32215/2018-OLR](#) om tilslutningsbidrag efter § 53, stk. 4 og [BS-1456/2012-VLR](#) om betaling for et ekstremt aflæst forbrug – begge sagstyper, der er afskåret fra nævnet efter § 76, nr. 4.

3. Håndhævelsen sker strafferetligt. Manglende efterlevelse af påbud straffes efter [vandforsyningslovens § 84](#), ofte kombineret med løbende tvangsbøder efter [retsplejelovens § 997, stk. 3](#):

- [SS-1816/2009-ROS](#) og ankesagen [SS-997/2010-OLR](#) – bøde og tvangsbøder for ikke at sløjfe en drikkevandsboring efter påbud i medfør af § 36; landsretten stadfæstede skyldkendelsen, men nedsatte bøden og justerede tvangsbødernes starttidspunkt.
- [S-851-21](#) – samme mønster efter § 84, stk. 1, nr. 4, jf. § 36.
- [SS-3834/2009-HBK](#) – bøde og tvangsbøder for ulovlig permanent grundvandssænkning uden tilladelse efter § 26 og for ikke at efterkomme et bindende, ikke påklaget påbud.

At sløjfningspåbud efter § 36 ikke kan påklages til nævnet, jf. § 76, nr. 3, betyder netop, at prøvelsen i praksis sker i den efterfølgende straffesag eller ved civilt søgsmål.

4. Rækkevidden af drikkevandskontrolpligten. I [BS-25244/2023-ALB](#) fastslog Retten i Aalborg, at udlejning af boliger med privat vandforsyning udgør "anden kommerciel eller offentlig aktivitet", så kommunen kunne kræve kontrolprogrammer efter [drikkevandsbekendtgørelsen](#) – samtidig blev én af de tre påstande afvist på grund af overskredet søgsmålsfrist efter [vandforsyningslovens § 81, stk. 1](#). Dommen udgør et vigtigt supplement til nævnets praksis i **NMK-42-00600**, hvor undtagelsen for enkelthusstands-anlæg omvendt førte til, at et påbud bortfaldt.

5. Nævnets prøvelsesafgrænsning holder. I [BS 6-678/2016](#) blev nævnets begrænsning af prøvelsen efter § 11 prøvet, og nævnet blev frifundet. Højesteret har derimod ikke i det gennemgåede materiale taget stilling til gyldigheden af indvindingstilladelser eller til grænserne for BNBO-påbud efter [miljøbeskyttelseslovens § 24 a](#) – området må derfor betragtes som endnu ikke højesteretsafklaret.

LOV	Retsplejeloven § 997, stk. 3	Vandforsyningsloven § 26, stk. 1	Vandforsyningsloven § 36
	Vandforsyningsloven § 76	Vandforsyningsloven § 81, stk. 1	Vandforsyningsloven § 84, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb		
	Landsretten · Dom om Retlig Interesse i Sag om Grundvandsbeskyttelsesregler		
	Landsretten · Bøde og tvangsbøder for manglende efterlevelse af påbud om sløjfning af ulovlig vandboring		
			19.05.2021
			02.12.2022
			07.02.2022

Landsretten · Sag om betaling af tilslutningsbidrag til vandværk	05.02.2019
Landsretten · Stadfæstelse af byrettens dom i sag om betaling for vandforsyning og vandaflledning	13.03.2014
Landsretten · Ulovlig vandforsyning og manglende efterkommelse af kommunalt påbud	02.07.2010
Byretten · Vesthimmerlands Kommunes krav om vandkontrol på private udlejningsejendomme fundet gyldige	09.07.2024
Byretten · Tiltale for overtrædelse af vandforsyningsloven - ulovlig vandudtagning og manglende anmeldelse	08.04.2010
Byretten · Ejere idømt bøde og tvangsbøder for manglende sløjfning af brønd	04.03.2010
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på genoptagelse af sag om bore- og foreløbig indvindingstilladelse	24.11.2022
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage over boretiladelse og indvindingstilladelse	27.02.2020
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk og sløjfning af boring pga. ændret drikkevandsbekendtgørelse	10.10.2018

§ 14 Kommende regelændringer og sammenfatning

Retsstillingen er i bevægelse. Den nyeste lovebekendtgørelse af vandforsyningsloven er konsolideret pr. 12. november 2024, men der er vedtagne ændringer, som endnu ikke er rullet ind i lovteksten:

- **Bortledning og grundvandssænkning.** Ved en ændringslov af 21. juni 2025 (i kraft 1. juli 2025) er [§ 26](#) nyaffattet, så tilladelseskraet ikke længere kun gælder ved bygge- og anlægsarbejder og råstofgravning, men **generelt** for bortledning af grundvand eller anden sænkning af grundvandsstanden. Der indsættes samtidig en bagatelgrænse på 10.000 m³ årligt, en tidsbegrænsning på højst 30 år med fornyelsespligt efter samme model som § 22, stk. 2, samt adgang til tilbagekaldelse uden erstatning, hvis tilladelsen ikke har været udnyttet i fem sammenhængende år. Af bemærkningerne fremgår, at afgørelserne kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet efter § 75 – området må derfor forventes at generere ny nævnspraksis.
- **Teknisk vand.** Ved [lov om forsyning med teknisk vand](#) nyaffattes vandforsyningslovens [§ 3](#), så teknisk vand-selskaber **ikke** anses for almene vandforsyninger. Konsekvensen er, at de falder uden for forsyningspligtreglerne i lovens kapitel 8 og takstreglerne i kapitel 9 – men fortsat skal have indvindingstilladelse efter § 20.
- Fra 1. januar 2027 forenkles proceduren for uenighed om indsatsplaner i [§ 13 b](#), så kommunalbestyrelserne forelægger sagen direkte for ministeren.

Sammenfatning af nævnets linje. Miljø- og Fødevarerklagenævnets praksis om vandindvinding og vandforsyning kan sammenfattes i fem sætninger:

1. **Hjemmel prøves hårdt.** Vilkår uden dækning i [bekendtgørelsens § 16](#) ophæves ([19/04656](#), [19/06411](#), [NMK-42-00572](#)), tidsbegrænsede tilladelser ophæves ([NMK-42-00491](#)), og efterfølgende lovliggørelse af ophørte overskridelser mangler hjemmel ([19/00208](#), [19/00210](#)).
2. **Sagsoplysningen er den hyppigste ophævelsesgrund.** Manglende kumulativ vurdering, forkert sammenligningsgrundlag, fejlagtige modelparametre og utilstrækkelig prøvepumpning fører til ophævelse og hjemvisning ([23/10545](#), [20/08708](#), [21/07780](#), [24/04846](#)).
3. **Det faglige skøn respekteres, når det er dokumenteret.** Nævnet tilsidesætter ikke kommunens hydrogeologiske og planmæssige vurderinger, hvis de er efterprøvelige ([21/07294](#), [21/11595](#)-

, 20/03932, 26-04539) – men kan i sjældne tilfælde skærpe afgørelsen til et afslag, når planprioriteringen tilsiger det (22/08737).

4. **Vandforsyningsplanen binder.** Ejendomme forsynet fra et alment værk får som udgangspunkt ikke supplerende indvindingstilladelse, og økonomiske hensyn er ikke "væsentlige hensyn" (24/00664-, 19/01642).
5. **Kompetencen stopper ved pengene.** Takster, anlægsbidrag, leveringsvilkår og erstatning ligger uden for nævnet, jf. § 76 og § 45, stk. 2 (25/02033, 18/05008) – de afgøres af kommunalbestyrelsen, ministeren, taksationsmyndighederne eller domstolene.

Emnet skal ses i sammenhæng med de tilgrænsende praksisoversigter om [spildevand og tilladelser](#), [VVM-vurdering](#) og [elforsyningstariffer](#), der behandler henholdsvis afledning af spildevand, miljøvurdering af projekter og den økonomiske regulering på energiområdet.

LOV	Bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning § 16	Vandforsyningsloven § 3
	Vandforsyningsloven § 13b	Vandforsyningsloven § 26, stk. 1-3
		Vandforsyningsloven § 45, stk. 2
	Vandforsyningsloven § 76	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ikke medhold i klage over tilladelse til prøveboringer og grundvandsindvinding tæt på naboVandværks borer	01.09.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af grundvandstilladelse til markvanding: Forkerte forudsætninger i BEST-beregninger underestimerede påvirkning af Natura 2000-rigkær	27.02.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag	22.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til indvinding af overfladevand fra Kirke Å til markvanding i Ringkøbing-Skjern Kommune	19.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på grundvandsindvinding til hestehold på ejendom i Vejle Kommune	10.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til markvanding fra dybe borer – Vurdering af påvirkning på § 3-beskyttet natur og vandløb i ringe tilstand	24.10.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om tilslutning til vandforsyning trods uenighed om takster	27.08.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om tilladelse til øget indvinding af grundvand til markvanding - Ophævelse og hjemvisning	25.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om vandindvinding til grusvask ved Vindinge Å	05.03.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afslag på øget grundvandsindvinding til markvanding i Tønder Kommune af hensyn til drikkevandssikkerhed	13.11.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for grundvandsindvinding ved Kalundborg	02.02.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - Stevn Kommune	23.06.2020
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - vilkår om vandingstider ophævet	23.06.2020
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afslag på tilladelse til grundvandsindvinding til vanding af kvæg	03.12.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af vilkårsændring for vandindvinding på grund af manglende hjemmel til efterfølgende lovliggørelse	29.08.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af kommunes afgørelse om efterfølgende lovliggørelse af øget vandindvinding	29.08.2019

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tilladelse til grundvandsindvinding pga. overskredet klagefrist	08.07.2019
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Tilladelse til vandindvinding fra Gudenåen til Tangeværket ophævet og hjemvist grundet manglende habitatvurdering	21.02.2019
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til vandværk	28.08.2018

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Miljøbeskyttelsesloven § 24a	stk. 1	Vandforsyningsloven § 20	stk. 1
Vandforsyningsloven § 22	stk. 1-2	Vandforsyningsloven § 45	stk. 1
Vandforsyningsloven § 53	stk. 1	Vandforsyningsloven § 62	stk. 1
Vandforsyningsloven § 75	stk. 1	Vandforsyningsloven § 80	

MATERIALE Citerede afgørelser

62 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

1

19.05.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	bs-27971-2020-hjr
------------	--	-------------------

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

5

02.12.2022	Dom om Retlig Interesse i Sag om Grundvandsbeskyttelsesregler	4690-5641
07.02.2022	Bøde og tvangsbøder for manglende efterlevelse af påbud om sløjfning af ulovlig vandboring	S-851-21
05.02.2019	Sag om betaling af tilslutningsbidrag til vandværk	6722-8077
13.03.2014	Stadfæstelse af byrettens dom i sag om betaling for vandforsyning og vandaflledning	1714-2056
02.07.2010	Ulovlig vandforsyning og manglende efterkommelse af kommunalt påbud	221-259

BYRETTE · FØRSTE INSTANS

3

09.07.2024	Vesthimmerlands Kommunes krav om vandkontrol på private udlejningsejendomme fundet gyldige	6374-7646
08.04.2010	Tiltale for overtrædelse af vandforsyningsloven - ulovlig vandudtagning og manglende anmeldelse	834-937
04.03.2010	Ejere idømt bøde og tvangsbøder for manglende sløjfning af brønd	222-260

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

53

03.09.2026	Ikke medhold i klage over forbud mod erhvervsmæssig håndtering, transport og opbevaring af pesticider i BNBO ved Struer	25-03619
------------	---	----------

03.09.2026	Stadfæstelse af påbud om pesticidforbud i boringsnært beskyttelsesområde ved Astrup Vandværk i Aarhus	25-03774
01.09.2026	Ikke medhold i klage over tilladelse til prøveboringer og grundvandsindvinding tæt på naboVandværks boringer	26-04539
25.08.2026	Stadfæstelse af forbud mod erhvervsmæssig pesticidanvendelse i BNBO ved Ødum Vandværk	25-02615
25.08.2026	Historisk BNBO kunne lægges til grund for pesticidforbud trods nye boringer på kildeplads	25-10220
20.08.2026	Ekspropriation til vejadgang for vandboring ved Næstved ophævet på grund af manglende tilladelser	25-09076
18.08.2026	Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster pesticidforbud i BNBO ved Gislinge Vandværk	25-06537
23.06.2026	Aarhus Kommunes pesticidpåbud i boringsnært beskyttelsesområde ophævet og hjemvist	25-03474
19.03.2026	Påbud om sløjfning af grundvandsboring som forureningstrussel mod vandværk – stadfæstet af Miljø- og Fødevareklagenævnet	25/01104
27.02.2026	Ophævelse af grundvandstilladelse til markvanding: Forkerte forudsætninger i BEST-beregninger underestimerede påvirkning af Natura 2000-rigkær	23/10545
22.12.2025	Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag	24/04846
19.12.2025	Stadfæstelse af tilladelse til indvinding af overfladevand fra Kirke Å til markvanding i Ringkøbing-Skjern Kommune	21/07294
12.12.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over orienterende bemærkninger om fremtidige indvindingstilladelser i sag om ændring af vandbehandlingsanlæg	25/06465
11.12.2025	Stadfæstelse af forbud mod brug af pesticider i boringsnært beskyttelsesområde i Aarhus Kommune	23/12303
10.12.2025	Stadfæstelse af afslag på grundvandsindvinding til hestehold på ejendom i Vejle Kommune	24/00664
27.11.2025	Afslag på opsættende virkning i sag om forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i boringsnært beskyttelsesområde	25/10124
11.11.2025	Afslag på genoptagelse af jordvarmesag: Nye afstandskrav har ikke tilbagevirkende kraft	25/09528
24.10.2025	Stadfæstelse af tilladelse til markvanding fra dybe boringer – Vurdering af påvirkning på § 3-beskyttet natur og vandløb i ringe tilstand	21/11595
27.08.2025	Stadfæstelse af påbud om tilslutning til vandforsyning trods uenighed om takster	25/02033
31.07.2025	Delvis ophævelse af påbud om sikkerhed for god vandkvalitet i Vordingborg Kommune	22/04419

24.04.2025	Ophævelse af dispensation til jordvarmeanlæg grundet manglende nabosamtykke og hjemmel	24/03458
25.03.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til øget indvinding af grundvand til markvanding - Ophævelse og hjemvisning	20/08708
05.03.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om vandindvinding til grusvask ved Vindinge Å	20/03932
11.02.2025	Stadfæstelse af afslag på dispensation i genoptaget sag om etablering af jordvarmeanlæg	24/06260
27.01.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over Aabenraa Kommunes tilladelse til grundvandsindvinding	24/10555
13.11.2024	Afslag på øget grundvandsindvinding til markvanding i Tønder Kommune af hensyn til drikkevandssikkerhed	22/08737
27.05.2024	Tilladelse til vandindvinding til havevanding - tilbagekaldelse	22/10150
27.05.2024	Stadfæstelse af afgørelse om tilbagekaldelse af tilladelse til grundvandsindvinding til havevanding	23/00679
02.02.2024	Ophævelse af afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for grundvandsindvinding ved Kalundborg	21/07780
28.11.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilbagekaldelse af tilladelse til grundvandsindvinding i Grindsted	23/10658
21.09.2023	Stadfæstelse af afgørelse om aktindsigt i materiale vedrørende indvinding af grundvand	23/08458
24.11.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om stadfæstelse af afslag på genoptagelse af sag om bore- og foreløbig indvindingstilladelse	22/06640
14.10.2022	Stadfæstelse af afslag på aktindsigt i oplysninger om vandforbrug	22/02915
14.08.2020	Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk grundet tvivl om sundhedsfare	19/07421
12.08.2020	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse af afslag på ændring af vandindvindingsanlæg	18/04991
23.06.2020	Afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - Stevns Kommune	19/04656
23.06.2020	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til markvanding - vilkår om vandingstider ophævet	19/06411
27.02.2020	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over boretilladelse og indvindingstilladelse	20/00910
03.02.2020	Ophævelse og hjemvisning af lovliggørende dispensation til jordvarmeanlæg i Lemvig Kommune	19/04928
20.12.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over lokalplan og kommuneplantillæg vedrørende boligområde i Viborg	19/06778

03.12.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afslag på tilladelse til grundvandsindvinding til vanding af kvæg	19/01642
18.11.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af realitetsbehandling af klage over Hjørring Kommunes tilladelser til vandindvinding	19/07447
29.08.2019	Ophævelse af vilkårsændring for vandindvinding på grund af manglende hjemmel til efterfølgende lovliggørelse	19/00208
29.08.2019	Ophævelse af kommunes afgørelse om efterfølgende lovliggørelse af øget vandindvinding	19/00210
12.08.2019	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvisning af klage fra lokalafdeling vedrørende grundvandskøling	18/05091
08.07.2019	Afvisning af klage over tilladelse til grundvandsindvinding pga. overskredet klagefrist	18/05008
25.03.2019	Stadfæstelse af påbud om lukning af egen boring	18/05274
21.02.2019	Tilladelse til vandindvinding fra Gudenåen til Tangeværket ophævet og hjemvist grundet manglende habitatvurdering	NMK-42-00491
10.10.2018	Ophævelse af påbud om tilslutning til vandværk og sløjfning af boring pga. ændret drikkevandsbekendtgørelse	NMK-42-00600
28.08.2018	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om indvindingstilladelse til vandværk	NMK-42-00572
13.11.2017	Afgørelse om opsættende virkning vedrørende tilladelse til vandindvinding fra Gels Å	NMK-42-00598
31.01.2017	Afgørelse om tilladelse til etablering af boring og prøvepumpning samt påbud om tilslutning til alment vandværk	NMK-42-00538, NMK-42-00553
30.01.2017	Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse om påbud om forbedret vandkvalitet - Viborg Kommune	NMK-42-00550

11

PRAKSISOVERSIGT · MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Praksisoversigt over vandløb – vedligeholdelse og regulering

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om sondringen mellem vedligeholdelse og regulering, regulativer, klassificering og dræning

Version 2 · Opdateret 7. sep. 2026 · 62 afgørelser · 2017-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Vandløbsretten er i praksis et nævnsområde: næsten alle tvister om grødeskæring, oprensning, regulativer, rørlægning, dræn og afvanding ender som klagesager hos Miljø- og Fødevareklagenævnet (tidligere Natur- og Miljøklagenævnet), hvis afgørelser er endelige i administrativ forstand. Denne oversigt kortlægger nævnets praksis om den centrale sondring mellem lovlig VEDLIGEHOLDELSE efter [vandløbsloven § 27](#) og godkendelsespligtig REGULERING efter [§ 17](#), om kommunens regulativer efter [§ 12](#), om klassificering og nedklassificering af vandløb, og om dræning, rørlægning, restaurering og afvanding. Praksis er domineret af to gennemgående mønstre: Miljø- og Fødevareklagenævnet prøver kommunens FAGLIGE skøn tilbageholdende, men den RETLIGE ramme – hjemmel, regulativets lovlighed, dokumentation og sagsoplysning – prøves intensivt og fører hyppigt til ophævelse og hjemvisning. Nævnets linje er blevet bekræftet af domstolene, senest i sagen om afgravning af en privat vandløbsstrækning i Thisted Kommune, der endte i Højesteret i 2021.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Vedligeholdelse efter vandløbsloven § 27 må alene fastholde vandløbets fastlagte skikkelse eller vandføringsevne – ikke forbedre den; enhver uddybning af bunden eller afgravning af brinker er regulering, der kræver tilladelse efter § 17.
- 02** Miljø- og Fødevareklagenævnet kræver en AKTIV FYSISK HANDLING, før der foreligger en regulering: en ren administrativ fastlæggelse af allerede eksisterende dimensioner, og naturlig erosion eller aflejring over tid, kan ikke lovliggøres eller reguleres efter § 17.
- 03** Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser regulativer, der alene fastsætter et tværsnitsareal (arealkoteprincippet), fordi et sådant krav hverken beskriver vandløbets skikkelse eller dets vandføringsevne, jf. § 12, stk. 1, nr. 1.
- 04** Har der ikke tidligere været fastsat lovlige krav til skikkelse eller vandføringsevne, skal et nyt regulativ tage udgangspunkt i vandløbets FAKTISKE tilstand – videreførelse af historiske dimensioner uden ny opmåling er en væsentlig retlig mangel.

- 05** Miljø- og Fødevarerklagenævnet kræver, at kommunen dokumenterer og begrundes de tekniske forudsætninger for vandføringsevnen, herunder det anvendte manningstal, og at afvigelser fra faglige anbefalinger begrundes konkret.
- 06** Miljø- og Fødevarerklagenævnet kræver, at konsekvenserne af ændret grødeskæring er belyst i regulativforslagets redegørelse PÅ VEDTAGELSESTIDSPUNKTET; en mulighed for senere at måle vandstanden reparerer ikke manglen.
- 07** I vedligeholdelsessager har kommunen bevisbyrden: nævnet ændrer afgørelsen til, at kommunen ikke har dokumenteret regulativmæssig vedligeholdelse, når antal grødeskæringer, terminer, strømrønde bredde eller kontrolberegninger ikke kan dokumenteres – fotos er ikke tilstrækkelig dokumentation.
- 08** Nedklassificering efter § 10 forudsætter, at vandløbet primært tjener private formål; nævnet accepterer kommunale kriteriekataloger, men kræver en konkret, individuel vurdering af det enkelte vandløb, så forbuddet mod skøn under regel ikke tilsidesættes.
- 09** Ved nedklassificering skal vandløbet på virkningsdatoen være vedligeholdt i overensstemmelse med regulativet; er det tilfældet, kan bredejerne ikke stille yderligere krav – heller ikke med henvisning til rørets alder, dybde eller tilgængelighed.
- 10** Beplantning nær rørlagte vandløb er ulovlig efter § 6, stk. 3, allerede når der er FARE for beskadigelse eller tilstopning; nævnet kræver en konkret, begrundet farevurdering af træart, afstand, rørtype, jordbund og grundvandstand.
- 11** Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser klager over erstatning, udgiftsfordeling og andre økonomiske spørgsmål, jf. § 80, stk. 1, og henviser dem til taksationsmyndighederne.
- 12** Klage over en vandløbsafgørelse har som udgangspunkt opsættende virkning efter § 82, stk. 6, og kommunen må ikke udstede nye påbud eller lade projektet udføre, før nævnet har truffet afgørelse.
- 13** Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan begrænse prøvelsen til de påklagede og de væsentligste forhold efter § 11 i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet, men inddrager af egen drift hjemmelsspørgsmål, EU-ret og grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger.

Retsgrundlaget: afvanding og miljømål som vandløbslovens dobbelte formål

§ 1

Vandløbsloven bygger på en afvejning, der er indskrevet allerede i formålsbestemmelsen. Efter [vandløbsloven § 1, stk. 1](#) tilstræbes det "at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand, navnlig overfladevand, spildevand og drænvand", mens [§ 1, stk. 2](#) bestemmer, at foranstaltninger efter loven skal ske "under hensyntagen til de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten, som fastsættes i henhold til anden lovgivning".

De centrale bestemmelser i nævnets praksis er:

Bestemmelse	Indhold
-------------	---------

§ 8 og § 10	Vandløb inddeles i offentlige og private; vandløbsmyndigheden kan træffe afgørelse om, at et vandløb udgår af den hidtidige klasse
§ 12, stk. 1	Regulativ for offentlige vandløb med bestemmelser om skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse, sejlads, restaurering og bræmmer
§ 16	Regulering = ændring af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg
§ 17	"Vandløb må kun reguleres efter vandløbsmyndighedens bestemmelse"
§ 27, stk. 1	Vandløb skal vedligeholdes, så skikkelse eller vandføringsevne ikke ændres
§ 31, stk. 1 og § 35, stk. 1	Vedligeholdelse af offentlige vandløb påhviler vandløbsmyndigheden, af private vandløb bredejerne
§ 54	Påbud om genoprettelse af den tidligere tilstand og om manglende vedligeholdelsesarbejder

Forarbejderne til den oprindelige lov om vandløb fra 1982 forklarer, hvorfor loven opererer med et VALG mellem skikkelse og vandføringsevne. Om § 27 hedder det i bemærkningerne:

Benyttelsen til afledning af vand kan sikres ved gennem vedligeholdelse at sørge for, at vandløbet har en bestemt skikkelse eller en bestemt vandføringsevne, d.v.s. at en given vandføring skal kunne afledes, uden at vandstanden stiger over et bestemt niveau. [...] Sidstnævnte metode vil med fordel kunne anvendes i vandløb, hvor der ønskes en høj vandløbskvalitet, og dermed bl. a. en varierende bredde og dybde.

Og videre – dette er kernen i hele sondringen mellem § 27 og § 17:

Dette indebærer, at indgreb der ændrer væsentligt på forholdene er at betragte som en regulering, der ikke kan gennemføres, medmindre der meddeles tilladelse efter reglerne i kap. 6.

Den samme forståelse blev udmøntet administrativt allerede i Miljøstyrelsens cirkulære af 23. maj 1985 til kommunalbestyrelser og amtsråd, hvor det om regulativer og vedligeholdelse hedder, at vandløbsmyndighederne "som led i vedligeholdelsen er forpligtet til at sikre den fastlagte skikkelse eller vandføringsevne, men ikke er berettiget til at forbedre den, idet et sådant indgreb er en regulering" ([cirkulæret pkt. 7.2](#)). Samme sted står den sætning, som nævnets nyere regulativpraksis hviler direkte på: "Ved fastlæggelsen af vandløbets fysiske tilstand bør der tages udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand."

Detailreglerne findes i tre bekendtgørelser, der bruges som fortolkningsramme i næsten alle nævnsafgørelser: [bekendtgørelse om regulativer for offentlige vandløb](#), [bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering m.v.](#) og [bekendtgørelse om klassifikation og registrering af vandløb](#). Særligt [reguleringsbekendtgørelsens § 18](#) er central: vandløbsmyndigheden skal ved sin afgørelse "tage hensyn til samtlige afvandingsinteresser ved vandløbet samt sikre, at projektet er foreneligt med hensynet til den miljømæssige målsætning".

Ved "Grøn Vækst"-ændringen i 2011 blev der indsat en undtagelse i § 27, stk. 1, så vedligeholdelsen kan ophøre eller reduceres i indsatsvandløb. Adgangen findes i dag i [§ 12, stk. 4](#) for offentlige vandløb og i [§ 36 a](#) for private vandløb, hvor kommunen først kan træffe afgørelse efter godkendelse fra de statslige myndigheder.

Endelig bør praktikerne være opmærksom på, at vandløbsloven senest er konsolideret i 2019, og at der siden er vedtaget ændringer, som endnu ikke er indarbejdet i lovbekendtgørelsen. Mest relevant er ændringen af 3. marts 2026, hvorefter afgørelser efter [§ 47](#) i sager om fangst, transport eller lagring af CO₂ på land kun kan påklages for

så vidt angår retlige spørgsmål, og hvorefter sådanne klager ikke har opsættende virkning. Ændringerne trådte i kraft 4. marts 2026.

LOV

Vandløbsloven § 1, stk. 1, 2

Vandløbsloven § 8

Vandløbsloven § 10

Vandløbsloven § 12, stk. 1, 4

Vandløbsloven § 16

Vandløbsloven § 17

Vandløbsloven § 27, stk. 1

Vandløbsloven § 31, stk. 1

Vandløbsloven § 35, stk. 1

Vandløbsloven § 36a

Vandløbsloven § 54

Grænsen mellem vedligeholdelse (§ 27) og regulering (§ 17) – § 2 nævnets kernesondring

Det retlige omdrejningspunkt i langt de fleste vandløbssager er, om et konkret gravearbejde er lovlig vedligeholdelse eller en tilladelseskrævende regulering. Miljø- og Fødevarerklagenævnet arbejder med en fast afgrænsning, som er gengivet ordret i den sag om en 651 meter lang privat vandløbsstrækning i Thisted Kommune, der endte hos Højesteret den 19. maj 2021, [BS 6-678/2016](#):

Vedligeholdelsesforanstaltninger omfatter for åbne vandløbs vedkommende at skære grøde, opgravning af aflejret materiale, samt slåning af vandløbets skråninger. I forhold til oprensning kan der i forbindelse med vedligeholdelse alene oprenses aflejlrede materialer. Der kan således ikke foretages en egentlig uddybning af vandløbsbund eller afgravning af et vandløbs brinker.

I sagen viste opmålinger fra Orbicon en sænkning af vandløbsbunden med 15-40 cm og en udvidelse af tværprofilen på flere stationer, og fotomateriale viste skarpt afskårne, vegetationsløse brinker og store mængder opgravet gydegrus og sten lagret på land. Nævnets afgørelse om, at der forelå en ulovlig regulering, blev opretholdt.

Nævnets praksis viser fire tilbagevendende typetilfælde:

- **Opgravning af et dræn og erstatning med åben grøft.** I [20/08904](#) fandt nævnet, at lodsejeren havde ændret vandløbets skikkelse "ved at grave drænet op på mindst én strækning i nærheden af skellet mellem de to ejendomme, således at drænet på denne strækning er erstattet med en grøft". At kommunen forudsatte løbende oprensning af grøften, kunne ikke ændre på, at der var tale om en regulering.
- **Rørlægning af en åben grøft.** I [19/08958](#) blev en otte meter lang rørlægning, anlagt uden tilladelse for at skabe overkørsel mellem to marker, anset for en ulovlig regulering, og kommunens påbud om genåbning blev opretholdt. Nævnet fandt heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at forholdet ikke var af ganske underordnet betydning.
- **Brinksikring og anlæg i vandløbet.** I [23/06933](#) om Vegen Å fastslog nævnet, at en stenlagt brinksikring og en fastmonteret trappe udgjorde regulering efter § 16, da de ændrer vandløbets skikkelse. Nævnet tiltrådte kommunens vurdering af, at "en tilføjelse af sten i sagens natur vil indsnævre vandløbet, hvilket kan have afvandingsmæssige konsekvenser". Æstetiske hensyn tillægges ingen vægt, og lighedsprincippet blev ikke anset for tilsidesat af, at ældre nabo-anlæg fik lov at blive stående.
- **Genetablering af nedbrudte anlæg.** I [22/05698](#) afviste nævnet, at kommunen skulle genopføre forfaldne faskiner inden en nedklassificering – ikke blot fordi de hverken var beskrevet i regulativ eller anlægsakter, men også fordi en genopførelse i sig selv ville udgøre en regulering, der kræver tilladelse efter § 17.

Hvis kommunen ikke selv tager entydigt stilling til, om der er tale om vedligeholdelse eller regulering, er afgørelsen ugyldig. Det er kernen i [NMK-43-00619](#), hvor Thisted Kommune havde hjemlet et påbud om drænrenovering i BÅDE vedligeholdelsesbestemmelserne (§ 27, stk. 1, § 35, stk. 1, § 54, stk. 1) og reguleringsbestemmelserne (§ 16 og § 17). Nævnet ophævede afgørelsen som lidende af væsentlige retlige mangler og påpegede, at skulle drænet placeres i en anden dybde og beliggenhed end før renoveringen, ville der være tale om en regulering.

LOV

[Vandløbsloven § 16](#)[Vandløbsloven § 17](#)[Vandløbsloven § 27, stk. 1](#)[Vandløbsloven § 35, stk. 1](#)[Vandløbsloven § 54, stk. 1](#)

PRAKSIS	Højesteret · Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	19.05.2021
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Nedklassificering af Sperring Sø Kanal: Klage over Thisted Kommunes beslutning om overdragelse af vedligeholdelsespligt	14.11.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Påbud om fjernelse af ulovlig brinksikring, trappe, bæk og plankeværk ved Vegen Å	15.09.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om drænforhold i Varde Kommune ophæves og hjemvises	25.02.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over påbud om genåbning af vandløb i Jammerbugt Kommune	05.02.2020
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om renovering af drænledning og brønd	06.12.2017

§ 3 Kravet om en aktiv handling – hvad der IKKE er regulering

En markant og relativt ny linje i Miljø- og Fødevarerklagenævnets praksis er, at regulering forudsætter en **AKTIV FYSISK HANDLING**. Det betyder omvendt, at hverken naturlig erosion, naturlig tilsanding eller en ren administrativ fastlæggelse af eksisterende mål kan behandles som en regulering efter § 17.

Ledende er [23/11713](#) om et omløbsstryg i Vester Nebel Å. Kolding Kommune havde opmålt omløbet i januar 2023 og fastsat de opmålte dimensioner som vandløbets skikkelse med hjemmel i § 17 og § 62 – uden at grave eller ændre noget fysisk. Nævnet ophævede afgørelsen:

Det er på baggrund af ordlyden af vandløbslovens § 17, og forarbejderne hertil, nævnets opfattelse, at en regulering efter vandløbslovens § 17, som udgangspunkt kræver en aktiv handling og dermed en ændring af vandløbet. Efter nævnets vurdering, har kommunen imidlertid ikke foretaget en fysisk ændring af omløbets skikkelse, men alene fastlagt de dimensioner kommunen har opmålt i januar 2023, som vandløbets skikkelse.

Kolding Kommune bad om genoptagelse med henvisning til, at et omløbsstryg var etableret aktivt i 1992, og at den efterfølgende naturlige udvikling måtte kræve lovliggørelse. Nævnet afslog i [26/00232](#) og fastholdt linjen med tre selvstændige argumenter: (1) den naturlige udvikling af omløbsstryget skal ikke retligt lovliggøres med en reguleringsstilladelse, (2) muligheden for at kræve fysisk lovliggørelse kan bortfalde, når der er gået længere tid, hvor nævnet lægger vægt på de forløbne år, indrettelseshensyn og om myndigheden kan bebrejdes at have reageret for sent – med henvisning til Vestre Landsrets dom af 20. april 2023 (MAD 2023.283), og (3) når en strækning aldrig har været omfattet af et regulativ, er det efter nævnets praksis naturligt ved udarbejdelse af et nyt regulativ at tage udgangspunkt i vandløbets faktiske skikkelse, uden at det udløser en separat regulerings sag.

Samme grænsedragning bruges nedad mod bagatelgrænsen. I [24/04560](#) havde en nabo klaget over render på en grubbet mark. Herning Kommune besigtigede og konstaterede, at renderne reelt var midlertidige hjulspor

opstået ved maskinarbejde i vådt vejr, og nævnet stadfæstede, at der hverken forelå en tilladelseskævende regulering eller en ulovlig ændring af vandafløbet.

Endelig kan reguleringsreglerne ikke bruges som genvej til at ændre et regulativ. I 21/09226 havde Slagelse Kommune ved en tilladelse efter § 17 sløjfet en stenkastning og en hofde ved Tude Ås munding og samtidig ladet regulativets vedligeholdelsesbestemmelse udgå. Nævnet ophævede:

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at denne ændring af regulativet ikke kan gennemføres efter vandløbslovens § 17. Nævnet har lagt vægt på, at det hverken følger af ordlyden af eller forarbejderne til vandløbslovens § 16 eller § 17, at vandløbsmyndigheden med hjemmel heri kan ændre bestemmelserne i et regulativ.

Ændringen skulle i stedet have været behandlet efter § 12, stk. 1, nr. 1-2 og regulativbekendtgørelsens § 8, hvorefter reglerne om vedtagelse af regulativer også gælder for ændringer i og tillæg til vedtagne regulativer.

LOV	Vandløbsloven § 12, stk. 1	Vandløbsloven § 16	Vandløbsloven § 17	Vandløbsloven § 62
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet afslår genoptagelse af sag om lovliggørelse af omløbsstryg i Vester Nebel Å ved Elkærholm 25.03.2026			
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om vandafstrømning fra render opstået ved grubning på nabomark 16.12.2025			
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af Kolding Kommunes godkendelse af dimensioner i omløbsstryget ved Vester Nebel Å 27.11.2025			
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om sløjfning af stenkastning og hofde ved Tude Å 15.12.2023			

§ 4 Regulativet som retsgrundlag: skikkelse, vandføringsevne og manningstal

Regulativet er retsgrundlaget for administrationen af det enkelte offentlige vandløb, og dets krav er bindende for vandløbsmyndigheden selv. Det er derfor på regulativkontrollen, at Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse er mest intensiv – og hvor ophævelsesprocenten er højest.

Arealkoteprikket er ulovligt. Efter § 12, stk. 1, nr. 1 skal regulativet fastsætte bestemmelser om vandløbets skikkelse ELLER vandføringsevne. I 20/08928 om Nivå fandt nævnet, at 1999-regulativet var i strid med bestemmelsen, fordi det alene fastsatte et krav til vandløbets tværsnitsareal, hvilket hverken definerer en fast skikkelse eller den præcise vandføringsevne. Konsekvensen var, at Fredensborg Kommune ikke kunne dokumentere at have opfyldt sin vedligeholdelsespligt, og nævnet ændrede afgørelsen og henstillede, at regulativet blev bragt i overensstemmelse med loven. Nævnet præciserede samtidig, at de konstaterede oversvømmelser ikke i sig selv var i strid med § 1, som er en formålsbestemmelse.

Nye regulativer skal bygge på vandløbets faktiske tilstand. Er der ikke tidligere fastsat lovlige krav til skikkelse eller vandføringsevne, skal kommunen tage udgangspunkt i den faktiske tilstand. I 23/07167 om Vorgod Å formulerede nævnet princippet sådan:

Såfremt der ikke tidligere har været fastsat krav til et vandløbs skikkelse eller vandføringsevne, skal vandløbsmyndigheden, ved udarbejdelse af regulativet og hermed ved fastlæggelsen af vandløbets fysiske tilstand, tage udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand.

Ringkøbing-Skjern Kommune havde kombineret en bundbredde overtaget fra 1991-regulativets strømrønde bredde med en bundkote fra en 2018-opmåling – uden konkrete fysiske undersøgelser. Det gav ikke et retvisende billede af den faktiske tilstand, og afgørelsen led af en væsentlig retlig mangel.

Samme fejl gik igen i [24-10681](#), hvor Ringsted Kommune videreførte dimensionerne fra et 1996-regulativ, der byggede på arealkoteprincippet:

Nævnet har navnlig lagt vægt på, at den teoretiske skikkelses dimensioner er videreført fra 1996-regulativet, og at kommunen efter nævnets opfattelse ikke har dokumenteret, at de i 1996-regulativet beskrevne dimensioner afspejler den faktiske vandføring i vandløbet, som den fremgår af 2017-opmålingen.

Vandspejlsberegningerne viste, at de videreførte dimensioner ved medianmaksimumafstrømning gav et vandspejl op mod 20 cm højere end den faktiske opmåling – dvs. en lavere vandføringsevne end den reelle.

De tekniske forudsætninger skal dokumenteres – herunder manningtallet. I [24/03563](#), [24/03574](#) om Skovåen havde Aalborg Kommune anvendt et manningtal på 25, mens DCE-rapport nr. 49 anbefalede 16-24 og klagerens opmålinger pegede på 13-17. Nævnet ophævede både regulativet og den tilknyttede naturdispensation:

Miljø- og Fødevarerklagenævnet vurderer i forlængelse heraf, at det er en forudsætning ved fastsættelsen af et vandløbs vandføringsevne, at vandløbsmyndigheden i tilstrækkelig grad redegør for de foretagne beregninger og de indgåede data, herunder for det anvendte manningtal.

I Ringsted-sagen tilføjede nævnet vejledende, at også manningtallet skal fastlægges med udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand og være begrundet i de konkrete fysiske forhold; et helt teoretisk manningtal er ikke tilstrækkeligt. Samme henstilling om nye opmålinger, dokumenteret manningtal og vandspejlsberegninger for flere scenarier gav nævnet i Vorgod Å-sagen.

Konsekvenserne af ændret grødeskæring skal belyses ved vedtagelsen. Efter [regulativbekendtgørelsens § 2](#) skal kommunen udarbejde en redegørelse for grundlaget for og konsekvenserne af forslaget. I Ringsted-sagen blev strømrønde bredderne reduceret med 22-33 %, samtidig med at kun 50 % af grøden skulle bortskæres mod tidligere 90-100 %. Nævnet fandt, at konsekvenserne ikke var oplyst, og at kommunens henvisning til, at vandstandsloggere fremadrettet ville muliggøre en sammenligning, ikke kunne reparere manglen – konsekvenserne skal fremgå af redegørelsen på vedtagelsestidspunktet.

Men nævnet tilsidesætter ikke et fagligt underbygget skøn. I [22/01058](#) om Hundstrup Å blev en reduktion af strømrønde bredden fra 3-5 m til 2-3,5 m stadfæstet. Afgørende var, at kommunen havde dokumenteret, at de gamle bredder aldrig havde været faktisk udførbare givet en reel bundbredde på ca. 4 m, og at vandspejlsberegninger viste, at kapaciteten fra 1989-opmålingen blev videreført – mens klageren ikke kunne dokumentere, at der tidligere faktisk var blevet skåret i de bredere strømrønder. Nævnet fandt samtidig, at kombinationen af et konkret målinterval (2-3,5 m) og et relativt krav om grødebevarelse (mindst 1/5 af vandspejlets bredde) var tilstrækkeligt præcist til at være administrerbart og håndhævbart.

Regulativer kan endelig være underlagt EU-retlige og miljøvurderingsretlige krav. I [18/05717 m.fl.](#) blev et fællesregulativ for 37 offentlige vandløb i Værebrosystemet ophævet, fordi kommunerne hverken havde foretaget en tilstrækkelig habitatvurdering eller taget stilling til miljøvurderingspligten; nævnet fastslog, at et fællesregulativ er en "plan" i miljøvurderingslovens forstand. Nævnet bemærkede samtidig, at der ikke kan meddeles generelle påbud i et regulativ. Gennemløber vandløbet flere kommuner, følger det desuden af [§ 12 a](#), at regulativændringer kun kan ske under behørig hensyntagen til det samlede vandløbssystem – mens nævnet

i Ringsted-sagen omvendt fastslog, at intet er til hinder for, at en kommune vedtager separate regulativer for de enkelte delstrækninger.

LOV

Vandløbsloven § 1

Vandløbsloven § 12, stk. 1

Vandløbsloven § 12a

Vandløbsloven § 27, stk. 1

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Ringsted Kommunes vandløbsregulativ for øvre del af [å1] og hjemviser sagen	15.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nyt regulativ for Vorgod Å ophævet: Kommune tog ikke udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand	28.01.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af regulativ og dispensation for Skovåen grundet mangelfuld dokumentation for vandføringsevne	18.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af vandløbsregulativ for Hundstrup Å: Klage over reduceret strømrønde bredde og vandføringsevne	23.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ulovligt vandløbsregulativ førte til ændring af afgørelse om vedligeholdelse	31.05.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af fællesregulativ for Værebros Å-systemet	17.04.2020

§ 5 Hvad Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger vægt på i vedligeholdelsessager – dokumentations- og beviskrav

Når en bredejer klager over, at kommunen ikke har vedligeholdt et offentligt vandløb, er sagen i praksis et bevisspørgsmål – og bevisbyrden ligger hos kommunen. Nævnets standardformulering er ikke, at kommunen HAR forsømt vedligeholdelsen, men at kommunen "ikke har dokumenteret", at vandløbet var vedligeholdt i overensstemmelse med regulativet.

Mønstret er tydeligst i [NMK-43-00747](#) om Odder Kommunes vedligeholdelse af Åkær Å, hvor nævnet gik systematisk gennem hvert enkelt regulativkrav:

- **Antal årlige grødeskæringer og terminer:** dokumenteret på én delstrækning, men ikke på andre; en strækning på ca. 50 m var vedligeholdt i oktober, dvs. uden for den regulativfastsatte termin.
- **Strømrønde bredde:** nævnet kunne ikke vurdere, om den grødefri strømrønde svarede til regulativets krav – dermed ikke dokumenteret.
- **Dobbeltprofil:** 565 meter var ikke vedligeholdt som fastsat ved evalueringen i oktober 2016.
- **Oprensning af strømrønden:** da regulativet ikke fastsatte et skråningsanlæg for det dybeste profil, havde kommunen hverken dokumenteret eller sandsynliggjort, at oprensning var foretaget.

Nævnet fastslog samtidig, at en tinglyst deklaration om vedligeholdelse fra 1997 gjaldt SUPPLERENDE til regulativet, fordi deklarationen fortsat var tinglyst og ikke ophævet i regulativet, jf. [§ 62](#) og [§ 88](#).

I [19/00351](#) om Sønderå fremgår tre skarpe dokumentationskrav:

1. **Fotos er ikke tilstrækkelig dokumentation** for udført grødeskæring.
2. **Kontrol af vandføringsevnen kræver en beregning.** Kommunen havde opmålt mindst hvert femte år, men ikke foretaget en beregning efter endt opmåling, og regulativet fastsatte hverken en konkret vandføringsevne eller et manningstal. Nævnet kunne derfor ikke vurdere, om vedligeholdelsen var sket i det omfang, en vandspejlsberegning ville dokumentere et behov for.
- 3.

Oprensning skal udløses af vandføringsevnen, ikke af et skikkelseskøn, når regulativet er et vandføringsevnerregulativ; oprensningen i 2016 var udført alene ud fra skikkelsesmæssige vurderinger.

Nævnet korrigerede desuden hjemmelsgrundlaget (afgørelsen skulle have været truffet efter § 27, jf. § 31, ikke § 54 a) og ophævede den del af afgørelsen, der vedrørte en strækning uden for kommunegrænsen, hvor en anden kommune var rette vandløbsmyndighed.

Omvendt løftes bevisbyrden, når kommunen kan fremlægge et sammenhængende driftsspor. I 20/14482 om et rørlagt kommunevandløb ved Vejers Strand fremlagde Varde Kommune fakturaer for perioden 2002-2020 for spulinger, rodskæringer, tv-inspektioner og reparationer samt dokumentation for årligt brøndtilsyn i overensstemmelse med regulativets pkt. 5.4. Nævnet fandt herefter, at kommunen havde dokumenteret, at sædvanlig vedligeholdelse ikke længere kunne sikre rørledningens funktion, og at behovet for omlægning ikke skyldtes forsømmelse. Nævnet formulerede den dobbelte betingelse for at anvende § 32 sådan, at det kræves:

[A]t vandløbsmyndigheden har dokumenteret, at det rørlagte, offentlige vandløb er i en sådan stand, at sædvanlig vedligeholdelse – herunder udskiftning af defekte rør – ikke længere kan sikre rørledningens funktion.

og

[A]t det ikke er kommunens forsømmelse af vedligeholdelsespligten m.m., som har nødvendiggjort en omlægning af et rørlagt vandløb, i tilfælde, hvor vandløbet ikke længere er funktionsdueligt.

Officialprincippet spiller en tilsvarende rolle, når kommunen VIL udstede påbud. I 21/07312 ophævede nævnet et påbud om genetablering af et rørlagt vandløb, fordi placeringen ikke kunne fastlægges med fornøden sikkerhed, og efterlevelsen ville være byrdefuld for adressaten. Og i NMK-43-00557 blev et påbud ophævet som ugyldigt alene på grund af uklarhed: det fremgik ikke, om påbuddet krævede, at der SKULLE udføres vedligeholdelse, eller blot dokumentation for allerede udført vedligeholdelse – og påbud om undersøgelse har en anden hjemmel (§ 58) end påbud om vedligeholdelse (§ 54, stk. 1, jf. § 27).

Endelig accepterer nævnet et kommunalt afslag på at udstede påbud, når kommunens tekniske vurdering hviler på observerbare forhold. I NMK-43-00569 om en privat skovgrøft lagde nævnet vægt på, at grøftebunden og udløbet af rørbunden lå i samme kote, og lagde herefter til grund, at grøftens rette dybde svarede til den dybde, røret ligger i. At grøften i en længere periode havde trængt til oprensning, kunne ikke ændre herved. Tilsvarende blev et afslag på genopretningspåbud efter § 54, stk. 1 stadfæstet i 20/07226, hvor det ikke kunne fastslås, at det påberåbte dræn overhovedet havde afvandet klagerens ejendom.

LOV

Vandløbsloven § 27, stk. 1

Vandløbsloven § 31

Vandløbsloven § 32

Vandløbsloven § 54, stk. 1

Vandløbsloven § 58

Vandløbsloven § 62

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om omlægning af vandløb i Varde Kommune 11.04.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende genetablering og vedligeholdelse af rørlagt vandløb - manglende oplysning af sagen 26.03.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på genopretningspåbud vedrørende dræn i Randers Kommune 07.01.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om vedligeholdelse af Sønderå - manglende dokumentation og kommunal kompetence 10.06.2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ændring af afgørelse om vedligeholdelse af Åkær Å 07.02.2019

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende vedligeholdelse af rørlagt vandløb 21.12.2017

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afslag på påbud om oprensning af skovgrøft på [matrikel1] 13.07.2017

§ 6 Klassificering og nedklassificering af vandløb – hvornår tjener et vandløb "primært private formål"?

Nedklassificering er en af de hyppigste klage typer, fordi konsekvensen er, at vedligeholdelsespligten flytter fra kommunen til bredejerne, jf. § 35, stk. 1. Hjemlen er § 10, og kriteriet står i [klassifikationsbekendtgørelsens § 3, stk. 1](#): nedklassificering kan ske, "når de vurderes primært at tjene private formål".

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i [19/09203](#) om Ravnebjergafløbet præciseret, at private formål skal ses i modsætning til de offentlige interesser, der knytter sig til vandløbet – bl.a. afledning af vand fra offentlige arealer, herunder offentlige veje. Nævnet bemærkede, at lovgivningen hverken fastsætter, hvornår nedklassificering kan eller skal ske, eller hvilke kriterier der er afgørende, men at det efter forarbejderne ligger som en udtalt forudsætning, at kun vandløb med en vis almen interesse – af rekreativ eller biologisk karakter, eller som recipient for et større offentligt spildevandsanlæg – bør være offentlige med skattefinansieret vedligeholdelse.

Hvad nævnet lægger vægt på:

- **Oplandets karakter og andelen af offentligt vand.** I Ravnebjerg-sagen afvandede vandløbet ca. 130 ha, hvoraf kun 1,6 ha (1,2 %) var befæstet vejareal. I [22/05698](#) om Sperring Sø Kanal accepterede nævnet en beregningsmodel, der ved konservative reduktionsfaktorer nåede maksimalt 6,9 % offentligt vand. I [25/03623](#) om Vindebjerg Mose fandt nævnet beregningsgrundlaget tilstrækkeligt, selv om klageren anfægtede nedbørstallene.
- **Beskyttelses- og målsætningsstatus.** Fravær af beskyttelse efter [naturbeskyttelsesloven § 3](#) og af en miljømålsætning vejer tungt, jf. både Ravnebjerg-sagen og [20/14186](#) om Hagegrøft med Tilløb.
- **Kommunale kriteriekataloger accepteres – men skønnet skal være konkret.** I Sperring Sø-sagen afviste nævnet, at forbuddet mod skøn under regel var tilsidesat, netop fordi "kommunen har foretaget en konkret, individuel vurdering af vandløbet ud fra de af kommunen fastsatte kriterier".

Hvad nævnet derimod IKKE tillægger vægt:

- **At vedligeholdelsen bliver besværlig eller kræver faglige kompetencer.** I [20/04246](#) om Limrenden afviste nævnet dette anbringende og fastslog, at når den regulativmæssige skikkelse eller vandføringsevne på datoen for nedklassificering er til stede, kan der ikke stilles yderligere krav fra lodsejerens side.
- **At vandløbet ligger dybt.** I Ravnebjerg-sagen bemærkede nævnet eksplicit, at det ikke kan tillægges vægt, at vandløbet på visse strækninger er nedgravet 4-5 meter.
- **Privatretlige tvister.** Uenighed om matrikelgrænser er efter Hagegrøft-sagen et privatretligt anliggende uden for nævnets kompetence.

Standen på overdragelsestidspunktet. Efter [klassifikationsbekendtgørelsens § 3, stk. 5](#) skal vandløbet på datoen for nedklassifikation være vedligeholdt i overensstemmelse med regulativet. Nævnet læser bestemmelsen sammen med § 27, stk. 1, jf. Limrenden-sagen:

Efter Miljø- og Fødevarerklagenævnets opfattelse skal bestemmelsen ses i sammenhæng med vandløbslovens § 27, stk. 1, hvorefter vandløb på tidspunktet for nedklassifikationen skal være vedligeholdt i overensstemmelse

med regulativets bestemmelser herom samt være i en tilstand, der sikrer den regulativfastsatte skikkelse eller vandføringsevne.

I Limrenden-sagen viste klagerens egen tv-inspektion indtrængende rødder, uautoriserede indhug og sætningsskader, men nævnet lagde afgørende vægt på, at der efter en spuling i august 2020 ikke havde været afvandingsmæssige problemer, og at forholdene derfor ikke havde påvirket vandføringsevnen. Nævnet præciserede desuden, at vedligeholdelse af rørlagte strækninger primært omfatter fjernelse af aflejret materiale eller træerødder samt enkeltvis udskiftning af rørstykker, mens hel eller delvis fornyelse behandles som reguleringssag, jf. § 32. Bliver nedklassificeringen stadfæstet, men er den oprindelige virkningsdato passeret, pålægger nævnet kommunen at fastsætte en ny dato – som i både Limrenden- og Sperring Sø-sagen. Samme mønster ses i 20/06726 om Sølvbækken.

Er noget overhovedet et vandløb – og er det offentligt? Klassificeringsspørgsmålet går forud. I 20/13117, 20/13118, 20/13119 fastslog nævnet, at en 425 meter lang rørledning i Svendborg var et privat vandløb og ikke et spildevandsanlæg: tv-inspektioner viste stor vandføring fra et kildevæld og kun få stik, og ledningen var ikke optaget i spildevandsplanen. Nævnet udtalte, at et vandløb ikke kan være både vandløb og spildevandsanlæg samtidig, og at udgangspunktet efter § 8 og § 9 er, at et vandløb er privat, medmindre det positivt er optaget som offentligt. Tilsvarende blev et dræn og en grøft ved Stavreby Bådehavn anset for et privat vandløb i 19/08961.

LOV	Naturbeskyttelsesloven § 3	Vandløbsloven § 8	Vandløbsloven § 9	Vandløbsloven § 10
	Vandløbsloven § 27, stk. 1	Vandløbsloven § 32	Vandløbsloven § 35, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Nedklassificering af Vindebjerg Mose fra offentligt til privat vandløb stadfæstet			06.05.2026
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Nedklassificering af Sperring Sø Kanal: Klage over Thisted Kommunes beslutning om overdragelse af vedligeholdelsespligt			14.11.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om nedklassificering af vandløbet Sølvbækken i Køge Kommune			08.09.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om nedklassificering af vandløbet Limrenden			27.05.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om nedklassificering af Hagegrøft med Tilløb			20.02.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om privat vandløb på matr. nr. [M1] og [M2] Stavreby By, Jungshoved			31.05.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om nedklassificering af Ravnebjergafløbet			14.12.2023
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afgørelse om klassificering af rørledning som vandløb i Svendborg			13.12.2023

§ 7 Rørlagte vandløb, dræn og beplantning – § 6, stk. 3, og § 32

Rørlagte vandløb og dræn udgør en stor andel af nævnets vandløbssager, og de rejser tre selvstændige spørgsmål: beplantning, omlægning og rørlægning.

Beplantning nær rørlagte vandløb. Efter § 6, stk. 3 må ingen foretage beplantning "så nær rørlagte strækninger af vandløb, at der kan være fare for, at rørledninger beskadiges eller tilstoppes". Nævnet lægger vægt på, at bestemmelsen er en FARE-regel – der behøver ikke være indtrådt skade. I 19/04882 om poppeltræer af typen O.P. 42 i 2-3 meters afstand fra et dræn i Slagelse Kommune opregnede nævnet de momenter, der bar afgørelsen: afstanden, at drænet tidligere var beskadiget af rødder, poplers generelt store vandbehov og kraftige rodvækst,

den konkrete klons vidt forgrenede og aggressive rodvækst, og en svensk undersøgelse af poplers indtrængen i rørsamlinger inden for 20 meter. Den generelt høje grundvandstand kunne ikke føre til et andet resultat. Nævnet præciserede samtidig, at et påbud om fjernelse af ulovlig beplantning skal meddeles efter § 54.

Omvendt kræver nævnet, at kommunen faktisk FORETAGER farevurderingen. I 20/08904 hed det:

Der i afgørelsen ikke fremgår en begrundelse for, hvorfor en afstand på 6 m mellem drænet og træerne er tilstrækkelig i forhold til at sikre, at vandløbslovens § 6, stk. 3, er overholdt. Kommunen har dermed efter nævnets opfattelse ikke sikret, at bestemmelsen er overholdt.

Nævnet henstillede, at kommunen forsøgte at indhente oplysning om den konkrete poppelart. I 21/06163 om Hesselbækken stadfæstede nævnet et påbud om fjernelse af træer og rodskæring, men ÆNDREDE det, så adressaten fik metodefrihed til at uskadeliggøre stubbe og rødder – opgravning kunne ikke kræves. Det illustrerer nævnets proportionalitetslinje: målet (at fjerne faren) kan påbydes, midlet som hovedregel ikke.

Omlægning af rørlagte offentlige vandløb. § 32 bestemmer, at vedligeholdelsen af rørlagte offentlige vandløb ikke omfatter hel eller delvis omlægning af rørledninger, og at sådanne sager afgøres efter kapitel 6 – med den økonomiske konsekvens, at udgiften ikke uden videre påhviler kommunen. Nævnet stadfæstede anvendelsen af § 32 i både 20/14482 (gennemtæret 1970'er-rørledning, dokumenteret vedligeholdelse) og 19/08337 om en 150 m rørlagt delstrækning af Kommunevandløb nr. 22, Rudbjerg.

Rørlægning af private vandløb. Rørlægning er regulering og kræver tilladelse efter § 17. Nævnet har i 19/03838 fastslået, hvad prøvelsen går på:

[D]et afgørende for, hvorvidt en tilladelse til rørlægning af et vandløb kan meddeles [...] ikke er rørlægningens formål, men om projektet er i overensstemmelse med de hensyn til afledning af vand og miljømæssige krav til vandløbskvaliteten, der er beskrevet i vandløbslovens § 1, stk. 1 og 2.

Tilladelsen blev stadfæstet, fordi vilkår om mindst ø200 mm rør og bevaret fald sikrede afledningsevnen (kapacitet 10-21,5 l/s mod en naturlig afstrømning på ca. 2,5 l/s), og fordi der ikke var grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at det nedstrøms målsatte vandløb ikke ville blive forringet. At afgørelsen efter klagerens opfattelse kunne skabe uheldig præcedens, kunne ikke føre til et andet resultat. Samme linje ses i 19/07097 om et privat vandløb med udløb i den § 3-beskyttede Ramme Å.

Krydsende ledninger og broer. Underboringer og krydsende kabler behandles efter § 47. I 21/08444 fastslog nævnet efter en gennemgang af ordlyd og forarbejder, at udtrykket "lignende" anlæg også omfatter nedlægning af kabler under vandløb. Til gengæld ophævede nævnet et vilkår om, at ledningsejeren skulle betale for en fremtidig omplacering: § 24, stk. 3 giver kun myndigheden adgang til at søge udgiftsfordelingen forligt ved regulering, og ved restaurering afholder vandløbsmyndigheden efter § 37, stk. 2 selv udgifterne – den lovbestemte ordning kan ikke fraviges ved vilkår.

LOV

Vandløbsloven § 6, stk. 3

Vandløbsloven § 17

Vandløbsloven § 24, stk. 3

Vandløbsloven § 32

Vandløbsloven § 37, stk. 2

Vandløbsloven § 47

Vandløbsloven § 54

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse med ændring af påbud om fjernelse af træer og rodskæring ved rørlagt vandløb i Rudersdal og Furesø kommuner

30.06.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om omlægning af vandløb i Varde Kommune

11.04.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om drænforhold i Varde Kommune ophæves og hjemvises

25.02.2025

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse i sag om omlægning af rørlagt delstrækning af Kommunevandløb	26.04.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om rørlægning af privat vandløb i Lemvig Kommune	13.02.2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om tilladelse til etablering af højspændingskabel under vandløb grundet manglende hjemmel for vilkår	30.11.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om rørlægning af vandløb	08.10.2021
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende vedligeholdelse og beplantning af privat drænledning	06.07.2021

§ 8 Afvanding, dræn og oversvømmelse mellem naboer – § 6, stk. 1

En stor gruppe klagesager handler ikke om vandløbet som sådan, men om afvandingsforholdene mellem ejendomme. Hjemlen er [§ 6, stk. 1](#): ingen må uden vandløbsmyndighedens tilladelse ændre vands naturlige afløb til anden ejendom eller hindre det naturlige afløb af vand fra højere liggende ejendomme.

Nævnet anlægger en bred forståelse af, hvad der er et "naturligt afløb". I [20/12440](#) havde Viborg Kommune hævet en vej i 2014, hvorefter klagerens ejendom ved en sø forbundet med Nørreåen blev oversvømmet. Kommunen afviste at behandle sagen efter vandløbsloven, men nævnet ophævede og hjemviste: den periodiske afstrømning hen over vejen var et naturligt afløb, som det krævede vandløbsmyndighedens tilladelse at ændre.

Officialprincippet er den hyppigste ophævelsesgrund i denne sagstype. I [21/13735](#) om en ridebane i landzone ophævede nævnet kommunens afgørelse om, at afvandingsforholdene var lovlige, fordi sagen ikke var tilstrækkeligt oplyst – særligt om faskinens evne til at håndtere den ændrede afvanding.

Omvendt stadfæster nævnet, når kommunen har besigtiget og fagligt vurderet forholdet:

Sag	Forhold	Udfald
22/10453	Ulovligt gravet rende og terrænændring på privat fællesvej	Påbud om retablering stadfæstet
24/00572	Terrænregulering ved byggeprojekt	Stadfæstet – intet grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering
24/04560	Render efter grubning på nabomark	Stadfæstet – midlertidige hjulspor, ingen regulering
23/08394	Afvandingsforhold efter byggemodning i Børkop	Stadfæstet
23/14413	Ændret vandafstrømning, medbenyttelse, kapacitet og vedligeholdelsespligt for privat dræn	Stadfæstet

Selve vedligeholdelsen af private dræn og grøfter påhviler bredejerne efter [§ 35, stk. 1](#), og kommunen kan meddele påbud om manglende vedligeholdelsesarbejder efter [§ 54, stk. 1](#). Efter [§ 59 a](#) påhviler det den til enhver tid værende ejer eller bruger at berigtige et ulovligt forhold – men nævnet har i Varde-sagen præciseret, at et påbud skal rettes mod den, der faktisk er ansvarlig, hvor en anden ansvarlig kan identificeres, fx den ejer, der lod entreprenøren grave.

Vandløbsloven § 59a

PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om vandafstrømning fra render opstået ved grubning på nabomark	16.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om terrænregulering og ændret vandafstrømning i Frederikssund Kommune	28.11.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om afvandingsforhold efter byggemodning i Børkop	31.10.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afgørelse om afvandingsforhold og vedligeholdelse af privat dræn i Aarhus Kommune	29.10.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om retablering efter ulovlig gravning af rende og terrænændring på privat fællesvej	20.10.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afvandingsforhold ved ridebane i Hillerød Kommune ophævet og hjemvist	14.05.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om hævning af [Vejnavn 1] i Viborg Kommune	08.04.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om drænforhold i Varde Kommune ophæves og hjemvises	25.02.2025

§ 9 Restaurering (§ 37), vilkårskontrol og forholdet til VVM og habitatreglerne

Restaureringsprojekter – genslyngning, udlægning af gydegrus, fjernelse af spærringer og vådområder – behandles efter § 37 og ikke efter reguleringsreglerne, jf. undtagelsen i § 16 for kapitel 8. Vandløbsmyndigheden afholder efter § 37, stk. 2 udgifter, og enhver, der lider tab, har efter § 37, stk. 4 ret til erstatning.

Nævnets prøvelse af restaureringstilladelser er tilbageholdende over for hydraulikken, men skarp over for projektbeskrivelsens klarhed. I 21/09522 om Fovs Å fandt nævnet, at tilladelsen led af en retlig mangel med hensyn til mængden af mindre sten (ø 100-300 mm), men at manglen var konkret uvæsentlig, da det under sagen blev klart, at der alene skulle udlægges én sten pr. løbende meter svarende til 1,7-6,5 % dækning. Nævnet afviste samtidig kritikken af kommunens manningstal med den begrundelse, at der ikke findes officielle vejledninger, der kræver korrektion af manningtallet specifikt for slyngningsgrad, og at kommunen med MIKE 11-beregninger havde dokumenteret, at forholdene ikke ville blive ringere end regulativets. Samme tilbageholdenhed ses i 23/07549 om Østerå og i NMK-43-00677 om Tilløb til Sønderkov Bæk.

Vilkårskontrol efter § 54, stk. 2. Vandløbsmyndigheden påser efter § 54, stk. 2, at vilkår i tilladelser overholdes, og kommunens afgørelse herom er en selvstændig, påklagelig afgørelse. I 24/02531 ophævede nævnet Odense Kommunes afgørelse om, at et restaureringsprojekt i Seden-Åsum Skelgrøft var færdiggjort i overensstemmelse med tilladelsens vilkår. Kommunen anmodede efterfølgende om genoptagelse under henvisning til en byretsdom, men nævnet afslog i 26/02416, fordi dommen ikke angik de retlige spørgsmål, nævnet havde taget stilling til. Omvendt blev en vilkårskontrol stadfæstet i 22/08222 om et vådområde ved Skals Å.

Miljøvurdering og habitatvurdering slår igennem. Manglende VVM-screening er en selvstændig ophævelsesgrund. I 20/08409 og 20/08410 ophævede nævnet Kalundborg Kommunes tilladelse til regulering af det offentlige vandløb Holmen og oprettelse af et offentligt pumpelag, fordi der ikke var truffet en screeningsafgørelse forud for tilladelsen. Og i 25-11547 ophævede nævnet en § 47-tilladelse til en landskabsbro over Bygholm Å og Hatting Bæk alene med den begrundelse, at nævnet samme sommer havde

ophævet den underliggende § 25-tilladelse til hele vejprojektet efter miljøvurderingsloven – uden en gyldig miljøvurderingstilladelse led krydsningstilladelsen af en væsentlig retlig mangel.

Uaktuelle afgørelser ophæves. Trækker kommunen tilladelsen tilbage eller erstatter den med en ny, ophæver nævnet den påklagede afgørelse som uaktuel – det skete i [22/15622](#) om regulering af to private vandløb i Aalborg Kommune og i [22/04758](#) om restaurering af Gudenåen ved Bredvad Sø.

Lovliggørende tilladelser. Et allerede udført reguleringsprojekt kan lovliggøres retligt. I [21/11989](#) stadfæstede nævnet Viborg Kommunes lovliggørende tilladelse til et vandløbsreguleringsprojekt, hvor en drænledning på en kort strækning var etableret for tæt på en bebyggelse i strid med det oprindelige afstandskrav.

LOV

[Vandløbsloven § 16](#)[Vandløbsloven § 37, stk. 1-4](#)[Vandløbsloven § 47](#)[Vandløbsloven § 54, stk. 2](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Landskabsbro over Bygholm Å ophævet, fordi den bagvedliggende § 25-tilladelse til vejprojektet blev tilsidesat	25.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på genoptagelse af sag om overholdelse af vilkår i vandløbstilladelse til restaurering af Seden-Åsum Skelgrøft	19.05.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af kommunal afgørelse om overholdelse af vilkår i vandløbsrestaureringsprojekt ved Seden-Åsum Skelgrøft	05.02.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til omfattende restaurering af Fovs Å i Kolding Kommune	19.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af tilladelse til pumpelag og vandløbsregulering på grund af manglende VVM-screening	07.01.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om overholdelse af vilkår i tilladelse til etablering af vådområde ved Skals Å	02.10.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af tilladelse til restaurering af Gudenåen ved Bredvad Sø som følge af ny projektkodkendelse	27.08.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af Aalborg Kommunes afgørelse om restaurering af Østerå	27.05.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse af tilladelse til regulering af vandløb	06.02.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til vandløbsreguleringsprojekt	15.12.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af tilladelse til vandløbsrestaurering af Tilløb til Sønderkov Bæk	28.09.2017

§ 10 Klagebehandling ved Miljø- og Fødevareklagenævnet: kompetence, klageberettigelse, gebyr og opsættende virkning

Klageadgang og kompetencegrænse. Efter [§ 80, stk. 1](#) kan vandløbsmyndighedens afgørelser påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som behandler sagen i den læge afdeling – men med to vigtige undtagelser: afgørelser om ERSTATNING og andre ØKONOMISKE SPØRGSMÅL kan ikke påklages, og afgørelser efter [§ 54 a](#) kan ikke påklages.

Den økonomiske afgrænsning håndhæves konsekvent. I [20/03478](#) afviste nævnet en grundejerforenings klage over udgiftsfordelingen til vedligeholdelse af et privat rørlagt vandløb og videresendte den til Taksationskommissionen – spørgsmål om vedligeholdelsesbyrdens fordeling hører efter [§ 35, stk. 3](#) under taksationsmyndighederne. Tilsvarende afviste nævnet et erstatningskrav i Vegen Å-sagen. Om [§ 54](#)

a-undtagelsen har nævnet i [19/08958](#) præciseret, at selve spørgsmålet om, HVORVIDT der foreligger et ulovligt forhold, godt kan påklages, selv om påbuddet er meddelt efter § 54 a.

Klageberettigelse. Efter [§ 84, stk. 1](#) kan afgørelser påklages af adressaten, af enhver med en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald, og af en berørt nationalparkfond. For regulativsager udvides kredsen efter [§ 84, stk. 2](#) til lokale foreninger med væsentlig interesse samt landsdækkende natur- og friluftsforsamlinger. Nævnet er restriktivt: i [22/07211](#) blev en klager, hvis ejendom lå ca. 700 meter fra et drænarbejde, ikke anset for klageberettiget, og hverken medlemskab af den udførende grundejerforening eller en økonomisk interesse i sagen kunne begrunde klageret. I Værebros Å-sagen blev en landboforenings klage afvist efter § 84, stk. 1.

Prøvelsens omfang. Efter [§ 11 i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet](#) kan nævnet begrænse prøvelsen til de forhold, der er klaget over, og – hvis klagen indeholder flere punkter – til de væsentligste forhold. Nævnet anvender begrænsningen aktivt i nærmest alle vandløbsager. Men begrænsningen er ikke en spændetrøje: nævnet har i Tude Å-sagen udtrykkeligt anført, at det efter forarbejderne kan inddrage andre forhold end det påklagede, fx overholdelse af EU-retten eller grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger, og nævnet valgte netop af egen drift at behandle spørgsmålet om afgørelsens hjemmel:

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle spørgsmålet om afgørelsens hjemmel.

Samme mønster ses i Varde-sagen om dræn, hvor nævnet begrænsede prøvelsen til lovligheden af de foretagne åbninger af drænet, men gav en række bindende vejledende bemærkninger til den fornyede behandling.

Opsættende virkning. Klage har efter [§ 82, stk. 6](#) opsættende virkning, medmindre nævnet beslutter andet. Det har reelle konsekvenser for kommunen: i Jammerbugt-sagen bemærkede nævnet, at kommunen burde have afventet nævnets afgørelse, før den udstedte et nyt påbud om genåbning af vandløbet. Kommunen kan anmode om at få den opsættende virkning ophævet, men nævnet er tilbageholdende – anmodningerne blev afslået i både [24/03101](#) om restaurering af Gudenåen og [24/03563](#) om regulativet for Skovåen. Hertil kommer, at anlægsarbejder efter [§ 82, stk. 8](#) ikke må påbegyndes før klagefristens udløb eller nævnets afgørelse.

Gebyr. Klagegebyret tilbagebetales efter gebyrbekendtgørelsens regler, når klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ophæves – som i Vorgod Å-, Ringsted-, Tude Å- og Varde-sagerne – men ikke ved stadfæstelse, som i Hundstrup Å-, Limrenden- og Ravnebjerg-sagerne. Gebyret blev også tilbagebetalt ved afvisning på grund af manglende kompetence i Holbæk-sagen om udgiftsfordeling.

Genoptagelse. Nævnet genoptager kun, hvis der fremkommer væsentlige nye faktiske oplysninger, der sandsynligvis ville have ændret udfaldet, hvis der er begået væsentlige sagsbehandlingsfejl, eller hvis der er opstået nye retlige forhold. Ren uenighed med nævnets fortolkning begrundes ikke genoptagelse, jf. Vester Nebel Å-sagen. Omvendt genoptog nævnet af egen drift i [21/08444](#), da det havde misforstået et klagepunkt om et vilkår – og traf en ny afgørelse, der erstattede den tidligere.

Afgørelsen er bindende og endelig. Nævnets afgørelser er endelige i administrativ forstand og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Prøvelse kan alene ske ved domstolene. Mange afgørelser træffes af formanden på nævnets vegne.

LOV

[Lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet § 11, stk. 1, 2](#)[Vandløbsloven § 35, stk. 3](#)[Vandløbsloven § 54a](#)[Vandløbsloven § 80, stk. 1](#)[Vandløbsloven § 82, stk. 6, 8](#)[Vandløbsloven § 84, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet afslår genoptagelse af sag om lovliggørelse af omløbsstryg i Vester Nebel Å ved Elkærholm	25.03.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om fjernelse af ulovlig brinksikring, trappe, bæk og plankeværk ved Vegen Å	15.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på ophævelse af opsættende virkning i sag om vedtagelse af nyt vandløbsregulativ for Skovåen	08.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om drænforhold i Varde Kommune ophæves og hjemvises	25.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afslag på at ophæve opsættende virkning i sag om tilladelse til restaurering af Gudenåen	08.05.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om sløjfning af stenkastning og hofde ved Tude Å	15.12.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over Varde Kommunes afgørelse om drænarbejde	05.10.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om tilladelse til etablering af højspændingskabel under vandløb grundet manglende hjemmel for vilkår	30.11.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af fællesregulativ for Værebros Å-systemet	17.04.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende udgiftsfordeling for vedligeholdelse af privat vandløb	14.04.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Klage over påbud om genåbning af vandløb i Jammerbugt Kommune	05.02.2020

Sammenhæng med domstolspraksis – Højesteret, landsret og byret

§ 11 bekræfter nævnets linje

Nævnets afgrænsning mellem vedligeholdelse og regulering er blevet efterprøvet ved domstolene, og resultatet er en bekræftelse.

Domstolsprøvelsen af nævnets afgørelse. Sagen om afgravningen af en 651 meter lang privat vandløbsstrækning i Thisted Kommune, [BS 6-678/2016](#), gik hele vejen til Højesteret, der afgjorde sagen den 19. maj 2021. Lodsejeren gjorde gældende, at udgravningen var nødvendig vedligeholdelse for at sikre drænenes funktion og modvirke udskridninger. Retten lagde til grund, at Orbicons opmålinger (2013 mod 2015) viste en sænkning af bunden med 15-40 cm og en udvidelse af tværprofilen på flere stationer, og at fotomaterialet viste skarpt afskårne, vegetationsløse brinker og store mængder opgravet gydegrus og sten lagret på land. Indgrebet gik ud over tilladt vedligehold og udgjorde en ændring af vandløbets skikkelse.

Tre præmisser har generel rækkevidde:

- Bedømmelsestidspunktet.** Lodsejerens argument om, at vandløbet siden havde genoprettet sig naturligt, blev afvist: "Gyldigheden af en forvaltningsafgørelse skal bedømmes ud fra forholdene på tidspunktet for afgørelsen." Der var intet bevis for, at vandløbet var genoprettet på tidspunktet for klagenævnets afgørelse i 2016.
- Prøvelsesbegrænsningen holder.** Da klagen udelukkende rettede sig mod selve grundlaget for påbuddet – ikke mod de tekniske retableringsvilkår, herunder kravet om udlægning af gydegrus – kunne nævnet lovligt begrænse prøvelsen hertil og var ikke forpligtet til at bedømme de enkelte vilkår. Begrænsningen af nævnets prøvelse har i dag hjemmel i [§ 11 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet](#).
- Lovliggørelsespligten ved § 3-beskyttede vandløb.** Da vandløbet var beskyttet efter [naturbeskyttelsesloven § 3](#), havde kommunen pligt til at sikre lovliggørelse, og påbuddet var hjemlet i både

[vandløbsloven § 54](#) og [naturbeskyttelsesloven § 73, stk. 5](#). Retten fandt intet grundlag for at tilsidesætte myndighedernes skøn.

Strafferetlig håndhævelse. Ulovlig regulering er strafbar, og byretterne anvender samme grænsedragning som nævnet. I [SS-608/2016-SVE](#) blev en lodsejer i Svendborg dømt for ulovlig regulering af to private vandløb og for ikke at have efterkommet kommunens påbud om reetablering. Retten lagde vægt på kommunens observationer af gravemærker og ændret bundkarakter og fandt, at arbejdet gik ud over almindelig vedligeholdelse. Dommen blev stadfæstet af Østre Landsret i [SS-975/2018-OLR](#) med den ændring, at fristen for reetablering blev forlænget – en proportionalitetsjustering, der svarer til nævnets egen praksis om at ændre påbud frem for at ophæve dem, når kun midlet er for vidtgående.

Vekselvirkningen går begge veje. Nævnet inddrager selv domstolspraksis: i Vester Nebel Å-sagen henviste nævnet til Vestre Landsrets dom af 20. april 2023 (MAD 2023.283) til støtte for, at kravet om fysisk lovliggørelse kan bortfalde over tid. Omvendt afslog nævnet i Seden-Åsum-sagen at genoptage under henvisning til en byretsdom, fordi dommen ikke angik de retlige spørgsmål, nævnet havde afgjort. Domstolsprøvelse af nævnets afgørelser skal i øvrigt anlægges inden for de frister, den enkelte sektorlov fastsætter – nævnets afgørelser henviser rutinemæssigt til denne mulighed.

LOV	Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11	Naturbeskyttelsesloven § 3
	Naturbeskyttelsesloven § 73, stk. 5	Vandløbsloven § 17
		Vandløbsloven § 27, stk. 1
	Vandløbsloven § 54	
PRAKSIS	Højesteret · Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb 19.05.2021 Landsretten · Østre Landsret stadfæster byrettens dom med ændret frist for reetablering af vandløb 27.11.2018 Byretten · Ulovlig regulering af vandløb uden kommunal tilladelse 21.03.2018 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afslag på genoptagelse af sag om overholdelse af vilkår i vandløbstilladelse til restaurering af Seden-Åsum Skelgrøft 19.05.2026 Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet afslår genoptagelse af sag om lovliggørelse af omløbsstryg i Vester Nebel Å ved Elkærholm 25.03.2026	

§ 12 Sammenfatning: nævnets prøvelsesmønster i vandløbssager

Miljø- og Fødevareklagenævnets vandløbspraksis kan sammenfattes i seks linjer.

Sondringen er skarp og fysisk. Vedligeholdelse er grødeskæring, oprensning af AFLEJRET materiale og slåning af skråninger. Uddybning af bunden, afgravning af brinker, rørlægning af en åben grøft, opgravning af et dræn og etablering af brinksikring er regulering, der kræver tilladelse efter [§ 17](#). Grænsen er den fastlagte skikkelse eller vandføringsevne: den skal fastholdes – ikke forbedres.

Regulering kræver en aktiv handling. Naturlig erosion og aflejring, og en ren administrativ fastlæggelse af opmålte dimensioner, er ikke regulering. Konsekvensen er, at kommuner ikke kan bruge [§ 17](#) som lovliggørelsesinstrument for tilstande, naturen selv har skabt – og at kravet om fysisk lovliggørelse kan bortfalde over tid ud fra de forløbne år, indrettelseshensyn og myndighedens egen passivitet.

Regulativet er retsgrundlaget – og det prøves hårdt. Et regulativ, der kun fastsætter et tværsnitsareal, er ulovligt. Et nyt regulativ skal bygge på vandløbets faktiske tilstand, dokumenteret ved aktuelle opmålinger og begrundede manningstal, og konsekvenserne af ændret grødeskæring skal være belyst i redegørelsen ved vedtagelsen. Er de krav ikke opfyldt, foreligger der en væsentlig retlig mangel, og nævnet ophæver og hjemviser.

Kommunen har bevisbyrden i vedligeholdelsessager. Nævnet efterprøver antal grødeskæringer, terminer, strømrøndevidde, kontrolopmålinger og vandspejlsberegninger post for post. Fotos rækker ikke; en opmåling uden efterfølgende beregning rækker ikke, når regulativet er et vandføringsevnerregulativ. Omvendt frikendes kommunen, når driftsdokumentationen – tilsynsnotater, fakturaer, spulinger, tv-inspektioner – hænger sammen.

Det faglige skøn respekteres, den retlige ramme ikke. Nævnet tilsidesætter meget sjældent kommunens hydrauliske eller biologiske vurderinger, når de er dokumenterede. Til gengæld prøves hjemmel, kompetence, sagsoplysning efter officialprincippet, begrundelse, klarhed i påbud, habitat- og miljøvurderingsforpligtelser og partshøring intensivt – og det er dér, sagerne tabes af kommunerne.

Proportionalitet i påbud. Nævnet påbyder resultatet, ikke metoden: kravet om at fjerne faren for rodindtrængen kan opretholdes, mens kravet om netop at grave stubbene op ændres til metodefrihed. Og påbud, der er uklart formuleret eller rettet mod den forkerte adressat, ophæves – uanset at det underliggende forhold er ulovligt.

For rådgiveren betyder det, at en klage over en vandløbsafgørelse sjældent vindes på hydraulikken, men ofte på hjemlen, regulativets lovlighed eller kommunens dokumentation. Og for kommunen, at et vandløbsregulativ i dag reelt skal kunne bære en fuld teknisk og forvaltningsretlig efterprøvelse, før det vedtages.

LOV

[Vandløbsloven § 12, stk. 1](#)[Vandløbsloven § 17](#)[Vandløbsloven § 27, stk. 1](#)[Vandløbsloven § 54](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Ringsted Kommunes vandløbsregulativ for øvre del af [å1] og hjemviser sagen	15.06.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet afslår genoptagelse af sag om lovgivning af omløbsstryg i Vester Nebel Å ved Elkærholm	25.03.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nyt regulativ for Vorgod Å ophævet: Kommune tog ikke udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand	28.01.2026
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af regulativ og dispensation for Skovåen grundet mangelfuld dokumentation for vandføringsevne	18.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af Kolding Kommunes godkendelse af dimensioner i omløbsstryget ved Vester Nebel Å	27.11.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af vandløbsregulativ for Hundstrup Å: Klage over reduceret strømrøndevidde og vandføringsevne	23.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse med ændring af påbud om fjernelse af træer og rodsækning ved rørlagt vandløb i Rudersdal og Furesø kommuner	30.06.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om omlægning af vandløb i Varde Kommune	11.04.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ulovligt vandløbsregulativ førte til ændring af afgørelse om vedligeholdelse	31.05.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afgørelse om vedligeholdelse af Sønderå - manglende dokumentation og kommunal kompetence	10.06.2020
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ændring af afgørelse om vedligeholdelse af Åkær Å	07.02.2019

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende vedligeholdelse af rørlagt vandløb 21.12.2017

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Vandløbsloven § 1	stk. 1, 2	Vandløbsloven § 12	stk. 1
Vandløbsloven § 16		Vandløbsloven § 17	
Vandløbsloven § 27	stk. 1	Vandløbsloven § 35	stk. 1
Vandløbsloven § 54	stk. 1	Vandløbsloven § 80	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

62 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS			1
19.05.2021	Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelsesret og ulovlig regulering af vandløb	bs-27971-2020-hjr	
LANDSRETTE · ANKEINSTANS			1
27.11.2018	Østre Landsret stadfæster byrettens dom med ændret frist for retablering af vandløb	288-329	
BYRETTE · FØRSTE INSTANS			1
21.03.2018	Ulovlig regulering af vandløb uden kommunal tilladelse	287-328	
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS			57
25.06.2026	Landskabsbro over Bygholm Å ophævet, fordi den bagvedliggende § 25-tilladelse til vejprojektet blev tilsidesat	25-11547	
15.06.2026	Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophæver Ringsted Kommunes vandløbsregulativ for øvre del af [å1] og hjemviser sagen	24-10681	
19.05.2026	Afslag på genoptagelse af sag om overholdelse af vilkår i vandløbstilladelse til restaurering af Seden-Åsum Skelgrøft	26-02416	
06.05.2026	Nedklassificering af Vindebjerg Mose fra offentligt til privat vandløb stadfæstet	25/03623	
25.03.2026	Miljø- og Fødevarerklagenævnet afslår genoptagelse af sag om lovliggørelse af omløbsstryk i Vester Nebel Å ved Elkærholm	26/00232	
05.02.2026	Ophævelse af kommunal afgørelse om overholdelse af vilkår i vandløbsrestaureringsprojekt ved Seden-Åsum Skelgrøft	24/02531	
28.01.2026	Nyt regulativ for Vorgod Å ophævet: Kommune tog ikke udgangspunkt i vandløbets faktiske tilstand	23/07167	
19.12.2025	Stadfæstelse af tilladelse til omfattende restaurering af Fovs Å i Kolding Kommune	21/09522	
18.12.2025	Ophævelse og hjemvisning af regulativ og dispensation for Skovåen grundet mangelfuld dokumentation for vandføringsevne	24/03563, 24/03574	

16.12.2025	Stadfæstelse af afgørelse om vandafstrømning fra render opstået ved grubning på nabomark	24/04560
28.11.2025	Stadfæstelse af afgørelse om terrænregulering og ændret vandafstrømning i Frederikssund Kommune	24/00572
27.11.2025	Ophævelse af Kolding Kommunes godkendelse af dimensioner i omløbsstryget ved Vester Nebel Å	23/11713
14.11.2025	Nedklassificering af Sperring Sø Kanal: Klage over Thisted Kommunes beslutning om overdragelse af vedligeholdelsespligt	22/05698
31.10.2025	Stadfæstelse af afgørelse om afvandingsforhold efter byggemodning i Børkop	23/08394
29.10.2025	Stadfæstelse af afgørelse om afvandingsforhold og vedligeholdelse af privat dræn i Aarhus Kommune	23/14413
20.10.2025	Stadfæstelse af påbud om retablering efter ulovlig gravning af rende og terrænændring på privat fællesvej	22/10453
17.10.2025	Stadfæstelse af påbud om retablering af vandløbsbeplantning og opsætning af hegn (Krydsmosegrøften og Nivå)	22/17094
23.09.2025	Stadfæstelse af vandløbsregulativ for Hundstrup Å: Klage over reduceret strømlendebredde og vandføringsevne	22/01058
15.09.2025	Påbud om fjernelse af ulovlig brinksikring, trappe, bæk og plankeværk ved Vegen Å	23/06933
08.09.2025	Stadfæstelse af afgørelse om nedklassificering af vandløbet Sølvbækken i Køge Kommune	20/06726
08.09.2025	Afslag på ophævelse af opsættende virkning i sag om vedtagelse af nyt vandløbsregulativ for Skovåen	24/03563
30.06.2025	Stadfæstelse med ændring af påbud om fjernelse af træer og rodsikring ved rørlagt vandløb i Rudersdal og Furesø kommuner	21/06163
27.05.2025	Stadfæstelse af afgørelse om nedklassificering af vandløbet Limrenden	20/04246
14.05.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om afvandingsforhold ved ridebane i Hillerød Kommune ophævet og hjemvist	21/13735
11.04.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om omlægning af vandløb i Varde Kommune	20/14482
08.04.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om hævning af [Vejnavn 1] i Viborg Kommune	20/12440
26.03.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende genetablering og vedligeholdelse af rørlagt vandløb - manglende oplysning af sagen	21/07312
25.02.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om drænforhold i Varde Kommune ophæves og hjemvises	20/08904
20.02.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om nedklassificering af Hagegrøft med Tilløb	20/14186

07.01.2025	Stadfæstelse af afslag på genopretningspåbud vedrørende dræn i Randers Kommune	20/07226
07.01.2025	Ophævelse af tilladelse til pumpelag og vandløbsregulering på grund af manglende VVM-screening	20/08409 og 20/08410
02.10.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om overholdelse af vilkår i tilladelse til etablering af vådområde ved Skals Å	22/08222
27.08.2024	Ophævelse af tilladelse til restaurering af Gudenåen ved Bredvad Sø som følge af ny projektkendelse	22/04758
31.05.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om privat vandløb på matr. nr. [M1] og [M2] Stavreby By, Jungshoved	19/08961
27.05.2024	Stadfæstelse af Aalborg Kommunes afgørelse om restaurering af Østerå	23/07549
08.05.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afslag på at ophæve opsættende virkning i sag om tilladelse til restaurering af Gudenåen	24/03101
26.04.2024	Stadfæstelse af afgørelse i sag om omlægning af rørlagt delstrækning af Kommunevandløb	19/08337
13.02.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om rørlægning af privat vandløb i Lemvig Kommune	19/07097
06.02.2024	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ophævelse af tilladelse til regulering af vandløb	22/15622
15.12.2023	Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om sløjfning af stenkastning og hofde ved Tude Å	21/09226
15.12.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om lovliggørende tilladelse til vandløbsreguleringsprojekt	21/11989
14.12.2023	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om nedklassificering af Ravnebjergafløbet	19/09203
13.12.2023	Afgørelse om klassificering af rørledning som vandløb i Svendborg	20/13117, 20/13118, 20/13119
05.10.2022	Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage over Varde Kommunes afgørelse om drænarbejde	22/07211
30.11.2021	Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om tilladelse til etablering af højspændingskabel under vandløb grundet manglende hjemmel for vilkår	21/08444
08.10.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om rørlægning af vandløb	19/03838
06.07.2021	Afgørelse om ophævelse og hjemvisning vedrørende vedligeholdelse og beplantning af privat drænledning	19/04882
31.05.2021	Ulovligt vandløbsregulativ førte til ændring af afgørelse om vedligeholdelse	20/08928
10.06.2020	Afgørelse om vedligeholdelse af Sønderå - manglende dokumentation og kommunal kompetence	19/00351

17.04.2020	Ophævelse af fællesregulativ for Værebros Å-systemet	18/05717, 18/06663, 18/06664 og 18/06666
14.04.2020	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage vedrørende udgiftsfordeling for vedligeholdelse af privat vandløb	20/03478
05.02.2020	Klage over påbud om genåbning af vandløb i Jammerbugt Kommune	19/08958
07.02.2019	Ændring af afgørelse om vedligeholdelse af Åkær Å	NMK-43-00747
21.12.2017	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om påbud vedrørende vedligeholdelse af rørlagt vandløb	NMK-43-00557
06.12.2017	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om renovering af drænledning og brønd	NMK-43-00619
28.09.2017	Stadfæstelse af tilladelse til vandløbsrestaurering af Tilløb til Sønderskov Bæk	NMK-43-00677
13.07.2017	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om afslag på påbud om oprensning af skovgrøft på [matrikel1]	NMK-43-00569
VEJDIREKTORATET · NÆVN / KLAGEINSTANS		2
06.11.2020	Politiets og kommunens roller ved anlæg af vejbumpe på private fællesveje i landzone	20_14482
18.08.2020	Afvisning af klage over påbud om istandsættelse af privat fællesvej og udgiftsfordeling	20_07226